



СТЕНОГРАФСКЕ БЕЛЕШКЕ STENOGRAFSKE BELEŠKE

КЊИГА II

БЕОГРАД, 1955 ГОДИНЕ

СВЕСКА 2

САВЕЗНО ВЕЋЕ

ОД 26-те ДО 27-ме СЕДНИЦЕ ДРЖАНЕ ОД 22 ДО 23 АПРИЛА 1955 ГОДИНЕ

ВЕЋЕ ПРОИЗВОЂАЧА

ОД 23-ће ДО 24-те СЕДНИЦЕ ДРЖАНЕ ОД 22 ДО 23 АПРИЛА 1955 ГОДИНЕ

САВЕЗНО ВЕЋЕ И ВЕЋЕ ПРОИЗВОЂАЧА

13-та ЗАЈЕДНИЧКА СЕДНИЦА ДРЖАНА 23 АПРИЛА 1955 ГОДИНЕ

САДРЖАЈ:

	Страна		Страна
26-та седница Савезног већа — 22 априла 1955		7) Претрес Предлога закона о обрађивању напуштеног земљишта — — — — —	185
Пре дневног реда:		8) Претрес Предлога основног закона о општинском прирезу и месном самодоприносу — — — — —	186
Саопштења — — — — —	171	9) Претрес Предлога закона о наслеђивању — — — — —	186
Дневни ред:		10) Претрес Предлога закона о докторату наука — — — — —	186
Утврђивање дневног реда — — — — —	175	11) Претрес Предлога закона о убрзању парничног поступка пред редовним судовима — — — — —	192
Говорници: Влада Зечевић.		12) Претрес Предлога закона о државним празницима — — — — —	192
23-ћа седница Већа произвођача — 22 априла 1955		13) Претрес Предлога закона о допуни Основног закона о браку — — — — —	196
Пре дневног реда:		14) Претрес Предлога закона о ратификацији Споразума о установљењу Балканске саветодавне скупштине — — — — —	197
Саопштења — — — — —	179	15) Претрес акта Мандатно-имунитетског одбора о одобрењу лишења слободе и настављању кривичног поступка против народног посланика Љубинке Милосављевић — — — — —	197
Дневни ред:		16) Претрес тромесечног извештаја Одбора за претставке и жалбе — — — — —	197
Утврђивање дневног реда — — — — —	180	17) Претрес Обавезног тумачења чл. 12 у вези са чл. 3 Закона о проглашењу несталих лица за умрла и о доказивању смрти — — — — —	201
Говорници: Иван Божичевић.		18) Претрес Обавезног тумачења чл. 22, ст. 1, Закона о инспекцији рада и чл. 13, став 4, Основног закона о санитарној инспекцији — — — — —	202
27-ма седница Савезног већа — 23 априла 1955		19) Избор чланова Одбора за народну привреду — — — — —	204
Пре дневног реда:		20) Претрес извештаја Мандатно-имунитетског одбора о оставци Владимира Поповића на мандат — — — — —	205
Саопштења — — — — —	182	Говорници: Влада Зечевић, Павле Јовићевић (2 пута), Милорад Зорић, Радивој Давидовић	
Дневни ред:			
1) Претрес извештаја Мандатно-имунитетског одбора о допунским изборима у Изборном срезу дурмиторско-пљеваљском — — — — —	182		
2) Претрес извештаја Мандатно-имунитетског одбора о гласању о опозиву народног посланика Владимира Дедићера — — — — —	183		
3) Претрес Предлога закона о порезу на наслеђа и порезу на поклоне — — — — —	183		
4) Претрес Предлога закона о допуни Закона о промету земљишта и зграда — — — — —	184		
5) Претрес Предлога одлуке о изменама и допунама Савезног друштвеног плана за 1955 годину — — — — —	184		
6) Претрес предлога за потврду Статута Савезне грађевинске коморе — — — — —	184		

(3 пута), Радош Лепенац (2 пута), Анте Раос (2 пута), Гојко Гарчевић (2 пута), Благој Попов, др Иво Сунарић, др Јерко Радмиловић, др Иво Бабић (2 пута), др Хинко Кризман, Владимир Симић (2 пута), повереник Савезног извршног већа др Јован Ђорђевић, Родољуб Чолаковић, Владимир Кривиц, Иван Шифтар, Хивзи Сулејмани (2 пута), повереник Савезног извршног већа Милорад Вучковић (2 пута), др Макс Шнудерл (3 пута), повереник Савезног извршног већа др Федор Базала, Тоде Куртовић, Лазо Мојсов (2 пута), Никола Кмезић, Фрањо Шимић.

24-та седница Већа произвођача — 23 априла 1955
Пре дневног реда:

Саопштења — — — — — 308

Дневни ред:

1) Претрес Предлога закона о промету земљишта и зграда — — — — — 309

2) Претрес Предлога закона о порезу на наслеђа и порезу на поклоне — — — — — 310

3) Претрес Предлога одлуке о измени Савезног друштвеног плана за 1955 годину — — 311

4) Претрес Предлога основног закона о општинском прирезу и месном самодоприносу 312

5) Претрес Предлога закона о обрађивању напуштеног земљишта — — — — — 312

6) Претрес извештаја Мандатно-имунитетског одбора поводом претставке Милана Мићковића, народног посланика — — — — — 314

7) Претрес Статута Савезне грађевинске коморе и правила удружења привредних предузећа — — — — — 314

8) Претрес тромесечног извештаја Одбора за претставке и жалбе — — — — — 314

9) Претрес Предлога за потврду Обавезног тумачења чл. 22, ст. 1, Закона о инспекцији рада и чл. 23, ст. 4, Основног закона о санитарној инспекцији — — — — — 315

Говорници: Иван Божичевић, Антун Штурм (3 пута), Бранислав Младеновић, Богдан Пенанаш, Иштван Вит (4 пута), Едо Зорко, Фрања Михл (2 пута), Антун Курт (2 пута), Никола Восанац, Борко Темелковски, Радивој Кесић (3 пута), Андрија Шубат (3 пута), Ђуро Ђорковић, инж. Војин Поповић, Милан Боснић, Иван Лончар, Димче Јовановски, Јанез Хрибар.

13-та заједничка седница Савезног већа и Већа произвођача — 23 априла 1955

Пре дневног реда:

Саопштења — — — — — 326

Дневни ред:

1) Избор три члана Савезног извршног већа — — — — — 326

2) Оставка Раје Недељковића на положај претседника Административног одбора — — 327

3) Избор секретара Савезне народне скупштине — — — — — 327

4) Избор парламентарних делегација за Сирију и Либан — — — — — 327

Говорник: Моша Пијаде

САВЕЗНО ВЕЋЕ

26-та СЕДНИЦА

ОДРЖАНА 22 АПРИЛА 1955 ГОД.

САДРЖАЈ:

Пре дневног реда:

Саопштења

Дневни ред:

Утврђивање дневног реда

Говорник: Влада Зечевић

ПРЕТСЕДАВАО:
ПРЕТСЕДНИК
ВЛАДА ЗЕЧЕВИЋ

ЗАПИСНИЧАР:
МУХИДИН БЕГИЋ

Почетак у 11,00 часова

Претседник Влада Зечевић (Изборни срез јадрански, НР Србија): Отварам 26-ту седницу Савезног већа Савезне народне скупштине.

Записник данашње седнице водиће записничар, народни посланик Мухидин Бегич.

Молим записничара да прочита записник прошле седнице.

Записничар Мухидин Бегич (Изборни срез Грачаница и Маглај, НР Босна и Херцеговина) чита записник 25-те седнице Савезног већа Савезне народне скупштине од 1955 године.

Претседник Влада Зечевић: Да ли има каквих примедба на прочитани записник? (Нема). Пошто примедба нема, записник се оверава.

Изволите чути саопштења.

Посланичка отсуства. — Тражили су отсуства са ових седница народни посланици: Влајко Беговић, због пута у иностранство, Коча Поповић, због службене спречености, Јосип Змајић, због болести, Радован Папић, због болести, Јаков Блажевић, због болести, Антун Бибер, због болести, и Миха Маринко, због болести.

Да ли се одобравају тражена отсуства? (Одобравају).

Објављујем да су отсуства одобрена.

Посланичка питања. — Народни посланик Иван Шифтар поставио је преко Претседника Савезне народне скупштине Савезном извршном већу питање следеће садржине (чита):

Народни одбори срезова Мурска Собота и Љуботер расправљали су 28 марта 1955 године на заједничкој седници под тачком Разно о плаћању пореза на промет дрвета од стране власника шума односно на промет дрвета приликом резања дрвета на пиламенама.

У смислу члана 8 Закона о правима и дужностима, избору и опозиву савезних народних посланика одбори су ме задужили да са овим проблемом

и њиховим мишљењима упознам Савезно извршно веће.

На подручју поменуто два среска народна одбора има сразмено мало шуме, и то углавном лишћара, а међу четинарима преовлађује бор. На многим састанцима тог подручја, као и на поменутој седници, постављено је питање, зашто су у смислу Уредбе о порезу на промет („Службени лист ФНРЈ“, бр. 55/54) односно у смислу тарифе која је саставни део те уредбе, власници шуме односно дрвета обавезни на плаћање пореза за промет, и то у истој висини као и у случају ако се дрво ставља у промет, и у случају када га режу искључиво за домаћу потребу — за задовољење најнужнијих потреба.

Поменутом одредбом одређено је наиме, да се за резану грађу лишћара има плаћати порез на промет у висини од 10% вредности, а за резану грађу четинара (изузев јеле и смрече) 25%. Као пореска основица служи тржишна цена грађе, а уколико је ова спорна, тржишна цена резане грађе, што важи у првом реду за четинаре.

Сада важећа уредба не прави, дакле, никакву разлику код плаћања пореза на промет у том погледу, у какве се сврхе реже грађа, свеједно да ли у циљу стављања у промет или пак у циљу оправке или подизања зграда, које су се сручиле, изгореле или слично. Износ пореза на промет, који треба платити приликом резања, приличан је, а уз то чује се приговор, зашто да се плаћа толики проценат пореза на промет, када је потрошња дрвета и онако ограничена подношењем молби и издавањем дозвола за сечу, а и у финансиском погледу републичким прописом који предвиђа плаћање у фонд за унапређење шумарства (у 1954 години у срезу Мурска Собота уплаћено је у овај фонд, с обзиром на количине дрвета које су посечене за техничку употребу, за опрев, за продају и домаћу употребу, 22.500 динара или 1.585 динара за сваки хектар шумске површине, односно 710 динара за један кубни метар дрвета, урачунавајући и дрво за огрев).

Послевица ових мера је, да су људи почели да, као некад, ручним тестерама тестеришу даске, трупце, греде и слично, чиме се наноси прилична штета нашем шумском богатству, пошто се много дрвета исече и поквари, док добри пилански погони остају без трупаца. Упоредно с тиме, међутим, повећава се број шумских и других кривичних дела односно прекршаја. Дешавају се случајеви да се понекада, у еклатантним случајевима сече грађа без плаћања пореза на промет са знањем појединог органа, а

такво изигравање прописа је веома штетно. Тешка је и административна контрола свих пиланских погона, како би се обезбедило доследно спровођење прописа који је побудио прилично негодовање.

У дискусијама су изражена мишљења да би власнике шума, односно грађе, требало ослободити плаћања пореза на промет код резања грађе када се то чини за подмирење личних најнужнијих потреба; а уколико се то не би могло спровести, да се остави саветима за привреду срезова, да они у појединим случајевима, према стварном стању, одређују проценат пореза на промет у оквиру лимита савезног прописа.

Пошто је већ реч о порезу на промет, желим да наведем још један пример који је исто тако био често предмет расправа. Пропис о плаћању пореза на промет на све врсте уља изузев маслиновог, који је важио ланске па и ове године, утиче доста дестимулативно на производњу уљарица и прераду уљарица у уље (барем према подацима из мог среза). Према цитираној тарифи (грана 127, тачка 91) одређено је, да се плаћа на један килограм уља произведеног у уљари порез на промет у износу од 65 динара. Према подацима Завода за статистику среза Мурска Собота прошлогодишња производња уљарица, и поред сразмерно доброг приноса, била је за сса 2.000 кг мања од производње у 1953 години, а у фабрикама уља које сада раде прерађено је сразмерно мало уљарице. Ранијих година још је био на снази пропис којим се забрањивала прерада уљарица ван фабрика уља, а сада је тај пропис укинут и веома су чести случајеви да произвођачи уљарица (у првом реду сунцокрета и бундеве) код куће прже семе уљарица, пресујући га на веома примитиван начин то у првом реду зато, да избегну плаћање пореза на промет. Замена уљарица у предузећима која служе за те сврхе нема већег успеха, пошто произвођачима уљарица не одговара проценат уљаних погача који добијају а за који су веома заинтересовани. Као илустрација још и ово: некада је у срезу Мурска Собота радило 85 уљара (истина, неке су биле старе, примитивне), ланске године радиле су 33, а ове године 6 мање него лане. А колико домаћих уљара постоји у појединим домаћинствима, о томе нико нема преглед.

Крај овога поставља се питање, није ли штета што губимо на производњи уљарица у њиховој преради само због плаћања пореза на промет, када би вероватно прикупљањем редовног ушура у фабрикама уља добили приличне количине масноће.

Друже Претседниче, молим Вас, да са поменутим проблемом упознате Савезно извршно веће, и да ми, у смислу члана 175 Пословника Савезног већа, одговори на следећа два питања:

1) Не би ли било могућно да се ослободи плаћања пореза на промет за резање грађе у пиланским погонима, односно да се одреди плаћање нижег процента за власнике шума, односно дрвета, када сви режу грађу за подмирење својих најнужнијих потреба?

2) Да ли је још умесно и потребно плаћање пореза на промет уља када га произвођач уљарица преради у уљарама?

Иван Шифтар, с. р.

Друго посланичко питање.

Народни посланик Никола Кмезић поставио је, преко Претседника Савезне народне скупштине, Савезном извршном већу следеће питање (чита):

ПРЕТСЕДНИКУ САВЕЗНЕ НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ

Београд

У вези Пословника Савезне народне скупштине, Глава VI, чл. 92, молим Претседника да упуту ово моје питање Савезном извршном већу с молбом да ми на њега одговори усмено или писмено на следећем заседању Савезне народне скупштине.

Поред осталих мера за повећање производње у пољопривреди предвиђено је у Савезном друштвеном плану за 1955 годину, у Глави II став 2, под д), и следеће:

„Продужиће се и финансирање започетих мелиорационих објеката путем конкурса из општег инвестиционог фонда — уколико се ради о реконструкцији, допуну и замени постојећих мелиорационих објеката и њихово оспособљење за експлоатацију, о одводњавању нових површина и изградњи система за наводњавање.

Радове на уређењу бујица, регулацији река и одбрани од поплава требало би финансирати из средстава народних република и народних одбора.“

Са овим је одређено који ће се мелиорациони радови финансирати из инвестиционих кредита преко Банке, а који из буџета република и народних одбора. Међутим, нису одређени извори за финансирање оних започетих радова на мелиорацијама, то јест изградњу магистралних канала за које је досад средства обезбеђивао савезни буџет. Разумљиво је да без ових рецепијената за узимање воде нема користи градити системе за наводњавање јер ће исти остати без воде.

Инвестициони фондови и буџети република нису обезбедили средства за финансирање оваквих великих радова и стало се на становиште да објекте инвестиционе изградње треба довршити из оних извора из којих су и започети. Осим тога, средства република већ су распоређена, а средства инвестиционог фонда која су одређена за пољопривреду, поред тога што су из нама познатих разлога врло ограничена, намењена су инвестицијама у великом броју искоришћена су, што је сасвим правилно.

Услед тога, на радилиштима за изградњу магистралне мреже за наводњавање у Војводини која је досад финансирао савезни буџет наступило је такво стање које нужно захтева да се донесе одлука о обезбеђењу средстава за настављање започетих радова, или о ликвидацији градилишта и распуштању постојећих организација, које су вршиле и врше радове на таквим објектима.

У савезном буџету у 1954 години било је одобрено 850 милиона динара за реконструкцију старог канала Бездан—Бечеј ради његовог оспособљавања за наводњавање 35.000 хектара пољопривредног земљишта, за потребе пловидбе и снабдевања индустрије водом. Из ових средстава довршена је једна црпка од 6.000 лит/сек; започета је и са 70% изграђена друга црпка у Бездану са 12.000 лит/сек, купљена и исплаћена механизација у Енглеској са капацитетом ископа близу 2.000.000 м³ годишње, као и трошкови око пројектовања истражних радова, режије и надзора.

У вези са овим, започетим а недовршеним радовима створене су у прошлој години уговорне обавезе чије плаћање већ доспева и треба га измирити у 1955 години; и то:

— за довршење грађевинских радова као и опрему и монтажу црпки Бездан II,	240 мил. дин.
— за исплату коефицијента 0,8, за транспорт и монтажу купљене опреме у Енглеској	293,7 мил. дин.
Укупно	533,7 мил. дин.

Када се подмире ове обавезе из прошле године стајаће на располагању за коришћење знатни капацитети: црпне станице од 18 м³/сек, механизација за ископ са капацитетом од око 2 милиона м³ годишње, пројектна и студиска организација са 62 висококвалификована стручњака, инжењера и техничара са потребним бројем административног особља.

Да би се наведени капацитети у 1955 и 1956 години могли користити нужно се намеће да се доврше следећи радови:

— оспособљавање корита и насипа на каналу Бездан—Бечеј за количину 18 м³/сек (већ изграђене црпке) 407 мил. дин.

— за исплату механизације из техничке помоћи, потребе за равнање 9.500 ха изграђених поља за наводњавање 40,5 мил. дин.

— за одржавање потребног континуитета радова на пројектовању, истраживању, вршењу огледа, режији и надзору 193 мил. дин.

Укупно: 640,5 мил. дин.

Треба напоменути да је досад (за 8 година) утрошено на студијама и истраживањима, изградњи извесних објеката и поља за наводњавање око 4 милијарде динара. Била би велика штета ако бисмо сада поново обуставили радове на мелиорацијама који су већ једном прекидани 1949 године и поново започинђани 1953 године, утолико пре јер би остали неискоришћени изграђени капацитети који су створили све услове за већа и бржа освајања површина за наводњавање. Досада је изграђено система за наводњавање на 9.500 ха површине и у овој години ће се исте наводњавати.

У вези са изложеним стањем молим Савезно извршно веће да да објашњење и одговор на следеће питање:

1) Да ли ће се обезбедити средства за наставаљање започетих мелиорационих радова на наводњавању у Војводини, које је досад финансирао савезни буџет, из којих извора?

2) Уколико се средства не могу обезбедити како ће се и ко ће ликвидирати обавезе настале из уговора са нашим предузећима и обавезе према иностранству за већ купљену механизацију? Да ли ће се започети радови и даље студије и истраживања обуставити и постојећа организација распустити и ко ће о свему томе донети одлуку?

Нови Сад, 16 априла 1955

Никола Кмезић, с. р.

Претставке и жалбе. — Од 4 марта до 19 априла о.г. приспела је 141 претставка и жалба.

Пошто је списак претставки и жалби умножен и подељен народним посланицима предлажем да се овде не чита већ да се само унесе као прилог у стенографске белешке.

Да ли се Дом слаже са овим предлогом? (Слаже). Објављујем да је Дом прихватио предлог да се списак претставки и жалби не чита.

Примљени предлози закона и других аката. — Од Савезног Извршног већа примили смо:

1) Предлог закона о порезу на наслеђа и порезу на поклоне. За повереника по овом

законском предлогу одређен је др Федор Базала, државни саветник у Секретаријату за законодавство и организацију Савезног извршног већа. Предлог закона је достављен на претрес Одбору за народну привреду.

2) Предлог одлуке о изменама и допунама Савезног друштвеног плана за 1955 годину. За повереника Савезног извршног већа одређен је Никола Чобелић, заменик директора Савезног завода за привредно планирање. Предлог одлуке је достављен и Одбору за народну привреду на претрес.

3) Предлог закона о допуни Закона о промету земљишта и зграда. За повереника по овом законском предлогу одређен је Милорад Вучковић, државни саветник у Секретаријату за законодавство и организацију Савезног извршног већа. Законски предлог је достављен на претрес Одбору за народну привреду.

4) Предлог закона о убрзању парничног поступка пред редовним судовима. Повереник по овом законском предлогу је Никола Срзентић, секретар Секретаријата за правосудне послове Савезног извршног већа. Овај законски предлог достављен је Одбору за организацију власти и управу на претресање.

5) Предлог закона о народној одбрани. Повереници по овом законском предлогу су генерал Вјекослав Колб и Милорад Вучковић, државни саветник. Овај законски предлог достављен је Одбору за организацију власти и управу на претресање.

6) Предлог закона о Југословенској народној армији. Повереници су генерал Вјекослав Колб и Милорад Вучковић, државни саветник. Предлог је достављен Одбору за организацију власти и управу на претресање.

7) Предлог закона о државним празницима. За повереника је одређен Милорад Вучковић, државни саветник. Савезно извршно веће тражило је да се овај предлог закона донесе по хитном поступку.

Обавештавам вас да сам од Савезног извршног већа добио, преко Претседника Народне скупштине, следеће писмо Б. бр. 1526 од 16. IV. 1955 уз овај предлог (чита):

У прилогу вам достављамо Предлог закона о државним празницима који је прихваћен на седници Координационог одбора од 14 априла о. г. и молимо да се донесе по хитном поступку, с обзиром да се жели његова примена већ од престојећег народног празника Првог маја.

Истовремено вас обавештавамо да се за повереника Савезног извршног већа по овог законском предлогу одређује Милорад Вучковић, државни саветник у Секретаријату за законодавство и организацију Савезног извршног већа.

Да ли Дом прихвата да се овај законски предлог донесе по хитном поступку? (Прихвата). Ко је за, нека дигне руку. (Сви дижу руку). Да ли има ко против? (Нема). Да ли се ко уздржао? (Није).

Објављујем да је Дом усвојио предлог Савезног извршног већа да се Предлог закона о државним празницима донесе по хитном поступку.

8) Предлог закона о допуни Основног закона о браку. За повереника Савезног извршног већа одређен је др Федор Базала, државни саветник. За овај законски предлог такође је тражена од Савезног извршног већа хитност.

Преко Претседника Народне скупштине добио сам уз овај предлог од Савезног извршног већа писмо број 1525 од 16 априла т. г. које гласи (чита):

У прилогу вам достављамо Предлог закона о допуни Основног закона о браку, који је прихваћен на седници Координационог одбора од 14 априла о. г. и молимо да се донесе по хитном поступку с обзиром на потребу конвалидације бракова на које се односи овај закон.

Истовремено вас обавештавамо да се за повереника Савезног извршног већа по овом законском предлогу одређује др Федор Базала, државни саветник у Секретаријату за законодавство и организацију Савезног извршног већа.

Да ли Дом прихвата да се и овај законски предлог донесе по хитном поступку? (Прихвата). Ко је за, нека дигне руку. (Сви дижу руку). Има ли ко против? (Нема). Да ли се неко уздржао? (Није).

Објављујем да је Дом усвојио предлог Савезног извршног већа да се Предлог закона о допуни Основног закона о браку донесе по хитном поступку.

9) Предлог закона о ратификацији Споразума о установљењу Балканске консултативне скупштине. За повереника по овом законском предлогу одређен је Љуба Радовановић, амбасадор у Државном секретаријату за иностране послове. За овај законски предлог такође је од стране Савезног извршног већа тражена хитност.

Обавештавам вас да сам уз овај предлог добио од Савезног извршног већа писмо број 1530 од 16 априла т. г., а преко Претседника Савезне народне скупштине, које гласи (чита):

У прилогу вам достављамо Предлог закона о ратификацији споразума о установљењу Балканске саветодавне скупштине који је прихваћен на седници Координационог одбора од 14 априла о. г. и молимо да се донесе по хитном поступку с обзиром да се жели да се што пре успостави и овај нови инструмент сарадње три савезничке земље.

Истовремено вас обавештавамо да се за повереника Савезног извршног већа по овом законском предлогу одређује Љуба Радовановић, амбасадор у Државном секретаријату за иностране послове.

Да ли Дом прихвата предлог Савезног извршног већа да се овај законски предлог донесе по хитном поступку? (Прихвата). Ко је за, нека дигне руку. (Сви дижу руку). Да ли има ко против? (Нема). Да ли се ко уздржао? (Није). Објављујем да је Дом усвојио предлог Савезног извршног већа да се Пред-

лог закона о ратификацији Споразума о установљењу Балканске консултативне скупштине донесе по хитном поступку.

10) Предлог закона о ратификацији Споразума између ФНРЈ и Републике Аустрије о обнављању извесних права фабричких и трговачких жигова. За повереника по овом законском предлогу одређен је др Милан Бартош, државни саветник у Државном секретаријату за иностране послове. Овај законски предлог достављен је Одбору за спољне послове на претресање.

11) Предлог основног закона о општинском прирезу и месном самодоприносу. За повереника Савезног извршног већа по овом законском предлогу одређен је др Федор Базала, државни саветник. Овај законски предлог достављен је Одбору за народну привреду на претрес.

12) Предлог закона о ратификацији Споразума између ФНРЈ и Савезне Републике Немачке који се односе на извесна права из области заштите индустријске својине и ауторских права. За повереника Савезног извршног већа по овом законском предлогу одређен је др Милан Бартош, државни саветник у Државном секретаријату за иностране послове. Овај законски предлог достављен је Одбору за спољне послове на претресање.

13) Предлог закона о ратификацији Конвенције о превозу путника, пртљага и робе на железницама. За повереника Савезног извршног већа одређен је др Милан Бартош, државни саветник. Овај законски предлог достављен је Одбору за спољне послове на претрес.

14) Предлог закона о обрађивању напуштеног земљишта. Повереник Савезног извршног већа по овом законском предлогу је др Федор Базала, државни саветник. Овај законски предлог достављен је Одбору за народну привреду на претресање.

Од Савезне изборне комисије примили смо:

1) Извештај о допунским изборима у Изборном срезу пљеваљско-дурмиторском на којима је за народног посланика изабран Милорад Зорић. Овај извештај достављен је Мандатно-имунитетском одбору.

2) Извештај о гласању о опозиву народног посланика Владимира Дедијера у Изборном срезу панчевачком I. Овај извештај достављен је Мандатно-имунитетском одбору.

Од Јавног тужиоштва за град Београд примили смо акт којим се тражи одобрење за лишење слободе и настављање кривичног поступка против народног посланика Љубинке Милосављевић. Овај акт је достављен Мандатно-имунитетском одбору.

Од Савезне грађевинске коморе примили смо на потврду Статут Грађевинске коморе.

Статут је достављен на претрес Одбору за народну привреду.

Од Претседника Савезне народне скупштине примили смо следеће писмо СНС (А) 168/54 од 22. IV. 1955 г. (чита):

По предлогу Савезног извршног већа за обавезно тумачење члана 42 став 2 Закона о пољопривредном земљишном фонду општенародне имовине и додељивању земље пољопривредним организацијама, обавештавам Вас да сам од Комисије за тумачење закона добио акт следеће садржине:

„У сагласности са закључком Савезног већа донетим на седници одржаној 9 марта 1955 године, Комисија за тумачење закона, на својој седници од 20 априла т. г., поново је узела у разматрање обавезно тумачење члана 42 став 2 Закона о пољопривредном земљишном фонду општенародне имовине и додељивању земље пољопривредним организацијама. Овом приликом констатовано је да је примљен акт Секретаријата за законодавство и организацију Савезног извршног већа бр. 2.031 од 20 априла т. г., којим се обавештава ова Комисија да је Координациони одбор Савезног извршног већа на својој последњој седници закључио да је питање на које се односи поменути предлог за обавезно тумачење заједно са неким другим питањима земљишног фонда потребно регулисати савезним законом, са препоруком да се одложи доношење траженог тумачења.

На основу ове препоруке Комисија је донела закључак да се са коначним утврђивањем текста овог обавезног тумачења застане док Савезно извршно веће не поднесе Скупштини предлог за законско регулисање тога питања, односно док не обавести Комисију да остаје при свом предлогу за давање обавезног тумачења.

Обавештавајући вас о предњем закључку Комисије, молим Вас да са овим закључком упознате Савезно веће.

Претседник

Моша Пијаде, с. р.

Од Комисије за тумачење закона, преко Претседника Савезне народне скупштине, примили смо:

1) Обавезно тумачење члана 12 у вези са чланом 3 Закона о проглашењу несталих лица за умрла и о доказивању смрти.

2) Обавезно тумачење члана 22, став 1, Закона о инспекцији рада и члана 13, став 4, Основног закона о санитарној инспекцији. Извештаји одбора. — Од Одбора за организацију власти и управу примили смо:

1) Извештај о Предлогу закона о наслеђивању;

2) Извештај о Предлогу закона о убрзању парничног поступка пред редовним судовима.

Од Одбора за народну привреду примили смо:

1) Извештај уз Предлог закона о допуни Закона о промету земљишта и зграда;

2) Извештај уз Предлог одлуке о изменама и допунама Савезног друштвеног плана за 1955 годину;

3) Извештај уз Предлог закона о порезу на наслеђа и порезу на поклоне;

4) Извештај уз Предлог основног закона о општинском прирезу и месном самодоприносу;

5) Извештај уз Предлог закона о обрађивању напуштеног земљишта;

6) Извештај уз Предлог за потврду статута Савезне грађевинске коморе.

Од Одбора за просвету примили смо извештај уз Предлог закона о докторату наука.

Од Законодавног одбора примили смо:

1) Извештај уз Предлог закона о наслеђивању;

2) Извештај уз Предлог закона о убрзању парничног поступка пред редовним судовима;

3) Извештај уз Предлог закона о допуни Закона о промету земљишта и зграда;

4) Извештај уз Предлог закона о порезу на наслеђа и порезу на поклоне;

5) Извештај уз Предлог закона о докторату наука;

6) Извештај уз Предлог основног закона о општинском прирезу и месном самодоприносу;

7) Извештај уз Предлог закона о обрађивању напуштеног земљишта.

Од Одбора за претставке и жалбе примили смо тромесечни извештај.

Од Мандатно-имунитетског одбора примили смо:

1) Извештај о допунским изборима у Изборном срезу пљеваљско-дурмиторском;

2) Извештај о гласању о опозиву Владимира Дедијера;

3) Писмо којим се тражи потврда одлуке о одређивању лишења слободе и настављања кривичног поступка против народног посланика Љубинке Милосављевић.

На основу свега наведеног предлажем следећи дневни ред:

1) Претрес извештаја Мандатно-имунитетског одбора о допунским изборима у Изборном срезу пљеваљско-дурмиторском;

2) Претрес извештаја Мандатно-имунитетског одбора о опозиву народног посланика Владимира Дедијера;

3) Претрес Предлога закона о порезу на наслеђа и порезу на поклоне;

4) Претрес Предлога закона о допуни Закона о промету земљишта и зграда;

5) Претрес Предлога одлуке о изменама и допунама Савезног друштвеног плана за 1955 годину;

6) Претрес Предлога о потврди Статута Грађевинске коморе;

7) Претрес Предлога закона о обрађивању напуштеног земљишта;

8) Претрес Предлога основног закона о општинском прирезу и месном самодоприносу;

9) Претрес Предлога закона о наслеђивању;

10) Претрес Предлога закона о докторату наука;

11) Претрес Предлога закона о убрзању парничног поступка пред редовним судовима;

12) Претрес Предлога закона о државним празницима;

13) Претрес Предлога закона о допуни Основног закона о браку;

14) Претрес Предлога закона о ратификацији Споразума о установљавању Балканске консултативне скупштине;

15) Претрес предлога Мандатно-имунитетског одбора за одобрење лишења слободе и настављање кривичног поступка против народног посланика Љубинке Милосављевић;

16) Претрес тромесечног извештаја Одбора за претставке и жалбе;

17) Претрес Обавезног тумачења члана 12 у вези са чланом 3 Закона о проглашењу несталих лица за умрла и о доказивању смрти;

18) Обавезно тумачење члана 22 став 1 Закона о инспекцији рада и члана 13 став 4 Основног закона о санитарној инспекцији.

Да ли Дом прихвата овај дневни ред? (Прихвата).

Објављујем да је Дом прихватио предложени дневни ред.

Данацњу седницу закључујем а следећу заказујем за сутра 23 априла 1955 године у 9 часова.

(Седница је закључена у 11,50 часова).

ПРИЛОЗИ

СПИСАК

ПРИМЉЕНИХ ПРЕТСТАВКИ И ЖАЛБИ ЗА САВЕЗНО ВЕЋЕ САВЕЗНЕ НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ У ВРЕМЕНУ ОД 4. III. ДО 19. IV. 1955 ГОДИНЕ

1. Васиљевић Михајло, из Гроцке, Срез београдски;
2. Рожић Марија, са 16 потписника из Тврђавице, град Осијек;
3. Цвјетковић Богдан, из Босанског Сухог Поља, Срез добојски;
4. Гавриловић Стево, из Тења, срез Осијек;
5. Секулић Борислав, из Елемира, срез Зрењанин;
6. Марић Живко, из Каћа, срез Нови Сад;
7. Суботић Душица, из Београда;
8. Синђић Драгиша, из Београда;
9. Панчован Корнел, из Војводинаца, Срез вршачки;
10. Миланковић Стево, из Дубице, срез Костајница;
11. Томашев Александар, из Железника, град Београд;
12. Рајичић Ранимир, из Београда;
13. Николић Никола, из Алибунара;
14. Кукић Урош, из Романоваца, Срез босанско-градишки;
15. Вуковић Мара, из Теслића;
16. Марјанов Атанас, из Таринаца, Срез овчеполски;
17. Совиљ Ђуро, из Будимлић Јапре, срез Сански Мост;
18. Побијенски Владимир, из Божице, срез Босилград;
19. Ристић Драгомира из Мужница, Срез сокобањски;
20. Никић Миљан, из Гусиња, Срез иванградски;
21. Стојановић Миленко, из Вреоца, Срез колубарски;
22. Башић Душан, из Земуна;
23. Костић Љубомир, са 25 потписника, из Смедерева;
24. Војводић Марко, из Винковаца;
25. Пјевач Ђура, из Београда;
26. Цветковић Златомир из Дешилова, Срез топлички;
27. Инж. Милутин Вукадиновић из Београда;
28. Митровић Драгомир и Видосава из Сирче, Срез жички;
29. Павловић Васиљко, са 8 потписника из Сурдулице, Срез масурички;
30. Цирингер Руди из Марибора;
31. Џида Војин, из Бачког Новог Села, Срез бачкопаланачки;
32. Стојковић Бранислав, из Ковина;
33. Гојковић Радослав, из Крушевца;
34. Галић Мара, из Плавне, срез Озаци;
35. Матић Манда, из Јанковића, срез Травник;
36. Цветковић Хелена, из Београда;
37. Савић Светозар, из Новог Сада;
38. Јендашић Винко, са 5 потписника из села Дубошевице, срез Бели Манастир;
39. Шкарић Стеван, из Врбника, котар Книн;
40. Радошевић Фрањо, из Загреба;
41. Бахњик Јосип, из села Голубињака, котар Дарувар;
42. Петровић Даница, из Прибоја, Срез лопарски;
43. Сајберт Фрањо, из Чачинаца, котар Ораховица;
44. Башић Стана, из Поља, срез Дервента;
45. Сајковић Емина, из Ластве, Срез требињски;
46. Бардак Јово, из Славонског Брода;
47. Марковић Десимир, из Београда;
48. Тамбосо Алфио, из Љубљане;
49. Перић Сретенка, из Београда;
50. Зидар Звоне, из Београда;
51. Тубић Каменко и Саво из Тења, котар Осијек;
52. Гавриловић Стево и Васо, из Тења, котар Осијек;
53. Шимић Андрија, Антун и Мирослав, из Тења, котар Осијек;
54. Видовић Стево, из Тења, котар Осијек;
55. Стаменић Младен и Раде, из Тења, котар Осијек;
56. Стаменић Гојко, из Тења, котар Осијек;
57. Авдић Сафет, из Сељубља, Срез тузлански;
58. Божићник Иван, из Рештња, срез Кршко;
59. Плављанић Милош, из Београда;
60. Васиљевић Драгослав, из Мионице, Срез црногорски;
61. Димитријевић Миодраг, из Кладова, Срез клучки;
62. Мирковић Душан, из Београда;
63. Алексић Драгиша, из Титограда;
64. Дјалетић Милош, из Крижеваца, котар Крижевци;
65. Патковић Душан, из Боботе, котар Вуковар;
66. Ђркић Радован, из Степојевца, Срез колубарски;
67. Радић Сава, из Ковина, Срез ковински;
68. Шимић Стјепан, Јосип и Доминко, из Тења, котар Осијек;
69. Путник Сима, из Куле, Срез кулски;
70. Деканић др Вида и др Ђура, из Београда;
71. Чућић Јелена, из Београда;
72. Гагић Милојка, из Мађера, Срез ражањски;
73. Драгичевић Светомир, из Београда;
74. Вуксановић Нићифор, из Зрењанина, Срез зрењански;
75. Ковачевић Томо, из Илока, котар Вуковар;
76. Тодоров Васил, из Лукавице, Срез димитровградски;
77. Милошевић Вука, из Нереснице, Срез звишки;
78. Драгомировић Властимир и Живко, из Нереснице, Срез звишки;
79. Танчић Персида, из Београда;
80. Адем Исен и Вејсел Ђазим, из села Молића, срез Ђаковица;
81. Зундановић Милан, са 67 потписника из Кнежевих Винограда, котар Бели Манастир;
82. Бреци Станко и Терезија, из Брдцаха, срез Цеље;
83. Брњеварац Крсто, из Тења, котар Осијек;
84. Колар Матија, са 94 потписника, из села Топоља, котар Бели Манастир;
85. Шоваков Адам, са 63 потписника из Дража, котар Бели Манастир;
86. Радојковић Божидар, из Кучева, срез звишки;

87. Драговић Драгомир, из Дрчупе, Срез ко-
смајски;
88. Станковић Аксентије, из Бујановца;
89. Стрјичић Стеван, из Соколца, срез Јајце;
90. Радишић Милан, из Тења, срез Осијек;
91. Класнетић Славко, из Тења, срез Осијек;
92. Саркањац Живко, из Тења, срез Осијек;
93. Габрић Сима, из Новог Сада;
94. Чуден Марија, из Љубљане;
95. Крстановски Лазар, из Љубаништа, Срез
охридски;
96. Чукић Стеван, из Сече Реке, Срез црногор-
ски;
97. Вељковић Богоје, из Доње Мутнице, Срез па-
раћински;
98. Стојановић Петар, из Големог Села, Срез
врањски;
99. Марић Пера, из Личког Осика, срез Госпић;
100. Ракић Манда, из Личког Осика, срез Госпић;
101. Томовић Душан из Рујишника, Срез трсте-
нички;
102. Ботића Нико, из Сплита;
103. Дулић Ана, из Палића, град Суботица;
104. Подгорчевић Алил, из Качарева, Срез пан-
чевачки;
105. Тодоровић Иван, из Огара, Срез румски;
106. Рама Алити, из Грдовца, Срез лапски;
107. Стојковић Љубица, из Београда;
108. Стојкоска Г. Јошка, из Волковије, Срез го-
стиварски;
109. Милојевић Светомир, из Београда;
110. Задрavec Терезија из Орможа, срез Птуј;
111. Петровић Живорад, из Јошанице, Срез са-
рајевски;
112. Жганец Блажа, из Копривнице;
113. Ђоковић Душанка, из Београда;
114. Скакић Милош, из Београда;
115. Станић Босиљка, из Београда;
116. Микасовић Балдо, из Лопуда, срез Дубров-
ник;
117. Вујанац Радиша, из Зарева, Срез студе-
нички;
118. Матарација Шевко, из Високог;
119. Димитријевић Јован, из Лесковца;
120. Пилиповић Катарина, из Живаје, срез Ко-
стајница;
121. Ранђеловић Нада, из Београда;
122. Илић Јован, из Београда;
123. Михаиловић Михаило, из Београда;
124. Анђелковић Цвета, из Београда;
125. Челић Сакиб, из Глине;
126. Тепавац Зора, из Београда;
127. Ољача Лазо, из Подравске Слатине;
128. Џакић Милан, из Београда;
129. Вулетић Радован, из Смедеревске Паланке;
130. Зојић Јулка, из Београда;
131. Вујчић Катица, из Земунa;
132. Недељковић Драгољуб, из Вољавча, Срез
белички;
133. Живковић Александар, из Београда;
134. Туцаковић Радмила, из Београда;
135. Бежан Петар, из Вуковара;
136. Бабовић Јордан, из Врачевића, Срез љишки;
137. Трошт Франц, из Подбрега, срез Горица;
138. Поповић инж. Коста, из Београда;
139. Николић Никола, из Брезница, Срез хо-
мољски;
140. Михаиловић Миодраг, из Крагујевца;
141. Фишер Лили, из Београда.

VEĆE PROIZVOĐAČA

23-ća SEDNICA

ODRŽANA 22 APRILA 1955 GOD.

SADRŽAJ:

Pre dnevnog reda:

Saopštenja.

Dnevni red:

Utvrđivanje dnevnog reda

Govornik: Ivan Božičević

PRETSEDAVAO:

PRETSEDNIK

IVAN BOŽIČEVIĆ

ZAPISNIČAR:

ĐURO ČORKOVIĆ

Početak u 11,05 časova

Pretsednik Ivan Božičević (Izborni srez Zagreb III, NR Hrvatska): Otvaram 23-ću sjednicu Vijeća proizvođača Savezne narodne skupštine.

Zapisnik današnje sjednice vodiće zapisničar Đuro Čorković. Molim zapisničara da pročita zapisnik 22-ge sjednice Vijeća proizvođača.

Zapisničar Đuro Čorković (Izborni srez Sisak, NR Hrvatska) čita zapisnik 22-ge sednice od 9 marta 1955 god.

Pretsednik Ivan Božičević: Da li ima primjedaba na pročitani zapisnik? (Nema). Pošto primjedaba nema, zapisnik se ovjerava.

Izvolite čuti saopštenja. Tražili su odsustvo narodni poslanici: Mita Boškov, zbog službenog putovanja u inostranstvo, Rajko Anđelić zbog hitnih poslova u poduzeću; Božidar Mačesić, zbog neodložnih poslova u preduzeću, Petar Radmanović zbog bolesti drugarice i Dragi Stamenković zbog službenog puta u inostranstvo.

Da li Dom odobrava tražena odsustva? (Odobrava). Objavljujem da su tražena odsustva odobrena.

Izveštavam Dom da su u vremenu od 5 marta do 19 aprila 1955 godine primljene slijedeće pretstavke i žalbe: Dragar Vilko iz Ljubljane; Nikolić Velisav iz Kremne, Srez užički; Stamenković Đorđe iz Novog Beograda; Penić Zdravko iz Lazareva, Srez tamiški; Veličković Gruja iz Beograda; Minkuš Anton iz Ljubljane; Šužek Ferdinand i Potisek Ivan iz Ljubljane; Matović Maksim iz Ravnog Sela, Srez novosadski; Ing. Žarić Vojislav sa 25 potpisnika iz Beograda; Bilanović Slavko iz Konjica; Perbošan Marija iz Pančeva; Stanikić Antonije iz Beograda; Živković Josip iz Šibenika; Fabijani Ninko iz Prevalja, srez Slovenjgradec; Savić Bratislav i Strojčić Jaroslav iz Beograda; Nuhović Jusuf iz Sjenice, Srez sjenički; Ničetić Klement iz Zagreba; Radović Vladimir iz Čačka; Miletić Stevan iz Kraljeva, Srez moravski; Trgovinsko preduzeće na veliko »Topola« iz Beograda; Prodanov Momir iz Subotice.

Dalje izveštavam Vijeće proizvođača da su primljeni slijedeći zakonski prijedlozi i druga akta:

1) Prijedlog zakona o porezu na naslijeđa i porezu na poklone;

2) Prijedlog odluke o izmjenama i dopunama Saveznog društvenog plana;

3) Prijedlog zakona o dopuni Zakona o prometu zemljišta i zgrada;

4) Prijedlog osnovnog zakona o opštinskom prirezu i mjesnom samodoprinosu;

5) Prijedlog zakona o obrađivanju napuštenog zemljišta.

Svi ovi prijedlozi zakona upućeni su Odboru za narodnu privredu Vijeća proizvođača.

6) Prijedlog zakona o ratifikaciji Sporazuma između Federativne Narodne Republike Jugoslavije i Republike Austrije o obnavljanju izvjesnih prava fabričkih i trgovačkih žigova;

7) Prijedlog zakona o ratifikaciji Sporazuma između Federativne Narodne Republike Jugoslavije i Savezne Republike Njemačke koji se odnose na izvjesna prava iz oblasti zaštite industrijske svojine i autorskih prava;

8) Prijedlog zakona o ratifikaciji Konvencije o prevozu putnika, prtljaga i robe na željeznicama;

9) Amandman na Prijedlog zakona o dopuni Zakona o prometu zemljišta i zgrada.

Od Savezne građevinske komore dobili smo na potvrdu Statut.

Dostavili su na potvrdu svoja pravila:

1) Udruženje poduzeća industrije čokolade bombona i keksa Jugoslavije;

2) Udruženje poduzeća industrije tjestenine FNRJ;

3) Udruženje rudnika, topionica i preradačke industrije obojenih metala Jugoslavije;

4) Udruženje novinskih poduzeća FNRJ i

5) Udruženje projektnih poduzeća FNRJ.

Ovaj statut i pravila upućeni su Odboru za privredne organizacije Veća proizvođača.

Izveštavam Vijeće proizvođača da je Komisija za tumačenje zakona dostavila Prijedlog za obavezno tumačenje člana 22, stav 1 Zakona o inspekciji rada i člana 13, stav 4 Osnovnog zakona o sanitarnoj inspekciji, i da je za izvještio o tome prijedlogu odredila narodnog poslanika Janeza Hribara.

Narodni poslanik Milan Mićković podneo je pretstavku kojom izvještava da je primio službu u državnoj upravi i da mu, u smislu člana 168 stav 2 Zakona o pravima i dužnostima, izboru i opozivu saveznih narodnih poslanika, prestaje mandat narodnog poslanika Vijeća proizvođača Savezne narodne skupštine.

Ova pretstavka biće upućena Mandatno-imunitetskom odboru.

Narodni poslanici Živorad Čosić i Pavle Šumanovac uputili su pitanje Saveznom izvršnom vijeću. Ova pitanja, shodno Poslovniku, biće upućena Saveznom izvršnom vijeću.

Izveštaji Odbora: Od Odbora za narodnu privredu primio sam:

1) Izveštaj o Prijedlogu zakona o prometu zemljišta i zgrada;

2) Izveštaj o Prijedlogu zakona o porezu na naslijeđa i porezu na poklone;

3) Izveštaj o Prijedlogu odluke o izmjenama i dopunama Saveznog društvenog plana za 1955 godinu.

Od Zakonodavnog odbora primio sam:

1) Izveštaj o Prijedlogu zakona o prometu zemljišta i zgrada;

2) Izveštaj o Prijedlogu zakona o porezu na naslijeđa i porezu na poklone.

Od Odbora za privredne organizacije primio sam:

Izveštaj o prijedlogu za potvrdu Statuta Savezne građevinske komore i pravila udruženja privrednih poduzeća.

Od Odbora za pretstavke i žalbe primio sam izvještaj o tromjesečnom radu.

Na osnovu gore izloženog predlažem Domu slijedeći dnevni red:

1) Pretres Prijedloga zakona o dopuni Zakona o prometu zemljišta i zgrada;

2) Pretres Prijedloga zakona o porezu na naslijeđa i porezu na poklone;

3) Pretres Prijedloga odluke o izmjenama i dopunama Saveznog društvenog plana za 1955 godinu;

4) Potvrda Statuta Savezne građevinske komore i pravila udruženja privrednih poduzeća;

5) Pretres tromjesečnog izvještaja Odbora za pretstavke i žalbe;

6) Pretres Prijedloga o potvrdi Obaveznog tumačenja Osnovnog zakona o sanitarnoj inspekciji.

Da li Dom usvaja predloženi dnevni red? (Usvaja).

Objavljujem da je Dom usvojio predloženi dnevni red.

Time završavamo ovu sjednicu a iduću zakazujem za sutra u 9 časova prije podne.

Pre toga saopštavam da će Mandatno-imunitetski odbor, Zakonodavni odbor i Odbor za privredu sada održati sjednice u svojim prostorijama.

(Sjednica je zaključena u 11,30 časova).

САВЕЗНО ВЕЋЕ

27-ма СЕДНИЦА

ОДРЖАНА 23 АПРИЛА 1955 ГОД.

САДРЖАЈ:

Пре дневног реда:

Саопштења

Дневни ред:

- 1) Претрес извештаја Мандатно-имунитетског одбора о допунским изборима у Изборном срезу дурмиторско-пљеваљском;
- 2) Претрес извештаја Мандатно-имунитетског одбора о гласању о опозиву народног посланика Владимира Дедијера;
- 3) Претрес Предлога закона о порезу на наслеђа и порезу на поклоне;
- 4) Претрес Предлога закона о допуни Закона о промету земљишта и зграда;
- 5) Претрес Предлога одлуке о изменама и допунама Савезног друштвеног плана за 1955 годину;
- 6) Претрес предлога за потврду Статута Савезне грађевинске коморе;
- 7) Претрес Предлога закона о обрађивању напуштеног земљишта;
- 8) Претрес Предлога основног закона о општинском прирезу и месном самодоприносу;
- 9) Претрес Предлога закона о наслеђивању;
- 10) Претрес Предлога закона о докторату наука;
- 11) Претрес Предлога закона о убрзању парничног поступка пред редовним судовима;
- 12) Претрес Предлога закона о државним правницима;
- 13) Претрес Предлога закона о допуни Основног закона о браку;
- 14) Претрес Предлога закона о ратификацији Споразума о установљењу Балканске саветодавне скупштине;
- 15) Претрес акта Мандатно-имунитетског одбора о одобрењу лишења слободе и настављању кривичног поступка против народног посланика Љубинке Милосављевић;
- 16) Претрес тромесечног извештаја Одбора за претставке и жалбе;
- 17) Претрес Обавезног тумачења чл. 12 у вези са чл. 3 Закона о проглашењу несталих лица за умрла и о доказивању смрти;
- 18) Претрес Обавезног тумачења чл. 22, ст. 1, Закона о инспекцији рада и чл. 13, став 4, Основног закона о санитарној инспекцији;
- 19) Избор чланова Одбора за народну привреду;
- 20) Претрес извештаја Мандатно-имунитетског одбора о оставци Владимира Поповића на мандат.

Говорници: Влада Зечевић, Павле Јовићевић (2 пута), Милорад Зорић, Радивој Давидовић (3 пута), Радош Лепенац (2 пута), Анте Раос (2 пута), Гојко Гарчевић (2 пута), Благоје Попов, др Иво Сунарић, др Јерко Радмиловић, др Иво Бабић (2 пута), др Хинко Кризман, Владимир Симић (2 пута), повереник Савезног извршног већа др Јован Ђорђевић, Родољуб Чолаковић, Владимир Кривиц, Иван Шифтар, Хивзи Сулејмани (2 пута), повереник Савезног извршног већа Милорад Вучковић (2 пута), др Макс Шнудерл (3 пута), повереник Савезног извршног већа др Федор Базала, Тоде Куртовић, Лазо Мојсов (2 пута), Никола Кмезић, Фрањо Шимић.

ПРЕТСЕДАВАО
ПРЕТСЕДНИК
ВЛАДА ЗЕЧЕВИЋ

ЗАПИСНИЧАР:
ЖИВКО БЕРНОТ

Почетак у 9,15 часова

Претседник Влада Зечевић (Изборни срез *јадрански, НР Србија*): Отварам 27-му седницу Савезног већа Савезне народне скупштине.

Записник данашње седнице водиће записничар народни посланик Живко Бернот. Молим записничара да прочита записник прошле седнице.

Записничар Живко Бернот (Изборни срез *Кришко, НР Словенија*) чита записник 26-те седнице Савезног већа Савезне народне скупштине од 22 априла 1955 године.

Претседник Влада Зечевић: Чули сте записник. Има ли примедба на прочитани записник? (Нема). Пошто примедба нема, записник се оверава.

Посланичка отсуства. — Народни посланик **Лазар Колишевски** тражио је отсуство због болести. Да ли Дом одобрава тражено отсуство? (Одобрава). Констатујем да је Дом одобрио тражено отсуство.

Саопштења. — (Чита):

САВЕЗНА НАРОДНА СКУПШТИНА

Претседник

Бр. 41

23 априла 1955 године

Београд

ПРЕТСЕДНИКУ САВЕЗНОГ ВЕЋА САВЕЗНЕ
НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ

Београд

Друже Претседниче,

Обавештавам Вас да ми је Савезно извршно веће доставило акт следеће садржине:

„Савезно извршно веће предлаже Савезној народној скупштини да се, у смислу става 1 члана 82 Уставног закона повећа број чланова Савезног извршног већа од 23 на 26, тако да, са претседницима републичких извршних већа, тај број укупно износи 32 члана. Повећање се предлаже из тог разлога што су послови Савезног извршног већа врло обимни, а нарочито у погледу изучавања и даље изградње нашег друштвеног система, а у првом реду комуналне и привредне изградње, те се показало да је досадашњи број чланова Већа недовољан. Ово тим пре што се чланови Већа који бораве у народним републикама не могу обимније ангажовати, јер су сви без разлике заузети и функцијама у републичким извршним већима, односно републичким народним скупштинама.

Једновременно Вам предлажем да Савезна народна скупштина за нове чланове Савезног извршног већа изабере Милентија Поповића, досадашњег претседника Одбора за народну привреду Савезног већа, Пеку Дапчевића, члана Одбора за народну привреду Савезног већа и Велимира Стојнића, секретара Савезне народне скупштине.“

Молим Вас да са овим упознате чланове вашег Већа, као и да имате у виду да ће се поводом овог предлога одржати заједничка седница домова Савезне народне скупштине.

С. Ф. — С. Н.

Претседник

Моша Пијаде, с. р.

Прелазимо на прву тачку дневног реда — Претрес извештаја Мандатно-имунитетског одбора о допунским изборима у Изборном срезу пљеваљско-дурмиторском на којима је за народног посланика изабран Милорад Зорић.

Молим известиоца Мандатно-имунитетског одбора народног посланика Павла Јовићевића да прочита извештај Одбора и Савезне изборне комисије.

Извештач, Мандатно-имунитетског одбора Павле Јовићевић (Аутономна Косовско-метохиска Област, НР Србија) (чита):

САВЕЗНА НАРОДНА СКУПШТИНА

САВЕЗНО ВЕЋЕ

Мандатно-имунитетски одбор

Бр. 1421

9 априла 1955 год.

Београд

САВЕЗНОМ ВЕЋУ САВЕЗНЕ НАРОДНЕ
СКУПШТИНЕ

Београд

Мандатно-имунитетски одбор Савезног већа на својој седници од 9 априла 1955 године претресао је извештај Савезне изборне комисије о допунским изборима у Изборном срезу пљеваљско-дурмиторском на којима је за народног посланика Савезног већа изабран Милорад Зорић.

Одбор је нашао да су избори извршени на основу закона и предлаже Дому да се изврши верификација мандата народног посланика Милорада Зорића.

За известиоца је одређен народни посланик Павле Јовићевић.

Секретар

Олга Врабич, с. р.

Претседник

Елисије Поповски, с. р.

Чланови:

Фрањо Шимић, с. р., Милан Вукосављевић, с. р.,

Павле Јовићевић, с. р.

Претседник Влада Зечевић: Отварам претрес о извештају Мандатно-имунитетског одбора. Жели ли ко реч? (Не јавља се нико). Пошто се нико не јавља за реч, стављам извештај на гласање. Ко је за, молим нека дигне

руку. (Сви дижу руку). Ко је против? (Нико). Да ли се ко уздржао од гласања? (Није).

Објављујем да је Савезно веће усвојило извештај Мандатно-имунитетског одбора и тиме верифицирало мандат народног посланика Милорада Зорића.

Молим народног посланика Милорада Зорића да да и потпише свечану изјаву. (Народни посланик Милорад Зорић прилази претседничком столу).

Милорад Зорић (Изборни срез пљеваљско-дурмиторски, НР Црна Гора): Свечано изјављујем да ћу дужност савезног народног посланика савесно и предано вршити, да ћу се придржавати Устава и закона и да ћу све своје снаге залагати за даљу изградњу социјализма, за очување независности и за процват Федеративне Народне Републике Југославије.

Претседник Влада Зечевић: Прелазимо на другу тачку дневног реда — Претрес извештаја Мандатно-имунитетског одбора о гласању о опозиву народног посланика Владимира Дедијера.

Молим известиоца Мандатно-имунитетског одбора народног посланика Павла Јовићевића да прочита извештај одбора.

Извештач Мандатно-имунитетског одбора Павле Јовићевић (Аутономна Косовско-метохиска Област, НР Србија) (чита):

САВЕЗНА НАРОДНА СКУПШТИНА

САВЕЗНО ВЕЋЕ

Мандатно-имунитетски одбор

Бр. 1106

9 априла 1955 год.

Београд

САВЕЗНОМ ВЕЋУ САВЕЗНЕ НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ

Београд

Мандатно-имунитетски одбор Савезног већа на својој седници од 9 априла 1955 године претресао је извештај Савезне изборне комисије о гласању о опозиву Владимира Дедијера, народног посланика Савезног већа за Изборни срез панчевачки I.

Претресајући горњи извештај Мандатно-имунитетски одбор је утврдио да је гласање о опозиву извршено на основу закона.

Према томе овај Одбор предлаже Дому да у смислу члана 205 став 2 Пословника Савезног већа потврди одлуку о опозиву народног посланика Владимира Дедијера и у смислу члана 177 став 1 Закона о правима и дужностима, избору и опозиву савезних народних посланика одреди допунске изборе на упражњено посланичко место.

За известиоца одређен је народни посланик Павле Јовићевић.

Секретар

Олга Врабич, с. р.

Претседник

Елисе Поповски с. р.

Чланови:

Фрањо Шимић с. р., Павле Јовићевић с. р., Милан Букасовић, с. р.

Претседник Влада Зечевић: Отварам претрес. Да ли жели ко реч о извештају Мандатно-имунитетског одбора? (Не јавља се нико). Пошто се нико не јавља за реч, стављам извештај на гласање. Ко је за, нека дигне руку. (Сви дижу руку). Ко је против? (Нико). Да ли се ко уздржао од гласања? (Није).

Објављујем да је Савезно веће усвојило извештај Мандатно-имунитетског одбора и тиме је престао мандат Владимиру Дедијеру.

Прелазимо на трећу тачку дневног реда — Претрес Предлога закона о порезу на наслеђа и порезу на поклоне. Извештач Одбора за народну привреду је народни посланик Радивој Давидовић.

Извештач Одбора за народну привреду Радивој Давидовић (Изборни срез потиски, АП Војводина, НР Србија) чита извештај Одбора за народну привреду о Предлогу закона о порезу на наслеђа и порезу на поклоне. (Видети прилог).

Претседник Влада Зечевић: Реч има извештач Законодавног одбора народни посланик Радош Лепенац.

Извештач Законодавног одбора Радош Лепенац (Изборни срез трстенички, НР Србија) чита извештај Законодавног одбора о Предлогу закона о порезу на наслеђа и порезу на поклоне. (Видети прилог).

Претседник Влада Зечевић: Пре него што приступимо претресу овог законског предлога, обавештавам Дом да сам од Претседника Савезне народне скупштине добио следеће писмо (чита):

Друже претседниче,

Достављам вам у прилогу амандман Савезног извршног већа на Предлог закона о порезу на наслеђа и порезу на поклоне који ми је поднесен актом Б. бр. 1466/2 од 21. IV. о. г. и молим да га изнесете на седници свог Већа приликом претресања напред наведеног законског предлога.

Претседник

Моша Пијаде, с. р.

Амандман на Предлог закона о порезу на наслеђа и порезу на поклоне гласи (чита):

У члану 11, став 1, Закона о порезу на наслеђа и порезу на поклоне (члан 10 у предлогу закона, а члан 11 према коначној редакцији закона прихваћеној у одборима Народне скупштине) испред речи „Страни држављани који су стално настањени“ стављају се речи:

„Држављани Федеративне Народне Републике Југославије, као и...“, а реч „Страни“ пише се малим словом „с“.

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ

У првобитном тексту Предлога закона о порезу на наслеђа и порезу на поклоне било је предвиђено да држављани ФНРЈ, страни држављани који су стално настањени на територији ФНРЈ, југословенска приватна правна лица, страна и међународна правна лица која се налазе на територији ФНРЈ плаћају порез на наслеђа и порез на поклоне на сву

имовину коју су по основу наслеђа или поклоне стекла у иностранству, ако се сличан порез или такса не плаћа у иностранству држави у којој су имовину стекла и ако ту имовину или њену вредност унесу у Југославију.

Одбори за привреду Савезног већа и Већа произвођача, као и законодавни одбори сагласили су се да се држављани ФНРЈ изузму од плаћања таквог пореза, јер су и иначе ослобођени од плаћања пореза на наслеђа и пореза на поклоне.

Савезно извршно веће сматра да се држављани ФНРЈ не могу начелно изузети од плаћања пореза у овим случајевима, тј. кад наслеђују или примају поклоне из иностранства, јер могу постојати веома важни разлози да се и они у оправданим случајевима опорезују.

Разлоге који су истакнути у одборима Народне скупштине, да би требало водити рачуна о држављанима ФНРЈ који наслеђују имовину или примају поклоне од исељеника — страних држављана југословенског порекла, Савезно извршно веће је имало у виду, па је због тога у ставу 2 истог члана предвидело могућност да се посебним прописима регулише ослобођење од плаћања тога пореза у оваквим случајевима.

Уколико се не би усвојило да и држављани ФНРЈ у случајевима из члана 11 овога закона плаћају порез на наслеђа и порез на поклоне, Савезно извршно веће не би било у стању да води политику опорезивања, па би примена одредбе поменутог члана у односу на остале пореске обвезнике могла доћи у питање.

У смислу члана 144 став 2 Пословника Савезног већа овај амандман постаје саставни део законског предлога.

Отварам претрес. Ко жели реч? (Нико се не јавља). Пошто се нико не јавља за реч, стављам законски предлог на гласање.

Ко је за, нека дигне руку. (Већина диже руку). Има ли ко против? (Нико се не јавља). Да ли се ко уздржао? (Двојица дижу руку).

Објављујем да је Савезно веће једногласно усвојило Предлог закона о порезу на наслеђа и порезу на поклоне.

Прелазимо на четврту тачку дневног реда — Претрес Предлога закона о допуни Закона о промету земљишта и зграда.

Известилац Одбора за народну привреду је народни посланик Радивој Давидовић. Молим да нам прочита извештај.

Известилац Одбора за народну привреду Радивој Давидовић (Изборни срез потиски, АП Војводина, НР Србија): Чита извештај Одбора за привреду о Предлогу закона о допуни Закона о промету земљишта и зграда и амандман на тач. 1. — Видети прилог.)

Уиме Одбора за привреду изјављујем да се слажем са овим амандманом. Према томе, предлагам да се усвоји.

Претседник Влада Зечевић: Обавештавам Дом, пре него што наставимо рад, да нисам запазио да су се приликом гласања о Предлогу закона о порезу на наслеђа и порезу на поклоне два народна посланика уздржала од гласања. Констатујем то сада, накнадно.

Молим известиоца Законодавног одбора Радоша Лепенца да прочита извештај.

Известилац Законодавног одбора Радош Лепенац (Изборни срез трстенички, НР Србија): (Чита извештај о Предлогу закона о допуни Закона о промету земљишта и зграда. — Видети прилог.)

Што се тиче амандмана такође изјављујем, уиме свог Одбора, да се с њим слажем и предлагам да се усвоји.

Претседник Влада Зечевић: Обавештавам вас да смо од Савезног извршног већа, преко Претседника Савезне народне скупштине, на овај законски предлог примили амандман.

Писмо Претседника Савезне народне скупштине гласи (чита):

Друже претседниче,

Достављам вам у прилогу амандман Савезног извршног већа на Предлог закона о допуни Закона о промету земљишта и зграда који ми је поднесен актом Б. бр. 1537 од 18. IV. о. в. и молим да га изнесете на претресање на седници свог Већа приликом претресања напред наведеног законског предлога.

Претседник
Моша Пијаде, с. р.

Амандман сте већ сви примили, па нема потребе да га читамо.

Приступамо претресу. Жели ли ко реч? (Нико се не јавља).

Стављам законски предлог на гласање. Ко је за, нека дигне руку. (Сви дижу руку). Ко је против? (Нико). Да ли се ко уздржао? (Није).

Објављујем да је Савезно веће једногласно усвојило Предлог закона о допуни Закона о промету земљишта и зграда.

Прелазимо на пету тачку дневног реда — Претрес Предлога одлуке о изменама и допунама Савезног друштвеног плана за 1955 годину.

Известилац Одбора за привреду је народни посланик Анте Раос.

Известилац Одбора за народну привреду Анте Раос (Изборни срез Метковић и Макарска, НР Хрватска) чита извештај Одбора за привреду о Предлогу одлуке о изменама и допунама Савезног друштвеног плана за 1955 годину. (Видети прилог.)

Претседник Влада Зечевић: Приступамо претресу. Ко жели реч? (Нико се не јавља). Стављам предлог на гласање. Ко је за, нека дигне руку. (Сви дижу руку). Има ли ко против? (Нема). Да ли се ко уздржао? (Није).

Објављујем да је Савезно веће једногласно усвојило Предлог одлуке о изменама и допунама Савезног друштвеног плана за 1955 годину.

Прелазимо на шесту тачку дневног реда — Претрес предлога за потврду Статута Савезне грађевинске коморе.

Молим известиоца Одбора за народну привреду народног посланика Раоса да поднесе извештај.

Известилац Одбора за народну привреду Анте Раос (Изборни срез Метковић и Макарска, НР Хрватска) (чита):

САВЕЗНА НАРОДНА СКУПШТИНА САВЕЗНО ВЕЋЕ

Одбор за народну привреду

Бр. СНС (А) 19

22. IV. 1955 год.

Београд

САВЕЗНОМ ВЕЋУ САВЕЗНЕ НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ

Београд

Одбор за народну привреду Савезног већа на својим седницама одржаним на дан 8 и 21 априла 1955 године разматрао је Статут Савезне грађевинске коморе и усвојио га без измене и допуне.

У току разматрања статута Одбор је дошао до закључка да је израђен тако да одговара духу Уредбе о удруживњу привредних организација и других привредних прописа.

Подносићи овај извештај у име Одбора за народну привреду предлажем и молим Дом да у смислу члана 15 става 4 Уредбе о удруживању привредних организација одобри оснивање и Статут Савезне грађевинске коморе.

За известиоца је одређен народни посланик Анте Раос.

Секретар

Анте Раос, с. р.

Претседник

Милентије Поповић, с. р.

Чланови:

Виктор Авбељ, с. р., Марко Белинић, с. р., Душан Чалић, с. р., Пеко Далчевић, с. р., Радивој Давидовић, с. р., Тоне Фајфар, с. р., Мика Шпиљак, с. р., Буро Јовановић, с. р., Шефкет Маглајлић, с. р., Вицко Крстуловић, с. р., Боге Кузмановски, с. р., Воја Лековић, с. р., Маријан Брећел, с. р., Пашага Манџић, с. р., Давид Нимани, с. р., Пал Шоти, с. р., Зоран Полић, с. р., Благој Попов, с. р., Владимир Поповић, с. р., Франц Симонич, с. р., Јефто Шћепановић, с. р., Илија Тепавац, с. р.

Влада Зечевић: Отварам претрес. Да ли ко жели реч? (Нико се не јавља). Прелазимо на гласање. Ко је за, нека дигне руку. (Сви дижу руку). Има ли ко против? (Нема) Да ли се ко уздржао? (Није).

Објављујем да је Статут Савезне грађевинске коморе једногласно прихваћен.

Одређујем одмор од 10 минута.

(После одмора)

Претседник Влада Зечевић: Настављамо рад.

Изволите чути обавештења.

Обавештавам народне посланике да користим Пословник и да ће се вршити прозивка народних посланика који су у Скупштини, ако седница буде почињала, а посланици не буду присутни.

Друго саопштење (чита):

ПРЕТСЕДНИКУ САВЕЗНОГ ВЕЋА САВЕЗНЕ НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ

Београд

Пошто сам указом Претседника Републике именован за амбасадора Федеративне Народне Републике Југославије у Народној Републици Кини то ми је, на основу члана 166 став 1 тачка 4 Закона о правима и дужностима, избору и опозиву савезних народних посланика, престао мандат народног посланика у Савезном већу.

Молим да напред наведено саопштите на седници Савезног већа ради доношења одлуке о допунским изборима у Изборном срезу Запреб град IV.

С. Ф. — С. Н!

22 април 1955 године

Београд

Народни посланик

Владимир Поповић, с. р.

Прелазимо на седму тачку дневног реда — Претрес Предлога закона о обрађивању напуштеног земљишта.

Молим известиоца Одбора за привреду Савезног већа народног посланика Благоја Попова да прочита извештај Одбора.

Известилац Одбора за народну привреду Благој Попов (Изборни срез кочански, НР Македонија) чита извештај Одбора за народну привреду о Предлогу закона о обрађивању напуштеног земљишта. (Видети прилог).

Претседник Влада Зечевић: Молим известиоца Законодавног одбора народног посланика Гојка Гарчевића да прочита извештај.

Известилац Законодавног одбора Гојко Гарчевић (НР Црна Гора) чита извештај Законодавног одбора о Предлогу закона о обрађивању напуштеног земљишта. (Видети у прилогу).

Претседник Влада Зечевић: Приступамо претресу. Ко жели реч? (Нико се не јавља). Пошто се нико не јавља за реч, стављам законски предлог на гласање. Ко је за, нека дигне руку. (Сви дижу руку). ко је против? (Нико). Ко се уздржава од гласања? (Нико).

Објављујем да је Савезно веће једногласно усвојило Предлог закона о обрађивању напуштеног земљишта.

Пре преласка на осму тачку дневног реда молим записничара да изврши прозивку народних посланика.

Записничар Живко Бернот (Изборни срез Кршко, НР Словенија) врши прозивку народних посланика.

Претседник Влада Зечевић: Има ли присутних народних посланика који нису прозвани? (Гласови: Има). Да не би записничар поново читао имена свих отсутних, пошто има посланика који су затражили одсуство, предлажем да се народни посланици, који су накнадно ушли, сами пријаве. (Буро Салај: Није се чуло. Ја сам стално био овде, нисам излазио, а своје име нисам чуо. — Др Иван

Рибар: Нека се сваки, који није био прозван, појединачно пријави да је присутан). Нека дигну руку они народни посланици који нису прозвани. (Известан број посланика диже руку). Записничар ће поново прозвати оне који се нису одазвали приликом прозивке.

Записничар Живко Бернот прозива поново посланике који се нису у првој прозивци одазвали.

Претседник Влада Зечевић: Молим народне посланике да за време прозивке не излазе напоље. По Пословнику народни посланици не могу за време прозивке излазити са седнице.

Записничар Живко Бернот наставља прозивку народних посланика.

Претседник Влада Зечевић: Констатујем да су после прозивке ушли народни посланици Десимир Грујић, Мухидин Бегвић и Риста Антуновић. Да ли је још неко од народних посланика ушао по завршетку прозивке? (Нико се не јавља).

Молим вас да саслушате Пословник Савезног већа, члан 38 (чита):

За пуноважно решавање потребно је да седници присуствује више од половине укупног броја чланова Дома. Ако претседник запази да на седници не присуствује довољан број чланова наредити прозивку или пребројавање. Прозивка и пребројавање вршиће се и онда ако то предложи један посланик кога подржи 9 посланика. Код се покрене питање да ли седници присуствује довољан број посланика присутни посланици дужни су да остану у дворани док се не изврши прозивка односно пребројавање.

Број присутних посланика утврђује претседник.

Настављамо рад.

Претседник Влада Зечевић: Стављам на гласање Предлог закона о обрађивању напуштеног земљишта. Ко је за, нека дигне руку. (Сви дижу руку). Хвала. Ко је против? (Нико). Ко се уздржао од гласања? (Нико).

Објављујем да је Савезно веће усвојило Предлог закона о обрађивању напуштеног земљишта.

Прелазимо на осму тачку дневног реда — Претрес Предлога основног закона о општинском прирезу и месном самодоприносу. Известилац Одбора за привреду је народни посланик Благој Попов.

Известилац Одбора за народну привреду Благој Попов (Изборни срез кочански, НР Македонија) чита извештај о Предлогу основног закона о општинском прирезу и месном самодоприносу. (Видети у прилогу).

Претседник Влада Зечевић: Молим известиоца Законодавног одбора народног посланика друга Гојка Гарчевића да поднесе извештај Одбора о Предлогу основног закона о општинском прирезу и месном самодоприносу.

Известилац Законодавног одбора Гојко Гарчевић (НР Црна Гора) чита извештај Законодавног одбора о Предлогу основног закона о општинском прирезу и месном самодоприносу. (Видети у прилогу).

Претседник Влада Зечевић: Приступамо претресу. Жели ли ко реч? (Нико се не јавља). Пошто се нико не јавља за реч, стављам законски предлог на гласање. Ко је за, нека дигне руку. (Сви дижу руку). Ко је против? (Нико). Да ли се ко уздржао од гласања? (Није).

Објављујем да је Савезно веће једногласно усвојило Предлог основног закона о општинском прирезу и месном самодоприносу.

Прелазимо на девету тачку дневног реда — Претрес предлога закона о наслеђивању. Молим известиоца Одбора за организацију власти и управу народног посланика др Иву Сунарића да поднесе извештај Одбора.

Известилац Одбора за организацију власти и управу др Иво Сунарић (Изборни срез Завидовићи и Вареш, НР Босна и Херцеговина) чита извештај Одбора за организацију власти и управу о Предлогу закона о наслеђивању. (Видети у прилогу).

Претседник Влада Зечевић: Реч има известилац Законодавног одбора и народни посланик др Јерко Радмиловић.

Известилац Законодавног одбора др Јерко Радмиловић (Изборни срез Хвар, Брач и Вис, НР Хрватска) чита извештај Законодавног одбора о Предлогу закона о наслеђивању. (Видети у прилогу).

Претседник Влада Зечевић: Приступамо претресу. Ко жели реч? (Нико се не јавља). Пошто се нико не јавља за реч, стављам законски предлог на гласање. Ко је за, нека дигне руку. (Већина диже руку). Има ли ко против? (Нема). Ко се уздржао? (Један диже руку).

Објављујем да је Савезно веће усвојило Предлог закона о наслеђивању.

Прелазимо на десету тачку дневног реда — Претрес Предлога закона о докторату наука. Известилац је народни посланик др Иво Бабић.

Известилац Одбора за просвету др Иво Бабић (Изборни срез Загреб град VI, НР Хрватска): Пре него што приступим читању извештаја дужност ми је да вас упозорим да су се у тексту Предлога закона о докторату, поднесеном овом Дому, поткрале неке грешке, које би требало исправити. Између осталих у члану 18 изостављен је други став који гласи: „Облик дипломе прописује универзитетски статут.“

Према томе, члан 18 гласи: „Диплому доктора наука издаје Универзитет и потпи-

су је ректор универзитета и декан факултета. Облик дипломе прописује универзитетски статут.“

(Чита извештај Одбора за просвету о Предлогу закона о докторату наука. — Видети у прилогу).

Сада бих прекинуо читање да вас упозорим да је у извештају Одбора који је умножен и достављен свима члановима Дома изостављено: „и стручног“, дакле двије ријечи, тако да треба да стоји: „ради унапређења научног и стручног рада“. У умноженом извештају Одбора те су двије ријечи биле изостављене, па је тачка 1 била нејасна.

Претседник Влада Зечевић: Молим известиоца Законодавног одбора народног посланика др Хинка Кризмана да прочита извештај Одбора.

Известилац Законодавног одбора др Хинко Кризман (Изборни срез Вараждин II, НР Хрватска) чита извештај Законодавног одбора о Предлогу закона о докторату наука. (Видети у прилогу).

Пре него што приступимо претресу обавештавам вас да сам добио писмо од Претседника Савезне народне скупштине (чита):

СНС А/6
23. IV. 1955 г.

ПРЕТСЕДНИКУ САВЕЗНОГ ВЕЋА

Достављам амандман Савезног извршног већа уз Предлог закона о докторату наука на поступак према Пословнику Савезног већа.

Претседник

Монка Илијасе, с. р.

Амандман Савезног извршног већа гласи (чита):

САВЕЗНО ИЗВРШНО ВЕЋЕ
22 априла 1955
Београд

ПРЕДЛОГ АМАНДМАНА УЗ ЧЛАН 26 ПРЕДЛОГА ЗАКОНА О ДОКТОРАТУ НАУКА

Додају се нови ставови 2 и 3 који гласе:

„Лица која се на дан ступања на снагу овог закона налазе у звању професора универзитета на факултетима на којима се по прописима који су важили пре ступања на снагу Општег закона о универзитетима за избор наставника није тражио докторат, сматра се да испуњавају услов који се у погледу доктората наука тражи у Општем закону о универзитетима.“

Овом одредбом не мењају се одговарајуће одредбе Општег закона о универзитетима у погледу новог избора за звање професора универзитета.“

Став 2 овог члана постаје тиме став 4.

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ

Општи закон о универзитетима предвиђа као један од општих услова за избор у звање наставника универзитета докторат наука или хабилитациони рад или оба ова услова. Као општи принцип ова одредба је неопходна за подизање општег нивоа наставног и научног рада на нашим универзитетима. Међутим, према прописима који су важили пре ступања на снагу Општег закона о универзитетима, на појединим факултетима, као што су медицински, технички и неки други факултети, није изричито тражен услов да наставници морају имати докторат наука. Сагласно томе на овим факултетима већина постојећег наставног кадра је бирана без овог услова.

Закон о универзитетима предвиђа докторат наука као услов за звање наставника универзитета не само у погледу избора будућих кадрова него и за постојеће кадрове, уколико будућим факултетским статутима не би био предвиђен као алтернативни услов за избор у наставничко звање хабилитациони рад.

Предложеним амандманима је сврха да доведу у склад постојеће стање у овом погледу са општим одредбама Закона о универзитетима.

Амандман за нови став 2 члана 26 потврђује у извесном смислу стечена права, предвиђајући да лица која су већ у звању универзитетског професора не морају испуњавати данас, односно у року који предвиђа Општи закон о универзитетима, услов који се у овом закону тражи у погледу доктората наука. Ови професори остају у равноправном положају са осталим својим колегама на универзитету, као што је то било и по ранијим прописима.

Предложени амандман за нови став 3 предвиђа да за нове изборе докторат наука остаје и даље као један од услова за избор у звање наставника универзитета, без обзира да ли се ради о избору лица која се кандидују за ово звање ван универзитета или је у питању поновни избор ванредних професора односно кандидовање ванредних професора за звање редовног. Ова одредба је утолико потребнија на оним факултетима чији би статуту предвиђали докторат наука алтернативно са хабилитационим радом.

Као што се види, предложени амандмани теже да обезбеде извесну стабилност односа на универзитетима и да омогуће постепени прелаз на општи режим избора за звање универзитетских наставника који је предвиђен у Закону о универзитетима.

Претседник Влада Зечевић: Уиме Савезног извршног већа предложени амандман који сам прочитао поднео је потпретседник Савезног извршног већа Родољуб Чолаковић. Сагласно члану 144 Пословника амандман постаје саставни део предлога... (Др Макс Шнудерл: Још једанпут... — Владимир Симић: Тражим реч!) Добићете када отворимо претрес. (Др Макс Шнудерл: Још једном прочитајте амандман). Додају се нови чланови 2 и 3 који гласе (чита):

Лица која се на дан ступања на снагу овог закона налазе у звању професора универзитета на факултетима на којима се по прописима који су важили пре ступања на снагу Општег закона о универзитетима за избор наставника није тражио докторат, сматра се да испуњавају услов који се у погледу доктората наука тражи у Општем закону о универзитетима.

Овом одредбом не мењају се одговарајуће одредбе Општег закона о универзитетима у погледу новог избора за звање професора универзитета.

Став 2 овог члана постаје тиме став 4.

Члан 144 Пословника Савезног извршног већа гласи (чита):

Амандмани се могу подносити све док законски предлог не буде стављен на гласање. Они се подносе писмено. Амандман подносиоца законског предлога сматра се саставним делом предлога,

Ово се односи и на амандман који сам сада прочитао који је поднео потпретседник Савезног извршног већа.

Приступамо претресу. За реч се јавио народни посланик Владимир Симић.

Владимир Симић (Изборни срез Београд II, НР Србија): Другови, тражио сам реч из два разлога. Прво, тумачење члана 114 Пословника...

Претседник Влада Зечевић: Не 114 него 144 члана Пословника.

Владимир Симић (наставља): Да, 144 члана. Сматрам да овлашћење које се по овом пропису даје Савезном извршном већу не треба тумачити у том смислу да Савезно извршно веће по готовом предлогу закона који је поднет и по предлозима који су прошли кроз одборе може у последњем моменту подносити амандмане који самим тим постају саставни део законског предлога. Они иначе постају саставни део законског предлога тек онда када се о њима изјасне известиоци надлежних одбора.

Друго, ови амандмани...

Претседник Влада Зечевић: Опростите, ја бих хтео да вас упозорим на тумачење које је дао народни посланик. Прочитаћу поново члан 144 Пословника: „Амандмани се могу подносити све док законски предлог не буде стављен на гласање. Они се подносе писмено.“

Ја нисам ставио закон на гласање, амандман је поднет благовремено и писмено, те према томе, ово је у духу Пословника.

Владимир Симић (наставља): То је једно тумачење, а ја сам дао друго тумачење јер не бих хтео да се установи оваква пракса у нашем парламентарном животу, јер је ово у конекситету сасвим одређено и једино правилно. Иначе би се поставило питање каквог смисла и садржину има рад у одборима. Ви знате врло добро да је у нашем парламентарном систему уведен такав систем рада у коме се ангажује од 70 до 150 народних посланика у претходном раду на нацрту једног законског предлога. Ви сте, другови народни посланици, из извештаја друга Сунарића, чули на какав је начин Нацрт закона о наслеђивању постао законски предлог у Одбору за организацију власти и управу. Он је био нацрт, па је враћен Савезном извршном већу, дискутован у више одбора. Има закона који се још више дискутују; између 70 и 150 народних посланика учествује у том раду.

Дати право да се у последњем моменту подносе амандмани — хоћу то да илуструјем са ова два амандмана који су сада поднети уз Предлог закона о докторату наука — не би требало установити као праксу.

Ја прихватам тумачење друга претседника, јер он је надлежан да даје тумачење Пословника, али моје је мишљење да ово не би требало да буде пракса.

Друго, што ми је дало повода да узмем реч — постоји легислативна техника о којој се мора водити рачуна у свакој државној организацији. Има прописа који одговарају и који треба да се налазе у једном одређеном закону, али не треба растурати прописе по различитим законима. Ми пред собом имамо Предлог закона о докторату наука. Ту се говори о извесним условима које треба стећи па да се добије назив доктора наука. Наравно то су услови који су овде наведени а против којих ја немам да кажем ни једну једину реч, јер прихватам овај закон у целини.

Међутим, овај амандман са читавим његовим образложењем односи се на Општи закон о универзитетима и нема никакве везе са Предлогом закона о докторату наука. Ако је Савезно извршно веће сматрало да треба нешто да се измени у погледу статуса за лица која су се налазила на универзитету у моменту када се доноси закон, онда је могло да предложи Народној скупштини измене и допуне Општег закона о универзитетима. Иначе, овако у последњем моменту дат амандман, а по тумачењу које је дао друг претседник, постао би саставни део закона и ми немамо могућности да третирамо то питање, сем у погледу формално-правном. Сматрам да образложење које је дато није убедљиво. Има таквих случајева, али не би требало да их буде. Ако Извршно веће сматра да треба признати лицима која се налазе на универзитету у својству наставника, а не испуњавају услове из овог закона, који ступа на снагу када буде прокламован, публикован, онда може унети овакав амандман у Општи закон о универзитетима, и тиме се ништа неће изгубити за статус оних лица која се данас налазе на универзитету у том својству. То је моје мишљење и зато сам против ових амандмана.

Претседник Влада Зечевић: Жели ли још ко реч? (Радивој Давидовић: Ја).

Има реч народни посланик Радивој Давидовић.

Радивој Давидовић (Изборни срез политски, АП Војводина — НР Србија): Прво, што се тиче амандмана, слажем се са примедбом коју је ставио народни посланик Владимир Симић.

Друго, ја бих рекао нешто у вези са самим законом. Свакако је потребно да се донесе Закон о доктору наука. Али оно што је ново у овом нашем закону јесте пропис о полагању усменог испита, пре него што се приступи одбрани докторске дисертације. Ја лично, интимно сам против усменог испита, сма-

трам да питање утврђивања стварног научног нивоа онога који претендује на назив доктора наука може једна солидна комисија, после солидног праћења рада, проучавања докторске дисертације, решити правилно и без усменог испита. Међутим, ми смо усвојили Општи закон о универзитетима у коме је усвојен и принцип полагања усменог испита пре одбране докторске дисертације, и пошто немам намеру да тражим измену тога закона, нећу дискутовати против усменог испита, али бих поставио питање какав је циљ усменог испита, како се образлаже усмени испит. Циљ је свакако да се постигне добар квалитет оних који претендују на докторску титулу. У првој варијанти било је предвиђено друкчије, пошто је то начелно питање у целом закону и зато мислим да га треба у начелној дискусији поставити. У првој варијанти било је предвиђено да се усмени испит полажу из извесних дисциплина оне научне гране за коју се тражи докторат. Сада је то измењено у том смислу да се усмени испит полаже из оне научне дисциплине на коју се односи докторска дисертација. Мени се чини да је овако постављен сваки усмени испит безпредметан. Безпредметан је због тога што се не може претпоставити да онај који пише докторску дисертацију о једном ужем проблему у једној научној дисциплини, ту научну дисциплину не познаје бар толико да докторску тезу може написати. Ако се, пак, ради о томе да се постигне стваран квалитет у целини, онда мислим да би било много правилније да се усмени испит тражи за основне дисциплине оне научне гране за коју неко тражи докторат. Узмимо да, на пример, неко тражи докторат наука, јер закон носи назив докторат наука, а не једне научне дисциплине, тражи, на пример, докторат медицине. Написао је докторску тезу о анатомији. Он ту анатомију познаје, али могло би да се деси да физиологију не познаје добро, а добиће докторат медицинских наука. Или, други пример, који је мени ближе познат, тражи неко докторат економских наука. Он напише докторску тезу о историји књиговодства, и он историју књиговодства може да познаје много боље него многи чланови комисије, и да добије докторат економских наука а да оне основне економске науке као што су теорија политичке економије или друго, или неку другу основну научну дисциплину у грани или у групи наука за коју се тражи докторат, не познаје довољно. О томе има, нажалост, много примера које ја овде не желим да наводим. Због тога мислим да ако настојимо код тога да буду усмени испити, онда да предложимо усмене испите оних научних дисциплина, научних грана за које се докторат тражи.

Друго питање. Оно је формулисано у члану 12. Ради се о томе када, у ком моменту кандидат има да полаже усмени испит. Раније је било предвиђено да усмени испит полаже извесно време пре него што дође до усмене одбране дисертације. Учињен је покушај да се олакша кандидату у том смислу да он, рецимо, не мора читав низ месеци, можда и две године да пише тезу, да дође на усмени испит и да буде одбијен. Да би му се учинила олакшица, полаже усмени испит у неко друго време. Међутим, формулација је измењена тако да одлучује факултетска управа, узимајући у обзир захтев кандидата. Ја бих лично тражио да овде буде одлучујући захтев кандидата, да он каже када жели да полаже. Боље је полагати усмени испит онда када пријављује дисертацију. Сматрам да није добро захтевати од кандидата да он ради дуги низ времена на докторској тези и да онда буде одбијен. Боље је оценити њега пре, имати услова да добије титулу доктора, него дозволити му да ради и онда га одбити. То су моје две примедбе које сам имао, а у вези с тим предложиху амандмане.

Претседник Влада Зечвић: Жели ли још ко реч. (Нико се не јавља). Жели ли повереник Савезног извршног већа да се изјасни о предлогу друга Симића? Има реч др Јован Ђорђевић.

Повереник Савезног извршног већа др Јован Ђорђевић: Најпре о питању да ли би требало да у Предлог закона о докторату наука уђе амандман који је предложило Савезно извршно веће, или да, као што је то предложено овде у Скупштини, то треба резервисати за измене у Закону о универзитетима. Закон о универзитетима поставља општи систем за стицање звања универзитетских наставника и ту је као општеважећи услов за будућност, постављен докторат наука. Овај закон не решава извесна прелазна питања, односно питање поседовања доктората извесних наука код универзитета односно факултета, код људи који тамо већ раде. Зато мислим да један закон о докторату, који иначе у својим прелазним одредбама садржи већ извесне одредбе о докторату, требало би да реши и ово питање и шта ће бити са оним људима, у ситуацији коју данас имамо на појединим факултетима, јер по ранијим прописима није тражено за звање професора универзитета поседовање звања доктора наука, па чак ни доктора. То су били технички факултети и неки други факултети. Зато се сада, приликом усвајања Предлога закона о докторату наука, пронашао пут да се реше извесни конкретни случајеви који постоје на појединим нашим факултетима, а који се састоје у томе да треба дати извесним старијим друговима који на факултету врше дужност

наставника иако немају формално докторске дипломе, звање доктора наука. Да не бисмо унели извесну нестабилност у односу на појединим факултетима, да не бисмо форсирали брзо стицање хабилитације, односно доктората, већ да се то питање остави да га реше статут појединих факултета. Савезно извршно веће је сматрало да засада, у року у коме треба, према Општем закону о универзитетима, да буде нов режим стицања звања на универзитету, док се не појаве нови кадрови, да засада треба признати и тим професорима, ванредним и редовним, који су изабрани по ранијим прописима, да им треба признати својство наставника, то јест, да имају онај услов који се иначе тражи у погледу доктората. Међутим, да не бисте цео режим Општег закона о универзитетима био олабављен, јер то се не би односило на будућност, пошто Општи закон о универзитетима предвиђа да они који буду дошли у прилику да се поново кандидују, после истека рока од пет година, било за редовне професоре или за ванредне професоре, да ће они бити обавезни да имају један од услова доктората, већ како то буду статут факултета предвиђали. Дакле, мислим да је сасвим логично и да је на месту да се овај амандман усвоји, да ове одредбе које садржи овај амандман буду обухваћене у прелазним одредбама Закона о докторату наука, јер се ту решава питање доктората. Имамо и извесне одредбе у прелазним одредбама које се односе на признавање доктората права стеченог по ранијим прописима. То је један јединствени комплекс питања и, разумљиво је, што је Савезно извршно веће и ову одредбу унело у тај комплекс питања.

С друге стране, уколико се ради о садржини ове одредбе она, као што сам показао, не дирајући у постепено проналажење начина режима, строжег режима у погледу стицања звања професора универзитета који предвиђа Општи закон о универзитетима олакшава да се за извесно време ситуација на универзитету стабилизује и тако омогући један постепени прелаз на пуни режим Општег закона о универзитетима.

Дакле, из оба та разлога, и овог формалног и овог садржајног, мислим да је оправдано да ове одредбе уђу у Предлог закона о докторату наука.

Што се тиче амандмана који, истина, није формулисан, али идејно је јасан, који се односи на члан 6, а то је да се усмени испит не односи само на научну дисциплину...

Претседник Влада Зечевић: Ми немамо амандман и о томе можемо да говоримо у току дискусије, кад дођемо до тога питања.

Повереник Савезног извршног већа др Јован Ђорђевић (наставља): Скренуо бих пажњу

да је у разним фазама израде овог закона, нарочито у Законодавном одбору, била одредба прецизирана, а ја лично мислим да је много правилније била прецизирана у тексту Законодавног одбора. То је одговарало уопште и интенцијама предлагача да се усмени испит не полаже само из научне дисциплине, јер то онда није у правом смислу речи допунски усмени испит, него да се полаже из научне области на коју се односи дисертација. Тако је у целом свету да се полаже неколико основних дисциплина и да су у извесним земљама неке допунске дисциплине које су потребне за културу докторанда предвиђене у оквиру усменог испита. Према томе, ја мислим да је „научна дисциплина“ сувише уско и да би требало прихватити „научна област“. Али, уколико амандман буде изнет, задржавам право да се онда изјасним.

Претседник Влада Зечевић: Друг Влада Симић, као ранији претседник Савезног већа, има искуства и зна шта значи амандман. Ја се придржавам Пословника, јер је он за нас све обавеза и ја га само спроводим и образложење друга Симића није ми сасвим јасно, јер члан 143 Пословника каже: „Сваки члан Савезног већа има право да учествује у претресу законског предлога и да предлаже амандмане“. По ком би правилу требало да народни посланик има већа права него члан Савезног већа? Они имају иста права. Према томе, у равноправном је положају и посланик у односу на Савезно веће и Савезно веће у односу на посланика.

Има реч друг Симић.

Владимић Симић (Изборни срез Београд II, НР Србија): Само кратко објашњење, другови. Није нелогично што сам критиковао, ако хоћете да употребим тај израз, јер претседничка радња у погледу Пословника је пуноважна и ја то прихватам, али разлог који је био наведен није убедљив.

Тачно је да сваки народни посланик има право да по законском предлогу подноси амандмане све донде док претседник не позове Дом да о законском предлогу гласа. Исто тако, тачно је да то право има и Савезно извршно веће као предлагач, а и да није предлагач, али има једна разлика. Ови амандмани, на основу члана 144 Пословника, проглашени су као саставни делови законског предлога. А каква је последица те претседничке одлуке? Последица је та да ми о тим амандманима више не можемо да се изјаснимо у погледу гласања. Ја могу о њима да говорим, могу да говорим пошто је претрес одржан о целом законском предлогу, али постављам питање на који ћу начин гласати против тих амандмана и тих делова а да не гласам против закона. Ја нисам против закона, ја сам за закон, али сам против аманд-

мана, а зато што је он саставни део тога закона ја више не могу доћи у тај положај да сам против. То је једно.

Друго, тачно је, као што је друг претседник рекао, да сваки народни посланик може поднети амандман, али је исто тако тачно да се од стране претседника позива известилац одбора једног и другог и свих оних који су учествовали на раду о томе законском предлогу да се изјасне. Исто тако, тачно је и нешто треће, а то је да може доћи до тога да се цео законски предлог врати Одбору на даље разматрање и да тек онда дође пред пленум. У том смислу, другови, ја сам био слободан да поставим питање какав је смисао рада Одбора ако се у последњем часу може доћи са амандманом. Пита се известилац, а овде није нико питан. Жалим, али мене није разумео друг претседник.

Друго је питање да ли после објашњења која је дао друг др Ђорђевић може да се тумачи да моје гледиште изражено малопре није исправно у пуној мери. Ја остајем при томе да Општи закон о универзитетима има своја прелазна наређења као и сви други закони и да у тим прелазним наређењима може да се говори о томе да ли треба или не наставницима који су затечени на универзитету, а не испуњавају услове, да направе хабилитацију или не. Ја сам члан Универзитетског савета и ми о тим питањима дискутујемо. И ја о томе нешто знам, али ја немам ништа против тога да та одредба дође овде у овај закон. Хтео сам само да искористим то као илустрацију свог тврђења у погледу тумачења члана 144 Пословника.

Претседник Влада Зечевић: Да ли жели још неко реч? (Др Иво Бабић: Молим ријеч).

Реч има друг др Иво Бабић.

Др Иво Бабић (Изборни срез Загреб град VI, НР Хрватска): Ја бих лично, а не као известилац Одбора — мислим да ћу и као известилац Одбора добити ријеч — хтио дати неке информације о изјавама које су дали друг Давидовић и друг професор др Ђорђевић. Из техничких разлога хтио бих да узмем прво оно што је изнио др Ђорђевић у погледу научне области и научне дисциплине и на становиште које је изволио изнијети.

О том предмету у Одбору за просвјету водила се дуготрајна дискусија, врло документована и врло образложена и, на крају, је било преовладао мишљење, а с тим се сложио и Законодавни одбор, да је за наше прилике у садашњим условима, и за један дужи период унапријед, код нас најбоље рјешење ићи на усмени испит из одређених научних дисциплина, јер ће то дати оне резултате који су у одборском извјештају и изнесени, а које ја не бих понављао.

Међутим, што се тиче ових примједба да смо ми учинили у свом приједлогу нешто нарочито што се коси са принципима усвојеним у читавом свијету, морао бих нагласити то да се поступци за стицање доктората у појединим државама битно разликују, и по процедуралном поступку и по суштини, по садржају. Ми смо ишли за оним што сам прије рекао.

Друг народни посланик Давидовић покренуо је неколико питања. Нека од њих је већ покретао у самом Одбору за просвјету. Посланик Давидовић се потрудио да сам дође у Одбор да изложи своје мишљење, али што се тиче члана 12, његово мишљење, послје темељите расправе, није било усвојено, и то ради тога што је стилизација у члану 12 знатно шири и принципјелно омогућује оно што тражи друг Давидовић (да се усмени испит полаже прије него што се врши одбрана), али је остављено потпуно слободно, према стварним и научним потребама на појединим факултетима, да факултетска управа, саслушавши приједлог докторанда, донесе *ad hoc* за тај случај и одговарајућу одлуку. Јер, не може бити онако како каже друг Давидовић за битност критерија. Интерес кандидата ће се у сваком случају до крајњих граница заштитити, како би се што боље постигла сврха за којом и докторски поступак тежи.

У погледу тога да ли ће се наши докторати звати, а ја мислим да неће, у смислу овог закона докторати медицинских наука, докторати економских наука и слично, предлог закона има прецизну стилизацију (а то је била примједба на члан 5, гдје се изреком каже: „Научне дисциплине из којих поједини факултети дају докторат наука одређују се статутом факултета.“). Дакле, прецизирање тога како ће се звати, а да том називу неће и поступак одговарати, није исправно, јер ја сам увјерен да се у смислу принципа овог закона морају од стране факултетских управа донијети такве одлуке о тим научним дисциплинама које ће бити у смислу и духу закона.

Народни посланик Давидовић био је покренуо питање усменог испита. То питање је он покренуо и у Одбору. Међутим, чињеница је да је усмени испит прописан Опћим законом о универзитетима. Дакле, требало је да ми у Одбору за просвјету, а и у Законодавном одбору, ту законску одредбу разради-мо. Дакле, за нас се са законске стране није постављало питање да отварамо дискусију о томе да ли је усмени испит потребан или не, него се радило о томе како ћемо то најбоље спровести. Но, у дискусији је, међутим, дат доказ да је тај усмени испит неопходан за наше прилике у конкретном периоду, ако хоћемо осигурати квалитетне докторске испи-

те. Чињеница је, а ја ту праксу врло добро познајем, да је у просјеку ниво познавања дотичних дисциплина из којих се раде докторске тезе пао откад је уведено стицање доктората без усменог испита. То је објективна чињеница установљена од стране наших научних колектива. Зато је требало предузети одговарајућу мјеру коју је озаконио Опћи закон о универзитетима. Претпоставка да дотични докторанд, који приступа обради неких проблема из једне научне дисциплине, већ самим тим добро познаје одређену научну дисциплину у пракси се показала нетачном у претежном броју случајева, и правило је код већине научних грана да се наше југословенске дисертационе радње крећу унутар уских подручја, унутар уских питања, унутар уских проблема, који не изискују за рјешавање дотичних проблема у облику тезе познавање читаве научне дисциплине, а поготову не темељито познавање научних дисциплина. Пошто је то код већине научних грана тако, онда би требало увести усмени испит, макар у извјесним специфичним случајевима то и није потребно, а ја то допуштам, иако је то врло мали број случајева. Међутим, докторандима који своје дисциплине врло добро познају и у том малом броју случајева неће бити тешко да пружи доказа у оквиру једног таквог усменог докторског испита о том познавању.

Претседник Влада Зечевић: Реч има потпретседник Савезног извршног већа друг Чолаковић.

Потпретседник Савезног извршног већа Родољуб Чолаковић (Изборни срез Бијељина, НР Босна и Херцеговина): Другови и другарице народни посланици, с обзиром да овај амандман није био на претресању у Одбору за просвјету Савезног вијећа, предлажем Савезном вијећу да се амандман упутити на дискусију Одбору за просвјету.

Претседник Влада Зечевић: Подносилац законског предлога и амандмана предлаже Дому да се законски предлог заједно са амандманом који би постао саставни део закона скине с дневног реда и упутити Одбору за просвету Савезног већа. (Гласови: Прима се!)

Без обзира на ово, хоћу да кажем да за мене није завршена дискусија са народним послаником Владимиром Симићем. Ја остајем при свом ставу у погледу права на подношење амандмана.

Одређујем одмор од 20 минута.

(После одмора)

Претседник Влада Зечевић: Настављамо рад.

Прелазимо на 11-ту тачку дневног реда — Претрес Предлога закона о убрзању пар-

ничног поступка пред редовним судовима. (Др Иво Бабић: Да ли је завршена десета тачка?) Јесте, ја сам објаснио. (Др Иво Бабић: Ја бих хтио нешто да кажем у погледу процедуре у вези са тачком 10 дневног реда.) Не може. Она је скинута са дневног реда, и с тим у вези је дато објашњење.

Прелазимо на 11-ту тачку дневног реда. — Претрес предлога закона о убрзању парничног поступка пред редовним судовима.

Молим известиоца Одбора за организацију власти и управу Владу Кривица да поднесе извештај.

Извештач Одбора за организацију власти и управе Владимир Кривиц (НР Словенија): (Чита извештај Одбора за организацију власти и управу о Предлогу закона о убрзању парничног поступка пред редовним судовима — Видети прилог.)

Овде, у члану 6 поткрала се приликом умножавања једна грешка, и то у трећем и четвртом реду где су изостављене две речи „или странци“. Значи, гласило би: „Пословно неспособној странци или странци чије је боравиште непознато“.

Претседник Влада Зечевић: Молим известиоца Законодавног одбора народног посланика Ивана Шифтара да поднесе извештај.

Извештач Законодавног одбора Иван Шифтар (Изборни срез Мурска Собота I, НР Словенија) чита извештај Законодавног одбора о Предлогу закона о убрзању парничног поступка пред редовним судовима. (Видети прилог.)

Претседник Влада Зечевић: Приступамо претресу законског предлога. Ко жели реч? (Нико се не јавља). Пошто се нико не јавља за реч, стављам законски предлог на гласање. Ко је за, нека дигне руку. (Сви дижу руку). Има ли ко против? (Нема). Да ли се ко уздржао? (Није).

Објављујем да је Савезно веће усвојило Закон о убрзању парничног поступка пред редовним судовима.

Прелазимо на 12-ту тачку дневног реда — Претрес Предлога закона о државним празницима.

Пре него што отворим претрес хтео бих да напоменем да је овде учињена једна техничка прешка у предлогу закона. У члану 2, став 2 „недеља се не рачуна у државни празник, већ као празник рачуна“, треба додати „сматра се као празник“.

Отварам претрес о овом законском предлогу.

Има реч друг Хивзи Сулејмани.

Хивзи Сулејмани (Аутономна Косовско-метохиска Област — НР Србија): Другови народни посланици, у вези са овим Предлогом

закона о државним празницима сматрам да би било од користи да мало продискутујемо и евентуално променимо неке ствари.

Закон је хтео да систематизује стање које смо имали досад преко ове материје тако да се хтелo у једном законском тексту све да изложи. Међутим, читајући овај предлог, испада да се у томе није отишло онолико колико је, по мом мишљењу, нужно када се већ хоће то средити и сматрам да је потребно ићи још мало напред и ствари докрајчити.

Основна ствар која произилази из текста закона је то да се није водило рачуна о томе шта је од утицаја за утврђивање неких датума за државне празнике. У предлогу се помињу изрази „29 новембар” затим Нова година, 1 мај, итд. Сматрам да је потребно, ако већ хоћемо то да решимо, да се утврди један критеријум за поједине датуме који треба да се утврде као празници и у том смислу овде недостаје довољно систематичности. Помињу се бројеви. Бројеви су симболи своје врсте — 29 новембар, 1 мај, итд. Затим помиње се кад се ради а када се не ради, и то је један критеријум. Затим, у пракси постоји да се поједини празници везују за извесан државни церемонијал који је уобичајен, који је бар под данашњим приликама потребан. Кроз предлог овакав какав је то се довољно јасно не види. Ствар је нејасна.

Поред тога, сматрам да је утврђивањем датума општеномодног празновања потребно увести извесну симболику, неко симболизовање датума које треба прослављати у таквим размерама када читав радни народ то прославља и празнује. Кроз предлог закона овакав какав је то се не прецизира, не види, као што рекох. Нова година и није ни државни, ни политички, ни народни празник, али је таква пракса и психолошки је потребно да се тај дан празнује. Он се сврстава у ред државних празника заједно са 29 новембром или 1 мајем. Ја мислим да зато овај предлог закона није добар и да га треба мењати.

Прво, треба симболизовати поједине ствари. Када хоћемо да говоримо о 29 новембру, морамо га повезати симболички са неким именом који ће то да одрази, а у овом предлогу закона тога нема. Ја мислим чак ни да термин „државни празник” није исправан него да га треба у друшћијој форми стилизовати, дати.

У смислу овога што сам доста невезано рекао, имам предлог који гласи: наслов закона не треба да буде овакав какав је него да то буде „Закон о општеномдним празницима”.

Члан 1 тога закона би гласио:

„Општеномдни празници у Федеративној Народној Републици Југославији јесу: празник Револуције, празник Рада, празник Победе и празник Нове године”.

Празником Револуције кроз овај предлог назвао сам 29 новембар сматрајући да пошто су народи Југославије извели *de facto* једну корениту друштвену, политичку, економску и државну револуцију, кроз датуме 29 новембра 1942, 1943, 1944 и 1945 године, том датуму треба дати извесну симболику и ја сам тај датум увео као празник Револуције и сматрам да такав симбол има извесног оправдања.

Први мај назвао сам празником Рада да не би остао број као симбол него да буде нешто што га шире и боље показује.

Празник Победе узео сам за 15 мај.

Члан 2 би гласио:

„Празник Револуције празнује се у дане 29—30 новембра, празник Рада у дане 1—2 маја, празник Победе 15 маја и празник Нове године 1—2 јануара”.

Члан 3 би гласио:

„У дане општеномдног празновања, изузев празника Победе, трудбеници се ослобађају од рада у надлештвима, установама, привредним и друштвеним организацијама.

Ако један од празничних дана пада у недељу, као дан празновања узео се следећи дан. На празник Победе ово нема утицаја.

Посебним прописима Савезног извршног већа одређује се који су државни органи, установе и привредне организације дужни и у ком обиму вршити делатност и у дане општеномдних празника”.

Члан 4 би гласио:

„Народне републике установљавају народне празнике својим законима”.

Члан 5 би гласио:

„Општеномдни празник Револуције и празници оружаних устанака народа Федеративне Народне Републике Југославије су истовремено и државни празници који се везују са уобичајеним церемонијалом”.

Члан 6 би гласио:

„Даном ступања на снагу престају важити раније донети прописи”.

Члан 7 би гласио:

„Овај закон ступа на снагу одмах”.

Овај члан 7 ставио сам овде јер се у писму Претседника Савезне народне скупштине упућеном Претседнику Савезног већа каже да се за овај закон тражи хитност, јер се жели да он буде примењен 1 маја, сада. Међутим, он не може бити отштампан у „Службеном листу” како то стоји у члану 6, па сам ја зато извршио измену.

Подносећи овај свој предлог ја бих молио да се он мало продискутује и евентуално прихвати.

Претседник Влада Зечевић: Молим повереника Савезног извршног већа друга Мило-

рада Вучковића да се изјасни о овом предлогу.

Повереник Савезног извршног већа Милорад Вучковић: Основна примедба коју је народни посланик друг Сулејмани ставио овом предлогу закона јесте у томе што се празници, који су већ били установљени ранијим прописима, називају државним празницима.

У разним земљама термин, појам државни празник, употребљава се у различитом смислу. У нашем предлогу закона тај термин није употребљен у том смислу да се свим овим празницима да неки посебан смисао празника везан за стварање државе или неки одређени историски датум. Овде је појам државни празник употребљен у смислу празника које држава признаје као дане када не раде државна надлежства, установе, привредне и друге организације и никаквог другог смисла нема овде појам државни празник.

Према томе, мислим да предлог друга посланика иде за нечим сасвим другим. Друг посланик предлаже да овај закон носи назив „Закон о општенародним празницима“ и да се тим законом сви празници који се одређују на основу његових прописа сматрају општенародним празницима. Међутим, баш тај термин општенародни празник претпоставља да се том празнику да неки одређени симболички смисао, као што га има 29 новембар. Не би имало основе да се Нова година такође сматра неком врстом општенародног празника, иако би то било тачно за 29 новембар и 1 мај.

Садашње стање у нашем законодавству је такво да смо ми имали у већем броју раштурених прописа, одредаба о празницима. У тим прописима неки се од ових празника називају, као што је то случај са 29 новембром, савезним државним празником, 1 мај је назван општенародни државни празник, а Нова година — 1 јануар — проглашена је за општедржавни празник. Предлог закона иде за тим да у том погледу унесе извесну доследност и да усвоји један за све празнике заједнички термин. То, међутим, ниуколико не смета да они празници који имају одређено историско значење, или симболички смисао, задрже и даље то своје значење и смисао. Тако се у схватањима нашег света 29 новембар, иако је он прописима проглашен само за општедржавни празник, сматра као дан Револуције и он се увек као такав и помиње. То, међутим, не повлачи нужност да ми у предлогу закона тај дан као државни празник називамо Револуција. Што се тиче 1 маја, он је и у овом закону наведен као „Народни празник 1 мај“.

Из свих тих разлога сматрам да не би требало прихватити нови текст предлога за-

кона који је предложио друг народни посланик.

Мислим да се не може прихватити ни његова аргументација да појам државни празник увек треба да повуче извештај, као што он каже, државни церемонијал, јер сви ови празници нису такве природе да би за сваки од њих требало везати одређени церемонијал.

Претседник Влада Зечевић: Жели ли још ко реч? (Нико се не јавља).

Питао народног посланика Хивизију Сулејманија да ли се слаже?

Хивзи Сулејмани (Аутономна Косовско-метохиска Област — НР Србија): Другови народни посланици, када сам оспоравао оправданост термина „државни“ ја сам полазио са становишта да ми не можемо да се држимо онога што је некад значило држава, у приликама када у нашој стварности, животу, по нашим идеолошким позицијама, марксистичким, држава не иде за тим да се фетишизира, него, напротив, да постепено, током живота одумре, а што је некада у једном систему обавезно мора бити употребљен термин „држава“ у некој горостасној форми, у некој форми бомбастој и великој, то је због тога што је држава била баш у таквом положају, што је хтела да речима „државни празник“ то услови као нешто државно, што је обавезно, што је скопчано с извесним церемонијалом итд.

Ја сматрам да реч „државни“ не би требало оставити у наслову, него ставити само „општенародни празници“, зато што не можемо данас да делимо празнике на државне и недржавне. То је у основи погрешно, управо недоследно у нашим приликама пошто не одговара стварности. Ми не можемо да идемо само на оно да не делимо празнике на државне и црквене, какви су некад постојали, него морамо да идемо на оно што нам живот налаже, а то су општенародни празници које сви народи Југославије славе, празнују као један одређени историски датум, затим народни празници које поједини народи празнују, као на пример, Срби или Хрвати, као нешто што је специфичније за те народе, у облику народног празника. То више нису општенародни празници у размерама Југославије, али јесу у размерама једног народа, а онда ја то кроз овај свој предлог називам „народним празником“ а ово у домену Југославије називам „општенародним празником“.

Чини ми се да ме је погрешно разумео друг предговорник. Нисам ја повезао државни церемонијал за све општенародне празнике. Ја сам свештај да је извештај државни церемонијал нужан само за неке празнике. Ја сам га хтео да повежем само са једним општенародним празником, а то је Дан Револуције,

односно Дан Републике или 29 новембар. За што не бисмо установили да тај историски датум, тај свој празник зовемо празником Револуције, а који пада на дан 29 новембра и слави се два дана. Нова година није никакав државни празник и зашто бисмо га стављали под државну фирму, када је то уобичајени народни празник.

Некако је корисно и потребно свету да се у општим размерама неки пут разоноди, нешто прославља и нешто празнује. А с тим, на крају крајева, парирамо оним црквеним празницима. Свакако да то ограничење празника на државне празнике, па и оних који нису чисто државни, не би било добро.

Мислим да овде нема основа да се прихвати оно „државни“, јер је раније држава стављала под своје окриље све оне празнике који се обавезно празнују. Мислим да је далеко боље, адекватније и погодније за наше прилике да прихватимо овакав назив и да празнике празнујемо онако како нам симболички одговара, а државни церемонијал да се веже само за празник Револуције, тј за 29 новембар.

Претседник Влада Зечевић: Ко жели реч?
(*Др Макс Шнудерл:* Молим за реч.)

Има реч народни посланик др Макс Шнудерл.

Др Макс Шнудерл (Изборни срез Марибор срез II, НР Словенија): Другови народни посланици, оно што нам је предложио друг народни посланик Сулејмани није амандман на хитан Предлог закона о државним празницима, већ је то нови законски предлог, од наслова па све до последње реченице у којој предлаже да закон ступи на снагу — одмах. Према томе, ми немамо посла са једним амандманом, јер амандман се може односити на поједине делове неког законског предлога. Ми смо сада у ситуацији да постоје ту пред нама два законска предлога, различита, један Закон о државним празницима, који треба да се усвоји по хитном поступку, и други законски предлог, закон о општенародним празницима, и они се односе на битно различиту садржину. Ми можемо по хитном поступку да поступимо само по једном законском предлогу, по томе који је предложило Савезно извршно веће, а ми не можемо по хитном поступку да поступимо по законском предлогу који је дао друг народни посланик. Према томе, ја мислим да не можемо да гласамо по предлогу другог народног посланика, него треба тај законски предлог да се уступим надлежним одборима и они по регионалном поступку доносе извештаје. То није апсурдно ако ми примимо по хитном поступку Закон о државним празницима, а овај други закон, пошто је друкчији, друкчије формулисан, има више празника, нека иде по ре-

гионалном путу, па пошто каснији закон може да ступи на место овога закона, можда ће заменити овај закон. Према томе, мислим да ми не можемо да гласамо ни да водимо претрес о једном новом законском предлогу који се подноси, уз један хитан законски предлог који је поднело Савезно извршно веће.

Претседник Влада Зечевић: Жели ли још ко реч? (*Хивзи Сулејмани:* Ја). Јавља се друг Хивзи Сулејмани.

Хивзи Сулејмани (Аутономна Косовско-метохиска Област — НР Србија): Само кратко објашњење.

Овде у почетку, ја сам, упућујући овај предлог Претседнику Савезног већа, рекао да према Пословнику подноси амандман на све чланове Предлога закона о државним празницима. Ја по Пословнику имам права на сваки члан да поднесем посебан амандман. (*Моша Пијаде:* Немате право). Али, друже Претседниче, нигде се не прецизира да немам права. Што ја то нисам раздвојио и стављао амандман на сваки члан, него сам у овој форми предложио, то је моја грешка. То је мој амандман на све чланове предлога закона, а што се то додирује са скоро новим предлогом, ја зато нисам крив.

Претседник Влада Зечевић: Жели ли још ко реч? (*Нико се не јавља*). Молим повереника Савезног извршног већа да се изјасни.

Повереник Савезног извршног већа Милорад Вучковић: Морам најпре, другови посланици, да се осврнем на неке наводе другог посланика који је предложио амандмане на Предлог закона о државним празницима. Друг посланик претпоставља да се наслов овог закона и његов текст може протумачити као неко фетишизирање државе. Пре свега овај предлог закона не установљава празнике, он само материју празника, питање празника регулише у једном пропису обједињујући на тај начин, на једном месту, све одредбе о празницима. Ту су празници који су досад по постојећим прописима проглашени за државне празнике. Према томе, овај предлог закона полази само од постојећег стања које је утврђено нашим прописима.

И друго, мислим, да се не може прихватити аргуменат другог народног посланика да се кроз овај закон огледа неко фетишизирање управе. Мислим, такође, да се не може вршити такво супротстављање државе и народа као што то друг посланик истиче. У нашим условима, у нашој социјалистичкој земљи не може се говорити о томе да држава није исто што и народ. У овом случају се кроз утврђивање да постоје одређени државни празници истовремено утврђује да те празнике слави цео народ у Југославији. Према то-

ме, мислим да је такво образложење, да се овим законом хоће нарочито да подвуче нека улога државе неосновано и из тих разлога предлажем уиме Савезног извршног већа, да Савезно веће прихвати Предлог закона о државним празницима, како је предложило Савезно извршно веће.

Претседник Влада Зечевић: Жели ли још неко реч? (Нико се не јавља). Пошто се нико не јавља за реч, треба да пређемо на гласање. Народни посланик Хивзи Сулејмани поднео је амандман, и да не би развлачио поднео је одједном амандман на све чланове, зато стављам амандман народног посланика на гласање. Ко је за, молим нека дигне руку. (Четрнаест посланика диже руку). Ко је против? (Већина посланика диже руку). Да ли се ко уздржао? (Десет посланика диже руку). Констатујем да је за амандман народног посланика Хивзи Сулејманија гласало 14 народних посланика, да се 10 посланика уздржало од гласања а да је већина народних посланика била против. Према томе, констатујем да Савезно веће није прихватило амандман народног посланика.

Приступамо гласању о Предлогу закона о државним празницима онако како је предложен, са оним исправкама. Ко је за, молим нека дигне руку. (Сви дижу руку). Ко је против? (Нико). Да ли се ко уздржао од гласања? (Седам посланика диже руку). Констатујем да је Предлог закона о државним празницима усвојен већином, а да се седам посланика уздржало од гласања.

Прелазимо на 13-ту тачку дневног реда — Претрес Предлога закона о допуни Основног закона о браку. Пре отварања претреса обавештавам вас да су се у тексту предлога који смо добили од Савезног извршног већа поткрале грешке које се састоје у следећем:

У чл. 1, став 1 шести ред, иза речи „одбора“, изостављене су речи „а без суделовања претседника народног одбора“. У седмом реду, иза речи „испуњених“ изостављена је реч „остали“.

Даље, од Претседника Савезне народне скупштине добио сам два амандмана Савезног извршног већа. (Чита):

ПРЕТСЕДНИКУ САВЕЗНЕ НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ

Савезно извршно веће као предлагач Закона о допуни Основног закона о браку, који је стављен на дневни ред Савезне народне скупштине, слободно је да вам упуту предлог амандмана наведеног закона. Молимо вас да предлози ових амандмана буду саопштени Савезном већу приликом претреса Предлога закона о допуни основног закона о браку.

Потпретседник
Савезног извршног већа
Едвард Кардељ, с. р.

Амандаман на Предлог закона о допуни Основног закона о браку гласи (чита):

1) У члану 1 додаје се у новом члану 91а нови став 3 који гласи: „Одредбе овог члана не примењују се на бракове који су до ступања на снагу тих одредаба правоснажном судском пресудом проглашени за непостојеће.“

2) После члана 1 додаје се нови члан 2, који гласи:

После члана 97 Основног закона о браку додаје се нови члан 97а, који гласи:

„Члан 97а

Овлашћује се Савезно извршно веће да донесе ближе одредбе о раду државних органа приликом закључивања брака.“

3) Члан 2 постаје члан 3.

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ

Ad. I. Одредбом новог члана 91а конвалидирају се сви бракови који су до дана ступања на снагу те одредбе закључени без суделовања претседника народног одбора или члана кога народни одбор за суделовање код закључења брака одређује. Међутим, у међувремену до ступања на снагу ове одредбе било је већ случајева у којима су правоснажним судским пресудама овако закључени бракови проглашени непостојећим. За овакве бракове који су већ оглашени за непостојеће не би требало одредити њихову конвалидацију, тако да се предложене одредбе о конвалидацији не би у таквим случајевима примењивале и не би задирале у односе који су постали између странака након што је њихов брак већ оглашен непостојећим.

Ad. II. С обзиром на случајеве који су дали повода доношењу одредбе члана 91а Предлога закона о допуни Закона о браку указује се потреба за доношењем одредаба о раду државних органа при закључивању брака. Отуда се предлаже да се Савезно извршно веће овласти да донесе одредбе којима ће се ближе регулисати поступак и начин рада државних органа при закључивању брака.

Чули сте амандман који је постао саставни део законског предлога. Приступамо претресу. Има реч друг Шнудерл.

Др Макс Шнудерл (Изборни срез Марибор II, НР Словенија): Ја нисам чуо да ли је исправљен и текст члана 91б, а који гласи „Матичар или други службеник народног одбора који је уместо претседника народног одбора односно члана кога народни одбор за то одређује, суделовао при склапању брака казниће се за кривично дело затвором до 6 месеци.“

Тај текст је, мислим, остао (Моша Пијаде: Остао је).

Претседник Влада Зечевић: Ја сам изнео раније техничку исправку која је гласила (чита) „бракови закључени после 9 маја 1946 године, па до ступања на снагу одредбе овог члана, склопљени уз суделовање матичара или другог службеника народног одбора...“ (Др Макс Шнудерл: То је члан 91а, а ја сам поставио питање у вези са чланом 91б). (Наставља да чита): „... а без суделовања претседника народног одбора, односно члана кога народни одбор за то одређује, признаје се пу-

новажним ако су испуњени услови за пуноважност тих бракова по Основном закону о браку". (Др Макс Шнудерл: Друже Претседниче, ја питам за члан 916). Ту нема амандмана. Изволите објаснити. Има реч друг Шнудерл.

Др Макс Шнудерл (Изборни срез Марибор II, НР Словенија): Пошто постоји стари текст који нам је предложен, ја имам амандман на тај члан. Наиме, из овог текста произилази да би се могли кажњавати и они матичари који су досад вршили склапање бракова које ми конвалидирамо, који дакле, постају важећи. Међутим, не мисли се тако, него се мисли да та казна треба да се односи на матичаре који би убудуће склапали бракове без суделовања претседника народног одбора, односно члана кога народни одбор за то одређује. Због тога треба рећи..... матичар или други службеник народног одбора који уместо претседника народног одбора односно члана кога народни одбор за то одређује, суделује при склапању брака казниће се за кривично дело затвором до 6 месеци".

Због тога ја предлажем амандман који гласи:

У члану 1. односно 916 у првом реду брише се реч „је“, а у трећем реду место речи „суделовао“ ставити реч „суделује“.

Претседник Влада Зечевић: Молим повереника Савезног извршног већа др Федора Базала да се изјасни.

Повереник Савезног извршног већа др Федор Базала: Предложени амандман народног посланика др Шнудерла сматрам да се може примити и да га треба примити, јер је у првобитном предлогу ствар тако и била замишљена, односно да не треба кажњавати матичаре који су суделовали код склапања бракова, него да ће се тек убудуће матичар или други службеник који је суделовао приликом склапања таквог брака казнити за кривично дело. Сматрам да је амандман оправдан и да га треба усвојити.

Претседник Влада Зечевић: Стављам амандман на гласање. Ко је за, нека дигне руку. (Сви дижу руку). Има ли ко против? (Нема). Да ли се неко уздржао? (Није).

Да ли још неко жели да узме реч о овом законском предлогу? (Нико се не јавља).

Пошто се нико не јавља за реч стављам на гласање Предлог закона о допуни Основног закона о браку са амандманима Савезног извршног већа и амандманом друга др Шнудерла који постају саставни део закона. Ко је за, нека дигне руку. (Сви дижу руку). Ко је против? (Нико). Да ли се ко уздржао од гласања? (Један).

Према томе, објављујем да је Предлог закона о допуни Основног закона о браку усвојен са једним уздржаним гласом.

Прелазимо на 14-ту тачку дневног реда — Претрес Предлога закона о ратификацији Споразума о установљењу Балканске саветодавне скупштине.

Приступамо претресу. Ко се јавља за реч? (Нико).

Пошто се нико не јавља за реч, стављам овај законски предлог на гласање. Ко је за, нека дигне руку. (Сви дижу руку). Ко је против? (Нико). Да ли се неко уздржао од гласања (Није).

Објављујем да је Савезно веће једногласно усвојило Закон о ратификацији Споразума о установљењу Балканске саветодавне скупштине.

Прелазимо на 15-ту тачку дневног реда — Претрес акта Мандатно-имунитетског одбора о одобрењу лишења слободе и настављању кривичног поступка против народног посланика Љубинке Милосављевић.

Од Мандатно-имунитетског одбора добио сам акт следеће садржине (чита):

ПРЕТСЕДНИКУ САВЕЗНОГ ВЕЋА САВЕЗНЕ НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ

Београд

На својој седници одржаној 9 априла 1955 године Мандатно-имунитетски одбор, поводом акта Јавног тужиоштва града Београда К. Ти бр. 1.653 од 7 априла 1955 године, одлучио је да се одобри лишење слободе и настављање кривичног поступка против Љубинке Милосављевић, народног посланика Савезног већа, због кривичног дела убиства из члана 135 став 2 Кривичног законика, извршеног над Момчилом Чупићем, службеником Државног секретаријата за иностране послове.

Молим вас да сходно члану 57 став 3 Уставног закона а у вези са чланом 202 став 3 Пословника Савезног већа ову одлуку Мандатно-имунитетског одбора ставите на потврду на наредној седници Дома.

Претседник

Елисе Поповић, с. р.

Да ли Дом потврђује одлуку Мандатно-имунитетског одбора о одобрењу лишења слободе и настављању кривичног поступка против народног посланика Љубинке Милосављевић. Ко је за, нека дигне руку. (Сви дижу руку). Ко је против? (Нико). Да ли се неко уздржао од гласања? (Није).

Објављујем да је Дом једногласно потврдио одлуку Мандатно-имунитетског одбора.

Прелазимо на 16-ту тачку дневног реда — Претрес тромесечног извештаја Одбора за претставке и жалбе. Молим известиоца Одбора народног посланика Тода Куртовића, да прочита оба извештаја Одбора за претставке и жалбе.

**Известилац Одбора за претставке и жалбе
Тоде Куртовић (Изборни срез Чапљина и Сто-
лац, НР Босна и Херцеговина) (чита):**

**САВЕЗНА НАРОДНА СКУПШТИНА
САВЕЗНО ВЕЋЕ**

Одбор за претставке и жалбе

Бр. Сж 1.695

Београд, 19-IV-1955 год.

**САВЕЗНОМ ВЕЋУ САВЕЗНЕ НАРОДНЕ
СКУПШТИНЕ**

Београд

На основу чл. 191 став 3 Пословника Савезног
већа Савезне народне скупштине Одбор за прет-
ставке и жалбе подноси Дому

ИЗВЕШТАЈ

о раду Одбора у времену од 1 јануара до 31
марта 1955 године

I

Одбор је у овом извештајном периоду примио
271 претставку и жалбу (у даљем тексту: претстав-
ке) и то:

1) Жалбе по питању конфискације имо- вине — — — — —	41
2) По питању пензија и инвалиднина — — — — —	36
3) По станбеном питању — — — — —	21
4) Жалбе на рад судских и управних ор- гана — — — — —	15
5) По питању разреза пореза — — — — —	14
6) По питању превозиња службеника — — — — —	13
7) Молби за додељивање помоћи — — — — —	13
8) Молби за помиловање — — — — —	11
9) Захтеви за додељивање земље добро- вољцима из Првог светског рата — — — — —	11
10) Жалби ради спорова насталих прили- ком спровођења Закона о пољопривред- ном земљишном фонду — — — — —	9
11) По питању национализације имовине — — — — —	8
12) По питању колонизације — — — — —	8
13) По питању децјег додатка — — — — —	7
14) По питању експропријације — — — — —	7
15) По питању упослења — — — — —	2
16) По питању доделе „Партизанске споме- нице 1941“ — — — — —	1
17) Разни захтеви из области школства, нак- наде штете, материјалног обезбеђења, дозвола за рад и друго — — — — —	54

Укупно: 271

Преглед приспелих претставки и жалби из по-
јединих република је следећи:

1) Из НР Србије — — — — —	160
а) Ужа Србија — — — — —	70
б) град Београд — — — — —	49
в) АП Војводина — — — — —	36
г) АКМО — — — — —	5
2) НР Хрватска — — — — —	55
3) НР Словенија — — — — —	22
4) НР Босна и Херцеговина — — — — —	20
5) НР Македонија — — — — —	7
6) НР Црна Гора — — — — —	7

Укупно: 271

У овом извештајном периоду сем ових прет-
ставки такође су пристизале и претставке које нису
биле оверене у смислу чл. 186 Пословника Савезног
већа Савезне народне скупштине. Одбор је донео
закључак да се ове неоверене претставке враћају
странкама на оверу или упућују органима који

су надлежни за њихово решавање. Тако је у овом
периоду 141 неоверена претставка враћена подно-
сиоцима на оверу, а 188 претставки, које по свом
садржају не спадају у надлежност Одбора, упућене
су органима надлежним за њихово решавање.

Услед оваквог рада Одбора знатно се смањио
број претставки које је Одбор у овом периоду при-
мио на разматрање.

Поред приспелих претставки Одбор је и у овом
периоду примао странке које су усмено излагале
своје захтеве и том приликом давале су им поуке
у вези њихових захтева и упознавани су са чл. 186
Пословника Савезног већа Савезне народне скуп-
штине. Примљено је 218 странака. У току рада
по приспелим претставкама Одбор је упутио 3.730
дописа разним органима тражећи извештаје, по-
датке и мишљења која су била потребна за њи-
хово решавање и обавештавао подносиоце о раду
по њиховим претставкама.

Из прегледа приспелих претставки по материји
види се да се у овом периоду највећи број подно-
силаца претставки жали по питању конфискације
имовине. То су већином лица којима је земља била
конфискована на основу судских пресуда због неиз-
вршења обавезних испорука пољопривредних про-
извода у току ранијих година а махом у 1949 го-
дини. Разматрајући њихове претставке Одбор је
установио да су судске пресуде донете у складу са
постојећим прописима и да не постоје околности
због којих би требало њихове захтеве за додељи-
вање конфисковане земље изузети од важећих
прописа.

Код претставки по осталим питањима нема бит-
них промена које би требало и у овом извештају
истаћи.

II

У току овог периода Одбор је одржао 9 седница
на којима је претресао 464 претставке и по њима
донео следеће закључке:

- 1) 4 претставке се односе на предлоге закона,
који се претресају у другим одборима Са-
везне народне скупштине;
- 2) 35 претставки се односе на рад републичких
органа и на републичке прописе због чега су
исте уступљене републичким одборима за
претставке и жалбе;
- 3) 285 претставки спадају у надлежност других
органа по којима они нису донели своје од-
луке због чега су исте уступљене одговара-
јућим органима;
- 4) 122 претставке не могу бити предмет решавања
Дома, јер се по њима води управни или судски
поступак или су пак одлуке по предмету
претставке донете у духу законских прописа
а према оцени Одбора не постоје околности
да се њихови захтеви изузму од важећих
прописа, или су пак по предмету жалбе до-
нете позитивне одлуке од стране надлежних
органа у претходном поступку који је Одбор
проводио;
- 5) За 18 претставки Одбор предлаже Дому да
се подносиоци одбију од захтева. По овим
претставкама Одбор подноси посебан предлог
Дому за њихово решење.

Одбор је о сваком донетом закључку обавестио
подносиоца претставке, сем оних по којима Дом
треба да донесе одлуку.

Приликом упућивања претставки по закључку
Одбора или пак у претходном поступку Одбор је у
неким случајевима давао препоруке надлежним
органима у циљу доношења правилне одлуке и ука-
зивао на поједине чињенице за које је Одбор нашао
да су од битне важности за решавање.

Известан број претставки био је позитивно решен у претходном поступку на тај начин што је на интересовање Одбора по предмету жалбе надлежни орган усвојио захтеве у претставци.

На тај начин од почетка рада Одбора позитивно су решене 48 претставки. Међу овим бројем налазе се и претставке лица која су се жалила на судске пресуде а по којима је јавно тужилоштво уложило захтеве за заштиту законитости или пак интервенисало у корист подносиоца претставке. Оваквих претставки које су позитивно решене од стране јавног тужилоштва било је 8. Сем ових позитивно су решене 15 претставки по питању пензија и инвалидности, 3 претставке по питању указивања материјалне помоћи, 3 претставке по питању изузимања земље приликом спровођења Закона о пољопривредном земљишном фонду општенородне имовине и додељивању земље пољопривредним организацијама, 2 претставке по питању уписења, 2 претставке по питању платног разреда службеника који нису могли бити унапређени у платни разред због неполагања стручног испита за које није била благовремено формирана стручна комисија и 15 претставки по разним другим питањима.

Приликом разматрања појединих претставки Одбор је формирао комисије од својих чланова са задатком да детаљно испитају наводе у претставци у циљу доношења правилне одлуке.

III

У току проучавања и претресања појединих претставки појавили су се извесни проблеми које према мишљењу Одбора треба узети у разматрање ради евентуалног доношења нових или допуне постојећих законских прописа. Тако по питању регулисања имовинско-правних односа који су се појавили приликом спровођења Закона о пољопривредном земљишном фонду општенородне имовине и додељивању земље пољопривредним организацијама осећа се потреба за доношењем уредбе у смислу чл. 21 поменутог закона која би требало да регулише имовинске односе међу лицима која полажу извесна права на земљу која им је остављена као максимум земљишног поседа.

Такође се појављује као проблем и питање признавања права на инвалидске припадљности лицима која су услед последица болести задобивених у вршењу обавезне војне службе у ЈНА постали инвалиди пре ступања на снагу Уредбе о одређивању инвалидских припадљности мирнодопским војним инвалидима односно пре 22. VII. 1953 године обзиром да ова уредба нема ретроактивно дејство. Одбор сматра да је неправилно да лица која су постала инвалиди пре доношења ове уредбе буду лишена права на инвалидске припадљности која уживају лица која су постала инвалиди после 22. VII. 1953 године.

Известан број подносилаца претставки у овом периоду обратио се по питању експропријације њихове земље. Међу њима налазе се и земљорадници чија је земља експроприсана на основу Закона о експропријацији а којима је одређена накнада у новцу обзиром да им није могла бити додељена друга земља у замену за њихову експроприсану земљу, иако им је она била једини извор њихових прихода. Ти земљорадници су власници мањих земљишних поседа и имају већи број чланова породице. Накнада у новцу додељена им је у смислу Упутства о поступку експропријационих комисија при процењивању и утврђивању накнаде за експроприсану имовину. Висина накнаде не одговара прометној вредности њиховог земљишта, јер са тим износом они нису обештећени и немају могућности да купе ни приближну количину земље која им је

експроприсана. Због таквог стања висина новчане накнаде за експроприсану земљу појављује се као проблем који треба у што краћем времену решити.

Код проучавања и претресања претставки Одбор је наилазио и на друге проблеме које сматра да треба комплексно решавати са доношењем нових законских прописа, који се такође налазе у разматрању. Ти проблеми се махом односе на питања из области социјалног осигурања ради чега је Одбор такве претставке уступао надлежним органима као материјал за разматрање приликом израде нових прописа.

За известиоца Одбора одређен је народни посланик Тоде Куртовић.

Секретар

Претседник

Сретен Вучковић, с. р.

Грга Јанкес, с. р.

Чланови:

1. Јакоб Авшич, с. р.

3. Перо Цар, с. р.

2. Тоде Куртовић, с. р.

4. Љубомир Зафиров, с. р.

Сада ћу вам прочитати извештај о нашим закључцима које смо донели у периоду за који Одбор за претставке и жалбе подноси извештај Савезном већу. (Чита):

САВЕЗНА НАРОДНА СКУПШТИНА САВЕЗНО ВЕЋЕ

Одбор за претставке и жалбе

Бр. Сж. 1696

Београд, 19-IV-1955 год.

ИЗВЕШТАЈ

ОДБОРА ЗА ПРЕТСТАВКЕ И ЖАЛБЕ САВЕЗНОГ ВЕЋА САВЕЗНЕ НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ О ЗАКЉУЧЦИМА ДОНЕТИМ НА СЕДНИЦАМА ОДРЖАНИМ У ПЕРИОДУ ОД 1 ЈАНУАРА ДО 31 МАРТА 1955 ГОДИНЕ

Одбор за претставке и жалбе Савезног већа Савезне народне скупштине одлучио је, сходно члану 191 Пословника Савезног већа, да обавести Дом и стави на решавање своје закључке донете на седницама Одбора, одржаним у периоду од 1 јануара до 31 марта 1955 године о следећим претставкама и жалбама:

1) СНС (ПЖ) бр. 1116/968 — Борштник Павле из Љубљане — моли да му се додели минимална лична пензија од које је одбијен решењем Завода за социјално осигурање НР Словеније П. бр. 61349 од 15. VI. 1954 године.

Установљено је да је молилац правилно одбијен од признавања права на минималну личну пензију обзиром на утврђену чињеницу да се за време окупације обележио као активни члан квислиншких организација, о чему постоји пресуда Окружног суда у Љубљани К. бр. 129/46 од 20. II. 1946 године.

2) СНС (ПЖ) бр. 1054/914 — Уљаревић Лазар, пензионер из Новог Пазара — тражи да му се исплати вредност земље додељене у Панчевачком Риту начелним решењем предатног Министарства пољопривреде као добровољцу у српској војсци из Балканског и Првог светског рата и да му се сваке две године проведене пре рата у новопазарском Санџаку као учитељ урачунају у три године за пензију, како је то било прописано у Закону о чиновницима бив. Југославије.

Установљено је да је, на основу Закона о ликвидацији аграрне реформе вршене до 6 априла 1941 године на великим поседима у Аутономној Покрајини Војводини, донетог од Народне скупштине НР Србије, а обнародованог 23 фебруара 1947 године, извршена ликвидација аграрне реформе на великим поседима у Војводини, која до 6 априла 1941 године

није била завршена. Што се тиче његовог другог захтева, исти је противан начелима и прописима који регулишу радни стаж за пензију.

3) СНС (ПЖ) бр. 417/366 — Стаменковић Добрија из Нозрина, Срез моравски — тражи да јој се врати имовина њеног мужа Драгомира, који је пресудом Суда за суђење злочина и преступа против српске националне части у Нишу бр. 91/45 од 25. VI. 1945 године, поред главне казне, осуђен и на казну конфискације имовине.

Установљено је да је донета пресуда законита, а према оцени Одбора не постоје околности ради којих би овај случај требало изузети од важећих прописа.

4) СНС (ПЖ) бр. 430/384 — Дулић Мара из Суботице — тражи да јој се врати имовина — 7 к. ј. и 420 кв. хв. наводећи да је иста, закључком Среског суда у Суботици I. бр. 278/50 ушла у конфискациону масу њеног мужа Ивана осуђеног и на конфискацију целокупне имовине због неизвршења обавезних историку држави.

Установљено је да је поменути закључком конфискација правилно спроведена а молитељки Мари истим закључком остављен је потребан минимум за издржавање.

5) СНС (ПЖ) бр. 683/595 — Грковић Станко из Урошевца — моли да му се додели 7 хектара земље из пољопривредног земљишног фонда општенародне имовине.

Према Закону о пољопривредном земљишном фонду расположива земља у општенародној имовини не може се отуђивати, а може се додељивати на трајно коришћење само пољопривредним организацијама. На основу тога не постоји могућност да се молиоцу да тражена земља, нити пак да се његов захтев реши изузетно од важећих прописа.

6) СНС (ПЖ) бр. 737/643 — Графенштајн Роза из Винковаца — моли да јој се врати кућа која је конфискована као лицу немачке народности и члану Културбунда.

Установљено је да је кућа прешла у својину државе и постала општенародна имовина у складу са Законом о прелазу у државну својину непријатељске имовине, а по оцени Одбора не постоје околности да се њен случај изузме од важећих прописа.

7) СНС (ПЖ) бр. 776/672 — Кастратовић Николо из Горажда, срез Иванградски — моли да му се да имовина — 1,44 хектара земље — конфискована пресудом Окружног суда у Иванграду бр. 10/45 од 22. X. 1945 године због непријатељског рада за време окупације.

Установљено је да молилац не побија законитост донете пресуде, а према Закону о пољопривредном земљишном фонду расположива земља у општенародној имовини не може се отуђивати а може се додељивати на трајно коришћење само пољопривредним организацијама. На основу тога не постоји могућност да се молиоцу да тражена земља, нити пак да се његов случај изузме од важећих прописа.

8) СНС (ПЖ) бр. 817/708 — Живановић Роса из Смедерева — моли да јој се призна право власништва на кућу која је конфискована судском пресудом 1945 године као имовина њеног мужа Живадина, који је стрељан 1944 године као народни непријатељ.

Према Закону о прелазу у државну својину непријатељске имовине, сва имовина народних непријатеља одузета судским пресудама прешла је у својину државе и постала општенародна имовина. На основу тога не постоји могућност да се молитељки призна право власништва на кућу, а по оцени Одбора не постоје околности да се њен случај реши изузетно од важећих прописа.

9) СНС (ПЖ) бр. 847/728 — Ковачевић Јован из Гацка — моли да му се да земља која му је била додељена у Панчевачком Риту решењем предратног Министарства пољопривреде као добровољцу из Првог светског рата, а на коју се није био населио.

На основу Закона о ликвидацији аграрне реформе вршене до 6 априла 1941 године на великим поседима у Аутономној Покрајини Војводини извршена је ликвидација аграрне реформе на великим поседима у Војводини која до 6 априла 1941 године није била завршена, а по Закону о пољопривредном земљишном фонду расположива земља у општена-родној имовини не може се отуђити, а може се додељивати на коришћење само пољопривредним организацијама. Према томе не постоји могућност да се молиоцу да тражена земља нити пак да се његов случај изузме од важећих прописа.

10) СНС (ПЖ) бр. 865/746 — Тодоровић Ранђел, пензионер из Београда — моли да му се на основу члана 136 Закона о социјалном осигурању призна право на пуну пензију или на 91,4% од пензиског основа колико је раније имао пре превођења.

Установљено је да је молиоцу, приликом превођења његове пензије правилно утврђен проценат пензије на основу признатог радног стажа и да према томе решењем Завода за социјално осигурање НР Србије бр. 33759 од 27. IX. 1952 године нису повређени постојећи прописи.

11) СНС (ПЖ) бр. 889/763 — Дуридански Страхил из Скопља — тражи да му се призна право својине на половину куће, коју је његова разведена жена покојна Викторија продала 1943 године.

Установљено је да је над целом кућом била легитимни сопственик молиочева жена покојна Викторија, те према томе нема основа да се овај случај може другачије решити.

12) СНС (ПЖ) 950/818 — Филиповски Злате из Београда — моли да се њему и његовој браћи да већи део земље од оног који им је остављен за издржавање приликом конфискације имовине њиховог оца Голуба, који је стрељан као народни непријатељ.

Установљено је да је конфискација правилно извршена, а да је молиоцу и његовој браћи остављен довољан минимум за издржавање, а поред тога двојица браће налазе се у радном односу тако да имају и других прихода.

13) СНС (ПЖ) бр. 1027/889 — Радосављевић Свевелина из Ниша — моли да јој се врати кућа која је конфискована као имовина њеног мужа који је стрељан као сарадник окупатора приликом ослобођења Ниша.

Установљено је да је конфискација правилно спроведена и да је породили конфиската Радосављевића остављен на уживање стан у конфискованој кући.

14) СНС (ПЖ) бр. 1036/898 — Бољановић Ђорђе из Пожаревца — жали се на решење Народног одбора градске општине Никшић, бр. 8780 од 22. VI. 1954 године којим је експроприасно његово земљиште на подручју града Никшића за потребе изградње станбених зграда. Истиче да је његово земљиште ораница а не терен за подизање станова.

Установљено је да је донето решење законито и да, сем једног малог дела, земљиште претставља погодан терен за изградњу станбених зграда, на коме се већ приступило изградњи станова.

15) СНС (ПЖ) бр. 1089/942 — Брзаков Бранко из Србобрана — моли да му се додели земља по Закону о пољопривредном земљишном фонду, обзиром да му је 1946 године одузето 70 јутара земље на основу Закона о аграрној реформи и колонизацији као неземљораднику.

Према Закону о пољопривредном земљишном фонду расположива земља у општеној имовини не може се отуђити, а може се додељивати на трајно коришћење само пољопривредним организацијама. На основу тога не постоји могућност да се молиоцу додели земља, а по оцени Одбора не постоје околности ради којих би његов захтев требало решити изузетно од важећих прописа.

16) СНС (ПЖ) бр. 1175/1020 — Милошевић Љубица, пензионерка из Цетиња — моли да јој се додели имовина која је решењем Среског суда на Цетињу Р. бр. 96/45 од 12. IX. 1946 године конфискована њеном покојном мужу као народном непријатељу. — Установљено је да је извршена конфискација законита а поред тога не постоје околности ради којих би њен случај требало изузети од важећих прописа.

17) СНС (ПЖ) бр. 1158/1003 — Ђурић др Александар, адвокат из Београда — моли да се његовом властодавцу Балићу Сеиду из села Грнчара, Срез иванградски, врати земља одузета пресудом Суда за ликвидацију неправилно регулисаних аграрних односа при Земаљској пољопривредној комисији НР Црне Горе бр. 747 од 3. IX. 1948 године и предата пређашњем поседнику Павићевићу Гаври, наводећи да је иста неправилно одузета његовом властодавцу.

Установљено је да је донета пресуда законита обзиром на чињеницу да је Балић Сеидо, користећи окупацију, присвојио односну земљу, иако никад није био њен власник.

18) СНС (ПЖ) бр. 1551/1372 — Клобчич Фани из Љубљане — моли да јој се додели изузетна породична пензија од које је одбијена решењем Завода за социјално осигурање НР Словеније П. бр. 66948 од 17. XI. 1953 године.

Установљено је да је молитељка правилно одбијена од захтева да јој се додели изузетна породична пензија обзиром на чињеницу да је осуђивана за кривично дело против народа и државе.

На основу изложеног Одбор предлаже Дому да усвоји закључке Одбора којима се подносиоци одбијају од захтева изнетих у напред наведеним претставкама и жалбама.

За известиоца по овом предлогу одређен је народни посланик Тоде Куртовић.

Секретар

Сретен Вучковић, с. р.

Претседник

Грга Јанкес, с. р.

Чланови:

1. Јакоб Авшич, с. р.
2. Тоде Куртовић, с. р.
3. Љубомир Зафиров, с. р.
4. Перо Цар, с. р.

Претседник Влада Зечевић: Приступамо претресу. Жели ли ко реч? (Нико се не јавља).

Пошто се нико не јавља за реч, стављам извештај Одбора за претставке и жалбе на гласање. Ко је за, нека дигне руку. (Сви дижу руку). Ко је против? (Нико). Да ли се ко уздржао? (Није).

Објављујем да је Дом примио извештај Одбора за претставке и жалбе.

Прелазимо на 17-ту тачку дневног реда — Претрес Обавезног тумачења члана 12 у вези са чланом 3 Закона о проглашењу несталих лица за умрла и о доказивању смрти.

Молим известиоца Комисије, народног посланика Лазара Мојсова да поднесе извештај.

Извештај Комисије за тумачење закона Лазар Мојсов (НР Македонија) (чита):

САВЕЗНА НАРОДНА СКУПШТИНА

Комисија за тумачење закона

Бр. СНС (А) 38

Београд, 21 априла 1955 год.

САВЕЗНОМ ВЕЋУ САВЕЗНЕ НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ

Београд

Савезно извршно веће обратило се Савезној народној скупштини актом бр. 145 од 14 априла 1955 године у коме предлаже да Комисија за тумачење закона донесе обавезно тумачење члана 3 у вези са чланом 1 тачка 4 и члана 11 Закона о проглашењу несталих лица за умрла и о доказивању смрти.

Поводом овог тражења Комисија за тумачење закона на својој седници од 20. IV. 1955 године донела је обавезно тумачење које се прилаже уз овај извештај.

За известиоца пред Савезним већем одређен је народни посланик Лазар Мојсов.

Секретар

Гојко Гарчевић, с. р.

Претседник

Др Заим Шарац, с. р.

Чланови:

Јанез Хрибар, с. р., Војин Поповић, с. р., Петар Релић, с. р., Лазар Мојсов, с. р., Норберт Вебер, с. р.

На основу члана 69 став 1 Уставног закона, а а у вези са чланом 2 тачка 1 свог Пословника, Комисија за тумачење закона Савезне народне скупштине даје

ОБАВЕЗНО ТУМАЧЕЊЕ

ЧЛАНА 12 У ВЕЗИ СА ЧЛАНОМ 3 ЗАКОНА О ПРОГЛАШЕЊУ НЕСТАЛИХ ЛИПА ЗА УМРЛА И О ДОКАЗИВАЊУ СМРТИ

Чланом 53 Закона о државним матичним књигама прописано је да ће се упис смрти лица која су у току рата изгубила живот у масовним погубљењима, у концентрационим логорима, затворима или под сличним условима, извршити у матичним књигама на основу решења среског народног одбора којим се потврђује да је односно лице изгубило живот и одређује упис његове смрти у матичним књигама. Међутим, у члану 12 Закона о проглашењу несталих лица за умрла и о доказивању смрти одређено је да се у поступку доказивања смрти сходно примењују одредбе члана 2 до 6 тога закона, из чега произлази да је сходно члану 3 истог закона за доношење решења о утврђивању смрти одређеног лица надлежан срески суд његовог последњег пребивалишта односно последњег бора-вишта у Федеративној Народној Републици Југославији.

Одредбе члана 11 и 12 Закона о проглашењу несталих лица за умрла и о доказивању смрти односе се на доказивање смрти ових лица, па и оних која су изгубила живот под условима наведеним у члану 53 Закона о државним матичним књигама. С обзиром на то, ступањем на снагу Закона о проглашењу лица за умрла и о доказивању смрти престале су да важе одредбе члан 53 Закона о државним матичним књигама, тако да је за утврђивање смрти лица која су изгубила живот под условима наведеним у том члану надлежан срески суд, а не народни одбор среза.

Ради се о сукобу надлежности према ранијем Закону о матичним књигама од 1946 године и Закона о проглашењу несталих лица за умрла, који је ступио на снагу 1953 године.

С обзиром да је ситуација потпуно јасна, с обзиром да се овим законом решавају оне ствари за које је раније доносио решење члан 53 Закона о државним матичним књигама, Комисија за тумачење закона стала је на становиште да ови каснији прописи дерогирају раније прописе, па је с тим у вези дато ово тумачење. Иначе поступак за проглашење несталих лица за умрла у току прошлог рата је свршен, али Комисија за тумачење закона стала је на становиште да треба избећи ове нејасноће с обзиром на два постојећа законска текста и због тога је предложила да се ово питање реши на начин како је то прецизирано у тексту.

Претседник Влада Зечевић: Отварам претрес. Да ли ко жели реч? (Нико се не јавља).

Стављам на гласање потврду Обавезног тумачења члана 12 у вези са чланом 3 Закона о проглашењу несталих лица за умрла. Ко је за, нека дигне руку. (Сви дижу руку). Има ли ко против? (Нема). да ли се ко уздржао? (Није).

Објављујем да је Савезно веће потврдило Обавезно тумачење члана 12 у вези члана 3 Закона о проглашењу несталих лица за умрла.

Прелазимо на 18-ту тачку дневног реда — Обавезно тумачење члана 22 став 1 Закона о инспекцији рада и члана 13 став 4 Основног закона о санитарној инспекцији.

Има реч известилац Комисије за тумачење закона Лазар Мојсов.

Известилац Комисије за тумачење закона Лазар Мојсов (НР Македонија) (чита):

ОБАВЕЗНА НАРОДНА СКУПШТИНА

Комисија за тумачење закона

Бр. СНС (А) 23

Београд, 21 априла 1955 год.

САВЕЗНОМ ВЕЋУ И ВЕЋУ ПРОИЗВОЂАЧА САВЕЗНЕ НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ

Београд

Савезно извршно веће — Одбор за социјалну политику и народно здравље — обратило се Савезној народној скупштини актом К. бр. 35 од 16. III. 1955 године у коме предлаже да Комисија за тумачење закона донесе Обавезно тумачење члана 22 став 1 Закона о инспекцији рада и члана 13 став 4 Основног закона о санитарној инспекцији.

Поводом овог тражења Комисија за тумачење закона на својој седници од 20. IV. 1955 године донела је обавезно тумачење који се прилаже уз овај извештај.

За известиоца пред Савезним већем одређен је народни посланик Лазар Мојсов, а пред Већем произвођача Јанез Хрибар.

Секретар

Гојко Гарчевић, с. р.

Претседник

Др Злати Шарац, с. р.

Чланови:

Јанез Хрибар, с. р., Војин Поповић, с. р., Петар Релић, с. р., Лазар Мојсов, с. р., Норберт Вебер, с. р.

На основу чл. 69 ст. 1 Уставног закона, у вези са чланом 2 тач. 1 Пословника Комисије за тумачење закона („Службени лист ФНРЈ“, бр. 1653), Комисија за тумачење закона Савезне народне скупштине даје:

ОБАВЕЗНО ТУМАЧЕЊЕ

ЧЛАНА 22 СТ. 1 ЗАКОНА О ИНСПЕКЦИЈИ РАДА И ЧЛАНА 13 СТ. 4 ОСНОВНОГ ЗАКОНА О САНИТАРНОЈ ИНСПЕКЦИЈИ

Према чл. 22 ст. 1 Закона о инспекцији рада и члана 13 ст. 4 Основног закона о санитарној инспекцији, по жалбама против првостепених решења републичких инспекција рада и санитарних инспекција решавале су одговарајуће савезне инспекције, које су се до доношења Уставног закона налазиле у саставу бившег Савета за народно здравље и социјалну политику. Међутим, по чл. 6 став 2 Закона о спровођењу Уставног закона тај Савет је укинут, па су самим тим престале да постоје и Савезне инспекције рада и Савезна санитарна инспекција.

Полазећи од тога да се укидањем тих савезних инспекција ишло за тим да се послови управног поступка који су наведеним законима били дати у надлежност тим инспекцијама пренесу у надлежност републичких органа, за решавање по жалбама против решења која у првом степену доносе републичка инспекција рада и санитарна инспекција надлежан је онај републички орган у чију би надлежност, с обзиром на организациони положај тих инспекција према одговарајућим републичким прописима, спадало решавање по жалбама против њихових решења.

Дао бих на крају неколико обавештења.

Прописима Закона о инспекцији рада и Основног закона о санитарној инспекцији било је наведено да о жалбама нижих инспекција решавају више инспекције. Међутим, пошто је 1953 године Уставним законом укинут Савет за заштиту народног здравља и социјалну политику у чијем су саставу биле ове две инспекције, сада не постоји конкретан државни орган на кога би се лица могла упућивати ако се жале на решења републичких инспекција рада и републичке санитарне инспекције. У пракси има и таквих случајева да се овакве жалбе не могу решити због недостатка прописа. С тим у вези могло би се поставити питање да се донесу нови прописи који би регулисали ово питање. Међутим, пошто је мењање ових закона велико питање, с обзиром на нове задатке који се постављају пред ове државне органе, и што би изискивало дуже време ради проучавања једног оваквог питања није опортуно да се на овај начин реши питање упућивања жалби. Други излаз би био да се на решења републичке инспекције рада и републичке санитарне инспекције жалбе могу упућивати Савезном извршном већу. Међутим, члан 79 Уставног закона изричито каже да Савезно извршно веће није орган који би решавао те ствари.

Према томе, остаје да се нађе трећи орган који би решавао жалбе против решења санитарних инспекција и инспекција рада у републикама. По интенцијама Уставног закона,

а с обзиром на децентрализацију власти, јасно је да би такви органи требало да буду у републикама. С обзиром на ово, Комисија за тумачење закона стала је на становиште да се жалбе против решења комисије упућују републичким органима. У тексту није тачно прецизирано ком републичком органу. То треба да буде савет за народно здравље и социјалну политику републике. То није прецизирано због тога што је остављено републикама да у оквиру својих специфичних услова реше да ли ће овај или онај орган бити надређени у односу на републичку комисију рада и санитарну инспекцију. Због тога у тексту обавезног тумачења који се предлаже Савезном већу наглашавамо да ће бити надлежан за решење ових жалби онај републички орган у чију би надлежност, с обзиром на организацију појединих инспекција, према прописима долазио овај орган.

Претседник Влада Зечевић: Ко се јавља за реч? (Нико). Стављам на гласање Предлог обавезног тумачења члана 22 став 1 Закона о инспекцији рада и члана 13 став 4 Основног закона о санитарној инспекцији. Ко је за, нека дигне руку. (Сви дижу руку). Ко је против? (Нико). Ко се уздржава? (Нико).

Објављујем да је једногласно прихваћено Обавезно тумачење члана 22 став 1 Закона о инспекцији рада и члана 13 став 4 Основног закона о санитарној инспекцији.

Прекидам седницу. Наставак седнице биће данас у 18,05 часова.

(Седница је прекинута у 14 часова.)

Наставак у 18,15 часова

Претседник Влада Зечевић: Настављамо седницу.

Изволите чути саопштења.

Од Претседника Већа произвођача обавештен сам да је Веће произвођача усвојило у истоветном тексту као и Савезно веће:

1) Предлог закона о порезу на наслеђа и порезу на поклоне;

2) Предлог закона о допуни Закона о промету земљишта и зграда;

3) Предлог одлуке о изменама и допунама Савезног друштвеног плана за 1955 годину;

4) Да је и Веће произвођача потврдило Статут Савезне грађевинске коморе;

5) Предлог закона о обрађивању напуштеног земљишта;

6) Предлог основног закона о општинском прирезу и месном самодоприносу;

7) Обавезно тумачење члана 22 став 1 Закона о инспекцији рада и члан 13 став 4 Основног закона о санитарној инспекцији.

Према томе, законски текстови су истоветни.

Од Савезног извршног већа примили смо одговор на питање народног посланика Ивана Шифтара. (Чита):

САВЕЗНО ИЗВРШНО ВЕЋЕ

Б. бр. 1517

21 априла 1955 године

ПРЕТСЕДНИКУ САВЕЗНЕ НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ

Београд

У вези Вашег писма бр. СНС (ПП) 3 од 4 априла 1955 године којим сте нам доставили на одговор питање народног посланика друта Шифтара Ивана у погледу пореза на промет ла резану грађу и на уље за јело, достављам Вам следеће:

1) Последњих година вршена је сеча дрвета за грађу у количинама већим од годишњег прираштаја шуме. То је вршено ради подмирења великих потреба за потрошњу у земљи и ради подмирења потреба за извоз. Због таквог стања требало је смањити количине грађе за потрошњу у земљи и да се контингентирају количине за извоз. У вези с тим дошло је до острог пораста цена резане грађе у току прошле године. Да би се један део повећаних прихода предузећа из овог повећања цена захватио од стране заједнице, заведен је половином прошле године прогресивни порез на промет. Овим инструментом се такође деловало и на спречавање великог пораста цена, јер предузећа нису имала велики интерес да подижу цене због оштре прогресије пореза.

Међутим, систем прогресивног опорезивања резане грађе од четинара показао је извесне недостатке, јер је дестимулирао произвођаче на продају те грађе у земљи (док је извоз био контингентираан). Стога је питање пореза на промет резане грађе од четинара, ових дана решено на тај начин што је одређена пропорционална стопа од 22% од продајне цене без обзира на њену висину. Истовремено је решено да се овај порез плаћа по стопи од 17% на промет грађе која је намењена за потребе индустријске прераде (за вагоне, камионе, камионске и тракторске приколице, бродове, намештај) и за потребе на селу.

По ранијим прописима порез на промет на резану грађу није се плаћао ако су радници и службеници, земљорадници и земљорадничке задруге давали пиламама своје обло дрво да им изрежу грађу за подизање зграда односно задружних домова.

Важећим прописима и прописима који се сада доносе нису предвиђена та ослобођења.

Савезно извршно веће разматра ово питање, нарочито у погледу ослобођења сопственика шуме кад у својој шуми сече дрво и даје на резање грађу за његове потребе.

2) Плаћање пореза на промет на биљно уље за јело у износу од 65 динара по једном килограму одређено је према просечним трошковима производње и потребном износу добити. Наиме, тај износ од 65 динара по килограму појављује се као вишак преко нормалне продајне цене која би одговарала трошковима производње и добити због тога што се ово уље продаје по цени која одговара цени масти. А цену уља за јело треба држати на нивоу цене масти због тога што она служи за исте сврхе за које служи и маст за јело.

Ослобођење од плаћања овога пореза на оне количине уља које се произведу за рачун произвођача сировина када он своје сировине даје уљарама на ушурно цеђење уља, није предвиђено у важећим прописима.

Савезно извршно веће разматра и ово питање, нарочито у погледу ослобођења од плаћања пореза

на ове количине које су сопственику датих сировина потребне за његово домаћинство.

Кад Савезно извршно веће буде ова питања размотрило и заузело одређено становиште, даће се одговор.

Смрт фашизму — Слобода народу!

Замењује

Претседника Одбора за привреду
Савезног извршног већа

Добривоје Радосаљевић, с. р.

Да ли је народни посланик Иван Шифтар задовољан одговором? (Иван Шифтар: Јесам).

Пошто је народни посланик Милентије Поповић изабран за члана Савезног извршног већа, по члану 83 Пословника Савезног већа он не може више остати члан Одбора за народну привреду па треба на његово место изабрати другог члана. Исто тако, престаје чланство у Одбору за привреду Пеки Данчевићу, који је изабран за члана Савезног извршног већа, па и на његово место у Одбору за народну привреду треба изабрати другог члана.

Од Мандатно-имунитетског одбора примио сам извештај у вези са престанком мандата народном посланику Владимиру Поповићу.

На основу свега изложеног предлажем следећу допуну дневног реда:

1) Избор два члана Одбора за народну привреду.

2) Претрес извештаја Мандатно-имунитетског одбора о престанку мандата народном посланику Владимиру Поповићу.

Да ли се слажете са оваквом допуном дневног реда? (Сви се слажу). За реч се јавио народни посланик друг Никола Кмезић.

Никола Кмезић (Изборни срез ојачки, АП Војводина — НР Србија): Другови народни посланици, на јучерашњој седници нашег Дома друг Претседник је прочитао питање које сам ја упутио преко Претседника Савезне скупштине Савезном извршном већу да да одговор у вези са даљим настављањем радова на мелиорацијама, односно на наводњавању у Војводини.

Ја сам у свом писму тражио да се на овом заседању да одговор на постављено питање. Међутим, сада се види из предлога за измену дневног реда да нема одговора на то питање и због тога га ја поново постављам пред Савезно веће и покрећем га углавном из два разлога као хитну ствар.

Ви знате да смо ми у прошлој години, доносећи друштвени план, утврдили да настављамо рад на наводњавању у Војводини и да је у ту сврху било одобрено око 850 милиона динара. Међутим, у току ова 4 месеца ове године ти радови нису започети, односно за те радове нису предвиђена никаква средства нити је на било који начин стављено у задатак досадашњој инвеститорској групи да настави или да прекине са започетим

радовима. Организација која постоји на терену, како се види из јучерашњег извештаја, има око 80 висококвалификованих стручњака, инжењера и техничара, у таквој је ситуацији да од 1 маја немају уопште могућности да добију плате. Из тог разлога ја покрећем ово питање да видимо шта ћемо даље да радимо, пошто је ово хитна ствар.

Друга ствар коју сам ја јуче истакао у питању јесте што тој инвеститорској групи пристижу обавезе од наших предузећа, а што је најважније и обавезе од једног страног предузећа за купљену механизацију за коју смо дали око 300 хиљада фунти из техничке помоћи. Све те обавезе треба да се изврше. Ми морамо обавезе према иностранству на неки начин да ликвидирамо. То су та два најважнија разлога. Зато мислим да би овај Дом, још на овом заседању, требало да реши ова питања, да знамо на чему смо.

Претседник Влада Зечевић: По Пословнику Савезног већа, члан 24, ја нисам добио ни писмени ни усмени одговор на ово питање. (Риста Антуновић: Ниси известио да ниси добио). Нисам ни могао да извистим. На основу члана 177 писмено питање или усмено треба да стигне најдаље за 10 дана. Међутим, то писмено питање друг Кмезић је послао пре 2—3 дана и ја сам га одмах послао Савезном извршном већу. Према томе, нисам добио одговор и не могу да одговорим на то питање. (Моша Пијаде: Колико има времена откада сте упутили питање Савезном извршном већу?) Има два три дана. Ако се не варам, писмо је датирано 16 априла из Новог Сада, и ја сам га 19 или 20 послао Савезном извршном већу.

Има ли још ко каквих питања? (Нико се не јавља).

Прелазимо на утврђени, допуњени дневни ред. Треба да изаберемо два члана Одбора за народну привреду, на упражњена места. То је 19 тачка дневног реда.

У смислу члана 80 Пословника Савезног већа, предлог за избор може поднети 10 посланика. Ја сам добио предлог да се на упражњено место Милентија Поповића изабере друг Петар Стамболић. То је предлог потписан од 10 народних посланика. Исто тако, добио сам предлог потписан од 10 и више народних посланика да се за члана Одбора за привреду изабере Тодор Вујасиновић.

Предлози народних посланика да се на упражњено место Милентија Поповића изабере у Одбор за народну привреду Петар Стамболић гласи (чита):

САВЕЗНОМ ВЕЋУ САВЕЗНЕ НАРОДНЕ
СКУПШТИНЕ

Београд

На основу члана 80 Пословника Савезног већа Савезне народне скупштине предлажемо да се на

упражњено место члана Одбора за народну привреду Савезног већа — народног посланика Милентија Поповића изабере народни посланик Петар Стамболић.

Предлагачи:

- | | |
|-------------------------|-----------------------------|
| 1. Зоран Полић, с. р. | 6. Воја Лековић, с. р. |
| 2. Вида Томшић, с. р. | 7. Геза Тиквицки, с. р. |
| 3. Звонко Бркић, с. р. | 8. Рато Дугоњић, с. р. |
| 4. Марко Белинић, с. р. | 9. Лазар Мојсов, с. р. |
| 5. Владо Шегрт, с. р. | 10. Радомир Коматина, с. р. |

Предлог народних посланика да се за члана Одбора за народну привреду Савезног већа изабере народни посланик Тодор Вујасиновић гласи (чита):

**САВЕЗНОМ ВЕЋУ
САВЕЗНЕ НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ**

Београд

Предлажемо да се за члана Одбора за народну привреду Савезног већа Савезне народне скупштине, на место Пеке Дапчевића изабере Тодор Вујасиновић, народни посланик.

Овај предлог потписала је група од 20 посланика.

Питањем, има ли још каквих предлога? (Нема). Стављам на гласање ова два предлога. Ко је за, нека дигне руку. (Сви дижу руку). Има ли ко против? (Нема). Има ли уздржаних? (Нема).

Објављујем да је Савезно веће изабрало за чланове Одбора за народну привреду народне посланике Петра Стамболића и Тодора Вујасиновића.

Прелазимо на 20-ту тачку допуњеног дневног реда — Претрес извештаја Мандатно-имунитетског одбора о престанку мандата народном посланику Владимиру Поповићу.

Молим известиоца Мандатно-имунитетског одбора да прочита извештај.

Извештач Мандатно-имунитетског одбора **Фрањо Шимић** (Изборни срез Мостар и Лиштвица, НР Босна и Херцеговина) (чита):

САВЕЗНА НАРОДНА СКУПШТИНА

Београд, 25-IV-1955 год.

С 1779

**САВЕЗНОМ ВЕЋУ САВЕЗНЕ НАРОДНЕ
СКУПШТИНЕ**

Београд

На својој седници од 23 априла 1955 годин Мандатно-имунитетски одбор претресао је писмо Владимира Поповића, народног посланика, у коме обавештава Д.м да је Указом Претседника Републике Федеративне Народне Републике Југославије именован за амбасадора Федеративне Народне Републике Југославије у Народној Републици Кини.

На основу чл. 168 тачка 4 Закона о правима и дужностима, избору и опозиву савезних народних посланика престаје мандат народном посланику Владимиру Поповићу, па предлажемо Дому да у смислу члана 177 став 1 Закона о правима и дужностима, избору и опозиву савезних народних посланика одреди допушке изборе у Изборном срезу Загреб-град IV.

Подносећи овај извештај Мандатно-имунитетски одбор предлаже Дому да га усвоји.

За известиоца одређен је народни посланик **Фрањо Шимић**.

Секретар

Олга Врабич, с. р.

Претседник

Елисе Поповски, с. р.

Чланови:

Фрањо Шимић, с. р. Вице Буљан, с. р. Хилија Хасанагић, с. р.

Претседник **Влада Зечевић**: Приступамо претресу. Ко се јавља за реч? (Нико). Ко је за, нека дигне руку. (Сви дижу руку). Има ли ко против? (Нема). Да ли се неко уздржао? (Нико).

Објављујем да је Савезно веће усвојило извештај Мандатно-имунитетског одбора чиме је престао мандат народном посланику Владимиру Поповићу и одређују се допунски избори у Изборном срезу Загреб-град IV.

Пошто је дневни ред исцрпен, закључујем ову седницу.

(Седница је закључена у 17,40 часова).

ПРИЛОЗИ

ПРЕДЛОГ ЗАКОНА О ПОРЕЗУ НА НАСЛЕЂА И ПОРЕЗУ НА ПОКЛОНЕ

ФЕДЕРАТИВНА НАРОДНА РЕПУБЛИКА
ЈУГОСЛАВИЈА
САВЕЗНА НАРОДНА СКУПШТИНА
САВЕЗНО ИЗВРШНО ВЕЋЕ

Б. Бр. 1466
10 марта 1955 године
Београд

ПРЕТСЕДНИКУ САВЕЗНЕ НАРОДНЕ
СКУПШТИНЕ

Београд

Приложено Вам достављамо Предлог закона о порезу на наслеђа и порезу на поклоне, са образложењем, који је прихваћен на седници Савезног извршног већа од 5 фебруара о.г., и молимо да га упутите надлежним одборима на разматрање.

Уједно Вас обавештавамо да су за поверенике Савезног извршног већа одређени:

- у Савезном већу др Федор Базала, државни саветник у Секретаријату за законодавство и организацију Савезног извршног већа, и
- у Већу произвођача др Никола Балог, секретар Одбора за привреду Савезног извршног већа.

Смрт фашизму — Слобода народу!

Потпредседник
Савезног извршног већа
Светозар Вукмановић, с. р.

САВЕЗНА НАРОДНА СКУПШТИНА

ПРЕТСЕДНИК
Х. бр. СНС (А) 16
12 марта 1955 године
Београд

ПРЕТСЕДНИКУ САВЕЗНОГ ВЕЋА
САВЕЗНЕ НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ

Београд

Друже Претседниче,

Достављам Вам у прилогу Предлог закона о порезу на наслеђа и порезу на поклоне, који нам је упутило Савезно извршно веће актом Б. бр. 1466 од 10. III. о. г., и молим да га доставите Одбору за народну привреду свог Већа на претресање и даљи поступак.

За свог повереника приликом претресања овог предлога Савезно извршно веће одредило је др Федора Базалу, државног саветника у Секретаријату за законодавство и организацију Савезног извршног већа.

Смрт фашизму — Слобода народу!

Претседник
Моша Пијаде, с. р.

САВЕЗНА НАРОДНА СКУПШТИНА
САВЕЗНО ВЕЋЕ

Бр. СНС (А) 16
11 марта 1955 године
Београд

ПРЕТСЕДНИКУ ОДБОРА ЗА НАРОДНУ ПРИВРЕДУ
САВЕЗНОГ ВЕЋА СНС

Београд

Друже Претседниче,

У прилогу Вам достављам Предлог закона о порезу на наслеђа и порезу на поклоне, с молбом да га претресе Ваш одбор и достави извештај Дому.

За свог повереника приликом претресања овог предлога Савезно извршно веће одредило је др Федора Базалу, државног саветника у Секретаријату за законодавство и организацију Савезног извршног већа.

Смрт фашизму — Слобода народу!

Претседник
Влада Зечевић, с. р.

ПРЕДЛОГ ЗАКОНА О ПОРЕЗУ НА НАСЛЕЂА И ПОРЕЗУ НА ПОКЛОНЕ

I. Опште одредбе

Члан 1

Порез на наслеђа и порез на поклоне плаћају, у случајевима предвиђеним овим законом, физичка и приватна правна лица када стичу имовину по основу наслеђа или поклона.

Као приватна правна лица у смислу овог закона сматрају се и стране државе и страна јавно-правна лица.

Члан 2

Порез на наслеђа плаћа се и на имовину стечену путем легата, у случајевима у којима се пореза на наслеђа плаћа на такву имовину стечену по основу наслеђа.

Члан 3

Одредбе овог закона примењиваће се и кад пре-
дак за живота раздели своју имовину између својих потомака и других лица која би у том тренутку била његови наследници. У том случају примаоци имовине плаћају порез на поклоне по одредбама овог закона.

Приликом деобе имовине између лица која су сувласници имовине која се дели плаћа се порез на поклоне на онај део имовине који поједини сувласници приме више него што им припада по њиховом сувласничком праву.

Члан 4

Одредбе овог закона које се односе на југословенске држављане односе се и на југословенска приватна правна лица, ако овим законом и другим прописима није другачије одређено

II. Порески обвезник и предмет пореза

Члан 5

Држављанин Југославије плаћа порез на наслеђа и порез на поклоне ако наследи или прими на поклон на територији Југославије:

1. више од два већа стана или више од три мања стана у згради која је укључена у станбену заједницу;

2. више зграда које нису укључене у станбену заједницу или више делова таквих зграда, ако је у свим тим зградама наследио или примио на поклон укупно више од два већа стана или више од три мања стана;

3. више од једне просторије за пословне сврхе са помоћним просторијама у пословној или у станбеној згради.

Члан 6

Ако држављанин Југославије наследи од једног или од више оставилаца или прими на поклон од једног или од више поклонодаваца предмете који су набројани у члану 5 овог закона, плаћа порез на наслеђа или порез на поклоне на све оне предмете из тога члана који прелазе два већа стана или три мања стана или једну пословну просторију са помоћним просторијама.

Ако је држављанин Југославије и пре пријема наслеђа или поклона имао зграду или делове зграде, плаћа порез на наслеђа или порез на поклоне на оне наслеђене или на поклон примљене зграде

или делове зграда који са досадашњим његовим поседом прелазе два већа стана или три мања стана или једну пословну просторију са помоћним просторијама.

Члан 7

Земљиште под зградом и двориште до 500 квадратних метара сматра се, у смислу одредаба овог закона, саставним делом зграде.

Члан 8

Изузев случајева из чл. 5—7 овог закона, држављанин Југославије не плаћа порез на наслеђа ни порез на поклоне на другу непокретну имовину, као ни на покретну имовину.

Члан 9

Страни држављанин и страног правно лице плаћа порез на наслеђа и порез на поклоне на сву непокретну и покретну имовину коју је стекло на основу наслеђа или поклона на територији Југославије, ако држављанин Југославије и југословенска правна лица плаћају сличан порез или таксу на имовину коју су по основу наслеђа или поклона стекли у држави тог страног држављанина. У овом се случају страни држављанин и страна правна лица не ослобађају од плаћања пореза на наслеђа и пореза на поклоне на два већа или три мања стана или једну пословну просторију са помоћним просторијама.

Члан 10

Држављанин Југославије, као и страни држављанин који су стално настањени на територији Југославије, југословенска приватна правна лица, страна и међународна правна лица која се налазе на територији Југославије плаћају порез на наслеђа и порез на поклоне на сву имовину коју су по основу наслеђа или поклона стекла у иностранству, ако се сличан порез или такса не плаћа у страног држави у којој су ту имовину стекла и ако ту имовину или њену вредност унесу у Југославију.

Пореске стопе, начин утврђивања пореских основица, разреза и наплате пореза и ослобођења од пореза по претходном ставу одређује Савезно извршно веће посебним прописима. До доношења тих прописа неће се наплаћивати порез по претходном ставу.

Члан 11

Ако се наследник одрекне наслеђа а не назначи лице у чију се корист одриче, порез на наслеђа плаћа коме је наслеђе припало, и то по стопи која одговара степену сродства између њега и оставиоца.

Ако наследник уступи наслеђе у корист одређеног лица које би услед одрицања наследника дошло до наслеђа и да наследник није уступио наслеђе у његову корист, порез на наслеђе плаћа то лице.

Ако наследник уступи наслеђе у корист одређеног лица које не би дошло до наслеђа да наследник није уступио наслеђе у његову корист, наследник који је уступио наслеђе плаћа порез на наслеђа, а лице у чију је корист уступио наслеђе плаћа порез на поклоне.

Члан 12

Порез на наслеђа и порез на поклоне не плаћају се:

1. ако порески обвезник наслеђени или на поклон примљени предмет из чл. 5—7 овог закона за живота поклони лицу које би у време поклањања било његов најближи наследник или један од најближих наследника. У том случају најближи наследник који је примио поклон платиће порез на наслеђа ако отуђи поклонени му предмет, изузев ако га за живота поклони свом најближем наследнику или једном од најближих наследника;

2. ако се порески обвезник пре уплате пореза одрекне наслеђа у корист политичко-територијалне јединице, њене установе, привредне, задружне или

друштвене организације или ако примљени поклон поклони некој од тих јединица, установа или организација. Порез који је плаћен пре одрицања од наслеђа или пре поклањања поклона не враћа се.

Члан 13

Порез на наслеђа и порез на поклоне не плаћају се:

1. ако вредност имовине коју у току једне календарске године наследи један наследник од једног оставиоца или коју прими један поклонпримац од једног поклонодавца, а за коју је настала обавеза плаћања пореза по одредбама овог закона, не прелази вредност од 60.000 динара;

2. на плодоуживање;

3. на улоге на штедњу и камате по тим уложима; на осигурања живота за случај смрти или доживљења и на осигурање ренте; на права по основу патентата и слична права; на ауторска права; на породичне пензије и слична примања;

4. на поклоне који се дају страним државама или страним организацијама за хумане или социјалне сврхе;

5. на поклоне које Југославија даје страним државама за потребе њихових претставништава;

6. на поклоне који се дају организацијама или специјализованим агенцијама Организације Уједињених нација;

7. на накнаду за имовину која је експроприисана по Основном закону о експропријацији и на накнаду која је по другим прописима одузета од сопственика.

Ослобођење страних држављана и страних држава и организација од плаћања пореза на наслеђа и пореза на поклоне по тач. 1—4 претходног става условљава се узајамним поступањем стране државе према држављанима Југославије односно према Југославији и југословенским организацијама.

Савезни државни секретар за послове опште управе и буџет може приватно правно лице ослободити од пореза на наслеђа и пореза на поклоне ако то приватно правно лице намени наслеђе или поклон за хумане или друге општекорисне сврхе.

IV Настанак пореске обавезе

Члан 14

Пореска обавеза на порез на наслеђа настаје у тренутку кад је наследнику предато судско решење о уручењу наслеђа, а пореска обавеза за порез на поклоне настаје у тренутку кад је поклонпримац примио поклон.

Пореска обавеза прелази у обавезу плаћања пореза на наслеђа и пореза на поклоне која настаје, и то:

1. ако наследник или поклонпримац отуђи наслеђени односно на поклон примљени предмет из чл. 5—7 овог закона, обавеза плаћања пореза на наслеђа или пореза на поклоне настаје у тренутку отуђења тога предмета. Ако наследник или поклонпримац отуђи само део наслеђеног или на поклон примљеног предмета из чл. 5—7 закона, обавеза плаћања пореза на наслеђа или пореза на поклоне настаје у тренутку отуђења, и то само у погледу отуђеног дела;

2. ако је порески обвезник, поред предмета из чл. 5—7 овог закона, наследио или примио на поклон и земљиште, или ако је и пре тога имао земљиште, па отуђи неко од тих земљишта пре него што отуђи предмете из чл. 5—7 овог закона, обавеза плаћања пореза на наслеђа или пореза на поклоне настаје у тренутку отуђења земљишта, уколико земљиште није отуђено у циљу арондације земљишног поседа;

3. ако је порески обвезник и пре пријема наслеђа или поклона имао у поседу зграду или део зграде, и ако зграду (део зграде) коју је раније имао отуђи пре него што отуђи наслеђену или на поклон примљену зграду (део зграде), обавеза плаћања пореза на наслеђа или пореза на поклоне настаје у тре-

нутку отуђења зграде (део зграде) коју је раније имао;

4 ако је наслеђе или поклон који се састоји из предмета из члана 5—7 овог закона оптерећен правом плодуживања, а наследник или поклонопримац отуђи наслеђе или поклон пре престанка плодуживања, обавеза плаћања пореза на наслеђа или пореза на поклоне настаје у тренутку отуђења имовине оптерећене плодуживањем, ако није раније настала у смислу претходних тачака овога члана.

Ако наследник или поклонопримац умре пре престанка права плодуживања, његови наследници плаћају порез на наслеђа када за њих настане обавеза плаћања пореза у смислу претходних одредаба и то по стопи која одговара степену сродства између њих и њиховог оставиоца;

5. ако је наслеђе или поклон других предмета, сем предмета из чл. 5—7 овог закона, оптерећено правом плодуживања, обавеза плаћања пореза од стране наследника или поклонопримца настаје даном престанка плодуживања.

Ако наследник или поклонопримац отуђи такво наслеђе или поклон пре престанка плодуживања, обавеза плаћања пореза на наслеђа или пореза на поклоне настаје у тренутку отуђења имовине оптерећене плодуживањем.

Ако наследник или поклонопримац умре пре престанка плодуживања, његови наследници плаћају порез на наслеђа по престанку плодуживања односно у тренутку отуђења, а то по стопи која одговара степену сродства између њих и њиховог оставиоца.

6. У свим другим случајевима обавеза плаћања пореза на наслеђа и пореза на поклоне настаје у тренутку настанка пореске обавезе: кад је наследнику предато судско решење о уручењу наслеђа односно кад је поклонопримац примио поклон.

Одредба овог закона које се односе на време настанка обавезе плаћања пореза на наслеђа и пореза на поклоне од стране држављана Југославије и југословенских приватних правних лица на предмете из чл. 5—7 овог закона важе и за стране држављане и страна правна лица без обзира да ли постоји узајамност између Југославије и стране државе.

VI Пореска основица

Члан 15

Порез на наслеђа и порез на поклоне плаћају се према чистој вредности наслеђене или на поклон примљене имовине у тренутку настанка обавезе плаћања пореза и према степену сродства између оставиоца и наследника односно између поклонодавца и поклонопримца.

Као чиста вредност наслеђене односно на поклон примљене имовине сматра се њена прометна вредност по одбитку дугова, терета и трошкова које је наследник или поклонопримац дужан да подмири из наслеђене односно на поклон примљене имовине на коју плаћа порез.

Ако се наслеђе или поклон састоји и из имовине на коју се не плаћа порез, од предметне вредности наслеђене или на поклон примљене имовине која подлежи порезу одбија се сразмеран део укупних дугова, терета и трошкова који падају на ту имовину.

Члан 16

Ако је у времену од пријема наслеђа или поклона до настанка обавезе плаћања пореза на предмете из чл. 5—7 овог закона или предмета оптерећених плодуживањем (тач. 5 члана 14 закона) порески обвезник вршио издатке ради одржавања или повећања вредности тих предмета и ако су ти издаци већи од прихода које је за то време остварио од тих предмета, разлике издатака признаће му се као одбитак од прометне вредности приликом разреза пореза

Члан 17

Ако је предмет пореза на наслеђа или пореза на поклоне земљишта, зграда или део зграде, републички секретар за послове привреде може одредити да пореска основица не може бити мања од износа који се добије множењем катастарског прихода од земљишта односно годишњег прихода од зграде или дела зграде са одређеним коефицијентом.

Члан 18

Вредност свих поклона примљених у току једне календарске године од једног поклонопримца чини једну пореску основицу.

Члан 19

Пореска основица за разрез пореза на наслеђа и пореза на поклоне заокружује се на тај начин што се износи до 500 динара бришу, а износи преко 500 динара рачунају као 1.000 динара.

VI Пореске стопе и разрез пореза

Члан 20

Порез на наслеђа и порез на поклоне плаћају, и то:

на вредност наслеђа или поклона у динарима	потомци и преци, брачни друг, браћа и сест.е	потомци браће и сестара у I степењу	стрип, ујак, тетка и њихови потомци у I степену, потомци браће и сестара у II степену	сви остали
до	плаћају порез по стопи од	до	плаћају порез по стопи од	%
100.000	—	1,5	3	5
200.000	1	2	4	6
300.000	2	3	5	7
400.000	3	4	6	8
500.000	4	5	7	9
600.000	5	6	8	10
700.000	6	7	9	11
800.000	7	8	10	12
900.000	8	9	11	13
1.000.000	9	10	12	14
1.100.000	10	11	13	15,5
1.200.000	11	12	14	17
1.300.000	12	13	15,5	18,5
1.400.000	13	14	17	20
1.500.000	14	15,5	18,5	21,5
1.600.000	15	17	20	23
1.700.000	16	18,5	21,5	24,5
1.800.000	17,5	20	23	26
1.900.000	18,5	21,5	24,5	27,5
2.000.000	20	23	26	29
преко 2.000.000	21,5	24,5	27,5	30

Члан 21

Порез по одговарајућој пореској стопи не може бити већи од пореза по најближој нижој пореској стопи на њој одговарајућу највишу пореску основицу, увећаног разликом пореске основице због које би требало применити вишу пореску стопу.

Члан 22

Ако је вредност отуђеног земљишта или вредност отуђене зграде (дела зграде) коју је порески обвезник имао пре пријема наслеђа или поклона мања од разрезаног пореза на наслеђа или пореза на поклоне који би био разрезан на наслеђену или на поклон примљену зграду (део зграде), обвезник не се задужити порезом у висини вредности отуђеног земљишта и зграде (дела зграде). У том случају не се сматрати да је порески обвезник задужен порезом на онај део наслеђене или на поклон примљене зграде (дела зграде) који одговара односу задуженог пореза према укупном одговарајућем порезу. Доц-

није ће се, кад поново настане обавеза плаћања пореза, установити вредност наслеђа или поклоне и у том тренутку разрезати порез на онај део који раније није опорезован.

Члан 23

Ако се наслеђена или на поклон примљена имовина на коју је извршен разрез пореза налази на подручју више срезова, разрезани порез на наслеђа и порез на поклоне деле се између тих срезова сразмерно вредности делова имовине који се налазе на њиховим подручјима.

Решење о деоби пореза по претходном ставу доноси финансијски орган народног одбора среза који је извршио разрез пореза.

Члан 24

Наследник или поклонпримац који у прописаном року не поднесе пријаву за разрез пореза на наслеђа или пореза на поклоне платиће на име повећаног пореза 3% од редовног пореза.

Наследник или поклонпримац који не поднесе пријаву за разрез пореза на наслеђа или пореза на поклоне ни у року од 10 дана по писменом позиву финансијског органа платиће на име повећаног пореза 6% од редовног пореза.

VII Прелазне и завршне одредбе

Члан 25

У погледу наслеђа и поклоне по којима је на основу ранијих прописа настала пореска обавеза а разрез пореза није правоснажно извршен до ступања на снагу овог закона, разрез пореза ће се извршити по одредбама овог закона када настане обавеза плаћања пореза.

Члан 26

Ако по одредбама овог закона не постоји пореска обавеза за порез на наслеђа или порез на поклоне на имовину на коју је по ранијим прописима правоснажно извршен разрез пореза, али који у целости или делимично није плаћен до дана објављивања овог закона, износ дужног пореза ће се у целини отписати.

Ако по одредбама овог закона постоји пореска обавеза за порез на наслеђа или порез на поклоне само на део имовине на коју је по ранијим прописима правоснажно извршен разрез пореза који у целости или делимично није плаћен до дана објављивања овог закона, отписаће се онај део дужног пореза који сразмерно одговара делу имовине на коју се по одредбама овог закона не плаћа порез.

Члан 27

Ближе прописе за извршење овог закона донеће Савезно извршно веће.

Члан 28

Даном ступања на снагу овог закона престају да важе одредбе Уредбе о порезу на наслеђа и поклоне од 18 марта 1947 године („Службени лист ФНРЈ“, бр. 25/47) са свим изменама и допунама, које су супротне одредбама овог закона, одредбе о порезу на наслеђа и поклоне из Основног закона о друштвеном доприносу и порезима, као и других прописа који су супротни одредбама овог закона.

Члан 20

Овај закон ступа на снагу осмог дана по објављивању у „Службеном листу ФНРЈ“.

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ

ПРЕДЛОГА ЗАКОНА О ПОРЕЗУ НА НАСЛЕЂА И ПОРЕЗУ НА ПОКЛОНЕ

1. Уредба о порезу на наслеђа и поклоне која треба да се замени овим законом и прописима који ће се донети за његову примену донета је још по-

четком 1947 године („Службени лист ФНРЈ“, бр. 24/47). У то су време друштвени односи били знатно другачији него што су данас: постојали су знатни капиталистички елементи у селу и у граду, предузимане су разне административне мере за сузбијање даљег јачања и за ограничавање капитализма, као што су мере принудног откупа пољопривредних производа, мере у погледу располагања станбеним фондом и висине кирије за станове и локале, систем пореза на доходак према постигнутом приходу и по врло високим прогресивним стопама. Такве мере биле су изражене и у поменутој Уредби о порезу на наслеђа и поклоне. Та је уредба била заснована на следећим принципима:

а) порез се плаћао на сву непокретну и покретну имовину која је стечена на територији Југославије и на сву такву имовину која је стечена у иностранству ако се она или њена вредност унела у Југославију и ако се није плаћао сличан порез у иностранству;

б) пореским обвезницима су сматрана сва лица која су стекла имовину по основу наслеђа или поклоне, сем привредних, задружних и друштвених организација, државних органа и установа;

в) пореске стопе су биле прогресивне и врло високе. Оне су се кретале од 1% до 70% од вредности наслеђене односно на поклон примљене имовине. Висина пореске стопе зависила је не само од висине вредности наслеђене и на поклон примљене имовине, већ и од степена сродства између наследника и оставиоца односно између поклонпримца и поклонодавца, а истовремено и од висине пореза на доходак (од имовног стања) пореског обвезника (наследника односно поклонпримца).

Иако су доцније вршене извесне измене и допуне Уредбе о порезу на наслеђа и поклоне, ипак њене битне одредбе којима је била регулисана висина пореза нису мењане. Тако, ова уредба и данас представља оштру меру за ограничавање поседа.

2. Ипак, ни по досадашњим прописима ефекат пореза није био знатан, тако да он у ширим размерама није био од великог утицаја. То се види из следећих података према којима је на име пореза на наслеђа и поклоне наплаћено динара:

	у 1953 години	у 1954 години
Србији — — —	279,240.000	553,511.000
Хрватској — — —	137,806.000	520,396.000
Словенији — — —	53,834.000	110,820.000
Босни и Херцеговини	31,234.000	74,137.000
Македонији — — —	16,289.000	21,892.000
Црној Гори — — —	1,643.000	1,978.000
Укупно у ФНРЈ	520,046.000	882,734.000

До веће наплате пореза у 1954 години него што је била наплата у 1953 години дошло је, вероватно, из следећих разлога:

а) што је дозвољен слободан промет непокретностима, услед чега су порески обвезници могли да створе потребна средства за плаћање пореза;

б) што је повећана прометна вредност непокретних и покретних ствари које су предмет пореза, тако да је то повећање изазвало веће пореске основице и повећање пореза у 1954 години;

в) што су народни одбори посвећивали већу пажњу наплати заостатака из ранијих година и доспелих износа у 1954 години, јер се већ дуже времена очекује доношење нових прописа чије су основне поставке саопштаване преко дневне штампе; а из којих се могло видети да ће нови прописи бити много повољнији за пореске обвезнике, па су народни одбори тежили да рашчисте постојећа дуговања пре ступања на снагу нових прописа.

Према томе не може се узети као тачно да годишњи ефекат пореза по досадашњим прописима износи око 880 милиона динара. Вероватно је да је он нешто мањи и да се креће око 700 милиона динара.

3. Данас су друштвени односи сасвим друкчији од оних који су били у време доношења Уредбе о порезу на наслеђа и поклоне:

а) земљишни посед земљорадника ограничен је на максималну површину од 10 хектара, а неземљорадника на 3 хектара и ни по ком основу посед не може прећи преко тих максимума;

б) зграде са више од два већа или три мања стана укључене су у станбену заједницу и њима управљају кућни савети, а ограничени су приходи који припадају власницима зграда;

в) измењен је систем опорезивања прихода од пољопривреде у том смислу што се порез плаћа према катастарском приходу место према стварно постигнутом приходу да би порески обвезник био заинтересован за остваривање већег приноса на свом имању;

г) укинута су ограничења у промету непокретности која су била донета у 1948. години и дозвољен је њихов слободан промет;

д) у почетку 1954. године донета је Уредба о порезу на промет непокретности и права („Службени лист ФНРЈ“, бр. 6/54), према којој се стопе овога пореза крећу до 30% од постигнуте продајне цене односно од прометне вредности непокретности.

Према томе, у складу са нашим друштвеним односима, не може се више наслеђивањем стицати капиталистичка имовина, већ само лична својина на предмете употребе, затим земљиште до 10 хектара (а непољопривредници до 3 хектара, зграде драгоцености и новац). Доследно томе, порез на наслеђа и поклоне не може у новим друштвеним условима имати више карактер ограничавања капиталистичких елемената, већ има карактер неке врсте пореза на изванредни доходак. Зато се поставило питање како треба опорезивати поједине категорије имовине. Анализом се дошло до следећих принципа:

а) опорезивање предмета употребе у домаћинству, предмета кућне вредности, одеће и сл. потпуно је непотребно, јер је то лична својина која има вредност само за сроднике, а не претставља никакву друштвену и прометну вредност. Опорезивање ове имовине само би изазвало несоразмерно веће трошкове. Због тога је законом предложено да се оваква имовина уопште не опорезује;

б) опорезивање наследства станбених зграда досада се најтеже одржавало у пракси. Власници зграда немају скоро никаквих прихода од зграда. Мале станбене зграде и не доносе приходе, а приходима од великих зграда располажу кућни савети. Власник зграде може имати највише 10% од прихода од зграде, а поред тога суделује у трошковима за одржавање зграде. Нарочито је тешка ситуација кад су наследници радници и службеници који немају новца да плате порез на наслеђа. Због тога се у пракси нису ни довршавале наследне парнице, јер су наследници чекали да продају зграду или део зграде, па су тек онда давали изјаве о наслеђу. Отуда данас постоји велики број нерасправљених наслеђа.

Предлог закона ишао је за тим да озакони постојећу праксу, тј. да се порез на наслеђа плаћа само у случају кад се прода зграда или део зграде, јер само у том случају наследник стварно нешто стице. У осталим случајевима је његово наслеђивање својине само голо право. С обзиром на овај принцип рачуна се да ће се пре доћи до завршетка наследних парница и до реализације овог пореза;

в) Богаћење, уствари, може настати само стицањем земљишта. Но то стицање ограничено је само на разлику од постојећег земљишта до 10 односно 3 хектара. Међутим, при утврђивању принципа за наслеђивање ове врсте и имовине имало се у виду код пољопривредног земљишта следеће:

(1) Поред ограничења земљишног поседа до 10 односно до 3 хектара, карактеристично је за југо-

словенску пољопривреду постојање ситног поседа. Тако је према подацима Статистичког годишњака за 1954. год. било у 1954. години:

поседника	са поседом до ха	са укупним поседом ха
29.930	0,05	2.000
223.449	1	154.000
357.880	2	571.000
332.757	3	857.000
463.673	5	1.845.000
327.582	8	2.072.000
103.351	10	926.000
189.461	10	1.895.000

Подаци о броју поседника и површини поседа преко 10 хектара узети су као да су у питању поседи до 10 хектара, јер су ти поседи ограничени на 10 хектара.

(2) Опорезивање у случају наслеђивања доводи до даљег уситњавања поседа и тиме до онеспособљавања пољопривреде да производи у довољној мери и за тржиште. Порески систем у случају наслеђа и поклоне требало је, дакле, поставити тако да механизам пореског система сам по себи не доведе до даљег уситњавања поседа.

(3) Према досадашњем пореском систему ако је наследник сродник из првог степена и ако је основница по хектару 200.000 динара, посед од 10 хектара смањено би се у првој генерацији за око 22%; у другој генерацији од 78% смањено би се даље за око 22% итд. Посед од 8 хектара био би смањен у првој генерацији такође за око 22%, а остатак од 78% смањено би се у другој генерацији опет за око 22% итд. Посед од 5 хектара смањено би се у првој генерацији за око 17%, а остатак од 83% смањено би се у другој генерацији опет за око 17% итд. А наслеђивање у даљим степенима родства имало би још оштрије последице у том погледу.

(4) Смањење пореске стопе за наслеђивање земљишног поседа не би могло битно утицати на тенденције које су горе изложене. А не ради се само о смањењу таквих тенденција, већ о томе да порески систем буде такав да не доводи до даљег уситњавања поседа.

Следствено изложеном, предлог закона укида у целини порез на наслеђа и поклоне на пољопривредни земљишни посед.

г) Што се тиче грађевинског земљишта, закон полази од чињенице да је данас практично укинут његов промет, јер се та земљишта подвргавају експропријацији.

д) За укидање опорезивања наследства готовог новца, постоје следећи разлози:

1) ради унапређења штедње већ су данас улози за штедњу ослобођени пореза;

2) наследници редовно не пријављују новац;

3) новац се може преносити на наследника још за живота оставиоца;

4) опорезивање новца доводи до скривања и утајивања наследства;

5) у случају постојања ма какве суме готовог новца морале би се водити наследне парнице (са читавим административним пословањем и тамо где иначе не би било потребно); а и у случају непостојања мора се испитивати постојање новца;

6) новац редовно не може служити стварању капиталистичке имовине нити он по правилу потиче из капиталистичког пословања (случајеве криминалног стицања новца треба онемогућити другим путем).

Из свих тих разлога предлаже се укидање опорезивања готовог новца. Исто то важи и за драгоцености. Уколико би се увело опорезивање готовог новца оно би могло бити само преко одређене вредности (напр. 500.000).

Колики ће ефекат пореза бити по овом закону не може се знати. Али пошто ће се порез плаћати

углавном само када су у питању зграде и њихови делови, са више од два стана, и то само ако порески обвезник отуђи те зграде, њихове делове или другу имовину, и пошто су стопе пореза знатно смањене, може се претпоставити да ефекат ових пореза неће убудуће износити ни једну четвртину досадашњег пореза, тј. да ће износити једва око 150 до 200 милиона годишње. Тај ефекат ће бити повећан порезом на примања из иностранства који треба да се регулише посебним прописима Савезног извршног већа на основу овлашћења из чл. 9 предлога закона.

На основу предњег може се даље претпоставити да ће од досадашњег пореза остајати незахваћено око 500 милиона динара годишње и да ће тај износ остати пореским обвезницима за њихово располагање. Та средства ће се углавном појављивати на тржишту грађевинског материјала у граду и у селу односно на побољшању пољопривредне производње у селу.

4. Одредбе овога закона засноване су на следећим принципима:

(1) порез на наслеђа и порез на поклоне плаћају само физичка и приватна лица, ове порезе не плаћају привредне, задружне и друштвене организације, државни органи и установе;

(2) ако су у питању зграде или делови зграде, порези се плаћају само ако наследник или поклонопримац има од наслеђа или од раније више од два већа или више од три мања стана;

(3) држављани Југославије и југословенска приватна правна лица не плаћају порез ни на какву другу имовину (земљиште, покретну имовину) сем на зграде и делове зграде;

(4) страни држављани и страна правна лица плаћају порез на зграде као и држављани Југославије, а на осталу имовину плаћају порез ако и наши држављани плаћају одговарајући порез у односној држави;

(5) порез на зграде плаћа се само ако дође до њиховог отуђења или до отуђења друге имовине, када је обвезник у стању да плати порез. Док не дође до отуђења, пореска обавеза мирује и не ступа у дејство. На другу имовину порез се плаћа према тренутку када се обвезнику уручи наслеђе односно поклон;

(6) предвиђена су знатна ослобођења од којих ће нека странци уживати само под условом реципрочитета;

(7) стопе пореза зависе од вредности наслеђене и на поклон примљене имовине за коју је настала обавеза плаћања пореза и од степена сродства између наследника и оставиоца односно између поклонопримца и поклонодавца. Није предвиђено да стопа зависи и од имовног стања пореског обвезника;

(8) највише стопе су у висини стопа пореза на промет непокретности и права. Ближи сродници плаћају порез по нешто нижим стопама;

(9) предвиђено је да ће се одредбе закона примењивати и на случајеве у којима разрез пореза по ранијим прописима није постао правоснажан, а исто тако да ће се описати порез који није наплаћен до дана објављивања закона у оним случајевима у којима је раније постојала пореска обавеза а у којима та обавеза не постоји по закону;

(10) законом нису решена питања формалне природе (пријављивање обавезе, утврђивање пореске основице, разрез, књижење и наплата пореза, јемство, застарелост, жалбе и др.). Та питања ће бити решена Уредбом за извршење закона коју ће донети Савезно извршно веће;

(11) југословенски држављани и страни држављани који су стално настањени на територији Југославије, као и југословенска приватна правна лица и страна правна лица која се налазе на територији Југославије плаћаће порез на наслеђа односно порез на поклоне на примања из иностранства (поклон-пакете и сл.) према посебним прописима које ће донети Савезно извршно веће (чл. 9 закона).

ИЗВЕШТАЈ

ОДБОРА ЗА НАРОДНУ ПРИВРЕДУ О ПРЕДЛОГУ ЗАКОНА О ПОРЕЗУ НА НАСЛЕЂА И ПОРЕЗУ НА ПОКЛОНЕ

САВЕЗНА НАРОДНА СКУПШТИНА
САВЕЗНО ВЕЋЕ

Одбор за народну привреду

Бр. СНС (А) 16

13 априла 1955 године

Београд

САВЕЗНОМ ВЕЋУ САВЕЗНЕ НАРОДНЕ
СКУПШТИНЕ

Београд

Одбор за народну привреду Савезног већа, на својим седницама одржаним на дан 18 марта и 8 априла 1955 године, претресао је Предлог закона о порезу на наслеђа и о порезу на поклоне који је Скупштини поднело Савезно извршно веће и усвојио га са мањим изменама и допунама, и то:

1) да се у члану 5 — на предлог Одбора за народну привреду Већа произвођача дода нови став 2 који гласи: „Место два већа или три мања стана или једне пословне просторије са помоћним просторијама на које се према претходном ставу не плаћа порез на наслеђа и порез на поклоне, Савезно извршно веће може прописати и величину корисне подне површине станбених и пословних површина до које се неће плаћати ти порези. У том случају одређена величина корисне подне површине станбених и пословних просторија са помоћним просторијама сматраће се по одредбама овог закона као два већа или три мања стана или једна пословна просторија са помоћним просторијама“.

Ову допуну Одбор је примио због тога што су појмови „два мања или један већи стан“ или „више од једне пословне просторије“ доста неодређени.

2) Да се у законском предлогу дода нови члан 10 који гласи: „Овлашћује се Савезно извршно веће да може донети прописе о ослобођењу страних држављана југословенског порекла и њихових непосредних наследника од плаћања пореза на наслеђа и пореза на поклоне на имовину која је стечена на територији Федеративне Народне Републике Југославије ако је та имовина стечена средствима која су унета из иностранства или ако је у питању имовина коју је оставилац односно поклонодавац имао док је био југословенски држављанин“.

Ову допуну Одбор је предложио због тога што је сматрао да ће бити корисно ако се да могућност за притисцање имовине у нашу земљу.

3) Да се на предлог Законодавног одбора у ранијем члану 10 сада члану 11 бришцу на почетку првог става речи: „Држављани Југославије“ — тако да се прописи тога члана односе само на стране држављане и југословенска приватно-правна лица.

Разлози за ову измену су у томе да би и по овој врсти наслеђа и поклона требало задржати исте принципе који су у ствари садржани предложеног закона — а то је да се наслеђа и поклони до извесне висине вредности ослобађају пореза на наслеђе и пореза на поклоне.

Сем ових важнијих измена Одбор је усвојио и још неке стилске измене које се текстуелно наводе у другом делу овог извештаја и ја предлажем да их не читам.

II

У наслову закона уместо „наслеђе“ треба ставити „наслеђа“.

У члану првом, први став, први ред, место „наслеђе“ ставити „наслеђа“. Други став мења се и гласи: „Одредбе овог закона које се односе на приватна правна лица примењују се и на стране државе и страна јавно-правна лица“. У члану 5 и свим другим наредним члановима где се спомиње

„држављани Југославије“ односно „Југославија“, треба ставити „држављани Федеративне Народне Републике Југославије“ односно „Федеративна Народна Република Југославија“. У члану 6, први став, трећи ред, уместо речи „поклонодавац“ треба ставити „поклонодаваца“. У другом ставу, четврти ред, уместо речи „досадашњим његовим поседом“ треба ставити „дотадашњом његовом зградом односно деловима зграде“.

У члану 7, у првом реду број „500“ треба исписати речима „петстотина“.

У члану 9, на крају прве реченице брише се тачка и додају речи „односно страног правног лица“. У претпоследњем реду иза речи „поклоне“ додати реч „ни“.

Члан 10 постаје члан 11, а остали чланови поме-рају се за један број. У почетку првог става овог члана бришу се речи „држављани Југославије“, као и реч „страни“ треба написати великим почетним словом. У истом члану у седмом реду, уместо речи „њему“ ставити „њену“.

У члану 13, у трећем реду тачке два иза речи: „организације“ додати речи „или удружења“.

У члану 14 уместо речи „Пореза“ ставити „Порез“, а у другом реду у тачки 7, иза речи „накнаду“ ставити „за имовину“.

У члану 15, у другом ставу, други ред, иза речи „поклоне“ ставити две тачке и брисати речи: „која настаје, и то:“. У другом ставу, тачка 1, трећи ред, место речи „порез“ ставити „пореза“. У петом реду, испред речи „закона“ ставити „овога“. Тачка 2 брише се а наредне тачке смањују се за један број. У тачки 4, став трећи, трећи ред, место речи „а“ ставити „и“.

У члану 16, трећи став, други ред, уместо речи „предметне“ ставити „прометне“.

У члану 18, у другом реду, брисати реч: „земљиште“. У четвртном реду треба брисати речи: „катастарског прихода од земље односно“.

У члану 19, у другом реду, уместо речи „поклонопримца“ ставити „поклонодаваца“.

У члану 20, у заглављу друге колоне уместо речи: „сестара“ ставити „сестре“. У заглављу — задњи део речи „сви остали“ односе се на пету колону. У табели код износа 1.700.000 у четвртој колони, уместо броја „61,5“ ставити „21,5“.

У члану 23, у првом реду, треба брисати речи: „отуђеног земљишта или вредност“, а у шестом реду, уместо речи „отуђеног земљишта и“ треба ставити „отуђена“.

III

Са свим овим изменама и допунама сложило се Савезно извршно веће и све су оне саглашене са изменама усвојеним у Одбору за народну привреду Већа произвођача.

Подносећи овај извештај Одбор за народну привреду предлаже и моли Дом да усвоји Предлог закона о порезу на наслеђа и порезу на поклоне.

За известиоца је одређен народни посланик Радивоје Давидовић.

Секретар

Анте Раос, с. р.

Потпредседник

Тоне Фајфар, с. р.

Чланови:

Влајко Беговић, с. р., Марјан Цветковић, с. р., Душан Чалић, с. р., Пеко Дапчевић, с. р., Радивоје Давидовић, с. р., Војислав Јеленковић, с. р., Благо Ђуричић, с. р., Буро Јовановић, с. р., Вицко Крстуловић, с. р., Боге Кузмановски, с. р., Маријан Брецељ, с. р., Милош Минић, с. р., Давид Нимани, с. р., Пал Шоти, с. р., Зоран Полић, с. р., Благој Попов, с. р., Владимир Поповић, с. р., Франц Симонич, с. р., Видое Смилевски, с. р., Јефто Шћепановић, с. р., Илија Тепавац, с. р.,

ИЗВЕШТАЈ

ЗАКОНОДАВНОГ ОДБОРА О ПРЕДЛОГУ ЗАКОНА О ПОРЕЗУ НА НАСЛЕЂА И ПОРЕЗУ НА ПОКЛОНЕ

САВЕЗНА НАРОДНА СКУПШТИНА

САВЕЗНО ВЕЋЕ

Законодавни одбор

Бр. СНС (А) 16

12 априла 1955 године

Београд

САВЕЗНОМ ВЕЋУ САВЕЗНЕ НАРОДНЕ
СКУПШТИНЕ

Београд

Законодавни одбор Савезног већа Савезне народне скупштине, на својој седници од 8 априла 1955 године, претресао је Предлог закона о порезу на наслеђа и порезу на поклоне.

Сагласно ставу 2 члана 138 Пословника Савезног већа Савезне народне скупштине, Законодавни одбор подноси Савезном већу овај извештај.

Законодавни одбор у законском предлогу извршио је више стилских измена као и две битније измене које се односе на чланове 5 и 10, а које се састоје у следећем:

У члану 5 додаје се нови други став, који гласи:
„Место два већа или три мања стана или једне пословне просторије са помоћним просторијама на које се према претходном ставу не плаћа порез на наслеђа и порез на поклоне, Савезно извршно веће може прописати и количину корисне подне површине станбених и пословних површина до које се неће плаћати ти порези. У том случају одређена величина корисне подне површине станбених и пословних просторија са помоћним просторијама сматраће се по одредбама овог закона као два већа или три мања стана или једна пословна просторија са помоћним просторијама.“

Ово је учињено из разлога да се омогући већа конкретизација у погледу ослобођена од плаћања пореза на наслеђа и пореза на поклоне.

Додаје се нов члан 10 који гласи:

„Овлашћује се Савезно извршно веће да може довести прописе о ослобођењу страних држављана југословенског порекла и њихових непосредних наследника од плаћања пореза на наслеђа и пореза на поклоне на имовину која је стечена на територији Федеративне Народне Републике Југославије ако је та имовина стечена средствима која су унета из иностранства или ако је у питању имовина коју је оставилац односно поклонодавац имао док је био југословенски држављанин.“

Ова допуна је учињена зато да би се омогућило да буду ослобођени од плаћања пореза на наслеђа и поклоне наши иселјеници који су стицајем разних околности постали страни држављани а који су својим доприносима из иностранства допринели повећању имовине својих сродника у нашој земљи.

Све измене извршене у Законодавном одбору прихватио је Одбор за народну привреду.

Подносећи овај извештај Законодавни одбор предлаже Савезном већу да та усвоји.

За известиоца је одређен народни посланик Радош Лепенац.

Секретар

Др Јерко Радмиловић, с. р.

Претседник

Др Макс Шнудерл, с. р.

Чланови:

Нинко Петровић, с. р., Богомир Брајковић, с. р., Живан Димитријевић, с. р., Мито Димитријевић, с. р., Гојко Гарчевић, с. р., Драго Гиздић, с. р., Иван Крефт, с. р., др Хинко Кризман, с. р., Радош Лепенац, с. р., Методи Митевски, с. р., Зехра Мулиновић, с. р., Томо Никшић, с. р., Петар Релић, с. р., др Заим Шарац, с. р., Иван Шифтар, с. р.,

ПРЕДЛОГ ЗАКОНА О ДОПУНИ ЗАКОНА О ПРОМЕТУ ЗЕМЉИШТА И ЗГРАДА

ФЕДЕРАТИВНА НАРОДНА РЕПУБЛИКА
ЈУГОСЛАВИЈА
САВЕЗНА НАРОДНА СКУПШТИНА
САВЕЗНО ИЗВРШНО ВЕЋЕ

Б. Бр. 1490
24 марта 1955 године
Београд

ПРЕТСЕДНИКУ САВЕЗНЕ НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ

Београд

У прилогу Вам достављамо Предлог закона о допуни Закона о промету земљишта и зграда, који је прихваћен на седници Савезног извршног већа од 22 марта о. г., с молбом да га доставите надлежним одборима на разматрање.

Истовремено Вас обавештавамо да се за повереника Савезног извршног већа по овом законском предлогу одређују, и то:

— у Савезном већу Милорад Вучковић, државни саветник у Секретаријату за законодавство и организацију Савезног извршног већа, а

— у Већу произвођача Др Федор Базала, државни саветник у Секретаријату за законодавство и организацију Савезног извршног већа.

Смрт фашизму — Слобода народу!

Потпретседник
Савезног извршног већа
Александар Ранковић, с. р.

САВЕЗНА НАРОДНА СКУПШТИНА

Претседник
Бр. СНС (А) 25
25 марта 1955 године
Београд

ПРЕТСЕДНИКУ САВЕЗНОГ ВЕЋА САВЕЗНЕ НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ

Београд

Друже Претседниче,

Достављам Вам у прилогу Предлог закона о допуни Закона о промету земљишта и зграда, који је Савезно извршно веће поднело Савезној народној скупштини актом Б. бр. 1490 од 24. III. о. г., и молим да тај предлог упутите Одбору за народну привреду свог Већа на претресање и даљи поступак.

Једноремено Вас обавештавам да је Савезно извршно веће одредило за свог повереника при претресању овог законског предлога Милорада Вучковића, државног саветника у Секретаријату за законодавство и организацију Савезног извршног већа

Смрт фашизму — Слобода народу!

Потпретседник
Владимир Симић, с. р.

САВЕЗНА НАРОДНА СКУПШТИНА САВЕЗНО ВЕЋЕ

Бр. СНС (А) 25
25 марта 1955 године
Београд

ПРЕТСЕДНИКУ ОДБОРА ЗА НАРОДНУ ПРИВРЕДУ САВЕЗНОГ ВЕЋА СНС

Београд

Друже Претседниче,

У прилогу Вам достављам Предлог закона о допуни Закона о промету земљишта и зграда, с молбом да га претресе Ваш одбор и доставите извештај Дому.

Истовремено Вас обавештавам да је Савезно извршно веће за свог повереника при претресању овог законског предлога одредило Милорада Вуч-

ковића, државног саветника у Секретаријату за законодавство и организацију Савезног извршног већа

Смрт фашизму — Слобода народу!

Претседник
Влада Зечевић, с. р.

ПРЕДЛОГ ЗАКОНА О ДОПУНИ ЗАКОНА О ПРОМЕТУ ЗЕМЉИШТА И ЗГРАДА

Члан 1

У Закону о промету земљишта и зграда додаје се после члана 66 нов члан 66а који гласи:

„Члан 66а

У погледу земљишта и зграде у својини лица које је поднело захтев за отпуст из држављанства ФНРЈ, а које хоће да земљиште или зграду прода, примењиваће се следеће одредбе:

1) Сопственик земљишта или зграде дужан је, пре него што са трећим лицем закључи уговор о продаји, да понуди земљиште или зграду на продају народном одбору општине или града на чијем подручју се земљиште или зграда налази.

У својој понуди сопственик је дужан навести цену по којој земљиште или зграду нуди на продају.

2) Ако народни одбор у року од месец дана од дана кад му је понуда учињена не извести сопственика да је спреман закључити уговор, сопственик може земљиште или зграду продати трећем лицу.

3) Сопственик који је закључио уговор о продаји земљишта или зграде са трећим лицем дужан је тај уговор поднети на увид народном одбору који има право да у року од месец дана од дана кад му је уговор поднесен купи исто земљиште или зграду по истој цени.

Ако у случају из претходног става народни одбор купи земљиште или зграду, уговор који је сопственик закључио са трећим лицем губи своју важност.

4) Не може се тражити пренос својине на основу уговора којим сопственик продаје земљиште или зграду, а закључени уговор није поднео народном одбору на увид.

5) Уговор из претходне тачке може се поништити у року од године дана од дана кад је на основу њега затражен пренос својине, односно од дана кад је народни одбор или јавни правобранилац сазнао за његово закључење, без обзира да ли је треће лице знало да сопственик није уговор поднео на увид народном одбору.

Уз поништај уговора мора се захтевати предаја земљишта или зграде народном одбору по цени која је у уговору утврђена.

Тужбу за поништај уговора подноси срески или градски јавни правобранилац, јавни правобранилац аутономне јединице, републички или савезни јавни правобранилац у име општине или града којима по овом закону припада прече право куповине.

6) Ако суд коме је на основу уговора поднесен захтев за пренос својине посумња да продавац није поднео народном одбору уговор на увид а био је дужан то учинити, суд може захтевати од купца да поднесе потврду народног одбора општине или града да продавац није затражио отпуст из држављанства ФНРЈ, или да је уговор поднео народном одбору на увид.

Ако купац од кога је суд затражио потврду у смислу претходног става ту потврду не поднесе у року који му је суд за то оставио, суд неће извршити тражени пренос својине, а о захтеву за пренос известиће народни одбор општине или града.“

Члан 2

Овај закон ступа на снагу даном објављивања у „Службеном листу ФНРЈ“.

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ

ПРЕДЛОГА ЗАКОНА О ДОПУНИ ЗАКОНА
О ПРОМЕТУ ЗЕМЉИШТА И ЗГРАДА

Лица која се намеравају иселити из Југославије и у том циљу траже отпуст из држављанства често продају после подношења захтева за отпуст из држављанства своју непокретну имовину другим грађанима.

Закон има за сврху да омогући да земљишта и зграде таквих лица дођу у друштвену својину. Закон, дакле, с једне стране претставља допринос јачању социјалистичког сектора, а са друге стране не ускрађује право сопственику да земљиште или зграду прода трећем лицу ако народни одбор у датом случају нема интереса да их купи.

ИЗВЕШТАЈ

ОДБОРА ЗА НАРОДНУ ПРИВРЕДУ О ПРЕДЛОГУ
ЗАКОНА О ДОПУНИ ЗАКОНА О ПРОМЕТУ
ЗЕМЉИШТА И ЗГРАДАСАВЕЗНА НАРОДНА СКУПШТИНА
САВЕЗНО ВЕЋЕ

Одбор за народну привреду

Бр. СНС (А) 25

13 априла 1955 године

Београд

САВЕЗНОМ ВЕЋУ САВЕЗНЕ НАРОДНЕ
СКУПШТИНЕ

Београд

Одбор за народну привреду Савезног већа, на својој седници одржаној на дан 8 априла 1955 године, претресао је Предлог закона о допуни Закона о промету земљишта и зграда поднет Скупштини од стране Савезног извршног већа и усвојио га са мањим изменама и допунама.

Ради потпуније јасноће и боље стилизације у члану 1, први став, тачка 5 члана 66а измењена је и она сада гласи: „Уговор из претходне тачке може се поништити у року од године дана од дана кад је народни одбор или јавни правобранилац сазнао за његово закључење, а најкасније у року од године дана кад је на основу уговора затражен пренос својине, без обзира да ли је треће лице знало да сопственик није уговор поднео на увид народном одбору“.

Ова измена саглашена је са Одбором за народну привреду Већа произвођача, а и Законодавни одбор Савезног већа претресао је и усвојио овај законски предлог.

Подносећи овај извештај у име Одбора за народну привреду предлажем и молим Дом да усвоји Предлог закона о допуни Закона о промету земљишта и зграда и поднети извештај.

За известиоца је одређен народни посланик Давидовић Радивоје.

Секретар

Потпретседник

Анте Раос, с. р.

Тоне Фајфар, с. р.

Чланови:

Влајко Беговић, с. р., Марјан Цветковић, с. р., Душан Ђалић, с. р., Пеко Дапчевић, с. р., Радивоје Давидовић, с. р., Благо Ђуричић, с. р., Војислав Јеленковић, с. р., Буро Јовановић, с. р., Видко Крстуловић, с. р., Боге Кузмановски, с. р., Марјан Брецељ, с. р., Милош Минић, с. р., Цвјид Нимани, с. р., Пал Шоти, с. р., Зоран Попич, с. р., Благој Попов, с. р., Владимир Поповић, с. р., Франц Симонич, с. р., Видоје Смилевски, с. р., Јевто Шћепановић, с. р., Илија Тепавац, с. р.

ИЗВЕШТАЈ

ЗАКОНОДАВНОГ ОДБОРА О ПРЕДЛОГУ ЗАКОНА
О ДОПУНИ ЗАКОНА О ПРОМЕТУ ЗЕМЉИШТА
И ЗГРАДА

САВЕЗНА НАРОДНА СКУПШТИНА

САВЕЗНО ВЕЋЕ

Законодавни одбор

Бр. СНС (А) 25

12 априла 1955 године

Београд

САВЕЗНОМ ВЕЋУ САВЕЗНЕ НАРОДНЕ
СКУПШТИНЕ

Београд

Законодавни одбор Савезног већа Савезне народне скупштине, на својој седници одржаној 8 априла 1955 године, претресао је Предлог закона о допуни Закона о промету земљишта и зграда, достављен му од Одбора за народну привреду Савезног већа.

Сагласно ставу 2 члана 138 Пословника Савезног већа Савезне народне скупштине, Законодавни одбор доставља Савезом већу овај извештај.

Законодавни одбор преформулисао је у члану 1 законског предлога тач. 5) става 1 не мењајући садржину члана.

Ову измену усвојио је Одбор за народну привреду.

Подносећи овај извештај Законодавни одбор предлаже Савезном већу да га усвоји.

За известиоца одређен је народни посланик Радош Лепенац.

Секретар

Претседник

Др Јерко Радмиловић, с. р. Др Макс Шнудерл, с. р.

Чланови:

Нинко Петровић, с. р., Богомир Брајковић, с. р., Живан Димитријевић, с. р., Мито Димитријевић, с. р., Гојко Гарчевић, с. р., Драго Гиздић, с. р., Иван Крефт, с. р., др Хинко Кризан, с. р., Радош Лепенац, с. р., Зехра Муидовић, с. р., Томо Никшић, с. р., Петар Релић, с. р., др Заим Шарац, с. р., Иван Шифтар, с. р.

САВЕЗНА НАРОДНА СКУПШТИНА

Претседник

Бр. СНС (А) 25

19 априла 1955 године

Београд

ПРЕТСЕДНИКУ САВЕЗНОГ ВЕЋА САВЕЗНЕ
НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ

Београд

Друже Претседниче,

Достављам Вам у прилогу амандман Савезног извршног већа на Предлог закона о допуни Закона о промету земљишта и зграда, који ми је поднесен актом Б. бр. 1537 од 18. IV. о.г., и молим да га изнесете на претресање на седници свог Већа приликом претресања напред наведеног законског предлога.

Смрт фашизму — Слобода народу!

Претседник

Моша Пијаде, с. р.

АМАНДМАН

НА ПРЕДЛОГ ЗАКОНА О ДОПУНИ ЗАКОНА
О ПРОМЕТУ ЗЕМЉИШТА И ЗГРАДА

У члану 1 Предлога закона о допуни Закона о промету земљишта и зграда мења се став 1, и гласи: „У Закону о промету земљишта и зграда врше се следеће допуне:

1) После члана 47 додаје се нов члан 47а, који гласи:

„Народни одбор среза може уз сагласност Савезног извршног већа дати уз накнаду или без накна-

де страном дипломатском и конзуларном претставништву, као и организацији и специјализованој агенцији Организације Уједињених нација, на трајно коришћење грађевинско земљиште у друштвеној својини ради подизања зграде за службене потребе.

Зграде подигнуте на земљишту које је дато на коришћење по одредби претходног става не улазе у друштвену својину ФНРЈ.

2) После члана 66 додаје се нов члан 66а, који гласи:

„Члан 66а

У погледу земљишта и зграде у својини лица које је поднело захтев за отпуст из држављанства ФНРЈ, а које хоће да земљиште или зграду прода, примењиваће се следеће одредбе:

1) Сопственик земљишта или зграде дужан је, пре него што са трећим лицем закључи уговор о продаји, да понуди земљиште или зграду на продају народном одбору општине или града на чијем подручју се земљиште или зграда налази.

У својој понуди сопственик је дужан навести цену по којој земљиште или зграду нуди на продају.

2) Ако народни одбор у року од месец дана од дана кад му је понуда учињена не извести сопственика да је спреман закључити уговор, сопственик може земљиште или зграду продати трећем лицу.

3) Сопственик који је закључио уговор о продаји земљишта или зграде са трећим лицем дужан је тај уговор поднети на увид народном одбору који има право да у року од месец дана од дана кад му је уговор поднесен купи исто земљиште или зграду по истој цени.

Ако у случају из претходног става народни одбор купи земљиште или зграду, уговор који је сопственик закључио са трећим лицем губи своју важност.

4) Не може се тражити пренос својине на основу уговора којим сопственик продаје земљиште или зграду, а закључени уговор није поднео народном одбору на увид.

5) Уговор из претходне тачке може се поништити у року од године дана од дана кад је народни одбор или јавни правобранилац сазнао за његово закључење, а најкасније у року од године дана кад је на основу уговора затражен пренос својине, без обзира да ли је треће лице знало да сопственик није уговор поднео на увид народном одбору.

Уз поништај уговора мора се захтевати предаја земљишта или зграде народном одбору по цени која је у уговору утврђена.

Тужбу за поништај уговора подноси срески или градски јавни правобранилац, јавни правобранилац аутономне јединице, републички или савезни јавни правобранилац у име општине или града којима по овом закону припада прече право куповине.

6) Ако суд коме је на основу уговора поднесен захтев за пренос својине посумња да продавац није поднео народном одбору уговор на увид а био је дужан то учинити, суд може захтевати од купца да поднесе потврду народног одбора општине или града да продавац није затражио отпуст из држављанства ФНРЈ, или да је уговор поднео народном одбору на увид.

Ако купац од кога је суд затражио потврду у смислу претходног става ту потврду не поднесе у року који му је суд за то оставио, суд неће извршити тражени пренос својине, а о захтеву за пренос известиће народни одбор општине или града.

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ

АМАНДМАНА НА ПРЕДЛОГ ЗАКОНА О ДОПУНИ ЗАКОНА О ПРОМЕТУ ЗЕМЉИШТА И ЗГРАДА

Садашње одредбе Закона о промету земљишта и зграда не регулишу питање давања на коришћење из друштвене својине грађевинског земљишта страном дипломатском или конзуларном претставништву ради подизања зграде. Како се, међутим, у пракси појављује потреба за оваквим давањем на коришћење, то се предлаже амандман у том смислу на Предлог закона о допуни Закона о промету земљишта и зграда. Предложеним амандманом предвиђа се да се дипломатском и конзуларном претставништву стране државе грађевинско земљиште може дати бесплатно или уз накнаду на трајно коришћење ради подизања зграде за службене потребе. Тако земљиште остаје у друштвеној својини ФНРЈ, али зграда подигнута на том земљишту не улази у друштвену својину ФНРЈ.

ПРЕДЛОГ

ОДЛУКЕ О ИЗМЕНАМА И ДОПУНАМА САВЕЗНОГ ДРУШТВЕНОГ ПЛАНА ЗА 1955 ГОДИНУ

ФЕДЕРАТИВНА НАРОДНА РЕПУБЛИКА ЈУГОСЛАВИЈА

САВЕЗНА НАРОДНА СКУПШТИНА

САВЕЗНО ИЗВРШНО ВЕЋЕ

Б. бр. 1472

17 марта 1955 године

Београд

ПРЕТСЕДНИКУ САВЕЗНЕ НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ

Београд

У прилогу Вам достављамо Предлог одлуке о изменама и допунама Савезног друштвеног плана за 1955 годину, који је прихваћен на седници Савезног извршног већа на дан 15 марта о.г.

Молимо Вас да предлог доставите надлежним одборима на разматрање.

Истовремено Вас обавештавамо да се за поверенике Савезног извршног већа по овом предлогу одређују, и то:

— у Савезном већу Чобелић Никола, заменик

директора Савезног завода за привредно планирање

— у Већу произвођача др Никола Балог, секретар Одбора за привреду Савезног извршног већа.

Смрт фашизму — Слобода народу!

Потпретседник

Савезног извршног већа

Светозар Вукмановић, с. р.

САВЕЗНА НАРОДНА СКУПШТИНА

ПРЕТСЕДНИК

СНС (А) 20

18 марта 1955 године

Београд

ПРЕТСЕДНИКУ САВЕЗНОГ ВЕЋА САВЕЗНЕ НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ

Београд

Друже Претседниче,

Достављам Вам у прилогу Предлог одлуке о изменама и допунама Савезног друштвеног плана за 1955 годину, који нам је упутило Савезно извршно веће актом Б. бр. 1472 од 17 марта о.г. и молим да га доставите Одбору за народну привреду свог Већа на претресање и даљи поступак.

За свог повереника при претресању овог предлога Савезно извршно веће је одредило Николу Чобелића, заменика директора Савезног завода за привредно планирање.

Смрт фашизму — Слобода народу!

Потпретседник

Владимир Симић, с. р.

САВЕЗНА НАРОДНА СКУПШТИНА

САВЕЗНО ВЕЋЕ

Бр. СНС (А) 20

18 марта 1955 године

Београд

ПРЕТСЕДНИКУ ОДБОРА ЗА НАРОДНУ
ПРИВРЕДУ САВЕЗНОГ ВЕЋА СНС

Београд

Друже Претседниче,

У прилогу Вам достављам Предлог одлуке о изменама и допунама Савезног друштвеног плана за 1955 годину, с молбом да га претресете Ваш одбор и доставите извештај Дому.

За свог повереника при претресању овог предлога Савезно извршно веће је одредило Николу Чобељића, заменика директора Савезног завода за привредно планирање.

Смрт фашизму — Слобода народу!

Претседник

Влада Зечевић, с. р.

ПРЕДЛОГ

ОДЛУКЕ О ИЗМЕНАМА И ДОПУНАМА САВЕЗНОГ
ДРУШТВЕНОГ ПЛАНА ЗА 1955 ГОДИНУ

1. На крају одељка 2 Главе XIII Савезног друштвеног плана за 1955 годину додаје се нов ст. 2 који гласи:

„Као предузећа електропривреде сматрају се и оне електране које се као погони налазе у саставу појединих предузећа, а које имају услова за учлањење у заједницу електропривредних предузећа и које претежно испоручују електричну енергију у мрежу заједнице“.

2. У глави XII, одељку 1, тач. 3 у другом ставу врше се следеће измене и допуне:

а) на крају друге алинеје додају се речи: „и у Македонији“.

б) У петој алинеји брише се текст тач. д) који гласи: „за пољопривредне машине“ и текст тач. ж) који гласи: „за индивидуалне пољопривредне произвођаче“.

3. У Глави XIX, одељку 3, ставу 3 уместо речи „као и филмске индустрије“ стављају се речи: „графичка и новинска предузећа, као и предузећа филмске индустрије“.

4. У Глави XXVII, после одељка 6 додаје се нови одељак 7, који гласи:

„Овлашћује се Народна Република Босна и Херцеговина да изнесе који се остваре из повећаних процена прихода републичких фондова основаних одредбама ове главе преко процента који су у тој глави предвиђени као минимални, може употребити за полагање гарантних износа по зајмовима као и за накнаду ради прекорачења инвестиционих расхода који су инвеститори и гаранتي дужни да положе у циљу да по постојећим прописима могу добити даље инвестиционе зајмове у 1955 години.“

5. Одредбе тач. 1, 2 и 3 ове одлуке примењиваће се од 1 јануара 1955 године.

6. Ова одлука ступа на снагу даном објављивања у „Службеном листу ФНРЈ“.

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ

Уз тач. 1 — Снабдевање електричном енергијом врши се преко енергетског система народних република у коме су укључене све хидро и термо електране. Ове електране раде по јединственим условима и ценама, а произведену електричну енергију дистрибутирају диспечери енергетског система.

Међутим, постоје електране које су погони и као такви претстављају саставни део појединих преду-

зећа. Неке од ових, услед већег капацитета у односу на задовољење потреба предузећа, укључене су у енергетски систем и подвргнуте условима дистрибуције и ценама електричне енергије који важе и за остале електране енергетског система. Због тога ове електране треба да буду подвргнуте и инструментима друштвених планова одређеним за електране, у енергетском систему. У противном ове електране примењујући инструменте друштвених планова који се односе на производњу предузећа, не могу да раде по условима и ценама електране енергетског система. С тога се предлаже измена којом се омогућава примена инструментата енергетског система и на ове електране. Нема економског оправдања да ове електране раде за енергетски систем под тежим условима него што раде електране у саставу енергетског система.

Уз тач. 2 под а) — У 1955 години потребно је и НР Македонији обезбедити посебна средства за унапређење пољопривреде из следећих разлога:

1) пољопривреда НР Македоније показала је у последњим годинама видан напредак у производњи, због чега се може очекивати да ће нова улагања у пољопривреду овај напредак још више појачати;

2) културе које се гаје у НР Македонији као што су дуван, афијон, памук, пиринач и друго индустриско биље, а за које у другим народним републикама не постоје природни услови за гајење и развој, претпостављају одличне сировине за грађевинску индустрију и важне артикле за извоз;

3) развоју пољопривредне производње у НР Македонији у ранијим годинама није се поклањала довољна пажња. Тако НР Македонија има све природне услове за интензивну пољопривредну производњу, то је потребно да се путем инвестиција овај развој убрза.

Уз тач. 2 под б) — Систем конкурса за давање зајмова за набавку пољопривредних машина показао се као спор и нееластичан, с обзиром на сезонски карактер пољопривредне производње. Поред тога пољопривреда још увек има великих потреба за пољопривредном опремом, те јој треба омогућити да се са њом што више снабде и то у моменту када јој је потребно. Залихе пољопривредне опреме као и планирана нова производња у 1955 год. су такве да растеређивање и несметани рад индустрије пољопривредних машина захтева давање ових зајмова без конкурса.

Такође се показује као неопходно да се и индивидуалним произвођачима дају зајмови ван конкурса, с обзиром на удаљеност произвођача од банчаних седишта, слабе комуникационе везе, недовољну упућеност произвођача у начин и друге формалности око тражења зајма, као и тешкоће да се конкурс брзо и правилно спроведе због испитивања кредитне способности зајмотражиоца. Ово су били разлози због којих је и донета Одлука о продужењу важности Одлуке о кредитирању индивидуалних пољопривредних произвођача и за 1955 г. ван конкурса, која је објављена у „Службеном листу ФНРЈ“, бр. 7/55. Ова одлука није у складу са наведеном тачком ж) Главе XV Савезног друштвеног плана за 1955 годину.

Уз тач. 3 — Графичка и новинска предузећа ослобођена су плаћања савезног пореза на добит. Према томе, целокупна њихова добит расподељивала би се друштвеним планом среза (прада) па би се могло десити да се предузећима не оставе довољна средства за њихов инвестициони фонд. Предложеном изменом се регулише да се део добити у износу колико би био савезни порез на добит уноси

у инвестициони фонд ових предузећа, што ће знатно утицати на повећање инвестиција у тим предузећима, на повећање њиховог капацитета и на снижење трошкова. Ово је потребно још и због тога што су и постојећа основна средства у овим предузећима прилично застарела и треба их обнављати.

ИЗВЕШТАЈ

ОДЕБОРА ЗА НАРОДНУ ПРИВРЕДУ О ПРЕДЛОГУ ОДЛУКЕ О ИЗМЕНАМА И ДОПУНАМА САВЕЗНОГ ДРУШТВЕНОГ ПЛАНА ЗА 1955 ГОДИНУ

САВЕЗНА НАРОДНА СКУПШТИНА
САВЕЗНО ВЕЋЕ

Одбор за народну привреду
Бр. СНС (А) 20
13 априла 1955 године
Београд

САВЕЗНОМ ВЕЋУ
САВЕЗНЕ НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ

Београд

Одбор за народну привреду Савезног већа, на својој седници одржаној на дан 8 априла 1955 године, прегресао је Предлог одлуке о изменама и допунама Савезног друштвеног плана за 1955 годину и усвојио га са мањим изменама.

На почетку новог става 2 који се предлаже, уместо речи „предузеће“ треба да стоји „предузећа“, а у последњем реду истог става бришу се речи „која претежно“. Исто тако, у другој тачки предложене одлуке уместо „у Глави XII“ треба да стоји „у Глави XV“.

У петој алинеји брише се текст тачке б) који гласи „за радну и приплодну стоку“ и тачка д) која гласи „за пољопривредне машине“, као и текст тачке ж) који гласи „за индивидуалне пољопривредне произвођаче“. Додаје се нови став 3 који гласи „Савезно извршно веће може прописати давање зајмова за куповину радне и приплодне стоке на конкурсима по посебним условима или ван конкурса“.

Ова измена и допуна унета је због тога што је систем конкурса за давање зајмова за набавку пољопривредних машина и стројева сувише спор, с обзиром на сезонски карактер пољопривредне производње а и с обзиром на то да су често пута индивидуални пољопривредни произвођачи прилично удаљени од банчаних седишта. Зато је и предложена ова могућност да се зајмови могу давати ван конкурса.

Са свим овим изменама и допунама сагласило се Савезно извршно веће и све су оне саглашене са Одбором за народну привреду Већа произвођача.

Подносећи овај извештај у име Одбора за народну привреду предлажем и молим Дом да усвоји Предлог одлуке о изменама и допунама Савезног друштвеног плана за 1955 годину заједно са овим извештајем.

За свог известиоца Одбор је одредио народног посланика Анте Раоса.

Секретар
Анте Раос, с. р.

Потпретседник
Тоне Фајфар, с. р.

Чланови:

Влајко Беговић, с. р., Марјан Цветковић, с. р., Душан Чалић, с. р., Пеко Далчевић, с. р., Радивој Давидовић, с. р., Блажо Ђуричић, с. р., Војислав Јеленковић, с. р., Ђура Јовановић, с. р., Вицко Крстуловић, с. р., Боге Кузмановски, с. р., др Марјан Брецељ, с. р., Милош Минић, с. р., Давид Нимани, с. р., Пал Шоти, с. р., Зоран Полић, с. р., Владо Попов, с. р., Владимир Поповић, с. р., Франц Симонич, с. р., Видоје Смиљевски, с. р., Јефто Штепановић, с. р., Илија Тепавад, с. р.,

ПРЕДЛОГ ЗАКОНА О ОБРАЂИВАЊУ НАПУШТЕНОГ ЗЕМЉИШТА

ФЕДЕРАТИВНА НАРОДНА РЕПУБЛИКА ЈУГОСЛАВИЈА
САВЕЗНА НАРОДНА СКУПШТИНА

Савезно извршно веће

Б. бр. 1538

19 априла 1955 године

Београд

ПРЕТСЕДНИКУ
САВЕЗНЕ НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ

Београд

У вези са Предлогом закона о допуни Закона о пољопривредном земљишном фонду општенародне имовине и додељивању земље пољопривредним организацијама, који смо Вам поднели нашим актом бр. 1489 од 24 марта 1955, достављамо Вам Предлог закона о обрађивању напуштеног земљишта, са образложењем.

Приликом израде предлога закона који Вам достављамо узете су у обзир примедбе које су у Одбору за привреду оба већа Савезне народне скупштинске стављене на Предлог закона о допуни Закона о пољопривредном земљишном фонду општенародне имовине и додељивању земље пољопривредним организацијама. Услед тога, предлог закона који Вам достављамо претставља уствари амандмане на Предлог закона о допуни Закона о пољопривредном земљишном фонду општенародне имовине и додељивању земље пољопривредним организацијама, који овим постаје беспредметан.

Смрт фашизму — Слобода народу!

Потпретседник
Савезног извршног већа
Едвард Кардељ, с. р.

(М. П.)

САВЕЗНА НАРОДНА СКУПШТИНА

Претседник

Бр. СНСН (А) 39

19 априла 1955 године

Београд

ПРЕТСЕДНИКУ САВЕЗНОГ ВЕЋА
САВЕЗНЕ НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ

Београд

Друже Претседниче,

Достављам Вам у прилогу Предлог закона о обрађивању напуштеног земљишта, који ми је упутило Савезно извршно веће актом Б. бр. 1538 од данас, и молим да тај предлог доставите Одбору за народну привреду свог Већа на претресање и даљи поступак.

Једновремено Вас обавештавам да је Савезно извршно веће овај законски предлог поднело у вези са дискусијом у напред наведеном Одбору приликом претресања Предлога закона о допуни Закона о пољопривредном земљишном фонду општенародне имовине и додељивању земље пољопривредним организацијама, и да су приликом израде приложеног предлога узете у обзир примедбе које су биле стављене приликом те дискусије. Такође Вас обавештавам да Савезно извршно веће сматра да је услед наведених околности раније поднети предлог постао беспредметан.

Како приложени предлог уствари садржи материју која је већ била претресена у Одбору за народну привреду Вашег Дома, мишљења сам да би приликом претресања приложеног законског пред-

лога требало поступити у смислу чл. 128 ст. 2 Пословника Вашег Већа.

Смрт фашизму — Слобода народу!

Претседник
Моша Пијаде, с. р.

САВЕЗНА НАРОДНА СКУПШТИНА

Савезно веће
Бр. СНС (А) 39
19 априла 1955 године
Београд

ПРЕТСЕДНИКУ ОДБОРА ЗА НАРОДНУ ПРИВРЕДУ САВЕЗНОГ ВЕЋА СНС

Београд

Друже Претседниче,

У прилогу Вам достављам Предлог закона о обрађивању напуштеног земљишта с молбом да га претресе Ваш Одбор и достави извештај Дому.

Једноремено Вас обавештавам да је Савезно извршно веће овај законски предлог поднело у вези са дискусијом која је вођена у Вашем Одбору приликом претресања Предлога закона о допуни Закона о пољопривредном земљишном фонду општенародне имовине и додељивању земље пољопривредним организацијама, и да су приликом израде приложеног предлога узете у обзир примедбе које су биле стављене приликом те дискусије. Такође Вас обавештавам да Савезно извршно веће сматра да је услед наведених околности раније поднети предлог постао беспредметан.

Како приложени предлог уствари садржи материју која је већ била претресана у Вашем Одбору, мишљења сам да би приликом претресања приложеног законског предлога требало поступити у смислу члана 128 став 2 Пословника Савезног већа.

Претседник
Влада Зечевић, с. р.

ПРЕДЛОГ ЗАКОНА О ОБРАЂИВАЊУ НАПУШТЕНОГ ЗЕМЉИШТА

Члан 1

Обрадиво земљиште сопственика који се иселио или се стално налази у иностранству, као и сопственика чије бораваиште није познато, може се дати на коришћење пољопривредној организацији или појединцу, ако је остало несобраћено у току једне године и није се почело обрађивати ни у другој узастопној години.

Члан 2

Земљиште се даје на коришћење за време од једне до три године.

Земљиште се даје на коришћење уз накнаду која се уноси у фонд за унапређење пољопривреде народног одбора среза, града или градске општине са посебним правима, на чијем се подручју то земљиште налази.

Земљиште се може дати на коришћење и без накнаде, ако је приход од земљишта несразмерно низак према раду, инвестицијама и другим трошковима које корисник има да уложи у земљиште.

Члан 3

Решење о давању земљишта на коришћење доноси народни одбор среза, града или градске општине са посебним правима, на чијем се подручју то земљиште налази.

Решење садржи ознаку земљишта, име његовог сопственика, време за које се земљиште даје на

коришћење и одредбу да ли се за коришћење плаћа накнада.

Ако се сопственик земљишта налази у иностранству или му је бораваиште непознато, а одредио је себи пуномоћника за управљање земљиштем, пре доношења решења народни одбор саслушаће пуномоћника, а ако такав сопственик нема пуномоћника, решењем о давању земљишта на коришћење поставиће му се старалац.

Члан 4

На основу решења о давању земљишта на коришћење народни одбор закључује уговор са пољопривредном организацијом или појединцем коме се земљиште даје на коришћење.

Уговором се одређује време за које се земљиште даје на коришћење, као и други услови коришћења земљишта.

Члан 5

Ако сопственик земљишта или његов пуномоћник захтева од народног одбора да му се земљиште које је дато на коришћење врати ради обрађивања, народни одбор ће му земљиште вратити по истеку времена за које је дато на коришћење.

Ако је земљиште дато на коришћење за две или три године, народни одбор може сопственику земљишта или његовом пуномоћнику, на његов захтев, вратити земљиште ради обрађивања и по истеку прве, односно друге године.

У случају из претходног става сопственик земљишта дужан је накнадити ономе коме је земљиште било дато на коришћење сразмеран део вредности инвестиција уложених у земљиште, с обзиром на двогодишње или трогодишње трајање коришћења.

Сопственику или његовом пуномоћнику не може се земљиште вратити по одредбама овог члана пре него што је корисник убрао плодове са земљишта.

Члан 6

У случају враћања земљишта ради обрађивања сопственику или његовом пуномоћнику по одредбама претходног члана, народни одбор одредиће рок у коме се има почети са обрађивањем.

Ако са обрађивањем земљишта није почето у том року, народни одбор може земљиште поново дати на коришћење.

Члан 7

Решење по члановима 3 и 5 овог закона доноси начелник секретаријата за послове привреде народног одбора.

Решење мора бити образложено и доставља се пуномоћнику односно староцу сопственика земљишта, а решење из члана 5 и кориснику земљишта.

Против решења може се изјавити жалба републичком секретаријату за послове народне привреде у року од 15 дана по пријему решења.

Члан 8

Овај закон ступа на снагу осмог дана по објављивању у „Службеном листу ФНРЈ“.

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ ПРЕДЛОГА ЗАКОНА О ОБРАЂИВАЊУ НАПУШТЕНОГ ЗЕМЉИШТА

Обрадиво земљиште сопственика који се налази у иностранству или им је бораваиште непознато махом је напуштено и остаје необрађено. Од тога трпи штету и наша народна привреда. Предлог овог закона има за сврху да се та напуштена земљишта приведу обради. У том циљу дато је овлашћење народним одборима среза, градова и градских општина са посебним правима да напуштена земљишта поменутих сопственика могу давати на коришћење привредним организацијама или појединцима. При томе је обезбеђена заштита права и интереса сопственика земљишта.

ИЗВЕШТАЈ**ОДБОРА ЗА НАРОДНУ ПРИВРЕДУ О ПРЕДЛОГУ
ЗАКОНА О ОБРАЂИВАЊУ НАПУШТЕНОГ
ЗЕМЉИШТА**САВЕЗНА НАРОДНА СКУПШТИНА
САВЕЗНО ВЕЋЕОдбор за народну привреду
Бр. СНС (А) / 39
21 априла 1955 године
БеоградСАВЕЗНОМ ВЕЋУ САВЕЗНЕ НАРОДНЕ
СКУПШТИНЕ

Београд

Одбор за народну привреду Савезног већа, на својој седници одржаној на дан 21 априла 1955 године, претресао је Предлог закона о обрађивању напуштеног земљишта који је Скупштини поднело Савезно извршно веће и усвојио га с тим да се члан 6 законског предлога брише.

Овај законски предлог претресао је Законодавни одбор Савезног већа и усвојио га без измена.

Са учињеном изменом сагласило се Савезно извршно веће и она је саглашена са Одбором за народну привреду Већа произвођача.

Подносећи овај извештај, Одбор за народну привреду, предлаже Дому да усвоји Предлог закона о обрађивању напуштеног земљишта са учињеном изменом.

За известиоца Одбор је одредио народног посланика Попов Благоја.

Секретар

Претседник

Анте Раос, с. р.

Милентије Поповић, с. р.

Чланови:

Виктор Авбељ, с. р., Марко Белинић, с. р., Душан Чалић, с. р., Пеко Дапчевић, с. р., Радивој Давидовић, с. р., Тоне Фајфар, с. р., Мика Шпиљак, с. р., Буро Јовановић, с. р., Шефкет Маглајлић, с. р., Видко Крстуловић, с. р., Боге Кузмановски, с. р., Воја Лековић, с. р., Марјан Брецељ, с. р., Пашага Мандић, с. р., Давид Нилмани, с. р., Пал Шоги, с. р., Зоран Полић, с. р., Благој Попов, с. р., Владимир Поповић, с. р., Франц Симовић, с. р., Јефто Штепановић, с. р., Илија Тепавац, с. р.

ИЗВЕШТАЈ**ЗАКОНОДАВНОГ ОДБОРА О ПРЕДЛОГУ ЗАКОНА
О ОБРАЂИВАЊУ НАПУШТЕНОГ ЗЕМЉИШТА**САВЕЗНА НАРОДНА СКУПШТИНА
САВЕЗНО ВЕЋЕЗаконодавни одбор
Бр. СНС (А) / 3921 априла 1955 године
БеоградСАВЕЗНОМ ВЕЋУ САВЕЗНЕ НАРОДНЕ
СКУПШТИНЕ

Београд

Законодавни одбор Савезног већа Савезне народне скупштине, на својој седници одржаној 21 априла 1955 године, претресао је Предлог закона о обрађивању напуштеног земљишта, достављен му од Одбора за народну привреду Савезног већа.

Сагласно ставу 2 члана 138 Пословника Савезног већа, Законодавни одбор доставља Савезном већу овај извештај.

У тексту законског предлога нису извршене никакве измене већ је усвојен онако како је достављен од Одбора за народну привреду.

Подносећи овај извештај Законодавни одбор предлаже Савезном већу да га усвоји.

За известиоца је одређен народни посланик Гојко Гарчевић.

Секретар

Претседник

др Јерко Радмиловић, с. р. др Макс Шнудерл, с. р.

Чланови:

Нинко Петровић, с. р., Богомир Брајковић, с. р., Саво Брковић, с. р., Живан Димитријевић, с. р., Мито Димитријевић, с. р., Илија Дошен, с. р., Спасоје Ђаковић, с. р., Гојко Гарчевић, с. р., Драго Гиздић, с. р., Иван Крефт, с. р., др Хинко Кризман, с. р., Радош Лепенац, с. р., Методи Митевски, с. р., Зехра Муидовић, с. р., Томо Никшић, с. р., Петар Релић, с. р., др Заим Шарац, с. р., Иван Шифтар, с. р., Кољ Широка, с. р.

ПРЕДЛОГ**ОСНОВНОГ ЗАКОНА О ОПШТИНСКОМ ПРИРЕЗУ
И МЕСНОМ САМОДОПРИНОСУ**ФЕДЕРАТИВНА НАРОДНА РЕПУБЛИКА
ЈУГОСЛАВИЈА
САВЕЗНА НАРОДНА СКУПШТИНА
САВЕЗНО ИЗВРШНО ВЕЋЕ

Б. бр. 1527

16 априла 1955 године

Београд

ПРЕТСЕДНИКУ САВЕЗНЕ НАРОДНЕ
СКУПШТИНЕ

Београд

У прилогу Вам достављамо Предлог основног закона о општинском прирезу и месном самодоприносу, који је прихваћен на седници Координационог одбора од 14 априла о. г., с молбом да га доставите надлежним одборима на разматрање.

Истовремено Вас обавештавамо да се за повереника Савезног извршног већа по овом законском предлогу одређују, и то:

— у Савезном већу др Федор Базала, државни саветник у Секретаријату за законодавство и организацију Савезног извршног већа, а

— у Већу произвођача др Никола Балог, секретар за привредне прописе у Савезном извршном већу.

Смрт фашизму — Слобода народу!

Потпретседник
Савезног извршног већа
Едвард Кардељ, с. р.

САВЕЗНА НАРОДНА СКУПШТИНА

Претседник

Бр. СНС (А) 33

19 априла 1955 године

Београд

ПРЕТСЕДНИКУ САВЕЗНОГ ВЕЋА САВЕЗНЕ
НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ

Београд

Друже Претседниче,

Достављам Вам у прилогу Предлог основног закона о општинском прирезу и месном самодоприносу који ми је упутило Савезно извршно веће актом Б. бр. 1527 од 16 априла о. г., и молим да тај предлог доставите Одбору за народну привреду свог Већа на претресање и даљи поступак.

За свог повереника приликом претресања овог законског предлога Савезно извршно веће је одредило др Федора Базалу, државног саветника у Секретаријату за законодавство и организацију Савезног извршног већа.

Смрт фашизму — Слобода народу!

Претседник
Моша Пијаде, с. р.

САВЕЗНА НАРОДНА СКУПШТИНА

САВЕЗНО ВЕЋЕ

Бр. СНС (А) 33

19 априла 1955 године

Београд

ПРЕТСЕДНИКУ ОДБОРА ЗА НАРОДНУ
ПРИВРЕДУ САВЕЗНОГ ВЕЋА СНС

Београд

Друже Претседниче,

У прилогу Вам достављамо Предлог основног закона о општинском прирезу и месном самодоприносу с молбом да га претресе Ваш Одбор и достави извештај Дому.

За свог повереника приликом претресања овог законског предлога Савезно извршно веће је одредило др Федора Базалу, државног саветника у Секретаријату за законодавство и организацију Савезног извршног већа.

Смрт фашизму — Слобода народу!

Претседник

Влада Зечевић, с. р.

ПРЕДЛОГ

ОСНОВНОГ ЗАКОНА О ОПШТИНСКОМ ПРИРЕЗУ
И МЕСНОМ САМОДОПРИНОСУ

Члан 1

Општински прирез могу заводити општине, градске општине са посебним правима и градови у сврху прикупљања средстава за изградњу комуналних, привредних, здравствених, социјалних, културних и других објеката, као и за подмирење буџетних расхода и расхода појединих фондова.

Општине на подручју градова подељених на општине могу заводити општински прирез само ако не заведе град у чијем се саставу налази општина.

Члан 2

Општински прирез разрезају се и наплаћује само у новцу.

Као основица за обрачунавање општинског приреза служи порез на доходак по прописима о порезу на доходак, сем пореза на приходе из допунског радног односа и од хонорарног рада.

Општински прирез не може се заводити на приходе из радног односа и на приходе од ауторских права.

Савезно извршно веће може одредити максимални износ у проценту од основице пореза на доходак до кога се порески обвезник, поред пореза на доходак, може задужити општинским прирезом.

Члан 3

Месни самодопринос могу заводити општине, градске општине са посебним правима, градови, њихове општине у циљу изградње комуналних, привредних, здравствених, социјалних, културних и других објеката.

Месни самодопринос могу заводити и поједини крајеви градова, општина, улице или групе улица, села и засеоци.

Месни самодопринос може се заводити само на основу закључака збора бирача.

Ако месни самодопринос заводи општина или поједини крајеви града, општине, улице или групе улица, села или засеоци, мора се прибавити сагласност народног одбора среза односно града.

Члан 4

Месни самодопринос може се заводити у раду, материјалу, давању на употребу запрега, превозних и других средстава за рад.

Изузетно могу заводити месни самодопринос у новцу поједини крајеви градова, општина, улица или групе улица, села и засеоци. Самодопринос у новцу не може износити више од 3 % од укупних прихода домаћинства, рачунајући ту и приходе од радног односа, од ауторских права и друге приходе појединих чланова домаћинства и самог домаћинства.

Новчана средства добивена од месног самодоприноса могу се употребити за подмирење расхода појединих фондова, али се не могу употребити као приход буџета.

Члан 5

Општинским прирезом и месним самодоприносом не могу се задуживати лица или установе који су међународним конвенцијама или по сагласном реципроцитету између ФНР Југославије и стране државе изузети од опорезивања, и то у границама примене тог реципроцитета или уговорених повластица. Ово важи за мисије страних држава и њихово особље као и за међународне организације.

Члан 6

Општински прирез и месни самодопринос за 1955 годину могу се заводити само за време од првог дана наредног месеца после објављивања овог закона и у износима који сразмерно одговарају томе времену.

Члан 7

Законом народне републике донеће се ближи прописи о општинском прирезу и месном самодоприносу.

Ако је месни самодопринос за 1955 годину заведен по ранијим прописима пре ступања на снагу овог закона, мора се саобразити одредбама овог закона и републичким прописима у року који буде одређен републичким законом.

Републичким законом може се одредити да месни самодопринос који је заведен пре ступања на снагу овог закона у потпуности остаје на снази без саображавања одредбама овог закона и републичким прописима који буду донети на основу овог закона.

Члан 8

Даном ступања на снагу овог закона престаје да важе одредбе о месном самодоприносу које су садржане у Основном закону о друштвеном доприносу и порезима и одредбе других прописа које су супротне одредбама овог закона.

Члан 9

Овај закон ступа на снагу првог дана наредног месеца по објављивању у „Службеном листу ФНРЈ“.

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ

ПРЕДЛОГА ЗАКОНА О ОПШТИНСКОМ ПРИРЕЗУ
И МЕСНОМ САМОДОПРИНОСУ

У Основном закону о друштвеном доприносу и порезима био је предвиђен, између осталих пореза, и месни самодопринос који је заснован на принципу самоопорезивања. Сами порески обвезници на збору бирача одлучивали су о завођењу месних самодоприноса, о његовој висини и сврси за коју ће се приход од месног самодоприноса употребити.

Иако Основни закон о друштвеном доприносу и порезима није формално укинут, његове се одредбе углавном не примењују од 1 јануара 1954 године као дана увођења нових иструмената за захватање акумулације из привреде и дана од кога се примењује нова Уредба о порезу на доходак. На основу одредаба поменутог закона постоји и данас могућност да народни одбори заводе месни самодопринос у новцу и у натури. Међутим одредбе тога закона нису довољне да се према њима у данашњим условима разре-

зује месни самодопринос. Услед тога настаје потреба да се регулише питање увођења општинског приреза у новцу и питање месног самодоприноса у раду и другим видовима.

Питање општинског приреза и месног самодоприноса потребно је регулисати још и из ових разлога:

1) порез на доходак од пољопривреде према катастарском приходу у многим случајевима, нарочито у местима која су близу индустријских центара и градских насеља, не захвата довољно пореску снагу пореских обвезника, пошто ови остварују приходе знатно веће од катастарског прихода. Има општина у којима порез на доходак од пољопривреде према катастарском приходу износи једва око 50% од пореза који је раније био разрезиван према стварно постигнутом приходу;

2) потребе народних одбора општина за допунским приходима у виду општинског приреза често су велике, пошто општине нису у могућности да подмире своје потребе другим приходима. Према томе ако постоји могућност да порески обвезници дају нове приходе у виду општинског приреза, нема разлога да се прирез не уведе и да те потребе остану неподмирене;

3) у местима која су удаљена од индустријских центара и градских насеља не постоји увек могућност да се путем општинског приреза подмире извесне потребе општине, пошто у тим местима није довољно развијена производња пољопривредних производа, намењених тржишту. Догађа се да у таквим местима постоји знатна резервна радна снага која се корисно може употребити за подмирење оних потреба заједнице које се нису могле подмити приходима у новцу. Ради тога је оправдано да се у таквим местима омогући увођење месног самодоприноса у раду или материјалу, као и у давању других услуга.

Предлогом Основног закона о општинском прирезу и месном самодоприносу предвиђа се да општине, градске општине са посебним правима и градови могу увести општински прирез и месни самодопринос ради прикупљања средстава за изградњу комуналних, привредних, здравствених, социјалних, културних и других објеката.

Пошто се ради о основном закону, предлог садржи само нека главна начела о прирезу и месном самодоприносу. Народне републике овлашћене су да, држећи се ових начела, законом регулишу сва остала питања у вези са прирезом и месним самодоприносом.

Месни самодопринос који је уведен пре ступања на снагу свог закона на основу Основног закона о друштвеном доприносу и порезима мора се саобразити савезном односно републичком закону у року који одреди републички закон. Народне републике могу прописати и да уведени месни самодопринос остаје на снази без саобраћавања.

ИЗВЕШТАЈ

ОДБОРА ЗА НАРОДНУ ПРИВРЕДУ О ПРЕДЛОГУ ЗАКОНА О ОПШТИНСКОМ ПРИРЕЗУ И МЕСНОМ САМОДОПРИНОСУ

САВЕЗНА НАРОДНА СКУПШТИНА
САВЕЗНО ВЕЋЕ

Одбор за народну привреду

Бр. СНС (А) 33

24 априла 1955 године

Београд

САВЕЗНОМ ВЕЋУ САВЕЗНЕ НАРОДНЕ
СКУПШТИНЕ

Београд

Одбор за народну привреду Савезног већа, на својој седници одржаној на дан 21 априла 1955 го-

дине претресао је Предлог основног закона о општинском прирезу и месном самодоприносу поднет Скупштини од стране Савезног извршног већа и усвојио га са мањим изменама.

Први став члана 1 измењен је и он гласи: „Општински прирез могу заводити општине, градске општине са посебним правима и градови у сврху прикупљања средстава за подмирење комуналних, привредних, здравствених, социјалних, културних, просветних и других потреба, која се распоређују буџетом и појединим фондовима.“

У члану 3 став 4 мења се и гласи: „Ако се месни самодопринос заводи за потребе општине мора се прибавити сагласност народног одбора среза, а кад се месни самодопринос заводи за потребе појединих крајева града односно појединих крајева општина, мора се прибавити сагласност народног одбора града односно општине.“

Члан 4 мења се и гласи: „Месни самодопринос може се заводити у раду, материјалу, давању на употребу запрега, превозних и других средстава за рад, а обавеза може се извршити и давањем одговарајућег износа у новцу.“

Изузетно могу заводити месни самодопринос у новцу поједини крајеви градова, општина, улица или групе улица, села и засеоци. Самодопринос у новцу не може износити више од 3% од укупних прихода обвезника месног самодоприноса, рачунајући ту и приходе од радног односа, од ауторских права и друге приходе обвезника месног самодоприноса и самог домаћинства.

Новчана средства добивена од месног самодоприноса могу се употребити искључиво за сврхе за које је уведен.“

У члану 5 последња реченица постаје нови став и она гласи: „Ослобођења по претходном ставу важе за мисије страних држава и њихово особље као и за међународне организације.“

Са свим овим изменама и допунама сагласило се Савезно извршно веће.

Подносећи овај извештај у име Одбора за народну привреду предлажем и молим Дом да усвоји Предлог основног закона о општинском прирезу и месном самодоприносу заједно са поднетим извештајем.

За известиоца је одређен народни посланик Попов Благој.

Секретар

Анте Раос, с. р.

Претседник

Милентије Поповић, с. р.

Чланови:

Виктор Авбељ, с. р., Марко Белинић, с. р., Душан Чалић, с. р., Пеко Далчевић, с. р., Радивој Давидовић, с. р., Тоне Фајфар, с. р., Мика Шпиљак, с. р., Ђура Јовановић, с. р., Шефкет Маглајлић, с. р., Вицко Крстуловић, с. р., Боре Кузмановски, с. р., Воја Лековић, с. р., Марјан Брећел, с. р., Пашага Мандић, с. р., Давид Нимани, с. р., Нал Шоти, с. р., Зоран Полић, с. р., Благој Попов, с. р., Владимир Половић, с. р., Франц Симонич, с. р., Јефто Шћепановић, с. р., Илија Тепавец, с. р..

ИЗВЕШТАЈ

ЗАКОНОДАВНОГ ОДБОРА О ПРЕДЛОГУ ЗАКОНА
О ОПШТИНСКОМ ПРИРЕЗУ И МЕСНОМ
САМОДОПРИНОСУ

САВЕЗНА НАРОДНА СКУПШТИНА

САВЕЗНО ВЕЋЕ

Законодавни одбор

Бр. СНС (А)/33

24 априла 1955 године

Београд

САВЕЗНОМ ВЕЋУ САВЕЗНЕ НАРОДНЕ
СКУПШТИНЕ

Београд

Законодавни одбор Савезног већа Савезне народне скупштине, на својој седници одржаној 21 априла 1955 године, претресао је Предлог закона о општинском прирезу и месном самодоприносу, достављен му од Одбора за народну привреду Савезног већа.

Сагласно ставу 2 члана 133 Пословника Савезног већа, Законодавни одбор доставља Савезном већу овај извештај.

Поред мањих измена Законодавни одбор учинио је у предлогу закона следеће битније измене:

У првом ставу члана 1, проширена је намена средстава до којих се буде долазило од општинског приреза у том смислу што се иста могу употребљавати не само на изградњу објеката већ и на подмирење свих комуналних, привредних, здравствених, социјалних, културних и просветних потреба.

У ставу 4, члана 3, учињена је измена према којој народни одбор среза даје сагласност на завођење месног самодоприноса само кад се ради о потребама општине док у свим другим случајевима сагласност даје народни одбор општине односно града на чијем се подручју заводи месни самодопринос.

На крају става 1, члана 4, додате су речи „а обавеза се може извршити и давањем одговарајућег износа у новцу“. Овим се даје могућност обвезницима месног самодоприноса да своју обавезу могу извршити и у новцу.

У ставу 3 истог члана прецизирано је да се средства месног самодоприноса могу употребити искључиво за сврхе за које је месни самодопринос и заведен.

Са овим изменама сложио се Одбор за народну привреду Савезног већа.

Подносећи овај извештај Законодавни одбор предлаже Савезном већу да га усвоји.

За известиоца је одређен народни посланик Гојко Гарчевић.

Секретар

Претседник

др Јерко Радмиловић, с. р. др Макс Шнудерл, с. р.

Чланови:

Нинко Петровић, с. р., Богомир Брајковић, с. р., Саво Брковић, с. р., Живан Димитријевић, с. р., Мито Димитријевић, с. р., Илија Дошен, с. р., Спасоје Ђаковић, с. р., Гојко Гарчевић, с. р., Драго Гиздић, с. р., Иван Крефт, с. р., др Хинко Кризман, с. р., Радош Лепенац, с. р., Методи Митевски, с. р., Зехра Муниновић, с. р., Томо Никшић, с. р., Петар Релић, с. р., др Заим Шарац, с. р., Иван Шифтар, с. р., Кољ Широка, с. р.

НАЦРТ

ЗАКОНА О НАСЛЕЂИВАЊУ

ФЕДЕРАТИВНА НАРОДНА РЕПУБЛИКА ЈУГОСЛАВИЈА

САВЕЗНА НАРОДНА СКУПШТИНА

САВЕЗНО ИЗВРШНО ВЕЋЕ

Б. бр. 1178

30 октобра 1954 год.

Београд

ПРЕТСЕДНИКУ САВЕЗНЕ НАРОДНЕ
СКУПШТИНЕ

Београд

Достављамо Вам Нацрт закона о наслеђивању, са објашњењима овог нацрта, с молбом да га преузмете на даљи рад у Савезној народној скупштини.

Истовремено Вас извештавамо да је за повереника Савезног извршног већа приликом претреса и израде предлога одређен Никола Срзентић, секретар за правосудне послове у Савезном извршном већу. Као стручњак по овим питањима одређен је др Божидар Марковић, саветник у Секретаријату за законодавство и организацију Савезног извршног већа.

Смрт фашизму — Слобода народу!

Потпретседник

Савезног извршног већа

Александар Ранковић, с. р.

САВЕЗНА НАРОДНА СКУПШТИНА

ПРЕТСЕДНИК

Р. бр. СНС(А) 143

4 новембра 1954 год.

Београд

ПРЕТСЕДНИКУ САВЕЗНОГ ВЕЋА
САВЕЗНЕ НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ

Београд

Достављам Вам у прилогу Нацрт закона о наслеђивању, са објашњењима, који ми је упутило Савезно извршно веће актом Б. бр. 1178 од 30 октобра о. г., и молим да тај нацрт доставите Одбору за организацију власти и управу на даљи рад.

Једноремено Вас обавештавам да је за повереника Савезног извршног већа приликом претреса наведеног нацрта и израде предлога закона одређен Никола Срзентић, секретар за правосудне послове у Савезном извршном већу, док ће као стручњак по питањима садржаним у приложеном нацрту учествовати др Божидар Марковић, саветник у Секретаријату за законодавство и организацију Савезног извршног већа.

Смрт фашизму — Слобода народу!

Претседник

Моша Пијаде, с. р.

САВЕЗНА НАРОДНА СКУПШТИНА

САВЕЗНО ВЕЋЕ

Бр. СНС(А) 143

5 новембра 1954 год.

Београд

ПРЕТСЕДНИКУ ОДБОРА ЗА ОРГАНИЗАЦИЈУ
ВЛАСТИ И УПРАВУ САВЕЗНОГ ВЕЋА
САВЕЗНЕ НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ

Београд

Друже Претседниче,

Достављамо Вам Нацрт закона о наслеђивању, са објашњењима, с молбом да претресете предлог закона и доставите извештај Дому.

За повереника у Вашем Одбору приликом претреса и израде предлога одређен је Никола Срзентић, секретар за правосудне послове у Савезном извршном већу, а за стручњака др Божидар Марковић, саветник у Секретаријату за законодавство и организацију Савезног извршног већа.

Претседник

Влада Зечевић, с. р.

НАЦРТ ЗАКОНА О НАСЛЕЂИВАЊУ

ДЕО ПРВИ НАСЛЕДНО ПРАВО

ГЛАВА ПРВА ОПШТЕ ОДРЕДБЕ

Јединство наследног права

Члан 1

Наследно право у Федеративној Народној Републици Југославији је јединствено и врши се по одредбама овог закона.

Предмет наслеђивања

Члан 2

Наслеђивати се могу ствари и права у својини појединаца.

Ствари у друштвеној својини не могу ни под каквим условима бити предмет наслеђивања.

Наслеђивање пољопривредног земљишта

Члан 3

Наследством се не може прећи законом одређена величина (максимум) пољопривредног земљишта коју појединци могу имати у својини.

Равноправност грађана у наслеђивању

Члан 4

Грађани су, под истим условима, равноправни у наслеђивању.

Равноправност мушких и женских лица

Члан 5

Мушка и женска лица равноправна су и у наслеђивању.

Наследна права странаца

Члан 6

Страни држављани имају у Федеративној Народној Републици Југославији, под условима примене начела реципроцитета, иста наследна права као и домаћи држављани.

Основи позивања на наслеђе

Члан 7

Наследити се може на основу закона и на основу тестаменталног наслеђивања.

Однос законског и тестаменталног наслеђивања

Члан 8

Завешталац може тестаментом располагати својом имовином на начин и у границама који су одређени у закону.

Имовина којом оставилац није располагао тестаментом, а могао је, као и она којом није имао право да располаже тестаментом, припада његовим законским наследницима.

Заоставштина без наследника

Члан 9

Заоставштина без наследника постаје општенародна имовина.

ГЛАВА ДРУГА

НАСЛЕЂИВАЊЕ НА ОСНОВУ ЗАКОНА

1. ЗАКОНСКИ НАСЛЕДНИЦИ

1. Наследни редови

Круг законских наследника

Члан 10

На основу закона наслеђују умрлога, сви његови потомци, његови усвојеници и њихови потомци, његов брачни друг, његови родитељи, његова браћа и сестре и њихова деца и унуци, његови дедови и бабе и њихова деца и унуци, и његови остали прерци.

Ова лица наслеђују по наследним редовима.

Наследници ближег наследног реда искључују из наследства лица даљег наследног реда.

а) Први наследни ред

Потомци и брачни друг умрлога

Члан 11

Заоставштину умрлога наслеђују пре свих његова деца и његов брачни друг.

Они наслеђују на једнаке делове.

Право претстављања

Члан 12

Део заоставштине који би припао раније умрлом детету да је надживело оставиоца наслеђују његова деца, унуци оставиоцеви, на једнаке делове, а ако је неки од унука умро пре оставиоца, онда део који би њему припао да је био жив у тренутку смрти оставиоцеви наслеђују његова деца, прауници оставиоцеви, на једнаке делове, и тако редом даље докле има потомака оставиоцевих.

Смањење дела брачног друга

Члан 13

Кад има деце из ранијег брака оставиоцевог, а имовина његовог брачног друга износи више од дела који би му припао при подели заоставштине на једнаке делове, онда сваком детету припада двапут већи део него брачном другу.

б) Други наследни ред

Родитељи и брачни друг умрлога

Члан 14

Заоставштину умрлога који није оставио потомке наслеђују његови родитељи и његов брачни друг.

Родитељи умрлога наслеђују једну половину заоставштине на једнаке делове, а другу половину заоставштине наслеђује брачни друг умрлога.

Ако иза умрлога није остао брачни друг, родитељи умрлога наслеђују целу заоставштину на једнаке делове.

Браћа и сестре умрлога и њихова деца и унуци

Члан 15

Ако је један родитељ оставиоцев умро пре оставиоца, део заоставштине који би му припао да је надживео оставиоца наслеђују његова деца (браћа и сестре оставиоцеве) и његови унуци и прауници,

али не и даљи потомци, по правилима која важе за случај кад умрлога наслеђују његова деца и остали потомци.

Ако су оба родитеља оставиочева умрла пре оставиоца, део заоставштине који би свакоме од њих припао да је надживео оставиоца наслеђују потомци како је изложено у претходном ставу.

У овим случајевима оставиочева браћа и сестре само по оцу наслеђују на једнаке делове очев део заоставштине, браћа и сестре само по мајци наслеђују на једнаке делове мајчин део, а рођена браћа и сестре наслеђују на једнаке делове са браћом и сестрама по оцу очев део, а са браћом и сестрама по мајци мајчин део.

Ако је један родитељ умро без потомства пре оставиоца

Члан 16

Ако је један родитељ оставиочев умро пре оставиоца, а није оставио ниједног потомка који би могао да наследи оставиоца на основу закона, део заоставштине који би му припао да је надживео оставиоца наслеђује други родитељ, а ако је и овај умро пре оставиоца, његови потомци наслеђују оно што би припало и једном и другом родитељу, како је речено у претходном члану.

в) Трећи наследни ред

Дедови и бабе и брачни друг умрлога

Члан 17

Заоставштину умрлога који није оставио ни потомке, ни родитеље, нити су ови оставили неког потомка који би могао наследи на основу закона, наслеђују његови дедови и бабе и његов брачни друг.

Дедови и бабе наслеђују једну половину заоставштине, а другу половину заоставштине наслеђује брачни друг умрлога.

Од дела заоставштине који припада дедовима и бабама, једну половину наслеђују дед и баба са очеве стране, а другу половину дед и баба са мајчине стране.

Ако иза умрлога није остао брачни друг, дед и баба са очеве стране наслеђују једну половину, а дед и баба са мајчине стране наслеђују другу половину заоставштине.

Права деда и бабе исте лозе

Члан 18

Дед и баба исте лозе наслеђују на једнаке делове.

Ако је неки од ових предака једне лозе умро пре оставиоца, део заоставштине који би му припао да је надживео оставиоца наслеђују његова деца и његови унуци, али не и даљи потомци, по правилима која важе за случај кад умрлога наслеђују његова деца и остали потомци.

У свему осталом за наследно право деда и бабе једне лозе и њихових потомака важе правила по којима наслеђују родитељи оставиочеви и њихови потомци.

Ако су дед и баба једне лозе умрли без потомства пре оставиоца

Члан 19

Ако су дед и баба једне лозе умрли пре оставиоца, а нису оставили ниједног потомка који би могао да наследи оставиоца на основу закона, део заоставштине који би им припао да су надживели оставиоца наслеђују дед и баба друге лозе и њихова деца и унуци, како је речено у претходном члану.

Ако су умрли дедови и бабе обе лозе

Члан 20

Ако су дедови и бабе обе лозе умрли пре оставиоца, а нису оставили ниједног потомка који би могао да наследи оставиоца на основу закона, целу заоставштину наслеђује надживели брачни друг оставиочев.

г) Четврти наследни ред

Прадедови и прабабе

Члан 21

Заоставштину умрлога који није оставио ни потомке ни родитеље, нити су ови оставили неког потомка који би могао наследи на основу закона, ни деда и бабу, нити су ови оставили неког потомка који би могао бити наследник на основу закона, ни брачног друга, наслеђују његови прадедови и прабабе.

Једну половину наслеђују прадедови и прабабе са очеве стране, а другу половину наслеђују прадедови и прабабе са мајчине стране.

Члан 22

Од дела који припада прадедовима и прабабама умрлога са очеве стране, једну половину наслеђују на једнаке делове родитељи његовог деда по оцу, а другу половину родитељи његове бабе по оцу.

И прадедови и прабабе са мајчине стране наслеђују на начин изложен у предњем ставу део који им припада.

Ако нема кога од ових предака, део који би му припао да је у животу наслеђује предак који му је био брачни друг.

Ако нема једног пара ових предака, делове који би им припали да су у животу наслеђује други пар исте лозе.

Ако нема прадедова и прабаба једне лозе, део заоставштине који би им припао да су у животу наслеђују прадедови и прабабе друге лозе.

д) Остали наследни редови

Остали преци и брачни друг

Члан 23

После прадедова и прабаба, заоставштину умрлога наслеђују даљи његови преци, редом, сходно правилима по којима наслеђују његови прадедови и његове прабабе.

2. Посебне одредбе за неке наследнике

а) Ванбрачна деца

Члан 24

Деца рођена ван брака имају на заоставштину свога оца и своје мајке иста наследна права као и брачна деца.

Брачни потомци деце рођене ван брака имају на ову заоставштину иста наследна права као и брачни потомци деце рођене у браку.

Родитељи имају на заоставштину своје деце рођене ван брака и њихових брачних потомака иста наследна права као и на заоставштину својих брачних потомака.

Деца рођена ван брака нису законски наследници предака и потомака, ни других сродника својих родитеља, нити су ови законски наследници те деце.

б) Позаконјена деца

Члан 25

Деца рођена ван брака која се по закону сматрају као да су рођена у браку изједначају се у погледу наслеђа са децом рођеном у браку.

в) Усвојеници

Члан 26

Усвојеник и његови потомци имају према усвојиоцу иста наследна права као и усвојичева деца и други његови потомци, осим ако при усвојењу нису та права ограничена или сасвим искључена.

Усвојеник и његови потомци не наслеђују усвојичеве сроднике, његовог брачног друга, ни друге његове усвојенике.

Усвојилац и његови сродници нису законски наследници усвојеника.

Усвојењем остају недирнута права наслеђивања између усвојеника и његових сродника.

Члан 27

Усвојеник и његови потомци не могу наследити усвојиоца ако је усвојилац био поднео захтев за престанак усвојења, а после његове смрти се утврди да је захтев био основан.

г) Брачни друг

Кад брачни друг губи право да наследи

Члан 28

Право наслеђивања између брачних другова престаје разводом брака и поништењем брака.

Брачни друг нема право на наслеђе:

1) ако је оставилац био поднео тужбу за развод брака, а после смрти оставиоцеве се утврди да је тужба била основана;

2) ако његов брак са оставиоцем буде оглашен за непостојећи, или буде поништен, после смрти оставиоцеве, из узрока за чије је постојање надживели брачни друг знао у време закључења брака;

3) ако је његовом кривицом његова заједница живота са оставиоцем била трајно престала.

Повећање наследног дела брачног друга

Члан 29

Кад је брачни друг који је неспособан за привређивање и нема нужних средстава за живот позван на наслеђе са наследницима другог или трећег наследног реда, суд може, на захтев брачног друга, одлучити да брачни друг наследи и један део оног дела заоставштине који би по закону требало да наследе остали наследници, а може одлучити и да брачни друг наследи целу заоставштину, ако је она тако мале вредности да би њеном поделом брачни друг запао у тешку оскудицу.

При одлучивању суд ће узети у обзир, поред имовинских прилика надживелог брачног друга и вредности заоставштине, и све друге околности, а нарочито имовинске прилике осталих наследника и њихову способност за привређивање.

II. НУЖНИ НАСЛЕДНИЦИ

1. Нужни наследници и нужни и расположиви део заоставштине

Ко су нужни наследници

Члан 30

Нужни наследници су: потомци умрлога, његови усвојеници и њихови потомци, његови рођаци и његов брачни друг.

Остали преци и браћа и сестре умрлога су нужни наследници само ако су трајно неспособни за рад и немају нужних средстава за живот.

Лица набројана у овом члану су нужни наследници кад су по законском реду наслеђивања позвана на наслеђе.

Нужни и расположиви део

Члан 31

Нужни наследници имају право на део заоставштине којим оставилац не може располагати и који се назива нужни део.

Нужни део потомака и усвојеника и њихових потомака износи једну половину, а нужни део осталих наследника једну трећину, од оног дела који би сваком поједином од њих припао по законском реду наслеђивања.

Остатком заоставштине може завешталац располагати по својој вољи и тај део заоставштине назива се расположиви део.

Право на нужни део је наследно право

Члан 32

Нужном наследнику припада одређени део сваке ствари и права који сачињавају заоставштину, али завешталац може одредити да нужни наследник прими свој део и у одређеним стварима, правима као и у новцу.

2. Израчунавање нужног и расположивог дела, смањење располагања тестаментом и враћање поклона

а) Израчунавање нужног и расположивог дела

Утврђивање вредности заоставштине

Члан 33

Вредност заоставштине на основу које се израчунава нужни део утврђује се на следећи начин:

Прво треба пописати и проценити сва добра која је оставилац имао у тренутку смрти, рачунајући ту и све оно чиме је располагао тестаментом, као и сва његова потраживања, па и она која има према неком наследнику, изузев потраживања која су очигледно ненаплатива.

Од утврђене вредности добара која је оставилац имао у тренутку смрти одбија се износ дугова оставиоцевих, износ трошкова пописа и процене заоставштине и трошкова сахране оставиоца.

Тако добијеном остатку додаје се вредност свих поклона које је оставилац направио ма на који начин неком законском наследнику, па и поклона направљених наследницима који се одричу наслеђа, као и оних поклона за које је оставилац наредио да се неће урачунати наследнику у његов наследни део.

Томе се додаје и вредност поклона које је оставилац у последњој години свог живота направио другим лицима која нису законски наследници, изузев мањих уобичајених поклона.

Неће се узимати у овај рачун те се неће додати вредност поклона учињених федерацији, народној републици, аутономној јединици, срезу или општини, задрузи или друштвеној организацији, или њиховим установама или предузећима, ни поклона учињених за постизање општекорисних сврха, као ни поклона који се на основу самог закона не урачунавају наследнику у његов наследни део.

Шта се сматра поклоном

Члан 34

Као поклон у смислу овог закона сматра се и одрицање од права, опрштај дуга, оно што је оставилац за време свог живота дао наследнику на име наследног дела, или ради оснивања или проширења домаћинства, или ради обављања занимања, као и свако друго располагање без накнаде.

Одређивање вредности поклона

Члан 35

При процењивању поклона узима се вредност поклоњене ствари у тренутку смрти оставиоцeve, а према њеном стању у време поклона.

Кад се поклон састоји у осигурању

Члан 36

Кад се поклон састоји у осигурању у корист поклонопримца, као вредност поклона узмеће се збир премија које је уплатио оставилац, ако је тај збир мањи од осигуране суме; а ако је збир премија већи од осигуране суме, као вредност поклона узмеће се износ осигуране суме.

б) Имовина која се издваја из заоставштине

Издавање у корист потомака који су привређивали са оставиоцем

Члан 37

Потомци оставиоцeve који су живели у заједници са оставиоцем и својим трудом, зарадом или иначе помагали му у привређивању, имају право захтевати да им се из заоставштине издвоји део који одговара њиховом доприносу у повећању вредности оставиоцeve имовине.

Тако издвојени део заоставштине не узима се у рачун при израчунавању нужног дела, нити се урачунава наследнику у његов наследни део.

Издавање предмета домаћинства

Члан 38

Надживелом брачном другу и потомцима оставиоцевим који су живели са оставиоцем у истом домаћинству припадају предмети домаћинства који служе за задовољење њихових свакодневних потреба, као што су покућанство, намештај, постељина и слично.

Тако издвојени предмети не узимају се у рачун при израчунавању нужног дела, нити се урачунавају наследнику у његов наследни део.

в) Смањење тестаменталних располагања и враћање поклона због повреде нужног дела

Поведа нужног дела. Поклони и тестаментална располагања, учињени у корист нужних наследника

Члан 39

Кад је повређен нужни део, располагања тестаментом ће се смањити, а поклони ће се вратити, колико је потребно да би се допунио нужни део.

Нужни део је повређен кад укупна вредност тестаменталних располагања и поклона премаша расположиви део.

При утврђивању укупне вредности тестаменталних располагања и поклона узимају се у рачун и они поклони и тестаментална располагања за која је оставилац наредио да се неће урачунавати нужном наследнику у његов наследни део.

Од оних поклона и тестаменталних располагања који се урачунавају нужном наследнику у његов наследни део узима се у рачун при утврђивању укупне вредности тестаменталних располагања и поклона само онолико за колико они премашају његов нужни део.

Ред смањења и враћања

Члан 40

Кад је повређен нужни део, прво се смањују располагања тестаментом, па уколико нужни део тиме не би био подмирен, онда се враћају поклони.

Сразмерно смањење располагања тестаментом. Привилегисани легат

Члан 41

Располагања тестаментом смањују се у истој сразмери, без обзира на њихову природу и на њихов обим, и без обзира да ли се налазе у једном или више тестамената, ако из тестамена не произилази што друго.

Ако је завешталац оставио више легата и наредио да се неки легат исплати пре осталих, тај ће се легат смањити само уколико вредност осталих легата не достиже да се намири нужни део.

Сразмерно смањење легата наложених тестаменталном наследнику или легатару

Члан 42

Тестаментални наследник чији би наследни део морао бити смањен да би се допунио нужни део, може тражити сразмерно смањење легата које он треба да исплати, ако из тестамена не произилази што друго.

Исто вреди и за легатара коме је завешталац наложио да из свог легата нешто исплати.

Ред враћања поклона

Члан 43

Враћање поклона врши се почев од последњег поклона и иде даље обрнуто реду којим су поклони учињени.

Поклони учињени истовремено враћају се сразмерно.

Положај поклонопримца који враћа поклон

Члан 44

У погледу поклоњене ствари коју је дужан да врати поклонопримац ће се сматрати као савестан држалац до дана кад је сазнао за захтев за враћање поклона.

Ко може тражити смањење располагања тестаментом и враћање поклона

Члан 45

Смањење располагања тестаментом и враћање поклона којима је повређен нужни део могу тражити само нужни наследници.

Застарелост тужбе

Члан 46

Смањење располагања тестаментом може се тражити у року од три године од проглашења тестамена, а враћање поклона у року од три године од смрти оставиоцeve, односно од дана кад је решење о његовом проглашењу за умрлог, односно решење којим се утврђује његова смрт постало правоснажно.

3. Искључење нужних наследника из наслеђа и лишење нужног дела у корист потомака

а) Искључење нужних наследника

Узроци искључења

Члан 47

Завешталац може искључити из наслеђа наследника који има право на нужни део:

1) ако се он повредом неке законске или моралне обавезе теже огрешио према оставиоцу;

2) ако је умишљајно учинио неко теже кривично дело према њему или његовом брачном другу, детету или родитељу;

3) ако је учинио кривично дело управљено на подривање народне власти, независност земље,

њене одбранбене снаге или социјалистичке изградње;

4) ако се одао нераду и непоштенom животу. Искључење из наслеђа може бити потпуно или делимично.

Услови за пуноважност искључења

Члан 48

Завешталац који жели да искључи неког наследника мора то изразити у тестаменту на несумњив начин, а корисно је да наведе и основ за искључење.

Основ за искључење мора постојати у време састављања тестаментa.

У случају спора о основаности искључења дужност доказивања да је искључење основано лежи на ономе ко се на искључење позива.

Последице искључења

Члан 49

Искључењем наследник губи наследна права у мери у којој је искључен, а права осталих лица која могу наследити оставиоца одређују се као да је искључени умро пре оставиоца.

б) Лишење нужног дела у корист потомака

Члан 50

Ако је потомак који има право на нужни део презадужен или је расипник, завешталац га може лишити у целини или делимично његовог нужног дела у корист његових потомака.

Ово лишење остаје пуноважно само ако у тренутку отварања наслеђа лишени има малолетно дете или малолетног унука од раније умрлог детета, или има пунолетно дете или пунолетног унука од раније умрлог детета, који су неспособни за привређивање.

III. УРАЧУНАВАЊЕ ПОКЛОНА И ЛЕГАТА У НАСЛЕДНИ ДЕО

Урачунавање поклона законском наследнику

Члан 51

Сваком законском наследнику урачунаће се у наследни део све што је добио на поклон од оставиоца ма на који начин.

При томе, плодови и друге користи које је наследник имао од поклоњене ствари све до смрти оставиоца не урачунавају се.

Поклон се неће урачунати ако је оставилац изјавио у време поклона или доцније, или у тестаменту, да се поклон неће урачунати у наследни део, или се из околности може закључити да је то била воља оставиоца.

Урачунавање легата законском наследнику

Члан 52

Легат остављен законском наследнику урачунаће се у његов наследни део, осим ако из тестаментa произилази да је завешталац хтео да наследник добије легат преко свог дела.

Како се врши урачунавање поклона и легата

Члан 53

Урачунавање се врши на тај начин што остали наследници добијају из заоставштине одговарајућу вредност, па се тек после тога остатак заоставштине дели међу свима наследницима.

Ако добра која је оставилац имао у тренутку смрти нису довољна да остали наследници добију одговарајућу вредност, наследник коме се врши

урачунавање није дужан да им врати нешто од онога што је он добио.

При томе остају у важности одредбе о нужном делу.

Право наследника коме се поклон или легат не урачунава

Члан 54

Кад према вољи оставиоцевој поклон или легат не треба да се урачуна наследнику у његов наследни део, такав наследник задржава поклон односно легат и учествује са осталим наследницима у деоби заоставштине као да поклона односно легата није ни било.

Кад има нужних наследника, а према вољи оставиоцевој поклон или легат не треба да се урачуна неком наследнику у његов наследни део, тај наследник ће моћи да задржи поклон односно легат у границама расположивог дела.

Право наследника који се одрекао наслеђа

Члан 55

Наследник који се одрекао наслеђа задржава поклон у границама расположивог дела.

Он има право да захтева испуњење легата само у границама расположивог дела.

Право враћања поклона

Члан 56

Наследник има право да поклоњену му ствар врати заоставштини.

У том случају неће му се њена вредност урачунати у наследни део, а у погледу трошкова које је учинио за ствар и у погледу оштећења које је она претрпела он ће се сматрати као савестан држалац, док се његова несавесност не би доказала.

Одређивање вредности поклона при урачунавању

Члан 57

При урачунавању поклона наследнику у наследни део узима се вредност поклоњене ствари у тренутку смрти оставиоца, а према њеном стању у време поклона.

Кад се поклон састоји у осигурању

Члан 58

Кад се поклон састоји у осигурању у корист поклонопримца, као вредност поклона узео се збир премија које је уплатио оставилац, ако је тај збир мањи од осигуране суме; а ако је збир премија већи од осигуране суме, као вредност поклона узео се износ осигуране суме.

Трошкови издржавања наследника

Члан 59

Оно што је потрошено на издржавање наследника и на његово обавезно школовање неће се урачунати у његов наследни део.

Да ли ће се издаци које је оставилац учинио за даље школовање наследника урачунати у његов наследни део, одлучиће суд према околностима, узимајући у обзир нарочито вредност заоставштине и трошкове школовања и оспособљавања за самосталан живот осталих наследника.

Уобичајени омањи поклони

Члан 60

Уобичајени омањи поклони неће се урачунавати у наследни део.

Поклони учињени лицу место кога наследник долази на наслеђе

Члан 61

Поклони учињени лицу место кога наследник долази на наслеђе због недостојности тог лица, или због његовог искључења из наслеђа или због лишења нужног дела, не рачунају се наследнику у наследни део.

Поклони учињени лицу место кога наследник долази на наслеђе услед смрти тога лица или услед његовог одрицања од наслеђа, рачунају се у наследни део.

Урачунавање наследниковог дуга оставиоцу

Члан 62

Наследнику ће се урачунати у његов део оно што је дуговао оставиоцу.

Ко може захтевати урачунавање

Члан 63

Право захтевати да се у наследни део једног наследника урачунају поклони и легати, припада само његовим санаследницима.

ГЛАВА ТРЕЋА

НАСЛЕЂИВАЊЕ НА ОСНОВУ ТЕСТАМЕНТА

I. УСЛОВИ ЗА ПУНОВАЖНОСТ ТЕСТАМЕНТА

Способност за прављење тестамена

Члан 64

Тестамент може направити свако лице способно за расуђивање које је навршило шеснаест година живота.

Тестамент је ништав ако у време његовог прављења завешталац није имао шеснаест година живота или није био способан за расуђивање.

Губитак способности за расуђивање који би наступио пошто је тестамент направљен не утиче на његову пуноважност.

Ништавост тестамена због недостатка у вољи завештаоца

Члан 65

Ништав је тестамент ако је завешталац био натеран претњом или принудом да га направи, или се одлучио да га направи услед тога што је био преварен, или што се налазио у заблуди.

Претња, принуда и превара повлаче ништавост тестамена и кад потичу од трећег лица.

Располагања тестаментом су ништава и кад постоји заблуда о чињеницама које су побудиле завештаоца да учини та располагања.

Ако су само неке одредбе тестамена направљене под претњом или принудом, услед преваре, или у заблуди, онда су само оне ништаве.

Ко и у коме року може тражити поништење тестамена због завештаоачеве неспособности и због недостатака у његовој вољи

Члан 66

Поништење тестамена због завештаоачеве неспособности за расуђивање или због тога што завешталац није имао шеснаест година, као и поништење тестамена или појединих његових одредаба због претње или принуде, преваре или заблуде, може тражити само лице које има правни интерес, и то у року од године дана од када је дознало за постојање узрока ништавости а најдаље за десет година од проглашења тестамена.

Рок од године дана не може почети да тече пре проглашења тестамена.

Поништење тестамена према несавесном лицу може се тражити за тридесет година од проглашења тестамена.

Облик као услов за пуноважност тестамена

Члан 67

Пуноважан тестамент може бити направљен само у облику утврђеном у закону.

II. ОБЛИЦИ ТЕСТАМЕНТА

Својеручни тестамент

Члан 68

Тестамент је пуноважан ако га је завешталац написао својом руком и ако га је потписао.

За пуноважност својеручног тестамена није нужно да је у њему назначен дан када је састављен, али је корисно да тај дан буде назначен.

Писмени тестамент пред сведоцима

Члан 69

Завешталац који зна да чита и пише може направити тестамент на тај начин што ће исправу коју му је неко други саставио својеручно потписати у присуству два сведока, изјављујући пред њима да је то његов тестамент.

Сведоци ће се потписати на самом тестаменту назначујући своје својство сведока.

Судски тестамент

Члан 70

Тестамент може завештаоцу саставити по његовом казивању судија среског суда, који ће претходно утврдити истовестност завештаоца.

Пошто завешталац овакав тестамент прочита и потпише, судија ће потврдити на самом тестаменту да га је завешталац у његовом присуству прочитао и потписао.

Судски тестамент ако завешталац није у стању да га прочита

Члан 71

У случају да завешталац није у стању да прочита тестамент који му је саставио судија, овај ће га прочитати завештаоцу у присуству два сведока па ће онда завешталац у присуству истих сведока тестамент потписати, или ставити на њега свој рукознак, пошто изјави да је то његов тестамент.

Сведоци ће се потписати на самом тестаменту назначујући своје својство сведока.

Судија ће на тестаменту потврдити да су све ове радње извршене.

Предавање тестамена суду

Члан 72

Завешталац може својеручни тестамент, писмени тестамент пред сведоцима и судски тестамент поверити на чување среском суду у отвореном или затвореном омоту, о чему ће суд саставити записник, тестамент ставити у засебан омот, који ће запечатити и чувати у суду, а завештаоцу издати потврду о предаји тестамена на чување.

Ко може бити сведок при прављењу писменог тестамена пред сведоцима и судског тестамена

Члан 73

Могу бити сведоци при прављењу писменог тестамена пред сведоцима и судског тестамена пунолетна лица којима није одузета пословна способност, и која знају читати и писати.

Не могу бити сведоци при прављењу писменог тестаментa пред сведоцима и судског тестаментa, нити га саставити по казивању завештаоца у својству судије: потомци завештаоца, његови усвојеници и њихови потомци, његови преци и усвојиоци, његови сродници у побочној линији до четвртог степена закључно, брачни другови свих ових лица и брачни друг завештаоца.

Располагање у корист судије, сведока и њихових ближих сродника

Члан 74

Ништаве су одредбе тестаментa којима се оставља нешто судији који је тестамент саставио, сведоцима при његовом прављењу, као и прецима, потомцима, браћи и сестрама и брачним друговима ових лица.

Тестамент састављен пред дипломатским или конзуларним претставником у иностранству

Члан 75

Тестамент може саставити држављанину Федеративне Народне Републике Југославије у иностранству по прописима који вреде за састављање судског тестаментa, конзуларни претставник или дипломатски претставник Федеративне Народне Републике Југославије који врши конзуларне послове.

Тестамент састављен на југословенском броду

Члан 76

На југословенском броду тестамент може саставити заповедник брода, по прописима који важе за случај кад тестамент саставља судија.

Тестамент који је састављен на броду престаје важити по истеку тридесет дана по повратку завештаоца у Федеративну Народну Републику Југославију.

Тестамент састављен за време мобилизације или рата

Члан 77

За време мобилизације или рата може, по прописима који важе за случај кад тестамент саставља судија, саставити тестамент лицу на војној дужности командир чете или други који старешина његовог или вишег ранга, или које друго лице у присуству којег од ових старешина, као и сваки старешина одвојеног одреда.

Овако састављен тестамент престаје важити по истеку шездесет дана по завршетку рата, а ако је завешталац раније демобилисан по истеку тридесет дана по демобилисању.

Усмени тестамент

Члан 78

Завешталац, може изјавити своју последњу вољу усмено пред два сведока само ако услед изузетних прилика није у могућности да направи писмени тестамент.

Усмени тестамент престаје важити кад протече тридесет дана од престанка изузетних прилика у којима је направљен.

Ко може бити сведок при прављењу усменог тестаментa

Члан 79

Могу бити сведоци при прављењу усменог тестаментa само лица која могу бити сведоци при прављењу судског тестаментa, али не морају знати читати и писати.

Дужност сведока усменог тестаментa

Члан 80

Сведоци пред којима је завешталац усмено изјавио своју последњу вољу дужни су да без одлагања ставе написмено изјаву завештаоца и да је што је могуће пре предају суду, или да је усмено понове пред судом, изнесећи и кад, где и у којим приликама је завешталац изјавио своју последњу вољу.

Извршење ове дужности није услов за пуноважност усменог тестаментa.

Располагања усменим тестаментом у корист сведока и њихових ближих сродника

Члан 81

Ништаве су одредбе усменог тестаментa којима се оставља нешто сведоцима при његовом прављењу, њиховим брачним друговима, њиховим прецима, њиховим потомцима, њиховим сродницима у побочној линији до четвртог степена сродства закључно, и брачним друговима свих ових лица.

Ко може тражити поништење тестаментa због недостатка облика и у коме року

Члан 82

Поништење тестаментa због недостатка облика може тражити после отварања наслеђа само лице које има правни интерес, у року од године дана од када је сазнало за тестамент, а најдаље за десет година од проглашења тестаментa.

Рок од године дана не може почети да тече пре проглашења тестаментa.

Доказивање уништеног, изгубљеног, сакривеног или затуреног тестаментa

Члан 83

Тестамент уништен случајем или радњом неког другог лица, изгубљен, сакривен или затурен, после смрти завештаоца или пре његове смрти али без његовог знања, произвешће дејства пуноважног тестаментa ако заинтересовано лице несумњиво докаже да је тестамент постојао, да је уништен, изгубљен, сакривен или затурен, да је био састављен у облику прописаном у закону и ако докаже садржину оног дела тестаментa на који се позива.

III. САДРЖИНА ТЕСТАМЕНТА

Одређивање наследника

Члан 84

Завешталац може тестаментом одредити једног или више наследника.

Наследник на основу тестаментa је лице које је завешталац одредио да наследи целокупну његову имовину, или део имовине одређен разломком.

Наследником ће се сматрати и лице коме су тестаментом остављени једна или више одређених ствари или права, ако се утврди да је воља завештаоца била да му то лице буде наследник.

Синституције

Члан 85

Завешталац може одредити тестаментом лице коме ће припасти наследство ако одређени наследник умре пре њега, или се одрекне наслеђа, или буде недостојан да наследи.

Исто важи и за легате.

Завешталац не може одредити наследника своје наследнику, ни легатару.

*Остављање легата***Члан 86**

Завешталац може тестаментом оставити један или више легата.

*Располагање у дозвољене сврхе и оснивање задужбине***Члан 87**

Завешталац може тестаментом наредити да се нека ствар или право, или део заоставштине или цела заоставштина употреби за постизање неке дозвољене сврхе.

Ако је завешталац наредио оснивање задужбине и одредио средства за постизање њеног циља, задужбина ће постати кад се добије одобрење надлежног државног органа.

*Терети и услови***Члан 88**

Завешталац може оптеретити неком дужношћу лице коме оставља неку корист из заоставштине.

Он може у појединим одредбама тестаamenta поставити услове или рокове.

Немогући, недозвољени и неморални услови и терети, као и они који су неразумљиви или противречни, сматрају се као да не постоје.

*Одређеност наследника и других корисника***Члан 89**

Наследници, легатар и друга лица којима су тестаментом остављене неке користи, довољно су одређени ако тестамент садржи потребне податке на основу којих се може утврдити ко су они.

*Тумачење тестаamenta***Члан 90**

Одредбе тестаamenta ваља тумачити према правој намери завештаоца.

У случају сумње треба се држати онога што је повољније за законског наследника или за лице коме је тестаментом наложена нека обавеза.

IV. ЛЕГАТИ*Садржина легата***Члан 91**

Завешталац може оставити тестаментом једну или више одређених ствари или неко право одређеном лицу, или наложити наследнику или коме другом лицу коме нешто оставља да из онога што му је остављено да неку ствар одређеном лицу, или да му исплати суму новаца, или да га ослободи неког дуга, или да га издржава или уопште да у његову корист нешто учини или да се уздржи од нечега или да нешто трпи.

Таквим се завештањем по правилу не поставља наследник; такво завештање назива се легат, а лице коме је намењено назива се легатар.

*Ко је дужан да изврши легат***Члан 92**

На основу тестаamenta легатар има право тражити извршење легата од лица коме је тестаментом наложено да легат изврши.

Ако је извршење легата наложено неколицини, сваки одговара сразмерно делу заоставштине који добија, изузев ако се из тестаamenta може закључити да је завешталац хтео да они одговарају на други начин.

Ако је завешталац пропустио одредити ко је дужан да изврши легат, обавеза извршења лежи на свима законским и тестаменталним наследницима, сразмерно њиховим наследничким деловима.

*Исплата повериоца пре легатара***Члан 93**

Повериоци завештаочеви имају право да се наплате пре легатара.

*Смањење легата и терета***Члан 94**

Наследник није дужан да изврши у целости легате чија вредност премаша вредност оног дела наслеђене имовине којим је завешталац могао слободно располагати.

Исто вреди за легатара, ако вредност легата или терета које треба да изврши премаша вредност његовог легата.

У тим случајевима сви легати и терети смањују се у истој сразмери ако завешталац није наредио што друго.

*Право легатара кад дужник легата не наследи***Члан 95**

Легатар има право да тражи извршење легата и кад је лице које је по тестаменту било дужно да изврши легат умрло пре завештаоца, или се одрекло наслеђа, или је недостојно да наследи.

*Кад се право легатара гаси***Члан 96**

Легат пада ако легатар умре пре завештаоца, или се одрекне легата, или је недостојан.

У тим случајевима предмет легата остаје лицу које је било дужно да га изврши, ако из самог тестаamenta не произилази каква друга намера завештаочева.

Члан 97

Легат пада ако је завешталац отуђио или потрошио предмет легата или је тај предмет иначе престао да постоји за живота завештаочевог, или је случајно пропао после његове смрти.

*Одговорност легатара за дугове завештаоцеве***Члан 98**

Легатар не одговара за дугове завештаоца.

Али завешталац може наредити да легатар одговара за све или поједине његове дугове или део неког дуга.

*Легат остављен повериоцу***Члан 99**

Кад је завешталац оставио легат своје повериоцу овај има право да поред извршења легата тражи и извршење своје тражбине, ако из тестаamenta не произилази да је намера завештаочева била дружчија.

*Застаревање легата***Члан 100**

Право тражити извршење легата застарева за три године од дана кад је легатар сазнао за своје право и био овлашћен да тражи извршење легата

V. ИЗВРШИОЦИ ТЕСТАМЕНТА*Одређивање извршиоца тестаamenta***Члан 101**

Завешталац може тестаментом одредити једно или више лица за извршиоце тестаamenta.

Извршилац тестаamenta може бити свако пословно способно лице.

Лице одређено за извршиоца тестаamenta не мора се примити те дужности.

*Дужности извршиоца тестаментa***Члан 102**

Ако завешталац није што друго одредио, дужност је извршиоца тестаментa нарочито да се стара о чувању заоставштине, да њоме управља, да се стара о исплати дугова и легата, и уопште да се стара да тестамент буде извршен онако како је то завешталац хтео.

Ако има више извршилаца тестаментa они врше заједно поверене им дужности, осим ако је завешталац друкчије одредио.

*Полагање рачуна и награда извршиоцу***Члан 103**

Извршилац тестаментa дужан је положити суду рачун о свом раду.

Он има право на накнаду трошкова и на награду за свој труд које ће му се исплатити на терет расположивог дела заоставштине а према одлуци суда.

*Опозивање извршиоца тестаментa***Члан 104**

Суд може, по предлогу или по службеној дужности, опозвати извршиоца тестаментa, ако његов рад није у складу са вољом завештаоца или са законом.

VI. ОПОЗИВАЊЕ ТЕСТАМЕНТА*Опозивање тестаментa изјавом***Члан 105**

Завешталац може увек опозвати тестамент у целости или делимично изјавом датом у било ком облику у коме се по закону може направити тестамент.

*Однос ранијег и доцнијег тестаментa***Члан 106**

Ако се доцнијим тестаментом не опозове изречно ранији тестамент, одредбе ранијег тестаментa остају на снази уколико нису у супротности са одредбама доцнијег.

*Уништење тестаментa уништењем писмена***Члан 107**

Завешталац може опозвати писмени тестамент и уништењем писмена.

Ако је завешталац уништио доцнији тестамент ранији тестамент поново задобија снагу, изузев ако се докаже да завешталац то није хтео.

*Располагање завештаном ствари***Члан 108**

Свако доцније располагање од стране завештаоца одређеном ствари коју је био некоме завештао има за последицу опозивање завештања те ствари.

ГЛАВА ЧЕТВРТА**НАСЛЕДНОПРАВНИ УГОВОРИ И ПОКЛОН НА СЛУЧАЈ СМРТИ****I. УГОВОРИ О НАСЛЕЂИВАЊУ, О БУДУЋЕМ НАСЛЕДСТВУ ИЛИ ЛЕГАТУ И О ДОЖИВОТНОМ ИЗДРЖАВАЊУ***Уговор о наслеђивању***Члан 109**

Ништав је уговор којим неко оставља своју заоставштину или њен део своме сауговорнику или трећем лицу.

*Уговор о будућем наследству или легату***Члан 110**

Ништав је уговор којим неко отуђује наследство коме се нада, као и сваки уговор о наследству трећег лица које је још у животу.

Ништав је исто тако и уговор о легату или којој другој користи којима се један уговорник нада из наследства које још није отворено.

*Уговор о садржини тестаментa***Члан 111**

Ништав је уговор којим се неко обавезује да унесе неку одредбу у свој тестамент, или да је не унесе, да опозове неку одредбу из свога тестаментa или да је не опозове.

*Уговор о доживотном издржавању***Члан 112**

Уговор којим се један уговорник обавезује да издржава доживотно другог уговорника, или неко треће лице, а у коме други уговорник изјављује да му оставља сву своју имовину или један њен део у наслеђе није уговор о наслеђивању, него уговор о отуђењу уз накнаду свих непокретних ствари које припадају примаоцу издржавања у време закључења уговора, или одређеног дела тих ствари, чија је предаја даваоцу издржавања одложена до смрти примаоца издржавања (уговор о доживотном издржавању).

Под непокретним стварима подразумевају се и оне покретне ствари које служе за употребу и искоришћавање непокретних ствари, као што су пољопривредне справе и алати и стока.

Овим уговором могу бити обухваћене и друге покретне ствари примаоца издржавања, али је зато потребно да у уговору буду наведене.

Уговор о доживотном издржавању мора бити састављен у писменом облику и оверен од суда.

Као уговори о доживотном издржавању сматрају се и уговори којима је уз обећање наследства после смрти уговорена заједница живота и смеша или заједница имања, или да ће један уговорник чувати и пазити другог, имање му обрађивати и после смрти сахранити, или што друго у истом циљу.

*Упис права даваоца издржавања***Члан 113**

Давалац издржавања може своје право из уговора уписати у јавној књизи.

*Одговорност за дугове***Члан 114**

Давалац издржавања не одговара после смрти примаоца издржавања за његове дугове, али се може уговорити да ће он одговарати за његове постојеће дугове одређеним поверљивцима.

*Раскид уговора о доживотном издржавању***Члан 115**

Уговорне стране могу споразумно раскинути уговор о доживотном издржавању и пошто је почело његово извршење.

Ако према уговору о издржавању уговорници живе заједно, па су њихови односи толико поремећени, да је заједнички живот постао неподношљив, свака страна може тражити од суда раскид уговора.

Страна која има право на издржавање може уговор раскинути ако друга страна не извршава своје обавезе.

У случају раскида уговора свака страна задржава право да од друге стране тражи накнаду која

јој припада по општим правилима имовинског права.

Утицај промењених прилика

Члан 116

Ако су се после закључења уговора прилике толико промениле да је његово испуњење постало знатно отежано суд ће на захтев једне или друге стране њихове односе изнова уредити или их раскинути, водећи рачуна о свима околностима.

Суд може право примаоца издржавања преиначити у доживотну новчану ренту кад то одговара и једној и другој страни.

Престанак уговора о издржавању

Члан 117

У случају смрти издржаваоца његове обавезе прелазе на његовог брачног друга и његове потомке као његове наследнике ако они на то пристану.

Ако они не пристану на продужење уговора о издржавању, уговор се раскида, и они немају права да траже накнаду за раније дато издржавање.

II. УСТУПАЊЕ И РАСПОДЕЛА ИМОВИНЕ ЗА ЖИВОТА

Члан 118

Предак може послом међу живима уступити и разделити своју имовину својој деци и својим потомцима.

Услови пуноважности уступања и расподеле

Члан 119

Ово уступање и расподела имовине пуноважни су само ако су се с тим сагласили сва деца и други потомци уступичеви који ће по закону бити позвани да наследе његову заоставштину.

Споразум о уступању и расподели имовине мора бити састављен у писменом облику и оверен од суда.

Ако који потомак није дао своју сагласност, он може дати сагласност накнадно, у истом облику.

Уступање и расподела остају пуноважни ако је потомак који се није сагласио умро пре уступноца, или се одрекао његовог наслеђа, или је искључен из наслеђа, или је недостојан.

Предмет уступања и расподеле

Члан 120

Уступањем и расподелом може бити обухваћена само садашња имовина уступичева, целокупна или само један њен део.

Ништава је одредба којом би било предвиђено како ће се расподелити добра која се буду затекла у заоставштини уступичевој.

Уступљена имовина не улази у заоставштину

Члан 121

Кад предак који је за живота извршио уступање и расподелу своје имовине умре, његову заоставштину сачињаваће само она његова добра која нису била обухваћена уступањем и расподелом, као и добра која је накнадно стекао.

Према томе, добра која су његови потомци добили раније уступањем и расподелом не улазе у његову заоставштину, те се не узимају ни у какав рачун приликом утврђивања вредности његове заоставштине.

Кад се уступљени делови сматрају као поклони

Члан 122

Ако се са уступањем и расподелом није сагласио који наследник, онда се делови имовине који су уступљени осталим наследницима сматрају као по-

клони, и са њима ће се после смрти претка поступати као са поклонима учињеним наследницима.

На исти начин поступиће се и ако се уступноцу роди дете после уступања и расподеле извршених споразумно са свима наследницима, или се појави наследник који је био проглашен за умрлог.

Задржавање разних права приликом уступања и расподеле

Члан 123

Приликом уступања и расподеле уступилац може зе себе, или за свог брачног друга, или за себе и за свог брачног друга, или за које друго лице, задржати право плодуживања на свим уступљеним добрима, или на неким од њих, или уговорити доживотну ренту у натури или новцу, или доживотно издржавање, или какву другу накнаду.

Ако су плодуживање или доживотна рента уговорени за уступноца и његовог брачног друга заједно, у случају смрти једног од њих плодуживање или рента припада у целини другоме до његове смрти, ако није што друго уговорено, или ако што друго не произилази из околности случаја.

Права уступичевог брачног друга

Члан 124

Уступилац може уступањем и расподелом обухватити и свог брачног друга и тада је потребно да се и овај сагласи са тим.

Ако брачни друг не буде обухваћен, његова наследна права остају неокрњена.

У том случају уступање и расподела остају пуноважни, само се, приликом утврђивања вредности заоставштине ради одређивања права надживелог брачног друга, делови оставичеве имовине који су уступљени његовим потомцима сматрају као поклони

Дугови уступичеви и побијање уступања

Члан 125

Потомци између којих је уступилац поделио своју имовину не одговарају за његове дугове, ако није што друго одређено приликом уступања и расподеле.

Повериоци уступичеви могу побијати уступање и расподелу под условима предвиђеним за побијање располагања без накнаде.

Обавезе јемчења

Члан 126

Обавезе јемчења које после деобе настају између санаследника настају и између потомака после уступања и расподеле имовине које им је извршио њихов предак.

Опозивање

Члан 127

Уступилац има право да захтева да му потомак врати оно што је примио уступањем и расподелом, ако је овај показао грубу неблагодарност према њему.

Исто право има уступилац ако потомак не даје њему или коме другоме издржавање одређено послом уступања и расподеле, или ако не исплати дугове уступичеве чија му је исплата наложена истим послом.

У другим случајевима неизвршења терета одређених послом уступања и расподеле суд ће, водећи рачуна о важности терета за уступноца и о осталим околностима случаја, одлучити да ли уступилац има право да захтева враћање датих добара, или само право да тражи принудно извршење терета.

*Права потомка после опозивања***Члан 128**

Потомак који је морао да врати уступиоцу оно што је примио приликом уступања и расподеле моћи ће захтевати свој нужни део после смрти уступиоца, ако није искључен из наслеђа, нити је недостојан да наследи уступиоца, нити се одрекао његовог наслеђа.

При израчунавању величине његовог нужног дела делови имовине које је оставилац за живота уступио и поделио својим осталим потомцима сматраће се као поклони.

III. ПОКЛОН НА СЛУЧАЈ СМРТИ*Правна природа***Члан 129**

Поклон на случај смрти је поклон чије је извршење одложено до смрти поклонодавца.

Он је закључен кад су поклонодавац и поклонопримац изразили сагласност у облику јавне исправе, да ће одређена права из имовине поклонодавца прећи на поклонопримца у тренутку смрти поклонодавца.

Ако поклонопримац умре пре поклонодавца право захтевати извршење поклона прелази на поклонопримчеве наследнике, изузев ако је друго уговорено, или из околности излази да је поклонодавац имао намеру да само поклонопримац лично прибави користи из поклона, например, ако му је обећао доживотну ренту или какву другу помоћ у извесним роковима.

Није поклон на случај смрти, већ поклон међу живима, ако је ствар која је предмет поклона предата поклонопримцу под раскидним условом да ће се вратити поклонодавцу ако поклонопримац умре пре њега, или ако поклонодавац преживи одређени догађај, као болест, операцију и слично.

*Неопозивост***Члан 130**

Поклон на случај смрти не може се опозвати, изузев у случајевима у којима се може опозвати сваки други поклон.

*Накнада у случају отуђења***Члан 131**

Ако је поклонодавац отуђио за живота ствар коју је већ поклонио на случај смрти, поклонопримац ће моћи захтевати накнаду од његових наследника, уколико прибавилац није дужан да му ствар уступи.

Кад се поклон на случај смрти сматра као легат

Члан 132

Ако у исправи о поклону чије је извршење одложено до смрти поклонодавца нема изјаве поклонопримца да поклон прима, или уговор о поклону није састављен у облику јавне исправе, онда ће се поклон на случај смрти сматрати као легат, ако је направљен у облику предвиђеном за тестамент.

ГЛАВА ПЕТА**ПРЕЛАЗАК ЗАОСТАВШТИНЕ НА НАСЛЕДНИКЕ****I. ОТВАРАЊЕ НАСЛЕЂА***Смрт и проглашење лица за умрло***Члан 133**

Смрћу лица отвара се његово наслеђе. Исто дејство има и проглашење лица за умрло.

*Кад се отвара наслеђе лица проглашеног за умрло и почетак тока рокова***Члан 134**

Као дан отварања наслеђа лица које је проглашено за умрло сматра се дан кад је решење о проглашењу лица за умрло постало правоснажно ако у самом решењу није као дан смрти одређен неки други дан.

Рокови који по овом закону почињу тећи од дана отварања наслеђа, почињу да теку у случају проглашења лица за умрло тек од дана кад је решење о томе постало правоснажно.

*Способност за наслеђивање***Члан 135**

Наследник може бити само лице које је у животу у тренутку отварања наслеђа.

Дете већ зачето у тренутку отварања наслеђа сматра се као рођено ако се роди живо.

Наследници по тестаменту могу бити и правна лица уколико посебним прописима није што друго одређено.

*Недостојност за наслеђивање***Члан 136**

Недостојан је да наследи, како на основу закона тако и на основу тестаментa, као и да добије ма шта на основу тестаментa:

1) онај који је умишљајно лишио живота оставиоца, или покушао да га лиши живота;

2) онај који је принудом или претњом натерао, или преваром навео оставиоца да направи или опозове тестамент или неку одредбу тестаментa, или га спречи да то учини;

3) онај који је уништио или сакрио тестамент оставиоцев у намери да спречи остварење последње воље оставиоцеве, као и онај који је фалсификовао тестамент оставиоцев;

4) онај који се теже огреши о обавезу издржавања према оставиоцу према коме је имао законску обавезу издржавања, као и онај који није хтео укарати оставиоцу нужну помоћ;

5) грађанин Федеративне Народне Републике Југославије који је пребегao из земље да би избегао осуду за теже кривично дело, или избегао обавезу служења војске или вршио непријатељску делатност против Федеративне Народне Републике Југославије.

Члан 137

Недостојност не смета потомцима недостојног, и они наслеђују као да је он умро пре оставиоца.

Недостојност престаје опрощајем оставиоца.

О недостојности суд води рачуна по службеној дужности, изузев у случају отрешења о обавезу издржавања и неуказивања нужне помоћи.

*Поступак са заоставштином кад су наследници непознати***Члан 138**

Ако није познато да ли има наследника, суд ће огласом позвати лица која полажу право на наслеђе да се пријаве суду.

Ако се по протеку године дана од објављивања огласа не појави ниједан наследник заоставштине се предаје надлежном народном одбору али се тиме наследник који би се појавио доцније не лишава права да му се преда заоставштина или део који му припада.

*Постављање стараоца наследству***Члан 139**

Кад су наследници непознати или непознатог бо-
равишта, или кад постоји спор ко је наследник, као

и у осталим случајевима кад је то потребно, суд ће поставити стараоца заоставштине који је овлашћен да у име наследника тужи или буде тужен, да наплаћује потраживања и исплаћује дугове, и уопште да заступа наследнике.

О постављењу привременог стараоца суд ће обавестити орган старатељства који може поставити другог стараоца.

II. СТИЦАЊЕ ЗАОСТАВШТИНЕ И ОДРИЦАЊЕ ОД НАСЛЕЂА

Прелазак заоставштине на наследнике

Члан 140

Заоставштина умрлог лица прелази по сили закона на његове наследнике у тренутку његове смрти

Одрицање од наслеђа

Члан 141

Наследник се може одрећи наслеђа изјавом суду до свршетка расправе заоставштине.

Ово одрицање важи и за потомке онога који се одрекао, ако није изрично изјавио да се одриче само у своје име.

Ако су потомци малолетни за ово одрицање није потребно одобрење старатељског органа.

Наследник који се одрекао само у своје име сматра се као да никад није био наследник.

Ако се одрекну наслеђа сви наследници који припадају најближем наследном реду у тренутку смрти оставиоца, на наслеђе се позивају наследници следећег наследног реда.

Члан 142

Ако је наследник умро пре свршетка расправе заоставштине а није се одрекао наслеђа, право одрицања прелази на његове наследнике.

Ко се не може одрећи наслеђа

Члан 143

Не може се одрећи наслеђа наследник који је у погледу заоставштине учинио нешто што показује његову намеру да се прими наслеђа.

Мере које један наследник предузме само ради очувања заоставштине, као и мере текуће управе, не лишавају га права да се одрекне наслеђа.

Садржина изјаве о одрицању од наслеђа

Члан 144

Одрицање од наслеђа не може бити делимично ни под условом.

Одрицање у корист одређеног наследника не сматра се као одрицање од наслеђа, него као изјава о уступању свог наследног дела.

Одрицање од наслеђа које није отворено

Члан 145

Одрицање од наслеђа које није отворено нема никаквог правног дејства.

Изузетно, потомак који може самостално располагати својим правима може се споразумом с претком одрећи наследства које би му припало после смрти претка.

За пуноважност овог споразума потребно је да буде састављен у писменом облику и оверен од суда.

Ово одрицање важи и за потомке онога који се одрекао, ако споразумом о одрицању или накнадним споразумом није што друго одређено.

Неопозивост изјаве о одрицању или о примању наслеђа. Њен поништај

Члан 146

Изјава о одрицању од наслеђа или о примању наслеђа не може се опозвати.

Наследник који је дао изјаву може тражити поништење изјаве ако је она изазвана принудом или претњом, или дата услед преваре или у заблуди.

Прираштај

Члан 147

Део тестаменталног наследника који се одрекао наслеђа припада оставиочевим законским наследницима, ако из самог тестаментa не произилази каква друга намера завештаочева.

Члан 148

Део законског наследника који се одрекао наслеђа наслеђује се као да је тај наследник умро пре оставиоца.

Застарелост права захтевати заоставштину

Члан 149

Право захтевати заоставштину као наследник оставиоца застарева према савесном држаоцу за годину дана од када је наследник сазнао за своје право и за држаоца ствари заоставштине, а најдаље за десет година рачунајући за законског наследника од смрти оставиоце а за тестаменталног наследника од проглашења тестаментa.

Према несавесном држаоцу оно застарева за тридесет година.

III. ОДГОВОРНОСТ НАСЛЕДНИКА ЗА ДУГОВЕ ОСТАВИОЧЕВЕ

Обим наследникове одговорности за дугове

Члан 150

Наследник одговара за дугове оставиоце до висине вредности наслеђене имовине.

Кад има више наследника они одговарају солидарно за дугове оставиоце, и то сваки до висине вредности свог наследног дела без обзира да ли је извршена деоба наследства.

Међу наследницима дугови се деле сразмерно њиховим наследним деловима, ако тестаментом није друкчије одређено.

Одвајање заоставштине

Члан 151

Повериоци оставиоцеви могу захтевати у року од три месеца од отварања наслеђа да се заоставштина одвоји од имовине наследника

У том случају наследник не може располагати стварима и правима заоставштине, нити се његови повериоци могу из њих наплатити, док се не наплате повериоци који су тражили одвајање.

Повериоци оставиоцеви који су тражили ово одвајање могу наплатити своја потраживања само из средстава заоставштине.

Одвојеној заоставштини суд може поставити стараоца.

IV. ДЕОБА НАСЛЕДСТВА

Право на деобу

Члан 152

Деобу наследства може захтевати сваки наследник у свако доба, само не у невреме.

Ово право не може застарети.

Ништав је уговор којим се наследник одриче права да тражи деобу као и одредба у тестаменту којом се деоба забрањује или ограничава.

Наследничка заједница

Члан 153

До деобе наследници управљају и располажу наслeдством заједнички.

Ако нема извршиоца тестамент а наследници се не сложе о управљању наследством суд ће, на захтев једног од њих, поставити управитеља који ће за све њих управљати наследством, или одредити сваког наследнику део наследства којим ће он управљати.

За управитеља суд може поставити и неког од наследника.

Управитељ може с одобрењем суда располагати стварима из заоставштине ако је за то овлашћен тестаментом или ако је то потребно ради исплате трошкова или отклањања какве штете.

Уступање наследног дела пре деобе

Члан 154

Сваки наследник може пре деобе пренети свој наследни део, потпуно или делимично, само на једног или више санаследника.

Уговор о преносу наследног дела мора бити судски оверен.

Уговор наследника са лицем које није наследник о уступању наследног дела само обавезује наследника да по извршеној деоби преда свој део сауговорнику; њиме сауговорник не добија до деобе никакво друго право.

Право наследника који су живели или привређивали у заједници са оставиоцем

Члан 155

На захтев наследника који је живео или привређивао у заједници са оставиоцем, суд може, кад то изискује оправдана потреба, одлучити да му се оставе поједине ствари, покретне или непокретне или групе ствари, које би припале у део осталих наследника, а да им он вредност тих ствари исплати у новцу у року који суд према околностима одреди.

За тако одређени износ ови наследници имају до исплате законску залогу на деловима заоставштине додељеним наследнику који је дужан да им изврши исплату.

Ако им исплата о року не буде извршена они имају право да траже наплату свог потраживања или предају ствари које би им иначе припале у име наследног дела.

Деоба предмета домаћинства

Члан 156

Предмети домаћинства који служе за задовољење свакодневних потреба наследника који је живео са оставиоцем у истом домаћинству, а који није његов потомак ни његов брачни друг, оставиће му се на његов захтев, а њихова вредност ће се урачунати у део тог наследника.

Уколико вредност тих предмета премаша вредност наследног дела, наследник коме су ти делови остављени ову разлику исплатиће осталим наследницима у новцу.

Обавеза заштите међу наследницима после деобе

Члан 157

Сваком наследнику остали наследници одговарају по самом закону ако би му неко треће лице, позивајући се на неко право засновано пре деобе, одузело ствар која је стављена у његов наследни део, или иначе смањило његово право.

Они јемче исто тако да ствари стављене у његов део немају скривених недостатака.

Наследници јемче да потраживање оставиоца стављено у део једног наследника постоји и да ће се моћи наплатити од дужника.

Обавеза јемства за постојање и наплативост потраживања траје годину дана по завршеној деоби, а за потраживања чији рок исплате пада после деобе она траје годину дана од доспелости.

У свима случајевима јемства по овоме члану сваки наследник јемчи и дугује накнаду сразмерно свом наследном делу.

ГЛАВА ШЕСТА

ПОСЕБНЕ ОДРЕДБЕ О НАСЛЕЂИВАЊУ

I. НАСЛЕЂИВАЊЕ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ЗЕМЉИШТА

Члан 158

Нико не може наследити више пољопривредног земљишта него што може имати по закону, односно више него што је потребно да се допуни законски максимум.

Ако пољопривредно земљиште које би припало наследнику по општим прописима о наслеђивању заједно са његовим земљиштем прелази законски максимум тога наследника, наследник има право да у оквиру законског максимума изабере између својих и наслеђених парцела оне парцеле које ће задржати.

У том случају вишак земљишта наслеђују његови санаследници до висине њиховог законског максимума, а оно што остане преко тога постаје општенародна имовина и за њу наследнику припада накнада по постојећим прописима.

Такав наследник место пољопривредног земљишта које није могао наследити може захтевати од санаследника накнаду за вишак који су наследили, а ако ови на то не пристају, тај вишак земљишта постаје општенародна имовина.

II. НАСЛЕЂИВАЊЕ ЗАОСТАВШТИНЕ ЧЛАНА ПОРОДИЧНЕ ЗАДРУГЕ

Члан 159

Заоставштину члана породичне задруге наслеђују његови наследници по општим правилима о наслеђивању, ако посебним прописима није што друго одређено.

Законима народних република могу се у оквиру основних начела овог закона донети посебне одредбе о наслеђивању у породичним задругама.

ГЛАВА СЕДМА

СУКОБ ЗАКОНА

Примена закона на југословенске држављане

Члан 160

Одредбе овог закона важе за наслеђивање свих држављана Федеративне Народне Републике Југославије без обзира где је наступила смрт и где се налази имовина.

Реципроцитет

Члан 161

Иностранци држављанин уживаће у Федеративној Народној Републици Југославији иста наследна права као и југословенски држављани, ако држава чији је он држављанин признаје југословенским држављанима иста наследна права која уживају и њени држављани.

Наслеђивање иностраних држављана

Члан 162

За наслеђивање иностраних држављана важе одредбе закона земље чији је држављанин био оставилац у време своје смрти.

Али ако овај закон упућује на неки други закон, примениће се тај последњи закон.

Наслеђивање лица без држављанства**Члан 163**

За наслеђивање лица без држављанства важе одредбе закона земље његовог последњег држављанства, а ако то лице никад није имало држављанство, или је ово непознато, онда закон земље његовог последњег пребивалишта, а у недостатку овог закон земље његовог последњег бора-вишта.

Форма тестаментa**Члан 164**

Тестамент држављанина Федеративне Народне Републике Југославије сачињен у иностранству пуноважан је у погледу форме ако је сачињен по прописима тамошњег закона.

Тестамент иностраног држављанина је пуноважан у погледу форме ако је сачињен у облику прописаном у националном закону оставиоца, или у закону места састављања, или у овом закону.

Тестамент иностраног држављанина**Члан 165**

Услови за пуноважност тестаментa иностраног држављанина процењују се по закону земље чији је он држављанин.

Ограничење примене иностраног закона**Члан 166**

Одредбе иностраног закона неће се применити уколико су у супротности с јавним поретком Федеративне Народне Републике Југославије.

Инострани држављанин не може наследити више некретнина у Федеративној Народној Републици Југославији него што то може југословенски држављанин.

ДЕО ДРУГИ**ПОСТУПАК У НАСЛЕДНИМ СТВАРИМА****ГЛАВА ПРВА****САСТАВЉАЊЕ СУДСКОГ ТЕСТАМЕНТА, ЧУВАЊЕ И ОПОЗИВАЊЕ ТЕСТАМЕНТА****Надлежност****Члан 167**

За састављање судског тестаментa, чување тестаментa у суду и за опозивање тестаментa пред судом надлежан је сваки срески суд.

Послове око састављања, узимања на чување и опозивања тестаментa врши судија.

Састављање судског тестаментa**Члан 168**

Кад се тестамент саставља у суду по казивању завештаоца, судија ће саставити записник у који ће унети све изјаве и потврде које су по овом закону потребне.

При састављању тестаментa суд ће настојати да изјаве завештаоца буду јасно изражене и верно забележене као и да се тестамент састави у форми која је потребна за његову пуноважност.

Утврђивање истоветности завештаоца и сведока**Члан 169**

Ако судија не познаје завештаоца лично и по имену, истоветност завештаоца се утврђује изјавама два пунолетна сведока које судија лично познаје или чију је истоветност утврдио исправама изданим од надлежног органа,

Ако завешталац има од надлежног органа издану исправу са фотографијом и потписом, довољно је да његову истоветност посведочи само један сведок.

Истоветност сведока тестаментa, ако их судија лично не познаје, утврдиће се исправом изданом од надлежног органа.

У записнику ће се навести начин на који је утврђена истоветност завештаоца и сведока истоветности односно сведока тестаментa.

Записник потписују, поред судије и записничара, завешталац, сведоци истоветности и сведоци тестаментa.

Ако завешталац и сведоци истоветности не знају писати, ставиће на записник свој рукознак.

Тестамент састављен од више листова**Члан 170**

Ако се записник о састављању тестаментa састоји од више листова, они ће се прошити јемствеником и оба краја јемственика запечатити судским печатом.

Сваки лист завешталац ће посебно потписати односно на њему ставити свој рукознак.

На крају записника назначиће се од колико се листова састоји тестамент.

Чување судског тестаментa и предаја завештаоцу**Члан 171**

Тестамент састављен у суду завешталац може оставити на чување суду а може захтевати да му се преда.

Ако завешталац остави судски тестамент на чување суду, судија ће наредити да се тестамент стави у посебан омот и запечатити, а завештаоцу ће се на његов захтев издати потврда да је тестамент састављен и остављен суду на чување.

Тестамент се чува у суду одвојено од осталих списа.

Кад завешталац тражи да му се преда судски тестамент, судија ће му предати записник о састављању тог тестаментa, а у посебном записнику, који потписује завешталац, утврдиће се да је тестамент састављен у суду и предат завештаоцу.

Састављање тестаментa завештаоцу који не зна службени језик или је нем**Члан 172**

Ако завешталац не зна службени језик, позваће се заклетни тумач и још два сведока који уз службени језик знају и језик завештаоца, па ће се тестамент пред њима у записник написати онако како га тумач преведе на службени језик.

Ако је завешталац нем позваће се заклетни тумач и два сведока који се са завештаоцем могу споразумети.

Записник о састављању тестаментa у случајевима из претходних ставова потписују и тумач и сведоци.

Поверавање тестаментa суду**Члан 173**

Кад се предаје на чување тестамент који није састављен у суду, завешталац га предаје лично судији, отвореног или у затвореном омоту.

О предаји тестаментa саставиће се записник у коме се мора навести како је утврђена истоветност завештаоца.

Отворени тестамент ставиће се у посебан омот и запечатити, а завештаоцу ће се на његов захтев издати потврда да је тестамент поверен суду.

Ако је на чување предан отворен тестамент судија ће завештаоца упозорити на недостатке због којих тестамент не би био пуноважан.

Враћање тестаментa завештаоцу**Члан 174**

Тестамент који се налази на чувању код суда вратиће се завештаоцу на његов захтев.

Тестамент ће се вратити и завештаоцем пуномоћнику који има оверено пуномоћје за тај посао.

О враћању тестаментa саставиће се записник у коме ће се навести начин на који је утврђена истоветност лица коме се враћа тестамент.

Ако се тестамент враћа пуномоћнику, пуномоћје ће се приложити записнику и задржати у суду.

Чување исправа о усменом тестаменту**Члан 175**

Ако су сведоци усменог тестаментa поднели суду писмено које садржи вољу завештаоца, суд ће пријем оваквог писмена записнички утврдити, ставити у посебан омот и запечатити.

Овако ће суд поступити и кад сведоци усменог тестаментa дођу у суд да усмено понове изјаву завештаоца.

Приликом узимања изјава сведока суд ће настојати да утврди праву вољу завештаоца, а поред тога испитаће околности од којих зависи пуноважност усменог тестаментa.

Исправе о усменом тестаменту чуваће се у суду одвојено од осталих списа.

Опозивање тестаментa пред судом**Члан 176**

Завешталац може пред судом опозвати свој тестамент.

На опозивање тестаментa пред судом сходно ће се примењивати одредбе овог закона које важе за састављање тестаментa пред судом.

Кад завешталац опозове тестамент, опозивање ће се забележити и на тестаменту који се чува у суду.

Састављање и опозивање тестаментa ван судске зграде**Члан 177**

У случају потребе суд ће саставити тестамент и примити изјаву о опозивању тестаментa и ван судске зграде.

Обавештавање суда завештаоцевог пребивалишта**Члан 178**

Ако је тестамент састављен у суду на чијем подручју завешталац нема пребивалиште, или ако је тестамент таквом суду предан на чување, или ако је тестамент пред таквим судом опозван, дужан је тај суд да о томе одмах извести суд на чијем подручју завешталац има своје пребивалиште.

ГЛАВА ДРУГА**ПОСТУПАК ЗА РАСПРАВЉАЊЕ
ЗАОСТАВШТИНЕ****І. ОПШТЕ ОДРЕДБЕ****Предмет поступка за расправљање заоставштине****Члан 179**

У поступку за расправљање заоставштине суд утврђује ко су наследници умрлог, која имовина сачињава његову заоставштину и која права из заоставштине припадају наследницима, легатарима и другим лицима.

Примена правила парничног поступка**Члан 180**

У поступку за расправљање заоставштине примењују се правила парничног поступка уколико овим законом није друкчије одређено.

Покретање поступка**Члан 181**

Поступак се покреће по службеној дужности чим суд сазна да је неко лице умрло или да је проглашено за умрло.

Дужност суда да што пре утврди права странака**Члан 182**

У току целог поступка суд ће пазити да права странака буду што пре утврђена и обезбеђена.

Суд ће узети у оцену све предлоге заинтересованих лица који су поднесени писмено или усмено.

Поступак се не сме одуговлачити због неважних формалности или незнатних недостатака у поступку.

Писмени поднесци вратиће се ради исправке само ако се из њих не може видети шта се тражи.

Дужност суда у погледу лица која не могу да се старају о својим пословима**Члан 183**

Суд је дужан да посебно пази да дођу до својих права лица која услед малолетства, душевне болести или других околности нису способна никако или нису способна потпуно да се сама старају о својим пословима.

На основу којих се доказа доноси одлука**Члан 184**

Суд доноси одлуку на основу резултата целокупног расправљања, узимајући у обзир како доказе које су странке поднеле тако и доказе које је суд прибавио.

Одлука се може заснивати и на доказима који нису изведени пред судијом који доноси одлуку.

Надлежност и састав суда**Члан 185**

За расправљање заоставштине надлежан је срески суд.

Све одлуке у току поступка доноси судија појединачно.

Ко предузима радње у поступку**Члан 186**

Извођење доказа и узимање изјаве о одрицању од наслеђа врши судија са записничаром.

Остале изјаве и предлоге странака могу узимати на записник и судски референти.

Записник и белешке**Члан 187**

О радњама извршеним у поступку по правилу се саставља записник.

О мање важним изјавама странака и обавештењима које суд прикупља може се уместо записника ставити само белешка на спису.

Записник потписују странке ако су присуствовале радњи у поступку, судија и записничар односно референт који је саставио записник.

Белешку на спису потписује њен састављач.

Форма одлука**Члан 188**

Одлуке се доносе у облику решења. Решења против којих је дозвољена самостална жалба и решења другостепеног суда морају бити образложена.

Жалба против решења**Члан 189**

Против решења среског суда дозвољена је жалба, уколико овим законом није друкчије одређено. Жалба се подноси у року од петнаест дана од достављања.

Жалба задржава извршење решења, ако суд друкчије не одлучи.

Суд ће одлучити да жалба не задржава извршење решења нарочито у случајевима ако су решењем одређене мере за обезбеђење заоставштине, а услед одлагања постоји опасност да се извршење ових мера осујети.

Поступак по жалби**Члан 190**

Жалба се подноси среском суду, који може поводом жалбе сам, новим решењем, преиначити своје раније решење или га опозвати ако се тиме не вређају права других лица заснована на том решењу.

Ако првостепени суд не преиначи односно не опозове своје решење, доставиће жалбу окружном суду без обзира да ли је жалба поднесена у року који закон одређује.

Окружни суд решава по правилу само о жалбама које су благовремено поднете, али он може узети у обзир и жалбу која је неблаговремено поднета ако се тиме не вређају права других лица која се заснивају на решењу.

Ревизија**Члан 191**

Ако је решењем окружног суда које је донето поводом жалбе против решења о наслеђивању или решења о легату повређен закон, странке могу поднети ревизију републичком врховном суду односно Врховном суду Аутономне Покрајине Војводине.

Ревизија се подноси првостепеном суду у року од петнаест дана од дана достављања решења другостепеног суда.

Неблаговремену ревизију одбациће првостепени суд решењем.

Трошкови поступка**Члан 192**

Овака странка сноси трошкове које је имала током или поводом поступка.

Ако је било заједничких трошкова, одредиће суд у којој ће сразмери странке сносити те трошкове.

По предлогу једне странке суд може одлучити да друга странка накнади трошкове које јој је проузроковала прубом кривицом.

Поступак за време судског одмора**Члан 193**

За време судског одмора расправљање се заоставштине само у хитним случајевима.

Хитност оцењује претседник суда.

Ко се сматра странком**Члан 194**

Странком у смислу овог закона сматрају се наследници, легатари као и друга лица која остварују неко право из заоставштине.

II. НАДЛЕЖНОСТ

Надлежност за расправљање заоставштине југословенског држављанина

Члан 195

За расправљање заоставштине држављанина Федеративне Народне Републике Југославије ис-

кључиво је надлежан југословенски суд у погледу његове непокретне имовине која се налази у Федеративној Народној Републици Југославији, а у погледу његове покретне имовине без обзира где се она налази.

Ако се његова непокретна имовина налази у иностранству југословенски суд биће надлежан само ако по законима иностране државе у којој се налази имовина није надлежан инострани орган.

Надлежност за расправљање заоставштине страног држављанина

Члан 196

За расправљање заоставштине страног држављанина у погледу његове непокретне имовине која се налази у Федеративној Народној Републици Југославији искључиво је надлежан југословенски суд.

За расправљање заоставштине страног држављанина у погледу његове покретне имовине која се налази у Федеративној Народној Републици Југославији надлежан је југословенски суд:

1) ако је то међународним уговором одређено;

2) ако не постоји узајамност са стране иностране државе којој је умрли припадао;

3) ако је по законима иностране државе којој је умрли припадао југословенски суд надлежан за расправљање заоставштине или ако инострана држава изјави да неће да расправља заоставштину;

4) ако сви наследници који се налазе у Федеративној Народној Републици Југославији предложе да расправу заоставштине спроведе југословенски суд, а наследници и легатари који се налазе у иностранству не ставе у року од шест месеци од позива суда приговор ненадлежности југословенског суда.

Ако суд посумња у постојање узајамности, обратиће се Савезном извршном већу за објашњење које је за суд обавезно.

Кад југословенски суд није надлежан за расправљање заоставштине страног држављанина он је ипак надлежан да издаје наредбе за обезбеђење заоставштине и за заштиту права која према заоставштини имају лица која се налазе у Федеративној Народној Републици Југославији.

Надлежност за расправљање заоставштине лица без држављанства и лица непознатог држављанства

Члан 197

За расправљање заоставштине лица без држављанства или лица чије се држављанство не може установити у погледу његове непокретне имовине која се налази у Федеративној Народној Републици Југославији искључиво је надлежан југословенски суд.

Исто тако је југословенски суд искључиво надлежан за расправљање заоставштине таквог лица у погледу његове покретне имовине која се налази у Федеративној Народној Републици Југославији, ако је у часу смрти за то лице постојала општа месна надлежност у Федеративној Народној Републици Југославији.

Ако за то лице није постојала општа месна надлежност у Федеративној Народној Републици Југославији, сходно ће се примењивати одредбе које важе за расправљање заоставштине страног држављанина подразумевајући под иностраном државом државу у којој је умрли у време смрти имао општу месну надлежност.

Месна надлежност**Члан 198**

За расправљање заоставштине месно је надлежан срески суд који је за умрлог у часу његове

смрти био опште месно надлежан (оставински суд).

Ако за умрлог у часу смрти није постојала општа месна надлежност у Федеративној Народној Републици Југославији, надлежан је суд на чијем се подручју налази претежни део његове заоставштине.

Ако се ниједан део заоставштине не налази у Федеративној Народној Републици Југославији, Савезни врховни суд одредиће који ће срески суд бити месно надлежан.

Привремене мере за обезбеђење заоставштине може наредити суд на чијем је подручју оставилац умро као и суд на чијем се подручју налази имовина оставиоца.

Кад за расправљање заоставштине није надлежан југословенски суд, надлежност југословенског суда који је овлашћен да спроводи поједине радње одређује се према претходним ставовима овог члана.

Дужност суда да пази на своју надлежност

Члан 199

У току целог поступка суд је дужан да пази на своју стварну и месну надлежност.

Странке не могу споразумом мењати стварну и месну надлежност.

III. ПРЕТХОДНЕ РАДЊЕ

Дужност матичара

Члан 200

Кад је неко лице умрло или је проглашено за умрло, матичар који је надлежан да изврши упис смрти у матичну књигу умрлих дужан је да у року од тридесет дана по извршеном упису достави смртницу оставинском суду.

Ако матичар није у могућности да прибави податке за састављање смртнице, доставиће смртницу само са оним подацима којима располаже, изнеће разлоге због којих није могао да смртницу потпуно састави и навешће податке који би могли послужити суду за проналажење наследника и имовине умрлог.

Ако је неко лице умрло ван подручја општине у којој је имало своје пребивалиште или боравиште, матичар ће оставинском суду доставити само извод из матичне књиге умрлих као и податке којима располаже а који могу послужити за састављање смртнице.

Како се саставља смртница

Члан 201

Смртница се саставља на основу података добијених од сродника умрлог, од лица са којима је умрли живео, као и од других лица која могу пружити податке који се уносе у смртницу.

Смртница се саставља и у случају кад умрли није оставио никакве имовине.

Кад суд саставља смртницу

Члан 202

Ако је оставинском суду достављена непотпуна смртница или само извод из матичне књиге умрлих, суд ће према околностима сам саставити смртницу у суду, или ће наредити да смртницу састави судски службеник ван суда, или ће састављање смртнице поверити матичару који може да састави смртницу.

Суд може кад је то целисходно сам саставити смртницу и ван случајева из претходног става, ако је изводом из матичне књиге умрлих или другом јавном исправом доказана смрт неког лица или његово проглашење за умрло.

Садржина смртнице

Члан 203

У смртницу се уносе ови подаци:

1) породично и рођено име умрлог и име његовог оца, занимање, дан рођења и држављанство умрлог, а за умрла женска лица и њихово девојачко породично име;

2) дан, месец, година, место, и по могућности час смрти;

3) место у коме је умрли имао пребивалиште односно боравиште;

4) породично и рођено име, дан рођења, занимање, пребивалиште односно боравиште брачног друга умрлог, и брачне, ванбрачне и усвојене деце;

5) породично и рођено име, дан рођења и пребивалиште односно боравиште осталих сродника који би могли бити позвани на наслеђе на основу закона, као и лица која су позвана на наслеђе на основу тестамент;

6) приближна вредност непокретне имовине и посебно приближна вредност покретне имовине умрлог.

Даље, по могућности треба у смртници навести: место где се налази имовина коју је умрли оставио, да ли има имовине за чије држање, чување или пријављивање постоје посебни прописи, да ли има готовог новца, хартија од вредности, драгоцености, уложних књижица или каквих других важних исправа, да ли је умрли оставио дугова и колико, да ли је умрли оставио писмени тестамент или уговор о поклону на случај смрти и где се они налазе, а ако је умрли направио усмени тестамент, онда породично и рођено име, занимање и боравиште сведока пред којим је усмени тестамент направљен.

У смртници ће се посебно назначити да ли се очекује рођење детета умрлог и да ли његова деца или брачни друг имају стараоца.

Ако је пре оставиоца умро његов брачни друг или које његово дете, или које друго лице које би могло бити позвано на наслеђе, у смртници ће се назначити дан и место њихове смрти.

Кад се врши попис и процена

Члан 204

Попис и процена имовине умрлог врши се по одлуци оставинског суда, кад се не зна за наследнике или за њихово боравиште, кад су наследници лица која услед малолетства, душевне болести или других околности нису способна никако или нису способна потпуно да се сама старају о својим пословима, кад заоставштина треба да се преда народном одбору или друштвеној организацији, или у другим оправданим случајевима.

Суд ће наредити да се изврши попис и процена и у случају кад то захтевају наследници, легатари или повериоци умрлог.

Попис и процена извршиће се и без одлуке суда приликом састављања смртнице ако то тражи који од наследника.

Шта обухвата попис

Члан 205

Попис ће обухватити целокупну имовину непокретну и покретну која је била у поседу умрлог у време његове смрти.

Попис ће обухватити и имовину која је припала умрлом а која се налази код другог лица, са назначењем код кога се налази та имовина и по ком основу, као и имовину коју је држао умрли а за коју се тврди да није његова својина.

У попису имовине забележиће се потраживања и дугови умрлог, а посебно и неплаћени порез.

Начин пописивања

Члан 206

Покретне ствари пописују се по врсти, роду, броју, мери и тежини или појединачно.

Непокретности пописују се појединачно са назначењем места где се налазе, културе земљишта, и земљишнокњижних података ако су познати.

Процена пописане имовине

Члан 207

Приликом вршења пописа имовине истовремено ће се назначити вредност појединих покретних и непокретних ствари које улазе у заоставштину.

Ко врши попис и процену

Члан 208

Попис и процену имовине врши службеник народног одбора општине (града).

Попис и процену имовине може извршити службеник суда кога судија одреди.

Попис и процена се врши у присуству два пунолетна грађанина, а кад је то потребно и уз суроволање вештака.

Попису и процени може присуствовати свако заинтересовано лице.

Достављање пописа и процене суду

Члан 209

Народни одбор општине (града) чији су органи извршили попис и процену заоставштине, доставиће податке о извршеном попису и процени оставинском суду.

Поступање са предметима за које постоје посебни прописи

Члан 210

Кад се у заоставштини пронађу предмети за чије држање, чување или пријављивање постоје посебни прописи, са њима ће се после извршеног пописа поступати по тим прописима.

Привремене мере за обезбеђење заоставштине

Члан 211

Ако се утврди да ниједан од присутних наследника није способан да управља имовином, а нема законског заступника, или ако су наследници непознати или отсутни, или кад друге околности налажу нарочиту опрезност, народни одбор општине (града) предаће у хитним случајевима имовину или њен део на чување поузданом лицу, и о томе ће одмах обавестити суд на чијем се подручју та имовина налази, који може ову меру изменити или укинути.

Готов новац, хартије од вредности, драгоцености, уложне књижице и друге важне исправе треба у таквом случају предати на чување суду на чијем се подручју налази имовина.

Овај суд ће обавестити оставински суд о свим мерама за обезбеђење заоставштине.

Постављање стараоца заоставштине

Члан 212

Кад је по овом закону потребно поставити стараоца заоставштине, постављање ће извршити оставински суд.

Пре постављања стараоца суд ће затражити мишљење у погледу личности стараоца од лица која су позвана на наслеђе.

IV. ПОСТУПАК СА ТЕСТАМЕНТОМ

Предаја тестаментa суду

Члан 213

Тестамент који је умрли оставио доставиће се суду заједно са смртвоницом.

Орган који саставља смртвоницу провериће да ли је иза умрлог остао писмени тестамент или исправа о усменом тестаменту.

Проглашење тестаментa

Члан 214

Кад суд утврди да је лице које је оставило тестамент умрло или да је проглашено за умрло, отвориће његов тестамент без повреде печата, прочитаће га и о томе саставити записник.

Овако ће се поступити без обзира да ли је тестамент по закону пуноважан и без обзира да ли има више тестамената.

Отварање и читање тестаментa извршиће се у присуству два пунолетна грађанина, који могу бити и наследници.

Проглашењу тестаментa могу присуствовати наследници, легатари и друга заинтересована лица и тражити препис тестаментa.

Срески суд код кога се тестамент нађе или коме буде поднесен отвориће и прочитати тестамент иако је за расправљање заоставштине надлежан други срески суд или инострани орган.

Записник о проглашењу писменог тестаментa

Члан 215

Записник о проглашењу писменог тестаментa треба да садржи:

- 1) колико је тестамената нађено, који датум они носе и где су нађени;
- 2) ко их је предао суду или састављачу смртвонице;
- 3) који су сведоци присуствовали отварању и проглашењу тестаментa;
- 4) да ли је тестамент предат отворен или затворен и каквим је печатом био запечаћен.

Ако је приликом отварања тестаментa примећено да је печат повређен или да је у тестаменту нешто брисано, прецртано или исправљано, или ако се што друго сумњиво нађе, мора се и то у записнику навести.

Записник потписују судија, записничар и сведоци.

На проглашеном тестаменту суд ће ставити потврду о његовом проглашењу са назначењем дана проглашења, као и број и датум осталих пронађених тестамената.

Проглашење усменог тестаментa

Члан 216

Ако је умрли направио усмени тестамент, и о томе честоји исправа коју су сведоци својеручно потписали, суд ће садржину ове исправе прогласити по одредбама које важе за проглашење писменог тестаментa.

Ако такве исправе нема, саслушаће се понаособ сведоци пред којима је усмени тестамент изјављен о садржини тестаментa, а нарочито о околностима од којих зависи његова пуноважност, па ће се записник о саслушању ових сведока прогласити по одредбама које важе за проглашење писменог тестаментa.

Ако странка захтева да се сведоци усменог тестаментa саслушају под заклетвом, или ако суд нађе да је такво саслушање потребно, одредиће роциште за саслушање ових сведока на које ће позвати предлагаче, а остала заинтересована лица само ако се тиме не би одуговлачио поступак.

Проглашење несталог или уништеног тестаментa

Члан 217

Ако је писмени тестамент нестao или је уништен независно од оставиоачеве воље, а међу заинтересованим лицима нема спора о ранијем постојању тог тестаментa, о облику у коме је састављен, о начину нестанка или уништења, као ни о садржини тестаментa, оставински суд ће о томе саслушати сва заинтересована лица и по њиховом предлогу извести потребне доказе, па ће тај записник прогласити по одредбама које важе за проглашење писменог тестаментa.

Ако би заоставштина, кад не би било тестаментa, постала општенародна имовина, за поступак по претходном ставу потребна је сагласност надлежног државног органа.

Ако међу заинтересованим лицима има лица која нису способна да се сама старају о својим пословима, потребна је сагласност старатељског органа.

Достављање и чување исправа о проглашењу тестаментa

Члан 218

Записник о проглашењу тестаментa са изворним писменим тестаментом, односно исправом о усменом тестаменту или са записником о саслушању сведока усменог тестаментa, доставиће се оставинском суду, а суд који је тестамент прогласио задржаће њихов препис.

Изворни писмени тестамент, исправа о усменом тестаменту, записник о саслушању сведока усменог тестаментa, као и записник о садржини несталог или уништеног писменог тестаментa чуваће се у суду одвојено од других списа а њихов оверени препис приложитиће се списима.

V. ПОСТУПАК ОСТАВИНСКОГ СУДА ПО ПРИЈЕМУ СМРТОВНИЦЕ

Испитивање надлежности

Члан 219

По пријему смртовнице суд ће испитати да ли је надлежан за расправљање заоставштине, па ако установи да није надлежан доставиће предмет надлежном суду.

Ако суд установи да је за расправљање заоставштине надлежан инострани орган, решењем ће се прогласити ненадлежним.

Мере оставинског суда за обезбеђење заоставштине

Члан 220

Мере за обезбеђење заоставштине може наредити оставински суд у току целог поступка за расправљање заоставштине.

Позивање извршиоца тестаментa

Члан 221

Ако је оставилац поставио извршиоца тестаментa, суд ће то овом саопштити и позвати га да у одређеном року изјави да ли се прима те дужности.

Постављање староца нерођеном детету

Члан 222

Ако се очекује рођење детета које би било позвано на наслеђе, оставински суд ће обавестити орган старатељства који ће нерођеном детету поставити староца, а ако постоји опасност због одлагања, суд ће поставити привременог староца и о томе извести орган старатељства.

Поступак кад нема имовине или кад је имовина незнатна

Члан 223

Ако према подацима из смртовнице умрли није оставио имовину, оставински суд ће одлучити да се не расправља заоставштина.

Исто тако ће суд поступити и у случају ако је умрли оставио само покретну имовину чија вредност без одбитка дугова не прелази износ од 500.000 динара, а ниједно од лица позваних на наслеђе не тражи да се спроведе расправа.

Кад суд одлучи да се не расправља заоставштина, обавестиће о томе орган старатељства ако међу наследницима има лица која нису способна да се сама старају о својим пословима.

Ако је суд одлучио да се не расправља заоставштина због тога што њена вредност не прелази износ од 500.000 динара, лица позвана на наслеђе могу остваривати права која им припадају као наследницима.

Одвајање заоставштине од имовине наследника

Члан 224

Кад се по одредбама закона може тражити одвајање заоставштине, суд ће на предлог овлашћених лица наредити одвајање заоставштине од имовине наследника, примењујући притом сходно одредбе овог закона о привременим мерама за обезбеђење заоставштине.

VI. РАСПРАВЉАЊЕ ЗАОСТАВШТИНЕ

Позив на рочиште

Члан 225

За расправљање заоставштине суд ће одредити рочиште.

У позиву на рочиште суд ће заинтересована лица обавестити о покретању поступка и о постојању тестаментa, ако постоји, и позвати их да одмах доставе суду писмени тестамент односно исправу о усменом тестаменту, ако се код њих налази, или да назначе сведоке усменог тестаментa.

Суд ће у позиву упозорити заинтересована лица да могу до завршетка поступка дати суду изјаву да ли се примају наслеђа или се наслеђа одричу, а ако на рочиште не дођу или не дају изјаву, да ће суд о њиховом праву одлучити према подацима којима располаже.

О покретању поступка за расправљање заоставштине, ако је умрли оставио тестамент, суд ће обавестити и на рочиште позвати и она лица која би могла по закону полагати право на наслеђе.

Ако је умрли поставио извршиоца тестаментa, суд ће и њега обавестити о покретању поступка.

Позивање огласом

Члан 226

Ако се не зна да ли има наследника, суд ће огласом позвати лица која полажу право на наслеђе да се пријаве суду у року од шест месеци од објављивања огласа у републичком службеном листу.

Оглас ће се прибити и на огласну таблу суда и објавити у републичком службеном листу, а по потреби и на други погодан начин.

Исто тако ће суд поступити ако је наследнику постављен старалац због тога што му се не зна боравиште, или због тога што се он или његов законски заступник налазе у иностранству, а у земљи немају пуномоћника.

Ако је непознато боравиште наследника, или се он или његов законски заступник налазе у ино-

странству, а у Федеративној Народној Републици Југославији немају пуномоћника, суд ће по протеку рока од шест месеци расправити заоставштину на основу изјаве постављеног староца и на основу података којима располаже.

Расправљање на рочишту

Члан 227

У поступку за расправљање заоставштине суд ће расправити сва питања која се односе на заоставштину, а нарочито о праву на наслеђе, о величини наследног дела и о праву на легат.

О овим правима одлучује суд по правилу пошто од заинтересованих лица узме потребне изјаве.

О правима лица која нису дошла на рочиште, а уредно су позвана, суд ће расправити према подацима којима располаже, узимајући у обзир њихове писмене изјаве које стигну до доношења одлуке.

Приликом расправљања заоставштине заинтересована лица могу давати изјаве без присуства других заинтересованих лица, и није потребно да се у сваком случају тим лицима даје прилика да се изјасне о изјавама других заинтересованих лица.

Ако суд посумња да је лице које по закону полаже право на наслеђе једини или најближи сродник умрлог, може саслушати и лица за која сматра да би могла имати једнако или јаче право на наслеђе, а може та лица позвати и огласом по одредбама претходног члана.

Изјаве о примању наслеђа и о одрицању од наслеђа

Члан 228

Ако се наследник примио наслеђа или се одрекао наслеђа, мора изјаву о томе потписати он сам или његов заступник.

Потпис на изјави о примању наслеђа или одрицању од наслеђа која је писмено поднета суду као и потпис на пуномоћју морају бити оверени.

У изјави треба навести да ли се наследник прима односно одриче дела који му припада на основу закона, или на основу тестаментa, или се изјава односи на нужни део.

Ако наследник изјаву о одрицању од наслеђа даје пред судом, суд ће га упозорити да се може одрећи наслеђа само у своје име или и у име својих потомака.

Приговор на попис или процену

Члан 229

Ако странке приговоре попису или процени имовине, суд може, ако то сматра за потребно, наредити да судски службеник поновно изврши попис или процену.

Ако попис имовине није извршен, може суд на основу података заинтересованих лица сам утврдити имовину која улази у заоставштину.

Упућивање на парницу због спора о чињеницама

Члан 230

Суд ће прекинути расправљање заоставштине и упутити странке на парницу или на поступак пред управним органом ако су међу странкама спорне ове чињенице:

1) чињенице од којих зависи право на наслеђе, а нарочито пуноважност или садржина тестаментa или однос наследника и оставиоца на основу кога се по закону наслеђује;

2) чињенице од којих зависи основаност захтева надживелог брачног друга и потомака оставиоца, који су живели са оставиоцем у истом домаћинству, да им се из заоставштине издвоје предмети домаћинства који служе за задовољење свакодневних потреба;

3) чињенице од којих зависи величина наследног дела, а нарочито урачунавање у наследни део;

4) чињенице од којих зависи основаност искључења нужних наследника или основаност разлога за недостојност;

5) чињенице о томе да ли се неко лице одрекло наслеђа.

Ако у наведеним случајевима не постоји спор о чињеницама, већ се странке споре о примени права, оставински суд расправиће правна питања у поступку за расправљање заоставштине.

Упућивање на парницу због спора о примени права или о чињеницама

Члан 231

Ако се наследници споре било о чињеницама било о примени права, суд ће прекинути расправљање заоставштине и упутити странке на парницу или на поступак пред управним органом у овим случајевима:

1) ако између наследника постоји спор о томе да ли нека имовина улази у заоставштину;

2) ако између наследника постоји спор поводом захтева потомака оставиоцевих који су са њим живели у заједници да им се из заоставштине издвоји део који одговара њиховом доприносу у повећању вредности оставиоцеве имовине.

Упућивање на парницу због спора о праву на легат или о другом праву на заоставштину

Члан 232

Ако између странака постоји спор о праву на легат или о другом праву из заоставштине, суд ће такође упутити странке на парницу, али неће прекидати расправљање заоставштине.

Ко се упућује на парницу. Трајање прекида

Члан 233

Суд ће упутити на парницу односно на поступак пред управним органом ону странку чије право сматра мање вероватним.

Ако суд прекине поступак, одредиће рок у коме треба покренути парницу, односно поступак пред управним органом.

Ако странка у одређеном року поступи по решењу суда, прекид поступка трајаће док парница односно поступак пред управним органом не буде правоснажно завршен.

Ако странка у одређеном року не поступи по решењу суда, наставиће се расправљање заоставштине, и ако странка до завршетка тог поступка не поднесе доказ да је покренула парницу односно поступак пред управним органом довршиће се расправљање заоставштине без обзира на захтеве у погледу којих је странка упућена на парницу односно на поступак пред управним органом.

Кад је оставински суд расправио заоставштину по претходном ставу, као и кад је расправио заоставштину а требало је да странке упуте на парницу, правоснажност одлуке оставинског суда не спречава да се о односном захтеву покрене парница.

Поступак кад у заоставштини има пољопривредног земљишта

Члан 234

Ако у заоставштини има пољопривредног земљишта, суд ће од надлежног народног одбора прибавити податке потребне да утврди за сваког наследника колико му недостаје пољопривредног земљишта до прописаног максимума.

Ако суд утврди да део пољопривредног земљишта који припада наследнику прелази заједно са

његовим земљиштем прописани максимум, он ће о томе обавестити све наследнике и позвати их на рочиште на коме ће се расправити сва питања у вези са наслеђивањем пољопривредног земљишта. У позиву за рочиште суд ће упозорити наследнике на права која им припадају по закону.

Ако се наследници споразумеју о деоби пољопривредног земљишта, суд ће од наследника узети изјаву о томе које ће парцеле између својих и наслеђених парцела задржати, па ће све то унети у решење о наслеђивању.

На захтев наследника суд ће одложити ово рочиште и одредити рок ради постизања споразума о деоби пољопривредног земљишта из заоставштине.

Ако у одређеном року наследници не постигну споразум, суд ће у решењу о наслеђивању утврдити који део пољопривредног земљишта из заоставштине припада наследницима до висине њиховог прописаног максимума, а који део постаје општенародна имовина.

Ово решење суд ће доставити надлежном среском народном одбору ради спровођења поступка по Закону о пољопривредном земљишном фонду општенародне имовине и додељивању земље пољопривредним организацијама.

Уколико наследник коме део земљишта који му припада из заоставштине прелази прописани максимум захтева од осталих наследника накнаду за вишак земљишта који прелази њима у наслеђе, суд ће покушати да се величина накнаде утврди споразумом.

Ако се наследници не споразумеју о величини накнаде, суд ће величину накнаде утврдити у новцу у границама постављеног захтева и наследнике упозорити да ће вишак земљишта, ако они у одређеном року не пристају на давање накнаде, постати општенародна имовина.

Одредбе овог члана сходно ће се примењивати и кад легатару из заоставштине припадне део пољопривредног земљишта који заједно са његовим земљиштем прелази прописани максимум.

VII. РЕШЕЊЕ О НАСЛЕЂИВАЊУ И О ЛЕГАТУ

Садржина решења о наслеђивању

Члан 235

Кад суд утврди којим лицима припада право на наслеђе огласиће та лица за наследнике решењем о наслеђивању.

Ово решење треба да садржи:

1) породично и рођено име умрлог и име његовог оца, занимање, дан рођења и држављанство умрлог, а за умрла удата женска лица и њихово девојачко породично име;

2) означење непокретности са подацима из земљишних књига, као и означење покретних ствари са позивом на попис;

3) породично и рођено име, занимање и пребивалиште наследника, однос наследника према оставиоцу, да ли наслеђује као законски или тестаментални наследник, а ако има више наследника и део у коме учествују у наслеђу;

4) да ли је и уколико право наследника одложено због неиспуњеног услова или је зависно од раскидног услова односно налога који се има сматрати као раскидни услов, или је ограничено правом плодоуживања и у чију корист;

5) породично и рођено име, занимање и пребивалиште лица којима је припао легат, плодоуживање или које друго право из заоставштине са тачним назначењем тог права;

6) одредбе о пољопривредном земљишту које прелази прописани максимум појединог наследника односно легатара.

Ако у поступку за расправљање заоставштине сви наследници споразумно предложе деобу и начин деобе, суд ће овај споразум унети у решење о наслеђивању.

Достављање решења о наслеђивању

Члан 236

Решење о наслеђивању доставиће се свим наследницима и легатарима, као и лицима која су у току поступка истакла захтев на наслеђе.

Правоснажно решење о наслеђивању доставиће се надлежном финансијском органу среског (градског) народног одбора.

Уписи у земљишној књизи и предаја покретних ствари

Члан 237

Кад буду поднети докази о извршењу и обезбеђењу обавеза које су наследнику наложене тестаментом у корист лица која нису способна да се сама старају о својим пословима или за постизање неке општекорисне сврхе, суд ће наредити да се у земљишну књигу изврше потребни уписи, као и да се овлашћеним лицима предају покретне ствари које се налазе на чувању код суда.

Мере обезбеђења кад је право наследника или легатара условљено

Члан 238

Кад је право наследника или легатара одложено због још неиспуњеног услова или је зависно од раскидног услова односно налога који се има сматрати као раскидни услов, суд ће по предлогу заинтересованих лица одредити привремене мере за обезбеђење односног дела заоставштине по одредбама које важе за извршни поступак, уколико тестаментом није што друго одређено.

Посебно решење о легату

Члан 239

Ако наследници не оспоравају легат, може суд и пре доношења решења о наслеђивању на захтев легатара донети посебно решење о легату.

У том случају сходно ће се примењивати одредбе о достављању правоснажног решења о наслеђивању надлежном финансијском органу среског (градског) народног одбора, о уписима у земљишној књизи и о предаји покретних ствари које се налазе на чувању код суда.

Решење о предаји заоставштине народном одбору

Члан 240

Кад суд утврди да нема наследника, или кад се не зна да ли има наследника а у року прописаном овим законом не јави се нико ко полаже право на наслеђе, суд ће донети решење да се заоставштина предаје надлежном народном одбору.

Дејство правоснажности решења о наслеђивању и легату

Члан 241

Правоснажно решење о наслеђивању или легату везује странке које су учествовале у поступку расправљања заоставштине, уколико им није признато право да свој захтев остварују у парници.

VIII. НАСЛЕДНОПРАВНИ ЗАХТЕВИ ПОСЛЕ ПРАВОСНАЖНОСТИ РЕШЕЊА О НАСЛЕЂИВАЊУ

Накнадно пронађена имовина

Члан 242

Ако се по правоснажности решења о наслеђивању пронађе имовина за коју се у време доношења

решења није знало да припада заоставштини, суд неће поново расправљати заоставштину, већ ће ову имовину новим решењем распоредити на основу раније донесеног решења о наслеђивању.

Ако раније није расправљана заоставштина зато што је била незнатна, суд ће расправити заоставштину само ако се пронађена имовина састоји из непокретности, или из покретности чија вредност заједно са ранијом имовином без одбитка дугова прелази износ од 500.000 динара.

Накнадно пронађени тестамент

Члан 243

Ако се по правоснажности решења о наслеђивању пронађе тестамент, суд ће га прогласити и до- ставити оставинском суду а задржати његов препис.

Оставински суд неће поновно расправљати заоставштину већ ће обавестити заинтересована лица о проглашењу тестаamenta и упозорити их да могу своја права на основу тестаamenta остваривати у парници.

Нови наследник

Члан 244

Ако по правоснажности решења о наслеђивању неко лице које није учествовало у поступку за расправљање заоставштине полаже право на заоставштину као наследник, оставински суд неће поново расправљати заоставштину већ ће такво лице упутити да може своје право остваривати у парници.

Остваривање наслеђа и легата у парници кад постоје услови за понављање поступка

Члан 245

Кад је расправљање заоставштине завршено правоснажним решењем о наслеђивању или решењем о легату, а постоје услови за понављање поступка по правилима парничног поступка, неће се обновити поступак за расправљање заоставштине, већ странке могу своја права остваривати у парници.

IX. ПОСТУПАК КАД ЈЕ ЗА РАСПРАВЉАЊЕ ЗАОСТАВШТИНЕ НАДЛЕЖАН ИНОСТРАНИ ОРГАН

Мере за заштиту домаћих наследника, легатара и поверилаца

Члан 246

Кад је за расправљање заоставштине надлежан инострани орган, суд на чијем је подручју оставилац умро издаће по пријему смртнице оглас којим ће позвати сва лица у земљи која имају захтеве према заоставштини као наследници, легатари или повериоци, да у огласном року, који не може бити краћи од тридесет дана ни дужи од шест месеци, пријаве своје захтеве, јер ће се у противном случају покретна имовина из заоставштине предати надлежном органу стране државе или лицу које тај орган овласти за пријем те имовине.

Оглас ће се прибрати на огласну таблу суда и објавити у републичком службеном листу, а по потреби и на други погодан начин, а један примерак огласа доставиће се најближем дипломатско-конзуларном претставнику односне стране државе у нашој земљи.

Неће се издавати оглас ако вредност заоставштине без одбитка дугова не прелази износ од 100.000 динара.

Ако се не изда оглас, заоставштина се не сме предати пре него што протекну три месеца од дана смрти страног држављанина.

Задржавање заоставштине

Члан 247

Ако који од наследника или легатара пријави свој захтев, суд ће задржати заоставштину односно њен део који је потребан за покриће тог захтева док орган стране државе не донесе правоснажну одлуку о том захтеву.

Суд ће у погледу пријављеног захтева извршити ову одлуку из задржане заоставштине или њеног дела, а остатак ће предати органу стране државе.

Ако који поверилац пријави своје потраживање, суд ће задржати заоставштину или њен део који је потребан за покриће тог потраживања све док оно не буде подмирено или обезбеђено.

Поступак при прелазу надлежности са иностраног органа на југословенски суд

Члан 248

Ако је за расправљање заоставштине страног држављанина у погледу његове покретне имовине надлежан инострани орган, суд ће, ако сви наследници који се налазе у земљи предложе да расправу спроведе југословенски суд, позвати све наследнике и легатаре у иностранству да у року од шест месеци од дана достављања позива истакну приговор ненадлежности југословенског суда, јер ће иначе расправљање заоставштине спровести југословенски суд.

Познати наследници којима се не зна боравиште позваће се огласом.

Оглас ће се прибрати на огласну таблу суда и објавити у републичком службеном листу, а по потреби и на други погодан начин, а један примерак огласа доставиће се најближем дипломатско-конзуларном претставнику односне стране државе у нашој земљи.

Ако ниједан од наследника и легатара из иностранства није истакао приговор ненадлежности југословенског суда, овај суд ће по протеклу одређеног рока расправити заоставштину.

ПРЕЛАЗНЕ И ЗАВРШНЕ ОДРЕДБЕ

Раније отворена наслеђа

Члан 249

Овај закон примењује се на сва наслеђа по којима до дана његовог објављивања није донета правоснажна одлука о наслеђу или наслеђе иначе није коначно уређено.

Изјава последње воље учињена пре ступања на снагу овог закона

Члан 250

Тестамент направљен пре ступања на снагу овог закона у облику који је онда био дозвољен а који није састављен ни у једном од облика предвиђених овим законом за тестамент, важиће само ако је завешталац умро до ступања на снагу овог закона, или ако за две године дана по ступању на снагу овог закона умре, или постане неспособан за прављење тестаamenta, или иначе доспе у немогућност да направи нови тестамент.

Способност завештаочева за прављење тестаamenta, узроци ништавости тестаamenta, као и садржина тестаamenta цениће се и у погледу тестаamenta из претходног става по одредбама овог закона.

Изјава воље учињена у уговору о наслеђивању до ступања на снагу овога закона сматраће се као изјава учињена у тестаменту и с њом ће се поступати по претходним одредбама овога члана.

Одредба у тестаменту направљена пре ступања на снагу овога закона којом је тестатор одредио на-

следника своје наследнику или легатару, сматра се да не постоји.

Рачунање рокова

Члан 251

Рокови који су почели тећи пре ступања на снагу овог закона истичу протеком времена одређеног овим законом, а ако је ранијим прописима био одређен дужи рок онда протеком тога рока.

Кад је овим законом установљен рок који ранијим прописима није био предвиђен, тај рок не може почети да тече пре ступања на снагу овог закона.

Престанак важења посебних прописа о наслеђивању

Члан 252

Посебни прописи о наслеђивању, као што су прописи о наслеђивању ауторског права, о наслеђивању осигуране суме у случају смрти путника од несрећног случаја у јавном саобраћају, престају да важе даном ступања на снагу овог закона.

Ступање на снагу

Члан 253

Овај закон ступа на снагу по истеку шездесет дана од дана објављивања у „Службеном листу Федеративне Народне Републике Југославије“.

ОБЈАШЊЕЊА

НАЦРТА ЗАКОНА О НАСЛЕЂИВАЊУ

А. ОПШТЕ НАПОМЕНЕ УЗ НАЦРТ И ОБЈАШЊЕЊА

1. Рад на састављању Закона о наслеђивању почео је пре пуних седам година иницијативом коју је предузело тадашње Министарство правосуђа ФНРЈ. Од тог времена до данас, скоро без прекида, проучавани су проблеми од којих је зависило састављање једног коначнијег нацрта закона. У раду на припреми и састављању разних преднацрта и нацрта, — који су претходили овом нацрту, — учествовало је не само више стручних комисија у саставу Министарства правосуђа, Савета за законодавство и изградњу народне власти, и, у последње време, у оквиру Савезног извршног већа, — већ и низ наших истакнутих правних стручњака, судова и других правних установа, који су својим предлозима, критикама, претресањима или на други начин давали свој прилог решавању и постављању проблема.

Овај нацрт, који Савезно извршно веће упућује Народној скупштини, претставља не само резултат дужих и, могло би се рећи, свестраних проучавања, него и један правни акт чија је обрада и у целини и у појединим институцијама постигла, и по садржини и по форми, знатан ниво зрелости и дотераности. Али и поред тога, Савезно извршно веће доставља овај правни докуменат у облику нацрта, изражавајући тиме уверење да се низ не само мањих већ и крупнијих принципа и проблема, које садржи нацрт закона, могу са коришћу за састављање коначног предлога претресати, још једанпут и свестрано, у надлежним одборима Скупштине.

2. Нацрт је највећим делом рађен и састављен у одговорним стручним комисијама, које су непосредно сарађивале, нарочито у последњој фази израде, са Секретаријатом за законодавство и организацију и Секретаријатом за правосудне послове Савезног извршног већа. Основни принципи нацрта прихваћени су, са извесним корекцијама и прецизирањима, у Савезном извршном већу (Координациони одбор).

Ти принципи се односе на саму уставову наслеђивања у условима нашег друштвеног и политичког

уређења и на нека битна питања од којих зависи конкретно правно уобличавање наслеђивања које ће одговарати друштвеним односима и условима живота наше земље у савременој етапи њеног економског и уопште друштвеног развитака.

Код нас није оспоравана установа наслеђивања приватне и личне својине. Отуд је већ наш први Устав (од 1946) поставио принцип по коме је приватна својина предмет наслеђивања с тим да се режим наследства уреди посебним савезним законом. Мада је установа наслеђивања приватне и личне својине добила уставну потврду, доношење Закона о наслеђивању није могло да наступи непосредно после Устава. Разлози су многобројни и различити, мада је било и мишљења да се Закон о наслеђивању могао донети знатно раније, нарочито водећи рачуна о извесним оправданим практичним разлозима који су захтевали јединствено и законско уређење наслеђивања.

Не улазећи овде у спор (у основи апстрактан) да ли је Закон о наслеђивању могао бити донет раније или не, сигурно је да су се у последње време стекли они основни услови који су објективно омогућили решавање низа питања од којих зависи режим наслеђивања у држави прелазног периода у којој се стално врше дубоки преображаји у економским основама друштва и тиме и у структури у режиму својине. Једном речи, било је потребно да наш економски, политички и друштвени развитак доведе до извесних трајнијих или нужних решења о врсти и обиму личне, а нарочито приватне својине. То нарочито важи у погледу приватне, односно индивидуалне својине на пољопривредном земљишту, као и у погледу својине приватних лица на зградама и плацевима. По себи се разуме да је круг употребних и других добара на којима наши грађани имају право личне својине био увек, и остао и данас, изван спора, што се тиче права сопственика да њима слободно располаже, укључујући ту и одговарајућу слободу располагања и у случају смрти. У току последње две године раније спорна, нејасна и нерешена питања у овој области добила су свој одговор доношењем Закона о пољопривредном земљишном фонду општенародне имовине, којим је одређен максимум пољопривредног земљишта које могу имати у својини појединаца, као и доношењем Закона о промету земљишта и зграда, који одређује слободу правног промета зграда и плацева у приватној својини појединаца. Према томе, основне претпоставке за доношење Закона о наслеђивању, које неће компликовати, већ олакшати решење појединих друштвених односа, данас су остварене и тиме је састављање Нацрта закона о наслеђивању који се може доставити Народној скупштини постало стварност.

Али, било би погрешно сматрати да је код нас наслеђивање било затворено до данас. Напротив оно се примењивало у пракси, развијало и уобличавало на релативно новим основама, под утицајем основних друштвених односа, уставних принципа, социјалистичке идеологије, наших закона и рада судова. Истина, то не значи да многа питања нису остала отворена, да није било различитости у режиму наслеђивања не само у појединим републикама него и на подручју појединих судова, и то како под утицајем ранијих различитих правних режима који су важили у појединим нашим крајевима, тако и под дејством појединих конзервативних, заосталих, патријархалних па и комотнох схватања не само судија, већ и поједине локалне средине. Међутим, све то показује како потребу за једним савезним Законом о наслеђивању, тако и чињеницу да је нови режим наслеђивања постепено добијао нове и напредне контуре, које су могле да се развију и до једног заокруженог и релативно својственог правног режима.

3. На правни режим наслеђивања делују разни економски, друштвени, идејни, морални и други

фактори у датом периоду општег развита друштва. Међутим, установа наслеђивања је уствари рефлекс установе приватне и личне својине. Уколико је преовлађивао економски либерализам и индивидуализам, у фази младог капитализма, утолико је наслеђивање приватне својине апсолутније, тј. слободно од сваког мешања државе и закона и зависно само од воље сопственика. Не улазећи овде у проблем еволуције и преображаја института наслеђивања, у развијеном социјализму и доцније, сигурно је да овај институт још увек одговара друштвено-економској структури и општим приликама наше земље. Основа на којој постоји и одржава се институт наслеђивања лежи у самој суштини социјалистичке фазе у развиту нашег друштва, тј. у нужности расподеле применом норме „сваком према његовом раду“ и тиме у потреби задржавања као што је истицао Маркс, „буржоаског права“ у социјалистичкој држави. У складу с тим, наслеђивање је органски део нужности и постојања личне својине, створене радом, у социјализму, и тиме један од фактора потстицања рада и продуктивности грађана. У специфичним условима материјалног и економског развита наше земље наслеђивање се јавља и као последица својине индивидуалног произвођача на земљишту које не може прећи одређени максимум. И на овој основи наслеђивање врши утицај на потстицање производности рада индивидуалних произвођача у пољопривреди, као и на извесне процесе морселизације индивидуалног земљишног поседа која треба да изврши свој утицај на постепено, економски нужно и слободно прихваћено, формирање задруга и других социјалистичких облика имовине и обраде у пољопривреди.

У оквиру опште друштвено-економске основе, на постојање и унутрашњи режим установе наслеђивања утиче и низ принципа који произлазе из општих материјалних, културних и моралних услова под којима и у којима живе и раде наши грађани. Напоменимо само неке од њих, као што су: а) лично право човека да располаже плодовима свога рада без повреде извесних других друштвених вредности и личних обавеза; б) учвршћење породице као основне животне и радне заједнице брачних другова и њихове деце; в) јачање осећања друштвене и личне обавезе родитеља да допринесу подизању своје деце; г) пуна равноправност мушких и женских лица у наследном праву; д) признање права брачног друга, нарочито жене, остварењем не само принципа пуне равноправности брачних другова у узајамном наслеђивању, већ и права која произлазе из доприноса брачног друга у узајамном животу, раду и успеху у браку; ђ) признање и у наследном праву у основи истих обавеза родитеља према деци рођеној ван брака, као и оној рођеној у браку, итд.

4. Јасно је да, ма колико одређени и „дефинитивни“ били, принципи друштвено-економског, политичког и уставног уређења не дају и не могу непосредно дати иста и готова решења у области сложеног правног режима наслеђивања, као што то не могу ни у другим областима правног или уопште свесног регулисања или усмеравања. Не само што имамо низ допунских и других фактора, као што су културни ступањ, навике, обичаји, просечна свест људи, традиције и слично, који врше свој утицај на обраду и коначно уобличавање правних решења, већ и сама техника тих решења у зависности је од искуства, знања, културе како оних који уобличавају институције и решења, тако и оних који су на том истом послу раније и на другом месту радили, под утицајем низа сличних а и специфичних околности и фактора. Отуд се у припреми наших закона неопходно траже свестране дискусиије, борбе мишљења и коришћење разних искустава, реалних и напредних погледа, као што се проучава и користи искуство других земаља, страних законодавстава, нарочито оних која се од-

ликују смелијим људским решењима и савршеном техником обраде. Зато је и разумљиво што су приликом претресања, па и прихватања, појединих решења, која чине правни режим наслеђа овог нацрта, узимани резултати до којих је дошло стране законодавство, као и резултати наше друштвене и правне науке и судске праксе. Од страних законодавстава ниједно није узето као узор, нити би нашим унутрашњим друштвеним и политичким односима и схватањима одговарао иједан од постојећих наследних режима, без обзира на иначе општу вредност појединих решења које он може садржати. Међутим, инострано законодавство а нарочито француско, аустриско, немачко, швајцарско и совјетско, садржано у грађанским законикима, као и теоретски радови и пракса ових земаља, стално су консултовани приликом претресања и састављања низа одредаба овог нацрта. То још у већој мери важи за нашу науку и праксу.

5. Да би се олакшао рад на претресу нацрта и на састављању Предлога закона о наслеђивању, састављена су Објашњења нацрта, која се, заједно с нацртом, достављају као материјал Савезној народној скупштини.

Ова Објашњења претстављају делом образложење основних принципа института и одредаба нацрта, а делом преглед мотива услед којих је прихваћено једно решење а одбачено друго. Објашњења су рад стручних комисија које су радиле на нацрту. У њиховој коначној обради учествовали су поједини стручњаци и одговорни службеници Секретаријата за законодавство и организацију и Секретаријата за правосудне послове. Отуд су по свом карактеру ова Објашњења стручно-правни рад у коме више преовлађује тежња за коментирањем и објашњењем мотива и унутрашње садржине појединих правних режима, него поступак дубље научне анализе институције и основних проблема наслеђивања уопште и у нашој земљи. Уосталом, оваква салотжина Објашњења одговара и њиховом називу и њиховој намени. Али, без обзира на релативну ограниченост и неизбежну једноставност, па некад и на само техничко-правни аспект појединих објашњења, овај материјал, у целини узев, показује опсег припрема које су вршене да би се дошло до Нацрта закона о наслеђивању. Исто тако Објашњења могу послужити за лакше, брже и боље разумевање принципа и одредаба нацрта и тиме и за њихово усавршавање и за састављање потпунијег и савршенијег предлога закона, ако се за то укаже потреба на основу рада у Савезној народној скупштини.

Београд, октобра 1954

Секретаријат за законодавство
и организацију Савезног извршног већа
Секретаријат за правосудне послове
Савезног извршног већа

Б. ОБЈАШЊЕЊА

І. УВОД

1. Наше досадашње законодавство о наслеђивању

Наслеђивање је у нашем новом друштвеном поретку од самог почетка било признато и као принцип и у појединим конкретним односима. Тако Устав ФНРЈ од 30 јануара 1946 у своме члану 18 прокламује: „Зајемљиве се наслеђивање приватне својине. Право наслеђа уређује се законом.“

Устав се, међутим, није задржао само на прокламацији начела о наслеђивању. Постављајући основе новом политичком и друштвеном уређењу уопште, Устав је истовремено поставио и извесне начелне оквире у којима ће се кретати наше будуће наследно право. Тако је члан 21 Устава одбацио све привиле-

гије по рођењу (напр. право примогенитуре у области наслеђивања) и прогласио равноправност свих грађана ФНРЈ без обзира на народност, расу и вероисповест (чиме је на пример код нас укинуо примену шеријатског наследног права за муслимане). Члан 24 је изједначио жене са мушкарцима у свима областима државног, привредног и друштвено-политичког живота, па самим тим и у области наследног права. Најзад, члан 26 прописује да родитељи имају према деци рођеној ван брака исте обавезе и дужности као и према брачној деци, чиме су уствари ванбрачна деца и при наслеђивању изједначена с брачном децом (у односу на родитеље).

Наведеним члановима Устава постављене су дакле извесне начелне директиве за наше наследно право, а речима „Право наслеђивања одређује се законом“ Устав је ставио у дужност законодавцу да донесе прописе којима ће материју наслеђивања и у појединостима регулисати.

Наши закони су до данас у неколико махова разрађивали начело наслеђивања у извесним ужим областима. Тако, на пример, у Основном закону о браку од 3 априла 1946 (члан 65 и 67) регулисане су последице развода брака на узајамно право наслеђивања које постоји између супруга. Члан 7 Закона о аграрној реформи и колонизацији упућује народне републике да својим законима додељују експрописане вишкове обрадбене земље неземљорадника њиховој блиској полбини „по праву наслеђа и обичају“ (што су републике и учиниле). У члану 9 Закона о заштити ауторског права од 25 маја 1946 конституисано је право наслеђа на ауторско право, али само у корист ужег круга сродника и са ограниченим временским трајањем. У члану 7 Закона о поступку са имовином коју су сопственици морали напустити у току окупације и имовином која им је одузета од стране окупатора и његових помагача од 2 августа 1946 предвиђено је право блиских сродника умрлога сопственика такве имовине да њоме управљају и да покрену оставински поступак у погледу ње (круг лица која се по овоме закону могу појавити као наследници знатно је шири од круга наследника по Закону о заштити ауторског права). По чл. 10 ст. 2 Уредбе о обавезном осигурању путника на железницама против несрећног случаја („Службени лист ФНРЈ“, бр. 25/47) отштета која произиђе из смртог случаја путника припада првенствено његовој деци, затим његовом брачном другу, после њега родитељима, и најзад другим наследницима. Занимљиво је истаћи да се по томе пропису с децом, брачним другом, односно родитељима изједначавају у погледу на право наслеђивања отштете и сва лица која су путника издржавала или која је он издржавао до наступања несрећног случаја. У члану 19 Закона о усвојењу од 1 априла 1947 регулисано је, у основним цртама, узајамно право наслеђивања између усвојеника и усвојоца. Сем тога, Основни закон о земљорадничким задругама од 6 јуна 1949, који је у међувремену престао да важи, у својим члановима 73 и 74 садржавао је одредбе о наследним односима који настају по смрти члана сељачке радне задруге.

Сви наведени текстови претстављају само фрагментарно и спорадично регулисање наследних односа у нашем новом праву. Доношење једног закона који би систематски и исцрпно обрадио целу материју наслеђивања остало је до данас једна неиспуњена обавеза наложена нашем законодавству од стране уставотворца.

Потребно је најзад напоменути да, у смислу чл. 15 тачка 5 Уставног закона о основама друштвеног и политичког уређења ФНРЈ и савезним органима власти, законодавство о наслеђивању, као део имовинског законика, долази у искључиву надлежност Савезне народне скупштине.

2. Потреба доношења Закона о наслеђивању

Потреба за доношењем једног општег закона о наслеђивању почела се код нас осећати још одмах по завршетку рата. Разлози томе су многобројни и овде ће бити наведени само они најкрупнији.

Довољно је позната чињеница да ни у пред-ратној Југославији питање наслеђивања није било расправљено на јединствен нити на задовољавајући начин. Као и у осталим областима грађанског права, тако је и у погледу режима наслеђивања Југославија пре рата била подељена на шест главних правних подручја: подручје Србије с Македонијом, подручје Црне Горе, подручје Хрватске са Славонијом, подручје Словеније са Далмацијом, подручје Босне и Херцеговине и подручје Војводине. На свакоме од тих подручја су важили различити прописи о наслеђивању. Кад су одлуком односно Законом о неважности правних прописа донетих пре 6 априла 1941 поред осталог укинута и сва дотле важећа правна правила о наслеђивању, судови су умногоме и даље примењивали, у области наслеђивања, норме које су и дотле уређивале односе из наслеђа на њиховим територијама.

Промене које су наступиле у нашем политичком и друштвеном уређењу у току рата и по његовом завршетку биле су од непосредног утицаја и на праксу наших судова у питањима наслеђивања. Најважније од тих промена које овде треба поменути свакако су: потпуно изједначење мушких и женских лица у наследним правима, увођење брачног друга у ред најближих наследника оставиоачевих, поправљање наследничког положаја ванбрачне деце и извесна тенденција за сужавањем круга законских наследника. Добрим делом кодификоване и Уставом ФНРЈ, те промене су по правилу дејствовале у смислу изједначавања наследног права и брисања или бар ублажавања разлика које су у појединим покрајинама оставили посебни историски услови и традиција. Ни те новине међутим нису од свих судова прихватане с подједнаком оштрином и са истом доследношћу.

У овоме правцу треба свакако констатовати активност републичких врховних судова који су током времена успели да бар на својим подручјима и у основним питањима примене наследног права успоставе једнообразну праксу. С друге стране потребно је истаћи да је и Савезни врховни суд утицао у знатној мери да се смање разлике које су постојале у пракси између врховних судова појединих народних република, тако да је неједнакост судске праксе у области наследног права данас далеко мања него што је била првих година по завршетку рата.

При свему томе неуједначеност још увек постоји, и то како у односу између појединих народних република, тако и у оквиру праксе једне исте републике. Штавише, неуједначеност није само територијалне природе, него је истовремено и временска. Услед непостојања јединствених и чврстих правила, и исти судови, током времена, мењају своја решења по појединим конкретним питањима из наследног права.

Та неуједначеност и колебаљивост судске праксе, условљена отсуством чврстих директива за решавање наследних односа, има за непосредну последицу веома повећан број спорова из области

наследног права, а услед тога и велики број не-
расправљених наслеђа.

Најзад, у циљу расправљања наслеђа наших
држављана умрлих у иностранству, као и у другим
случајевима, иностране власти често траже од нас
да им доставимо прописе по којима треба распра-
вити заоставштине таквих лица. Услед непостоја-
ња одређених законских прописа о наслеђивању,
наши државни органи наилазе том приликом на
велике тешкоће и нису у стању да увек у потпуно-
сти изиђу усусрет тражењу иностраних власти.

Све ове околности — партикуларизам старог
југословенског законодавства, неједнакост и коле-
бљивост судске праксе, велики број спорова и не-
расправљених наслеђа, као и потребе међународног
правног саобраћаја — неминовно захтевају хитно
постављање јединствених, чврстих и исцрпних
правила о наслеђивању. Таква правила свакако да
може да пружи само један систематски закон о на-
слеђивању који ће да обухвати целу материју на-
слеђивања и да садржи све потребне норме за
расправљање наследних односа.

Поред овога непосредног разлога који налаже
доношење Закона о наслеђивању, потреба за њим
се осећа и с једног ширег гледишта, наиме с гледи-
шта кодификовања нашег имовинског права уопште.
Од ослобођења до данас из области имовинског
права није заиста донет још ниједан систематски
законски текст. Међутим, та област од првокласне
важности по живот и напредак сваке земље за-
хтева да се и код нас приступи раду на њеној ко-
дификацији. Доношење закона о наслеђивању треба
тако да претставља, поред осталог, и први одлучан
корак у изградњавању нашег имовинског законо-
давства.

3. Историјат нацрта

Иако се потреба за доношењем нових норми о
наслеђивању почела осећати још одмах по завр-
шетку рата, с припремним радовима на Нацрту
закона о наслеђивању формално се започело у ра-
нијем Министарству правосуђа ФНРЈ тек полови-
ном 1946 године. Приступајући томе послу под
притиском потреба и захтева са терена, Министар-
ство правосуђа ФНРЈ је претходно свима врховним
судовима у земљи упутило једно циркуларно писмо
којим је затражило њихово мишљење о томе како
они сматрају да би требало регулисати извесна
основна питања из области наследног права (за-
конски ред наслеђивања, круг законских наслед-
ника, постојање и величина нужног дела, право
наслеђивања ванбрачне деце, признавање уговора
о наслеђивању, облици тестамената итд.).

На основу резултата те сумарне анкете, и неко-
лико најширих директива датих од стране Мини-
старства правосуђа ФНРЈ, поверено је др Михаилу
Константиновићу, професору Грађанског права на
Правном факултету Београдског универзитета,
да изради преднацрт за један општи закон о на-
слеђивању. Крајем 1946 професор Константиновић
је предао Министарству правосуђа свој елаборат,
који је одмах узела у дискусију једна ужа коми-
сија стручњака образована при истоме Министар-
ству. Комисија је у основи прихватила преднацрт
који је, са изменама које је у њега узела комисија,
и објављен, у циљу дискусије, у Архиву за
правне и друштвене науке (Број 3 за ју-
ли—септембар 1947) под називом Тезе за прет-
пројекат Закона о наслеђивању.

Тезе о наслеђивању су објављене у циљу да се
најширим слојевима грађана, стручњацима, као и
установама и друштвеним организацијама омогући
да узму учешћа у дискусији око израде будућег
закона о наслеђивању. И доиста, Министарству

правосуђа ФНРЈ су до маја 1948 достављене мно-
гобројне примедбе, критике и предлози на Тезе (на
преко 400 страница), у којима су нарочито дошла
до израза гледишта свих судова у земљи (среских,
окружних и врховних) и свих републичких мини-
старстава правосуђа, као и неколицине истакнутих
правних стручњака. Пошто је целокупан приспели
материјал систематски сређен у Министарству пра-
восуђа, приступило се, на бази објављених Теза и
примљених примедба, изради нове редакције На-
црта закона о наслеђивању.

У овој другој фази на изради Нацрта закона о
наслеђивању сукцесивно су радиле три комисије,
од којих је свака дала по једну нову редакцију
нацрта. Прве две комисије су биле ужег састава и
обе су биле образоване при Министарству право-
суђа ФНРЈ. Трећа од ових комисија била је ширег
састава (имала је 12 чланова) и била је образована
при Савету за законодавство и изградњу народне
власти Владе ФНРЈ. Она је радила од фебруара до
априла 1950 године и резултат њеног рада био је
један Нацрт закона о наслеђивању састављен на
бази нацрта претходне комисије.

Нацрт закона о наслеђивању израђен у Савету
за законодавство достављен је затим на примедбе:
свима републичким саветима за законодавство и
изградњу народне власти, свима републичким ми-
нистарствима правосуђа, свима републичким врхов-
ним судовима, свима правним факултетима и сви-
ма адвокатским коморама у земљи. Пошто су
примљене примедбе од ових установа, образована
је при Министарству правосуђа ФНРЈ једна ужа
редакциона комисија, са задатком да, узимајући у
обзир и те нове примедбе, изради нов текст Нацрта
закона о наслеђивању. Нацрт који је израдила ре-
дакциона комисија поново је претресен у току ове
године од стране једне стручне комисије коју је
образовало Савезно извршно веће.

Према томе, Нацрт закона о наслеђивању који
се сад подноси Савезној народној скупштини плод
је једног релативно дугог рада и свестране анкете.
Текст који се подноси Савезној народној скупшти-
ни уствари је седми пројект по реду. До њега се
дошло после дугих дискусија и проучавања који су
трајали више од седам година. Током тога седмо-
годишњег израђивања консултована је не само ве-
ћина наших најистакнутијих стручњака из области
наследног права, него су извршене и три широке
анкете међу свима заинтересованим установама,
почев од среских судова као најближих терену, па
до највиших судских форума и централних др-
жавних установа и надлештава.

У овој својој завршној етапи нацрт се сасвим
приближио решењима модерне теорије наследног
права, прилагођене нашим конкретним потребама
и поретку једног социјалистичког друштва. За-
хваљујући свему томе, нацрт је у овој својој редак-
цији дошао до решења, по мишљењу састављача,
довољно уравнотежених и зрелих за кодификацију.

На крају, потребно је у вези с овим нацртом
учинити и једну напомену која се тиче његове
садржине.

У прво време мислило се, приликом израде на-
црта, да он обухвати само материјалне одредбе о
наслеђивању, док би процесне одредбе о расправи
заоставштине биле регулисане у Ванпарничном по-
ступку. Током израде нацрта преовладало је међу-
тим мишљење да у закон о наслеђивању треба
укључити и процесне одредбе, и то углавном из
два разлога. На првом месту, без процесних одре-
даба у пракси би настале велике тешкоће прили-
ком примене материјалних одредаба о наслеђивању.
Како није извесно јада ће бити донесен Ванпарнич-
ни поступак, дошло се до закључка да ће бити боље

ако се одредбе о расправи заоставштине донесу једновременно са материјалним одредбама о наслеђивању. Поред тога, поставља се и питање не би ли требало уопште у нашем законодавству ићи, у свим случајевима где је то могуће, изградњи таквих кодекса, који ће уједно садржавати и материјалне и процесне одредбе. Састављачи нацрта сматрали су да се одредбе о расправи заоставштине могу издвојити из Ванпарничног поступка и наћи су, не прејугулирајући питање да ли ће бити потребно доносити посебан закон о Ванпарничном поступку, да је и из овог разлога целисходније процесне одредбе о наслеђивању повезати са материјалним.

4. Техника нацрта

На крају, потребно је рећи неколико речи и о спољашњој страни нацрта као целине. Поред своје тежње да у погледу садржине одговори стварним потребама и схватањима наше средине, и да буде у складу с духом нашег новог социјалистичког права, нацрт је тежио да и по својој техници остане што ближи и што приступачнији широким народним масама.

Руководен тим обзирима, нацрт се на првом месту старао да буде што мање формалистички. Законске формуле свелене су у њему на најнеопходнији минимум. Тако, на пример, за чиниоца тестаментна једини је захтев да га је тестатор написао и потписао, није чак нужно ни да га је он целог написао, нити да га је потписао. Идеја воља је једино да постоји могућност да се установи права воља завештаоачева. Отуда ће тестамент произвести своје пуно дејство и онда кад је писмено које садржи изјаву последње воље уништено, сакривено или затурено, само ако се докаже каква је била воља завештаоачева у погледу распореда његове имовине.

На другом месту учињен је напор да се једним релативно малим бројем прописа обухвате и регулишу сви односи из наслеђивања. Заиста, у мање од стотедесет релативно кратких чланова саопштено је цело материјално наследно право, коме иначе већина законика посвећује више стотина прописа (тако француски Грађански законик има о наслеђивању 356 чланова, аустријски 293 параграфа, немачки 463 параграфа, а швајцарски 183 члана). Услед ове сажетости извесна питања су добила посредна решења до којих се долази тек безивањем већег броја прописа општије природе или начела на којима се нацрт заснива.

Али кад је то потребно ради јасноће, и да би се предухитрило подизање спорних питања, нацрт се није устезао да понегде буде и опширнији него иначе. Тако, на пример, прописи о начину израчунавања нужног и расположивог дела или прописа о урачунавању поклона и легата у наследни део су прилично развијени и опширни. Већину њих би добар тумач с мањим или већим напором и сам извео из појма заоставштине, сврхе установе нужног дела и општих правних начела. Изричним формулисањем секундарних норми уштеђује се тај напор и избегава могуће колебање и лутање праксе. У истој тежњи за јасноћом нацрт се понекад упушта и у објашњења која се приближују коментару (на пример, члан 10 став 1, члан 31 став 3, члан 34, члан 53, члан 96 итд.).

Да се поред свега тога постигне краткоћа законског текста доста је допринела и употреба у знатној мери стандарда, кратких и типичних директива, место многобројних крутих и општих прописа за разне случајеве. У нацрту ће се наћи релативно мало прописа који почињу са казуистичким „Ако“ и „Кад“, који су тако карактеристични за аустријско право које је из Аустрије било пресађено у Југославију. Место казуистики, нацрт прибегава ди-

рективама где год је то могуће (на пример, члан 29 о повећању наследног дела брачног друга, формулација случајева искључења у члану 47, чл. 57 ст. 2 — о издацима за школовање наследника, допуштеност усменог тестаментна у члану 84 став 1, начин тумачења тестаменталних одредаба у члану 89 став 1 итд.). Техника казуса оснива се на веровању да закон може све да предвиди и реши. Она искључује стваралачку делатност судске праксе. У нацрту су многа правила намерно постављена у најопштијим изразима врло тупо и тако је остављено судији да процењује према свима околностима да ли су остварени услови за примену правила. Тиме је улога судије и његова власт веома проширена, а истовремено му је остављена и могућност да исти пропис током времена прилагођава променилима приликама.

Али, ако нацрт није рађен казуистички, то не значи да се он уздржава од решења одређених случајева који се својим саставним елементима или чим другим сасвим разликују од осталих случајева те не могу доћи под опште правило. Онда где је сама материја захтевала прецизно правило, постављено је правило са свима потребним ограничењима. Поред материја где треба поставити само тупу директиву, има много и таквих где треба поставити чврсто правило, а има их и где се мора разликовати. Али је тај начин поступања сасвим различит од технике казуистичког законодавства, које је посматрало правни поредак статички и које је за то претендовало да предвиди све случајеве који се могу десити у пракси, и да за све њих унапред постави посебна правила.

Даље, није тешко запазити да се нацрт трудио да сагласно нашем осталом законодавству буде приступачан и неправницима. Највећи део његових одредаба намерно је формулисан речима обичног језика. Стручна правна терминологија избегнута је кад год је то било могуће учинити без штете по јасност и прецизност текста, па чак и по цену опширности. За пример таквог поступања може се навести пропис члана 12 нацрта, који изражава право претстављања у првом наследном реду, а притом не помиње ни начело претстављања ни право. Уместо описивања апстракцијом, правило је формулисано изношењем у потпуности једног конкретног случаја. Да је место овог прописа стављена кратка формула да „потомци наслеђују по праву претстављања“, она би за правнике била сасвим јасна, али би била неразумљива за огроман број оних којих се тиче.

Могућност избегавања стручног правничког начина изражавања има, међутим, својих граница иза којих настаје опасност да пропис постане нејасан и непрецизан и да изазове разна тумачења и спорове. Технички изрази којима се служе правници омогућују не само концизност, него још дају текстовима, кад су употребљени у служби, јасне мисли и потребну јасноћу и прецизност. Речима текућег говора то се не може постићи увек. Због тога су у нацрту употребљени кад је то било нужно или само корисно по прецизност, и извесни стручни термини.

Као једна техничка одлика нацрта може се истаћи и употреба тзв. „маргиналних наслова“. Поред досада уобичајених наслова за главе, одељке и пододељке у самом тексту закона, нацрт предвиђа посебне наслове и уз поједине законске чланове, изван законског текста. Маргинални наслови имају ту особину да, с једне стране, дају бољу прегледност закону као целини, а с друге, да рељефније истакну основну идеју коју формулише текст на који се маргинални наслов односи. Због тих њихових предности, маргиналним насловима се радо служе

модерни законодавци, посебно швајцарски, који је у законодавној техници уопште постигао веома висок ступањ савршенства. Од наших закона, стављање наслова уз поједине чланове је доследно спровео Кривични законик, само не у облику маргиналија, већ уношењем тих наслова у законски текст. У нацрту маргинални наслови нису стављани у два случаја: кад је једна иста идеја захтевала за своју обраду два члана (као например, код чл. 21 и 22, 95 и 96, 111 и 112 нацрта), и кад се један одељак или подељак нацрта састоји само из једног члана чија је основна мисао већ изражена у самом наслову одељка односно подељка (напр. у случају чл. 24, 25, 50, 129, 130 нацрта).

Најзад, кад је реч о спољашњој страни нацрта, треба указати још на две његове техничке особине: на композицију ставова и на одсуство позивања на друге текстове. Током целог нацрта доследно је спроведена мисао да свакој норми треба да буде посвећен посебан став и да ниједан став не треба да садржи више од једне реченице. Таква техника доприноси, поред осталог, јасноћи прописа и прегледности законског текста, што се показало и у досадашњим нашим новим законима из области породичног права, који су се послужили истом техником ставова. Приметиће се, сем тога, да се нацрт нигде у тексту не позива на друге прописе — било на своје, било на прописе других закона. Позивање у законском тексту на друге прописе отежава служење и руковање законом. Стога је нацрт претпостављао да извесну норму и понови у целости (например, у случају чланова 57 и 59 нацрта), или да је парафразира или упути на њу (члан 18 став 2, члан 23 нацрта итд.), или да просто алудира на њу (например, у члану 129 нацрта, где се мисли на Закон о аграрној реформи и колонизацији и на Закон о пољопривредном земљишном фонду опште-народне имовине и додељивању земље пољопривредним организацијама), — него да текст оптерећује позивањем на чланове и параграфе других нормативних аката.

II. ОПШТЕ ОДРЕДБЕ

5. Појам наслеђивања

Наслеђивање, најопштије речено, јесте правна установа на основу које имовина једног лица после његове смрти и услед његове смрти прелази на друге особе. Ако човек смрћу престаје бити носилац права и обавеза, то јест ако престаје бити субјект права, то још не значи да се тиме гасе и сви правни односи које је он за живота засновао. Смрћу човека гасе се само његова лична права и обавезе (напр. лична права и обавезе из односа породице и брака), а затим се гасе и она његова имовинска права и обавезе који су искључиво личне природе (смрћу носиоца гасе се напр. личне службености, права првенствене куповине, право на опозивање поклона, обавеза издржавања итд.). Као предмет наслеђивања остају, према томе, само они имовински односи умрлога који нису искључиво личне природе. Тај скуп права и обавеза имовинског карактера који по смрти једног лица прелазе на његове наследнике сачињавају заоставштину тога лица.

Потребно је још подвући у вези с тим да заоставштину прелази на наследника као једна целина. Наследник тренутком смрти оставиоце ступа непосредно у права и обавезе свога претходника који су предмет наслеђивања, тако да за прелазак појединих права и обавеза из заоставштине на наследника није потребан никакав посебан акт (напр. фактичка предаја ствари, уступање траж-

бине, пренос дуга и сл.). Ово ступање наследника у заоставштину као целину назива се универзалном сукцесијом, за разлику од сингуларне сукцесије која се јавља код легатара например и код осталих правоприменика који не продужују имовинско-правну личност оставиоца, него имају само право на поједине предмете из заоставштине, и за чије им је прибављање потребан и посебан правни акт.

6. Општи режим наслеђивања и посебни режими наслеђивања

Наслеђивање у одређеној земљи може се тако регулисати да за све њене грађане без разлике важе иста правила о наслеђивању то јест да се заоставштину сваког појединца расправља по истоветним правним начелима; а може се организовати и тако да се за поједине грађане установљавају, из различитих разлога, и посебни наследни режими. У овим последњим земљама постоје на тај начин, поред општег или редовног система наслеђивања, и један или више посебних или нередовних наследних система. Тако су, например, у предатном југословенском праву постојали, поред општег режима наслеђивања, посебни наследни режими за наслеђивање муслимана (чији су се наследни односи расправљали по прописима шеријатског права), и за наслеђивање заоставштине духовника и свештених лица (чије се наслеђе расправљало по прописима §§-а 761 и 573 Општег аустријског законика и чл. 41—44 Устава Српске православне цркве од 3.IX.1931).

С обзиром на уставно начело о једнакости грађана, нацрт је заузео становиште да у нашем праву треба да постоји само један општи и јединствен систем наслеђивања који ће на исти начин да важи за све грађане без обзира на њихово порекло, народност или вероисповест (чл. 1 нацрта).

7. Јединствена заоставштину и плуралитет наследних маса

Наслеђивање се може регулисати тако да целокупна заоставштину покојникава сачињава једну јединствену наследну масу, која као целина прелази на наследнике и расправља се по јединственим наследним нормама, а може се регулисати и тако да се заоставштину по смрти оставиоцевој дели на већи број одвојених, посебних наследних маса од којих се свака расправља по посебним правним правилима. У првом случају имамо јединствену заоставштину, а у другоме, плуралитет наследних маса.

До плуралитета наследних маса долази услед тога што се при расправљању наслеђа саставни делови заоставштине неједнако третирају. Током историје плуралитет се јавља у различитим облицима а најчешће је био последица природе и порекла добара која су предмет наслеђивања. Као најкарактеристичнији плуралитет по природи добара може се навести различито наслеђивање покретне и непокретне имовине: при наслеђивању непокретности примењивано је начело старешинства (примогенитуре — прворођења) и првенство мушких наследника над женским у истој лози, затим су разликоване градске и сеоске непокретности (Bauerngüter у немачким земљама, Home stead у САД, мир у Русији). По пореклу добара, чињена је разлика између наслеђене и прибављене имовине, затим између имовине наслеђене са очеве и имовине наслеђене с материне стране (правило materna maternis paterna paternis) итд. Извесни облици плуралитета дошли су били до изражаја и у нашем народном праву („баштина“, „купљеница“, „приђа“,

„имовина од гране“ итд.). У предатном југословенском писаном позитивном праву као примери за плуралитет наследних маса могу се навести наслеђивање миразних добара и добровољачке земље.

Насупрот овој систему плуралитета наследних маса, који је нарочито био карактеристичан за феудално доба, сва новија права су, под утицајем нових друштвених услова, прихватила начело јединствене заоставштине. Тако поступају, на пример, француско, аустријско, немачко, швајцарско и совјетско право.

И приликом израде нацрта поставило се питање треба ли правити више разних наследних маса или остати при наследству као целини, а према потреби правити изузетке за поједине кругове добара. Нацрт је у начелу усвојио систем јединства заоставштине у коме целокупна заоставштина умрлог претставља јединствену наследну масу, будући да једино такав систем одговара савременим условима живота, а нарочито начелу једнакости на коме је засновано социјалистичко друштво. Гледиште да треба сачувати начело јединства заоставштине нацрт је заузео не само из историско-идеолошких мотива, него и из тога практичног разлога што је технички много лакше расправити заоставштину као једну целину него делити наследну масу на разне категорије добара и за сваку од њих доносити посебна правила. Уколико за тим постоји стварна потреба, поједине категорије добара које сачињавају заоставштину могу бити посебно регулисане и у оквиру јединствене наследне масе, а у облику изузетака од општег наследног режима. Тако је у нацрту поступљено, на пример, са пољопривредним земљиштем. Посебни режими наслеђивања могу се уосталом према потреби установљавати посебним законима, што је, на пример, код нас већ учињено Законом о заштити ауторског права.

8. Основи позивања на наслеђивање

У великој већини законодавастава постоје три традиционална основа позивања на наслеђивање: уговор, тестамент и закон. Уговор о наслеђивању је двострани правни посао којим оставилац на такав начин располаже својом имовином на случај смрти да он тај распоред више не може мењати без пристанка друге уговорне стране: његова последња воља је ту везана вољом другог саговорача. Тестамент је, међутим, једностран изјава воље којом завешталац на случај смрти именује себи наследника и чини распоред својом заоставштином тако да он ту изјаву може све до смрти слободно мењати по својој личној нахођењу. Закон, најзад, као основ позивања на наслеђивање претставља државну норму која замењује последњу вољу оставиоцу кад је овај сам није изразио ни у уговору ни у тестаменту.

Од ова три основа за наслеђивање по правној снази на прво место долази уговор, за њим тестамент, и најзад закон. То значи да уговор о наслеђивању, кад постоји, искључује и тестаментално и законско наслеђивање; кад њега нема приступа се наслеђивању на основу тестаменталног, а тек кад нема ни тестаменталног заоставштине умрлог се расправља на начин који је сам закон установио. Приликом расправљања конкретне заоставштине могу се стећи наравно и два или и сва три наведена основа наслеђивања. У том случају по одредбама тестаменталног се расправља само онај део заоставштине који није предмет уговора о наслеђивању, а по закону се расправља само онај остатак заоставштине који није обухваћен ни уговором ни тестаментом. Другим речима, тестаментално наслеђивање се приступа тек уколико нема уговора о наслеђивању, а законском наслеђивању у границама у којима

завешталац својом имовином није располагао ни уговором ни тестаментом.

Потребно је, међутим, напоменути да је у пракси однос ова три основа наслеђивања сасвим обрнут према рангу који им припада с обзиром на јачину њиховог правног дејства. У стварности, на име, далеко највећи број заоставштине се расправља по основу законског наслеђивања, знатно мањи број људи прави тестаменте, док се уговори о наслеђивању склапају још ређе.

Од три наведена традиционална основа наслеђивања — закон, тестамент, уговор — нацрт је прихватио само два прва. Уговор о наслеђивању није усвојен као основ позивања на наслеђе и то углавном из ових разлога:

Уговор о наслеђивању је таква погодба између два лица којом се она обавезују да ће једно другог узајамно наследити. При томе различито се може регулисати питање имовине коју уговорачи имају у време закључења уговора, а различито у погледу имовине која буде накнадно стечена. Друга карактеристика овог уговора састоји се у томе што он обавезује уговораче тако да имовином која је предмет уговора странке више не могу слободно располагати, па ни кад су се односи између уговорача накнадно изменили, те су уговорачи онда присиљени да разним фиктивним пословима изигравају ту своју обавезу.

Уговор о наслеђивању је један застарео правни институт који је имао значајну улогу у феудалном режиму, у коме је требало да обезбеди очување породичног феуда. У данашњем друштвеном поретку та његова функција отпада.

С друге стране, уговор о наслеђивању је у пракси врло често био извор многобројних спорова, те је компликовао правни саобраћај и расправљање наследних односа. По својој суштини уговор о наслеђивању претставља погодбу која има за предмет шпекулацију са смрћу, као хазардним елементом. Наслеђивање по уговору је на тај начин противно и основним начелима на којима почива социјалистички морал.

Даље, уговорно наслеђивање, уколико и данас још постоји у савременим законодавствима, има претежним делом улогу да регулише наследне односе између супруга, првенствено да поправи незавидан правни положај жене. Како је у нашем правном и друштвеном поретку жена у свему изједначена са човеком (посебно по члану 10 Основног закона о браку оба супруга равноправно учествују у брачној тековини, док нацрт брачног друга уврштаје у први наследни ред), то се и са овога гледишта уговорно наслеђивање појављује као излишно у нашем систему.

Најзад, закључивање уговора о наслеђивању значи увек и ограничавање тестаменталног располагања а често и потпун губитак слободе тестирања: уговор о наслеђивању на име везује оставиоца и одузима му могућност да, и кад се прилике промене, прави друкчији распоред са својом заоставштином.

Што се иностраних законодавастава тиче, уговор о наслеђивању одбацује и совјетско право; аустријско и француско право га допуштају само између супруга (односно у корист будућих супруга), док немачко, а нарочито швајцарско право, предвиђа да уговор о наслеђивању могу закључивати и лица која нису у брачном односу. По предатном која је важило у Југославији, уговорно наслеђивање било је признато углавном само брачних другова.

У вези са уговором о наслеђивању истакнути да се у нашој пракси, нар

ју
лица
праву
наслеђи-
између

потребно је
да се на седн.

модерни законодавци, посебно швајцарски, који је у законодавној техници уопште постигао веома висок ступањ савршенства. Од наших закона, стављање наслова из поједине чланове је доследно спровео Кривични законик, само не у облику маргиналија, већ уношењем тих наслова у законски текст. У нацрту маргинални наслови нису стављани у два случаја: кад је једна иста идеја захтевала за своју обраду два члана (као на пример, код чл. 21 и 22, 95 и 96, 111 и 112 нацрта), и кад се један одељак или пододељак нацрта састоји само из једног члана чија је основна мисао већ изражена у самом наслову одељка односно пододељка (напр. у случају чл. 24, 25, 50, 129, 130 нацрта).

Најзад, кад је реч о спољашној страни нацрта, треба указати још на две његове техничке особине: на композицију ставова и на одсуство позивања на друге текстове. Током целог нацрта доследно је спроведена мисао да свакој норми треба да буде посвећен посебан став и да ниједан став не треба да садржи више од једне реченице. Таква техника доприноси, поред осталог, јасноћи прописа и прегледности законског текста, што се показало и у досадашњим нашим новим законима из области породичног права, који су се послужили истом техником ставова. Приметиће се, сем тога, да се нацрт нигде у тексту не позива на друге прописе — било на своје, било на прописе других закона. Позивање у законском тексту на друге прописе отежава служење и руковање законом. Стога је нацрт претпостављао да извесну норму и понови у целости (на пример, у случају чланова 57 и 59 нацрта), или да је парафразира или упути на њу (члан 18 став 2, члан 23 нацрта итд.), или да просто алудира на њу (на пример, у члану 129 нацрта, где се мисли на Закон о аграрној реформи и колонизацији и на Закон о пољопривредном земљишном фонду општенародне имовине и додељивању земље пољопривредним организацијама), — него да текст оптерећује позивањем на чланове и параграфе других нормативних аката.

II. ОПШТЕ ОДРЕДБЕ

5. Појам наслеђивања

Наслеђивање, најопштије речено, јесте правна установа на основу које имовина једног лица после његове смрти и услед његове смрти прелази на друге особе. Ако човек смрћу престаје бити носилац права и обавеза, то јест ако престаје бити субјект права, то још не значи да се тиме гасе и сви правни односи које је он за живота засновао. Смрћу човека гасе се само његова лична права и обавезе (напр. лична права и обавезе из односа породице и брака), а затим се гасе и она његова имовинска права и обавезе који су искључиво личне природе (смрћу носиоца гасе се напр. личне службености, права првенствене куповине, право на опозивање поклона, обавеза издржавања итд.). Као предмет наслеђивања остају, према томе, само они имовински односи умрлога који нису искључиво личне природе. Тај скуп права и обавеза имовинског карактера који по смрти једног лица прелазе на његове наследнике сачињавају заоставштину тога лица.

Потребно је још подвући у вези с тим да заоставштину прелази на наследника као једна целина. Наследник тренутком смрти оставиоаче ступа непосредно у права и обавезе свога претходника који су предмет наслеђивања, тако да за прелазак појединих права и обавеза из заоставштине на наследника није потребан никакав посебан акт (напр. фактичка предаја ствари, уступање траж-

бине, пренос дуга и сл.). Ово ступање наследника у заоставштину као целину назива се универзалном сукцесијом, за разлику од сингуларне сукцесије која се јавља код легатара на пример и код осталих правопријемника који не продужују имовинско-правну личност оставиоца, него имају само право на поједине предмете из заоставштине, и за чије им је прибављање потребан и посебан правни акт.

6. Општи режим наслеђивања и посебни режими наслеђивања

Наслеђивање у одређеној земљи може се тако регулисати да за све њене грађане без разлике важе иста правила о наслеђивању то јест да се заоставштину сваког појединца расправља по истоветним правним начелима; а може се организовати и тако да се за поједине грађане установљавају, из различитих разлога, и посебни наследни режими. У овим последњим земљама постоје на тај начин, поред општег или редовног система наслеђивања, и један или више посебних или нередовних наследних система. Тако су, на пример, у предатном југословенском праву постојали, поред општег режима наслеђивања, посебни наследни режими за наслеђивање муслимана (чији су се наследни односи расправљали по прописима шеријатског права), и за наслеђивање заоставштине духовника и свештених лица (чије се наслеђе расправљало по прописима §§-а 761 и 573 Општег аустријског законика и чл. 41—44 Устава Српске православне цркве од 3.IX.1931).

С обзиром на уставно начело о једнакости грађана, нацрт је заузео становиште да у нашем праву треба да постоји само један општи и јединствен систем наслеђивања који ће на исти начин да важи за све грађане без обзира на њихово порекло, народност или вероисповест (чл. 1 нацрта).

7. Јединствена заоставштину и плуралитет наследних маса

Наслеђивање се може регулисати тако да целокупна заоставштину покојникова сачињава једну јединствену наследну масу, која као целина прелази на наследнике и расправља се по јединственим наследним нормама, а може се регулисати и тако да се заоставштину по смрти оставиоаче дели на већи број одвојених, посебних наследних маса од којих се свака расправља по посебним правним правилима. У првом случају имамо јединствену заоставштину, а у другоме, плуралитет наследних маса.

До плуралитета наследних маса долази услед тога што се при расправљању наслеђа саставни делови заоставштине неједнако третирају. Током историје плуралитет се јавља у различитим облицима а најчешће је био последица природе и порекла добара која су предмет наслеђивања. Као најкарактеристичнији плуралитет по природи добара може се навести различито наслеђивање покретне и непокретне имовине: при наслеђивању непокретности примењивано је начело старешинства (примогенитуре — прворођења) и првенство мушких наследника над женским у истој лози, затим су разликоване градске и сеоске непокретности (Vatergüter у немачким земљама, Home stead у САД, мир у Русији). По пореклу добара, чињена је разлика између наслеђене и прибављене имовине, затим између имовине наслеђене са очеве и имовине наслеђене с материне стране (правило maternis paternis paternis) итд. Извесни облици плуралитета дошли су били до изражаја и у нашем народном праву („баштина“, „кулџеница“, „прџија“,

„имовина од гране“ итд.). У предрадном југословенском писаном позитивном праву као примери за плуралитет наследних маса могу се навести наслеђивање миразних добара и добровољачке земље.

Насупрот овој систему плуралитета наследних маса, који је нарочито био карактеристичан за феудално доба, сва новија права су, под утицајем нових друштвених услова, прихватила начело јединствене заоставштине. Тако поступају, на пример, француско, аустријско, немачко, швајцарско и совјетско право.

И приликом израде нацрта поставило се питање треба ли правити више разних наследних маса или остати при наследству као целини, а према потреби правити изузетке за поједине кругове добара. Нацрт је у начелу усвојио систем јединства заоставштине у коме целокупна заоставштина умрлог претставља јединствену наследну масу, будући да једино такав систем одговара савременим условима живота, а нарочито начелу једнакости на коме је засновано социјалистичко друштво. Гледиште да треба сачувати начело јединства заоставштине нацрт је заузео не само из историско-идеолошких мотива, него и из тога практичног разлога што је технички много лакше расправити заоставштину као једну целину него делити наследну масу на разне категорије добара и за сваку од њих доносити посебна правила. Уколико за тим постоји стварна потреба, поједине категорије добара које сачињавају заоставштину могу бити посебно регулисане и у оквиру јединствене наследне масе, а у облику изузетака од општег наследног режима. Тако је у нацрту поступљено, на пример, са пољопривредним земљиштем. Посебни режими наслеђивања могу се уосталом према потреби установљавати посебним законима, што је, на пример, код нас већ учињено Законом о заштити ауторског права.

8. Основи позивања на наслеђивање

У великој већини законодавастава постоје три традиционална основа позивања на наслеђивање: уговор, тестамент и закон. Уговор о наслеђивању је двострани правни посао којим оставилац на такав начин располаже својом имовином на случај смрти да он тај распоред више не може мењати без пристанка друге уговорне стране: његова последња воља је ту везана вољом другог саговорача. Тестамент је, међутим, једностран изјава воље којом завешталац на случај смрти именује себи наследника и чини распоред својом заоставштином тако да он ту изјаву може све до смрти слободно мењати по својој личној нахођењу. Закон, најзад, као основ позивања на наслеђивање претставља државну норму која замењује последњу вољу оставиоцу кад је овај сам није изразио ни у уговору ни у тестаменту.

Од ова три основа за наслеђивање по правној снази на прво место долази уговор, за њим тестамент, и најзад закон. То значи да уговор о наслеђивању, кад постоји, искључује и тестаментално и законско наслеђивање; кад њега нема приступа се наслеђивању на основу тестамена, а тек кад нема ни тестамена заоставштина умрлог се расправља на начин који је сам закон установио. Приликом расправљања конкретне заоставштине могу се стећи наравно и два или и сва три наведена основа наслеђивања. У том случају по одредбама тестамена се расправља само онај део заоставштине који није предмет уговора о наслеђивању, а по закону се расправља само онај остатак заоставштине који није обухваћен ни уговором ни тестаментом. Другим речима, тестаментално наслеђивање се приступа тек уколико нема уговора о наслеђивању, а законском наслеђивању у границама у којима

завешталац својом имовином није располагао ни уговором ни тестаментом.

Потребно је, међутим, напоменути да је у пракси однос ова три основа наслеђивања сасвим обрнут према рангу који им припада с обзиром на јачину њиховог правног дејства. У стварности, наиме, далеко највећи број заоставштине се расправља по основу законског наслеђивања, знатно мањи број људи прави тестаменте, док се уговори о наслеђивању склапају још ређе.

Од три наведена традиционална основа наслеђивања — закон, тестамент, уговор — нацрт је прихватио само два прва. Уговор о наслеђивању није усвојен као основ позивања на наслеђе и то углавном из ових разлога:

Уговор о наслеђивању је таква погодба између два лица којом се она обавезују да ће једно другог узајамно наследити. При томе различито се може регулисати питање имовине коју уговорачи имају у време закључења уговора, а различито у погледу имовине која буде накнадно стечена. Друга карактеристика овог уговора састоји се у томе што он обавезује уговораче тако да имовином која је предмет уговора странке више не могу слободно располагати, па ни кад су се односи између уговорача накнадно изменили, те су уговорачи онда присиљени да разним фиктивним пословима изигравају ту своју обавезу.

Уговор о наслеђивању је један застарео правни институт који је имао значајну улогу у феудалном режиму, у коме је требало да обезбеди очување породичног феуда. У данашњем друштвеном поретку та његова функција отпада.

С друге стране, уговор о наслеђивању је у пракси врло често био извор многобројних спорова, те је компликовао правни саобраћај и расправљање наследних односа. По својој суштини уговор о наслеђивању претставља погодбу која има за предмет шпекулацију са смрћу, као хазардним елементом. Наслеђивање по уговору је на тај начин противно и основним начелима на којима почива социјалистички морал.

Даље, уговорно наслеђивање, уколико и данас још постоји у савременим законодавствима, има претежним делом улогу да регулише наследне односе између супруга, првенствено да поправи незавидан правни положај жене. Како је у нашем правном и друштвеном поретку жена у свему изједначена са човеком (посебно по члану 10 Основног закона о браку оба супруга равноправно учествују у брачној тековини, док нацрт брачног друга уврштаје у први наследни ред), то се и са овога гледишта уговорно наслеђивање појављује као излишно у нашем систему.

Најзад, закључивање уговора о наслеђивању значи увек и ограничавање тестаменталног располагања а често и потпун губитак слободе тестирања: уговор о наслеђивању наиме везује оставиоца и одузима му могућност да, и кад се прилике промене, прави друкчији распоред са својом заоставштином.

Што се иностраних законодавастава тиче, уговор о наслеђивању одбацује и совјетско право; аустријско и француско право га допуштају само између супруга (односно у корист будућих супруга), док немачко, а нарочито швајцарско право, предвиђају да уговор о наслеђивању могу закључивати и лица која нису у брачном односу. По предрадном праву које је важило у Југославији, уговорно наслеђивање било је признато углавном само између брачних другова.

У вези са уговором о наслеђивању потребно је истакнути да се у нашој пракси, нарочито на селу,

често склапају уговори које некад погрешно називају уговорима о наслеђу, али који по својој правној природи и односима који се њиме регулишу немају везе са овим основом за наслеђивање. То су уговори којима се обезбеђује издржавање лица у накнаду за будуће наслеђе. Такав уговор се на селу закључује између самохраних људи и жена с једне стране и младих људи или брачних парова способних за пољопривредни рад с друге стране. Таквим уговором се самохрано лице обавезује да остави своју имовину у наслеђе сауговорачу, а овај узима на себе обавезу да то самохрано лице доживотно издржава. Уговор је користан и по обе стране и по заједницу. Самохрано лице њиме обезбеђује себи старост, његов сауговорач добија његову заоставштину, а пољопривредни фонд се ефикасније обрађује и искоришћује.

Уговор о издржавању овога типа нарочито се често практикује у Србији. У Војводини, Хрватској и посебно у Словенији његову функцију врши тзв. „предајни уговор“, при коме самохрано лице још за живота преноси своју непокретну имовину у својину млађим и за рад способним лицима (често и својим потомцима и другим блиским крвним сродницима) с тим што на уступљеној имовини укњижи у своју корист право доживотног уживања или издржавања.

Поменути уговор о издржавању је жив уговор којим се грађани са села обично користе, тако да је код појединих средњих судова потврђивано по стотину таквих уговора у току једне године. Њега су заиста створиле животне потребе и њему се не може оспорити законитост. Такав уговор, међутим, не процењује се по правилима наследног права, већ по правилима која важе за све теретне уговоре. О њему ће уосталом бити више речи у вези с образложењем чл. 109 и след. нацрта.

9. Однос законског и тестаменталног наслеђивања

Предмет наслеђивања у нашој земљи могу бити сва добра која могу бити у приватној својини. Крут тих добара је далеко ужи него у капиталистичким земљама, али у погледу располагања том имовином, по правилима, не треба да постоје никаква ограничења. Исто онако као што имовином у приватној својини грађанин може располагати за живота, он исто тако може њоме располагати и на случај смрти. Отуда, кад постоји тестамент нема места примени одредаба о законском наслеђивању. Ове поставке долазе до примене тек у случају ако оставилац није путем тестаamenta учинио распоред својом имовином.

Иако је, међутим, тестамент по својој правној снази јачи основ за наслеђивање од закона, нацрт је ипак прво обрадио наслеђивање на основу закона, па тек после њега тестаментално наслеђивање. Разлози за такво решење били су углавном следећи: закон је тај који као израз опште воље одређује режим наслеђивања уопште, па и границе слободи тестирања; закон обезбеђује нужни део наследства извесним лицима у сваком случају, па и насупрот вољи оставитељској; у пракси, законско наслеђивање се појављује као редован и нормалан основ позивања на наслеђе, док је наслеђивање по тестаменту сасвим изузетно; историски, законско наслеђивање појављује се пре тестаменталног.

Већина иностраних законодавстава уосталом прво регулишу законско наслеђивање па тек после њега тестаментално. Тако поступају, например, француски, немачки, швајцарски и совјетски законодавци. Аустријски грађански законик је, међутим, усвојио обрнут ред излагања, то јест дао је тестаменту прво место.

10. Равноправност мушких и женских при наслеђивању

И поред општих уставних одредаба о једнакости жене и човека, нацрт је сматрао за потребно да равноправност мушких и женских лица изрично прогласи и у тексту закона о наслеђивању. Разлог томе је, с једне стране, недовољна конкретност уставних одредаба у томе смислу (упоредити члан 18 став 2 и члан 24 став 1 Устава), а с друге стране, потреба за декларацијом ове врсте с обзиром на раније стање при коме је, на знатном делу данашње територије ФНРЈ, вршена дискриминација приликом наслеђивања мушке и женске деце, браће и сестара и брачних другова, дискриминација коју треба и на овако непосредан начин отстранити (чл. 5 нацрта).

11. Држава као наследник

Правни положај државе кад она преузима једну заоставштину без наследника предмет је спора и у правној теорији, а и у пракси законодавства то питање решавају на различите начине. По једном мишљењу држава се у присуству заоставштине без наследника појављује у својству наследника, и то наследника који то постаје на основу посебног законског прописа. Решење у томе смислу усвајају напр. француски (чл. 768), немачки (§ 1936) и швајцарски грађански законик (чл. 466). По другом мишљењу, држава заоставштину без наследника прихвата не као наследник него по основу права окупације, а као привилегисани окупант, да би спречила самовласно заузимање заоставштине без наследника и отклонила сукобе који одатле произлазе. Ово друго решење усвајају, или му нагињу, енглеско, аустријско (§ 760 АОГЗ) и совјетско право (чл. 433 ГЗ).

Практичан значај заузимања става у првом или другом смислу огледа се нарочито у случају лица која поседују имовину у више држава а умиру без наследника, те доводе до примене начела реципроцитета. Ако се усвоји прво решење, то јест да се држава сматра наследником, онда држави, прво, припада и имовина онога њеног држављанина коју је он оставио у иностранству, а затим је та држава, на основу начела реципроцитета, обавезна да исто то право призна и иностраним државама на имовину коју је њихов држављанин који је умро без тестаamenta оставио на њеној територији. Ако се усвоји друго решење, да држава заоставштину без наследника прихвата не као наследник него по основу права окупације, онда држава узима себи сваку заоставштину без наследника која се нађе на њеној територији, без обзира да ли је оставилац био њен или инострани држављанин, али зато губи право да захтева заоставштину сопствених држављана, умрлих без наследника, која се налази на територији других држава.

С гледишта нашег унутрашњег права ми немамо разлога да то питање посебно решавамо, пошто заоставштину без наследника постаје, по формули чл. 9 нацрта, општенародна имовина. С гледишта међународног права исто тако питање је исправљено у прописима о сукобу закона (члан 161 нацрта) из којих се види да под условом реципроцитета наша држава може наследити у иностранству, а иностранства држава у нашој земљи.

У теорији је спорно и питање може ли држава да одбије пријем наслеђа које јој припада као заоставштину без наследника. Држава то по нацрту не би могла учинити, јер према формулацији коју даје члан 9 нацрта, заоставштину без наследника аутоматски постаје општенародна имовина, по сили самог закона. Опасности од овога уосталом

нема, пошто се држава традиционално и иначе третира као наследник који се примио наслеђа с пописом, те за дугове оставиоцеве одговара само у границама активе заоставштине. По нацрту то решење је изван сваке сумње с обзиром и на пропис члана 150 нацрта, по коме уопште сви наследници одговарају за дугове оставиоцеве само до вредности наслеђене имовине.

III. ЗАКОНСКО НАСЛЕЂИВАЊЕ

12. Општа разматрања

Као што је напред речено, законско наслеђивање наступа кад оставилац није тестаментом одредио лице које ће га наследити. С обзиром да је нацрт одбацио уговор као основ позивања на наслеђе, то ће код нас законско наслеђивање по правилу наступити кад оставилац није себи тестаментом именовао наследника. А пошто се у нашем народу тестамент, како је већ напред напоменуто, прави само изузетно, то се законско наслеђивање може код нас сматрати редовним и практично најважнијим начином наслеђивања.

Законско наслеђивање ће конкретно наступити у следећим случајевима: кад је оставилац умро без тестаментa, кад је тестамент направио али је тестамент неважан, кад у тестаменту оставилац није располагао целокупном имовином, кад је опозвао већ направљени тестамент, кад се тестаментом постављени наследник одрекао наслеђа или је оглашен за недостојног, и најзад кад је постављени тестаментални наследник умро пре оставиоца.

Закон позива на наслеђе одређена лица, углавном сроднике оставиоцеве, према блискости њиховог сродства са оставиоцем претпостављајући, сасвим оправдано, да он своју имовину жели да остави својим најближим сродницима. Зато се често каже да законско наслеђивање изражава претпостављену вољу оставиоцеву, односно његову прећутну вољу, коју је он сам или пропустио да изречно изрази, или је није изразио зато што се она у свему поклапа са законским редом наслеђивања.

Основицу законском наслеђивању данас сачињавају углавном фактори који стварају животну заједницу међу појединим лицима, а то су: крвно сродство, и то првенствено брачно а у извесним ужим границама и ванбрачно; затим се законско наслеђивање заснива још на брачном односу, на сродству по усвојењу, и, у неким правима, још и на чињеници издржавања.

Најважнија питања која се постављају при законском наслеђивању јесу: ред којим се поједини законски наследници позивају на наслеђе и, у вези с тим, и круг законских наследника, то јест број лица која се могу појавити као законски наследници оставиоца умрлог без тестаментa. У току историје наследног права, и у разним земљама, ова питања су добијала најразличитије одговоре. При томе су долазили до израза многобројни фактори, као например, сталешка и верска припадност оставиоца, порекло и природа добара која су предмет наслеђивања, ред рођења, пол, занимање наследника итд. Савремено наследно право показује изражити тенденцију да се што потпуније ослободи утицаја тих историских фактора и да ред наслеђивања заснује искључиво на горе набројаним околностима које стварају животну заједницу, а првенствено на елементу сродства.

13. Наследни редови

У погледу установљења реда по коме се законски наследници позивају на наслеђе постоје и данас разни теориски принципи и различити системи у

законодавствима. И од једних и од других овде ће бити поменути само они који сачињавају основицу савременог наследног права, и у мери у којој ће послужити бољем разумевању решења усвојених у нацрту.

Прво начело по ком се установљава законски ред наслеђивања у модерном наследном праву јесте да ближи сродници наслеђују оставиоца пре његових даљих сродника, то јест да ближи сродници искључују из наследства даље сроднике оставиоцеве. Друго начело је начело претстављања или начело презентације. Ово друго начело служи као коректура и допуна првом, јер би искључива и доследна примена првог начела довела до неправичних решења. Начело претстављања је уствари једна правна фикција према којој даљи сродници оставиоцеви, првенствено његови потомци, претстављају при законском наслеђивању свога претка који је умро пре оставиоца и ступају на његово место, добијајући на тај начин део наследства који би припао томе његовом претку кад би он био жив у тренутку смрти оставиоцеве. Захваљујући томе начелу, например, оставиоца иза којег су остали син и унук од другог умрлог сина, неће наследити искључиво преживели син, иако му је он најближи сродник, него ће наследство с овим делити и унук оставиоцев који у томе случају претставља свога оца при наслеђивању. Право претстављања тако дејствује насупрот начелу близине сродства. Захваљујући њему један или више даљих сродника наслеђују заједно с ближним сродницима, а понекад ове могу и искључити.

У законодавној пракси ова начела су дошла до изражаја у наслеђивању по наследним редовима. Лица која закон позива на наслеђе претходно се групишу у извешан број скупова (колена, кола, линија или редова). Наследни редови претстављају пре свега скупине извесних крвних сродника оставиоцевих, а затим и извесног броја осталих лица, као што су брачни другови, усвојеници и лица која оставилац издржава.

Оно што карактерише наслеђивање по наследним редовима јесте начело хијерархије: поједини наследници позивају се на наслеђе сукцесивно, и то тако да се наследници из даљег наследног реда позивају на наслеђе тек кад нема ниједног наследника из ближег наследног реда. Другим речима, наследници ближег наследног реда искључују из наследства лица даљег наследног реда. Што се тиче наследника из истог наследног реда, они или међусобно деле наследство по одређеној сразмери, или искључују једни друге по принципу близине сродства односно по начелу претстављања.

14. Парентеларни систем

У највећем броју законодавстава за основицу образовања наследних редова узет је тзв. парентеларни систем (реч „парентела“ значи сродничка скупина). Парентеларни систем обухвата само крвне сроднике оставиоцеве, и то оне који проистичу или непосредно од оставиоца или од његових предака. Средишне тачке око којих се по овоме систему врши прописивање крвних сродника у наследне редове јесу преци оставиоцеви према близини сродства с њим, и сам оставилац.

Тако прву парентелу (или први наследни ред у чистом парентеларном систему) сачињавају потомци оставиоцеви, другу парентелу чине родитељи оставиоцеви са својим потомством (браћом и сестрама оставиоцевим и њиховим потомством), трећу дедови и бабе оставиоцеви по оцу и мајци (два брачна пара) са својим потомством, четврту роди-

тељи оба деда и обе бабе (четири брачна пара) и њихово потомство, пету прапрадедови и прапрабабе оставиоци (осам брачних парова) са својим потомством, шесту чукундедови и чукунбабе (шеснаест брачних парова) са својим потомством итд. Тако се укратко може рећи да један наследни ред у парентеларном систему сачињава онај скуп крвних сродника оставиоци који проистичу од родоначелника подједнако удаљених од оставиоца. Конкретније речено, крвни сродници који са оставиоцем имају ближег претка као заједничког родоначелника искључују у парентеларном систему из наслеђа оне сроднике који с оставиоцем имају даљег заједничког претка.

У законодавној пракси појединих земаља парентеларни систем се ретко среће у своме чистом облику. У стварности се најчешће појављује у већем броју варијанти које се састоје у комбиновању начела наслеђивања по близости сродства и начела претстављања, као и из разних ограничења у примени оба ова начела. У којој је мери и у коме облику чист парентеларни систем заступљен у појединим важнијим европским правима видеће се из излагања садржаних у следећем одељку.

Наследни редови у иностраним правима

У појединим важнијим европским законодавствима наследни редови, у главним цртама изнети, изгледају овако:

Француско право, које је овде под јаким утицајем римске традиције, зна за четири наследна реда. Први ред сачињавају деца оставиоцева и њихово потомство: деца оставиоцева деле заоставштину на једнаке делове, а потомци раније умрлог детета добијају, по праву претстављања, сви укупно део свога умрлог претка. Други наследни ред је мешовит и обухвата браћу и сестре оставиоцеве и његове родитеље: отац и мати добијају по четвртину заоставштине, а браћа и сестре у начелу деле другу половину на равне делове. Трећи наследни ред сачињавају преци оставиоцеви: ако има предака из очеве и материне лозе, наслеђе се прво дели на пола, а затим у свакој лози наслеђује ту половину најближи предак (пре свих отац и мати оставиоцеви) искључујући даље претке оставиоцеве. После њих долазе даљи преци, који у истој линији наслеђе деле по главама. Четврти наследни ред се састоји из побочних сродника оставиоцевих. Они наслеђују кад нема предака из трећег наследног реда, и то по лозама (материној и очевој) тако да у свакој лози наслеђује најближи побочни сродник искључујући све остале (кад има више сродника истог степена, они наслеђују на равне делове). За француски режим законског наслеђивања се, дакле, не може рећи да је заснован на систему парентела. Француски режим претставља један практичан компромис разних начела међу којима преовлађује начело првенства сродства.

Аустриски Општи грађански законик, чије су одредбе дуго времена важиле и на великом делу Југославије, усвојио је парентеларни систем. По њему постоје данас такође четири наследна реда. При ред сачињавају деца оставиоцева и њихово потомство уз примену начела претстављања. Други наследни ред чине родитељи оставиоцеви са својим потомством, браћом и сестрама оставиоцевим и њиховим потомцима. Отац и мати деле заоставштину на једнаке делове. Део умрлог родитеља наслеђују његови потомци по праву претстављања, а ако ни њих нема онда цела заоставштину припада другом родитељу, односно његовом потомству. У трећем наследном реду настаје цепање наследника на мушку и женску лозу, то јест по оцу и по мајци: дед и баба по оцу чине једну лозу, а дед и баба по

мајци чине другу лозу, од којих свакој припада половина заоставштине. На наслеђе се прво позивају два деда и две бабе а затим њихови потомци по праву претстављања. Ако не би остало потомака иза умрлог деде или бабе, удео таквог претка припада његовом брачном другу односно његовим потомцима, а ако нема ни ових онда цело наследство припада другој лози, прво деди и баби, а по њиховој смрти њиховој деци односно потомцима по праву претстављања. Четврти наследни ред чине само прадедови и прабабе оставиоцеви (укупно осам лица) а не и њихово потомство по праву претстављања. Они наслеђују на једнаке делове, а уколико један од њих није у животу његов део припада преживелом брачном другу. Ако нема једног паратака на његов део наслеђа (то јест на једну четвртину) се позива други најближи пар прадедова и прабаба итд. У вези са аустриским системом потребно је још напоменути да је у њему, до Новеле од 1914 године, постојало шест наследних редова (прапрадеде и прапрабабе, и чукундедови и чукунбабе оставиоцеви, са својим потомством).

Немачко право не ограничава број наследних редова. Први наследни ред чине деца оставиоцева с њиховим даљим потомством, уз неограничено спроводење право претстављања. Други ред обухвата родитеље умрлог и њихово потомство. На наслеђе прво долазе отац и мати и деле га на равне делове између себе. Део једног родитеља се опет дели на две половине: једну половину наслеђује преживели родитељ, а другу потомци умрлог родитеља по праву претстављања; ако овај нема потомака цело наслеђе припада преживелом родитељу, а ако су оба родитеља умрла цело наслеђе припада њиховим потомцима (браћи и сестрама умрлога и њиховим потомцима по праву претстављања). Трећи наследни ред чине дедови и бабе и њихово потомство, уз претходну деобу на очеву и материну лозу. Ако су оба деда и обе бабе живи они наслеђују сами на равне делове, искључујући потомке (тј. по једну четвртину); део умрлог деда и бабе припада њиховим потомцима по праву претстављања, а ако ових нема онда брачном другу умрлога; ако ни он није у животу, онда његова половина наслеђа припада његовим потомцима. Ако у једној лози нема ни бабе ни деда, нити њихових потомака, цело наслеђе прелази на деда и бабу друге лозе, односно на њихово потомство по праву претстављања. У четврти наследни ред улазе четири прадеда и четири прабабе оставиоцеве. Они наслеђују сами и деле наследство између себе на онолико равних делова колико тих предака има у животу на дан смрти оставиоцеве. Тек кад ниједан од њих није у животу, на наслеђе се позивају њихови потомци и то само они који су у најближем степену сродства с оставиоцем (дакле не по праву претстављања), а уколико их има више, они између себе деле наследство на једнаке делове. Пети наследни ред чине осам прапрадеда и осам прапрабаба међу којима се односно међу чијим се потомцима наслеђе распоређује на исти начин као и у четвртм реду. По истим начелима се расправља наслеђе и у шестом и у даљим наследним редовима, чији је број неограничен без обзира на удаљеност предака. И немачко право је на тај начин наследне редове конструисало на бази парентеларног режима.

У швајцарском праву постоје уствари свега три наследна реда. Први ред сачињавају потомци оставиоцеви, тј. његова деца и њихови потомци по праву претстављања. У други наследни ред улазе родитељи оставиоцеви који деле наследство на равне делове. Ако један од њих није у животу, на њихово место ступају њихови потомци који наслеђују по праву претстављања у свим степенима. Кад нема ни

потомака раније умрлог родитеља оставиоцевог, целу заоставштину наслеђује преживели родитељ, а кад је и он умро пре оставиоца, наследство припада њиховим потомцима. Трећи наследни ред сачињавају и у швајцарском праву дедови и бабе оставиоцеви који наслеђују на једнаке делове и у очевој и у материној лози, део умрлог деда и бабе наслеђују њихови потомци по праву претстављања и то у свима степенима сродства. Кад нема ни тих потомака, део раније преминулог претка наслеђује његов брачни друг, а ако је и он умро пре оставиоца, цела заоставштина припада деди и баби друге лозе, односно њиховим потомцима, по напред изнетим правилима. Трећим наследним редом по швајцарском праву престаје наслеђивање у својину. Прадедовима и прабабама оставиоцевим швајцарски законодавац признаје само право плодуживања, и то на ономе делу заоставштине који би припао у наследство њиховим потомцима да су живи. А ако је ко од прадедова и прабаба умро, његово право плодуживања прелази на њихове прве потомке (то јест на браћу и сестре деда и бабе оставиоцеве). — Као што се из овог може закључити, наследни редови и по швајцарском праву имају за основицу парентеларни систем.

И совјетско наследно право је, после своје реформе од 1945 (Указ Президијума Врховног совјета од 14 марта 1954), прихватило у принципу груписање наследника по редовима и ограничено начело претстављања. У том погледу оно се углавном вратило традицији, али с том значајном разликом што се наследни редови совјетског права не заснивају на парентеларном систему. По совјетском праву има три наследна реда, у којима су крвни сродници распоређени на следећи начин: први наследни ред сачињавају деца оставиоцева и њихово потомство по праву репрезентације које је ограничено на унукe и праукуке оставиоцеве (судска пракса међутим признаје наследно право и прапраунуцима). Поред њих у први ред улазе и родитељи оставиоцеви неспособни за рад. Од осталих лица, која нису крвни сродници оставиоцеви, у први наследни ред улазе још и брачни друг оставиоцев, усвојеници оставиоцеви, и лица неспособна за рад која је оставилац издржавао најмање годину дана до своје смрти. Сва ова лица деле заоставштину на једнаке делове, изузев наравно лица која долазе на наследство по праву репрезентације и која стога добијају заједно само део претка кога претстављају. Други наследни ред сачињавају само родитељи оставиоцеви који су способни за рад: они деле заоставштину на једнаке делове, а ако једнога од њих нема, други родитељ добија целокупно наслеђе. У трећи наследни ред улазе само браћа и сестре оставиоцеви, који исто тако деле заоставштину на равне делове, без примене начела претстављања.

16. Круг законских наследника

Круг законских наследника, то јест број лица која закон позива на наслеђе, може бити шири или ужи. Као једна одлика савременог наследног права може се истаћи општа тенденција за сужавањем круга лица која се по основу крвног сродства позивају на наследство. У току развитка наследног права та тенденција се појављује упоредо са сужавањем породице. Примере за горње тврђење пружају нарочито швајцарско право, аустриско право од Новеле 1914, па и совјетски систем узет као целина.

Треба одмах приметити, међутим, да у круг законских наследника улазе, поред крвних сродника, и друга лица, као брачни друг, усвојеници, издржавана лица, и да се о ширини круга закон-

ских наследника може добити тачна претстава тек кад се узму у обзир све те околности. У том погледу као чињеницу треба истаћи да ако теорија и пракса савременог наследног права показују општу тежњу за сужавањем броја крвних сродника које закон позива на наслеђе, да оне истовремено пружају доказа и о проширењу круга осталих лица која закон по другим основима позива на наслеђе.

У готово свима иностраним законодавствима круг законских наследника је већ обележен самим системом наследних редова који је конкретно законодавство прихватило. Ширина круга лица која закон у тим правима позива на наслеђе условљена је бројем наследних редова, саставом тих редова и обимом у коме је примењено начело претстављања у оквиру појединих наследних редова. Ово између осталог значи да већи број наследних редова не повлачи нужно и проширење круга лица која се позивају на наслеђе и обрнуто. Број лица која закон позива на наслеђе зависи поред тога и у којој мери одређено право признаје ванбрачно сродство као основ за наслеђивање, а и од тога о којим другим факторима још води рачуна (брачни однос, усвојење, издржавање).

17. Систем наследних редова по нацрту

Што се нацрта тиче, и он је код законског наслеђивања прихватио наслеђивање по редовима, то јест такав наследни режим при коме се наследници из даљег наследног реда позивају на наслеђе тек кад нема наследника из ближег наследног реда (члан 10 ст. 2 и 3 нацрта).

Упоредан са напред изложеним системима иностраних законодавстава, систем законског наслеђивања који је прихватио нацрт показује следеће одлике:

1) За средишне тачке око којих се групишу наследни редови узети су оставилац и његови преци, по близини сродства с њим и његов брачни друг (члан 11—13 нацрта). Ако се остави по страни брачни друг, о коме ће ниже бити посебно речи, онда нацрт у погледу крвних сродника које узима за основицу наследних редова прихвата класично решење о парентелама које усвајају аустриско, немачко и швајцарско право.

2) Право претстављања заступљено је у нацрту у неједнаком обиму. У првом наследном реду оно се примењује неограничено (члан 12 нацрта), у другом наследном реду само до трећег степена закључно (члан 15 став 1 нацрта), у трећем наследном реду само до другог степена закључно (члан 18 став 2 нацрта). Почев од четвртог наследног реда па надаље начело репрезентације се више уопште не примењује (члан 21—23 нацрта), како је поступљено, на пример, и у немачком праву. Што се тиче три прва наследна реда, ту нацрт, уколико се ради о примени начела претстављања, има, дакле, сасвим оригиналан систем. Он усваја једно право претстављања које прогресивно опада уколико наступају даљи наследни редови. Нешто слично, али у сасвим суженом обиму, познаје и совјетски систем, који праву претстављања даје место само у првом наследном реду и ту га ограничава на два степена (на унукe и праукуке оставиоцеве). Тим прогресивним опадањем у примени начела репрезентације, нацрт је постигао изванредно упрошћење у систему законског наслеђивања и истовремено знатно сузио круг лица која се по закону позивају на наслеђе.

3) У оквиру три прва наследна реда, наследство се међу крвним сродницима истог степена дели на равне делове, и то првенствено деци оставиоцевој, односно родоначелницима друге и треће парентеле, а кад њих нема њиховим потомцима, водећи при

томе рачуна о лозама, и с прирашћивањем по лозама првенствено. Дотле нацрт углавном усваја решења која прихватају и аустриско, немачко и швајцарско право. Почев са четвртим наследним редом, на наслеђе се позивају само преживели родоначелници, уз искључење права претстављања, и они између себе наслеђују такође деле на равне делове и са прирашћивањем по лозама (члан 19—23 нацрта). Ту је дакле, за саму конституцију наследног реда усвојено једно решење које одговара четвртој парентели новог аустриског наследног система (после Новеле из 1914).

4) Као значајну карактеристику законског наслеђивања према нацрту треба истаћи ту његову одлику да се оно не заснива само на крвном сродству, какав је случај са традиционалним парентеларним системом. Нацрт упоредо са крвним сродницима кроз све законске редове провлачи и брачног друга. То решење претставља једну од релативних оригиналности нацрта. Брачног друга у наследне редове уводи непосредно још само совјетско право (и то само у први наследни ред), док се по нацрту брачни друг појављује у сваком наследном реду. Одмах, међутим, треба подвући да је ова новина коју уноси наш нацрт претежно формалне природе. Материјално, наиме, сличан наследнички положај брачном другу додељују и друга права, само тај резултат постижу друкчијим техничко-правним средствима, а не увођењем брачног друга у наследне редове. О томе као и о наследничком положају брачног друга уопште биће даље више речи.

Кад се посматра као целина, за систем законског наслеђивања по нацрту се тако може рећи да — уз прихватање извесних елемената примљених и у већини модернијих иностраних законодавстава и њихово комбиновање са извесним специфичним решењима — претставља један прилично оригиналан наследнички режим. Иако су у њему комбиновани елементи на које наилазимо у већем броју иностраних права, режим нацрта се ипак појављује као један ујединачен, доследно спроведен, упрошћен и ипак довољно нијансиран наследни систем који као такав треба да буде и лак за примену и да омогући правична решења у духу најновијих тенденција теорије и праксе савременог наследног права.

18. Круг законских наследника по нацрту

Што се тиче броја лица која се могу појавити као законски наследници на основу нацрта, њихов је круг релативно знатно сужен, захваљујући углавном ограниченој и регресивној примени начела репрезентације. Ограниченом применом начела репрезентације постигло се да се као законски наследници по крвном сродству на основу нацрта могу појавити само следећа лица: потомци оставиоци, његови родитељи, његова браћа и сестре и њихова деца и унуци, његови дедови и бабе и њихова деца и унуци и његови даљи преци (члан 10 нацрта).

На тај начин круг лица која нацрт позива на наслеђе у пракси ће бити ужи не само од круга законских наследника по француском и немачком праву, него ће бити ужи и од круга законских наследника по аустриском и швајцарском праву, иако аустриско има само четири, а швајцарско свега три наследна реда. Разлог томе је, како је напред поменуто, ограничена и регресивна примена начела репрезентације у нацрту. Од постојећих наследних система ужи круг законских наследника познаје само совјетско законодавство. Нацрт је, међутим, сматрао да са сужавањем круга крвних сродника као законских наследника код нас даље не треба ићи, с обзиром на схватања нашега народа у коме су крвне везе још увек врло јаке.

У односу на традиционално законодавство, круг крвних законских наследника је тако по нацрту ограничаван до четвртог степена сродства закључно у побочној линији, конкретно најдаљи крвни сродници који наслеђују по нацрту јесу унуци оставиоци, браће и његова браћа од стрица, ујака и тетке. У правој линији, како нишходној тако и усходној, као законски наследници могу се појавити сви потомци и сви преци оставиоци.

Да би се, међутим, о систему законског наслеђивања који је нацрт прихватио добила потпуна слика, није довољно имати у виду само крвне сроднике. Поред њих нацрт позива на наслеђе још три категорије лица, и то: брачног друга оставиоци, извесне крвне ванбрачне сроднике оставиоци, и његове усвојенике с њиховим потомцима. Све те три категорије законских наследника захтевају да им се посвети посебна пажња.

19. Брачни друг као законски наследник

Приликом регулације наследничког положаја брачног друга нацрт полази од става који данас има наше друштво према браку и међусобним односима брачних другова. Узимајући тај став за полазну тачку, нацрт је брачног друга, као што се види из предложеног текста, изједначио, у начелу, као законског наследника са децом оставиоцима. У конкуренцији са осталим законским наследницима, брачни друг наслеђује по нацрту или половицу заоставштине или, кад нема законских наследника ни из трећег наследног реда, онда брачни друг наслеђује целу заоставштину.

Да би се о целом овом проблему добила потпуна слика потребно је да се укратко изложи: наследнички положај брачног друга као законског наследника у току историје, место које брачном другу као законском наследнику додељују важнија савремена законодавства, положај који је брачни друг као законски наследник уживао на правним подручјима Југославије и најзад главније критике система усвојеног у нацрту од стране појединих судова и установа у земљи.

Кад се положај брачних другова као законских наследника посматра у току историје, онда се може констатовати једна општа тенденција за сталним побољшавањем тога положаја. Главне етапе те развојне линије, грубо изнете, изгледају овако: у почетку се преживелом брачном другу (поглавито жени) признаје само право плодоуживања на заоставштини мужевљевој — систем који је у племенском и феудалном уређењу нарочито добро одговарао тежњи за очувањем имовине у породици. У другој фази се брачном другу признаје и право да наследи у својину целокупну имовину раније умрлог супруга, али то само под условом да нема ниједног другог законског наследника. Најзад се брачном другу, током времена, почиње признавати и право да у извесном делу учествује у наслеђивању преминулог супруга заједно с другим законским наследницима, крвним сродницима оставиоцима. Данас се у извесним правима могу срести сва ова три облика наслеђивања.

20. Наследнички положај брачног друга у појединим законодавствима

У Француској, Наполеонов Грађански законик (из 1804) је у својој првој редакцији супрузима признавао право узајамног наслеђивања (на основу закона) једино кад раније умрли супруг није из себе оставио ниједног другог законског наследника нити ванбрачно дете. Током времена је различитим накнадним реформама француски законодавац положај супруга као законских наследника стално

побољшавао, тако да данас преживели супруг у француском праву, поред горњег права наслеђа, има и право плодуживања на четвртину заоставштине ако је умрли иза себе оставио и децу као наследнике, а ако је оставио неког другог сродника као законског наследника, онда преживелом супругу припада право плодуживања на половини заоставштине умрлог брачног друга. Такав систем се с разлогом критикује са гледишта народне правде с обзиром да је цепање заоставштине на право плодуживања и на право својине неповољно за рационално искоришћавање заоставштине: ни власник ни корисник права плодуживања нису у могућности да добро искоришћују у пуном обиму. Због овога француско право допушта наследницима да право ужитка преживелог супруга претворе у доживотну ренту.

Аустриски Грађански законик је у својој првој редакцији (од 1811 године) и једном и другом супругу признавао право плодуживања односно наслеђивања на једну четвртину заоставштине. Наиме: кад је умрли супруг оставио мање од четворо деце онда преживели супруг има право плодуживања на једну четвртину заоставштине, а кад је оставио четворо или више деце онда преживелом супругу припада право плодуживања на делу заоставштине који се добија кад се заоставштина подели бројем деце више један; кад се на наслеђе позивају други сродници, преживели супруг има право наслеђа на $\frac{1}{4}$ заоставштине; кад нема ниједног крвног сродника као законског наследника, преживели супруг наслеђује целу заоставштину. Новелом од 1914 наследнички положај преживелог супруга је, под утицајем немачког права, још више побољшан: у конкуренцији са децом и осталим потомцима, преживели супруг добија у наслеђе $\frac{1}{4}$ заоставштине без обзира на број деце; у конкуренцији са сродницима из друге парентеле (родитељи и њихови потомци) преживели брачни друг наслеђује половину заоставштине; ако има дедова и баба преживели супруг наслеђује опет половину заоставштине, с тим да њему припада и део преминулих дедова и баба који би иначе припао њиховим потомцима, — тако да кад нема ниједног деде и бабе целу заоставштину наслеђује преживели брачни друг. Поврх овога брачни друг има по аустриском праву и право искључивог наслеђивања на предметима брачног газдинства.

Немачки Грађански законик (од 1900 године) је у овој области први који је одлучно раскинуо с до тадашњом традицијом. Он је стао на становиште да смрт једног брачног друга не треба да претставља и имовински слом за супруга који је остао у животу, те је овеом признао право наслеђа наредом са осталим крвним сродницима. Тако: у конкуренцији с наследницима из прве парентеле (потомци умрлог брачног друга), преживели супруг наслеђује $\frac{1}{4}$ заоставштине; у конкуренцији са сродницима из друге парентеле и дедовима и бабама из треће парентеле он наслеђује половину заоставштине. Кад нема ни дедова ни баба преживели супруг наслеђује целу заоставштину; преживелом супругу припадају поред тога у сваком случају и све кућне и породичне ствари и сви свадбени дарови. На овај начин може се рећи да је брачни друг први пут у немачком праву добио, практично, најповољнију ситуацију од свих осталих законских наследника.

Швајцарско право (Грађански законик из 1907) овде је прихватило у основи немачки систем, али са знатнијим модификацијама. Кад су иза умрлог супруга остали потомци, преживели брачни друг има право избора: он може захтевати или право плодуживања на половину заоставштине

или право наслеђа у својину на $\frac{1}{4}$ наслеђа; кад конкурише са родитељима оставиоцем и њиховим потомством он има право да наследи у својину $\frac{1}{4}$ заоставштине, док на остале $\frac{3}{4}$ добија право плодуживања. Кад конкурише с дедовима и бабама и њиховим потомством преживели супруг половину заоставштине добија у својину, а на другој половини стиче право плодуживања. У сваком случају и у свако доба преживели супруг има право захтевати од осталих наследника да му се на место права плодуживања исплаћује одговарајућа годишња рента. Оваквим решењима, то јест комбинавањем права наслеђа и права плодуживања, швајцарски законодавац је тежио да нађе оптималну средину у сукобу интереса брачног друга и крвних сродника оставиоца. Иначе, узев у целини, швајцарски систем је као што се види по преживелог супруга нешто мање повољан од немачког.

У совјетском праву, до Указа од 14 марта 1945, брачни друг је делио заоставштину на равне делове са свима потомцима умрлог супруга (који су се позивали на наслеђе по главама а не по начелу репрезентације) и са сиромашним за рад неспособним лицима која је оставилац издржавао најмање годину дана до своје смрти. После Указа од 14 марта 1945, наследнички положај брачног друга се изменио. Он се побољшао утолико што сад преживели брачни друг дели наследство на равне делове с децом оставиоцем, док потомци оставиоца конкуришу с њим само по начелу репрезентације (то јест не више по главама). А погоршао се утолико што у деоби наследства сад учествују с њим у истом реду и родитељи умрлог који су неспособни за рад. Тако данас брачни друг у совјетском праву наслеђује преминулог супруга на равне делове са децом оставиоцем (и његовим унуцима и прануцима по праву претстављања), његовим за рад неспособним родитељима и издржаваним лицима, а кад ових нема искључује све остале законске наследнике (то јест родитеље способне за живот и браћу и сестре умрлог). Као што се види, брачни друг као наследник потпуно је изједначен с децом оставиоцем, али је истовремено и наследнички положај деце — па и брачног друга — ослабљен присуством родитеља неспособних за рад и лица која је оставилац издржавао за последњих годину дана до своје смрти. За совјетски режим се, дакле, може рећи да је, теориски, повољнији по брачног друга и од немачког система, мада ће у пракси у конкретним случајевима давати и неповољнија решења по преживелог брачног друга (нарочито кад је иза умрлога остао већи број деце).

21. Положај брачног друга по законодавству Југославије

Што се тиче положаја брачног друга као законског наследника на појединим правним подручјима Југославије, он је изгледао овако:

По Грађанском законiku за Краљевину Србију супрузи су се узајамно наслеђивали тек кад не би било ниједног крвног сродника ни из последње, десете парентеле, што практично значи да у србијанском праву супрузи нису долазили у обзир да по закону наследе једно друго. Поред тога, закон је признавао, и то само жени, право плодуживања (тзв. удовички ужитак) на мужевљевој имовини, и то тако да кад су на наслеђе позвали сродници из прве и друге парентеле, удова има право ужитка на делу који је раван наследном делу осталих наследника, а кад конкурише са даљим сродницима онда јој припада право ужитка на целокупној

заоставштини. Као што се види, овде је жена имала веома широко право удовичког ужитка, док муж, ма био и најсиромашнији, није имао никакво право на имовини жениној — што претставља изразит пример неједнакости у овој области на штету мужевљевој.

У Црној Гори није наследнички положај супруга био регулисан писаним законодавством, него су се ти односи расправљали по обичајном праву углавном и по Даниловом законнику. Супруг није могао један другог да наследи у својину, само је жена имала право ужитка на заоставштини мужевљевој.

По праву које је важило у Војводини узјамно наслеђивање супруга је зависило од тога да ли је предмет наслеђа „стечена имовина“ или „имовина од гране“: стечену имовину целу наслеђивао је преживели брачни друг ако је оставилац умро без потомака, имовину од гране брачни друг је наслеђивао тек кад не би било ниједног крвног сродника ни из побочне линије који би био позван на наслеђе.

По праву које је важило у Хрватској и Славонији, а супсидијарно и у Босни и Херцеговини, положај брачних другова као законских наследника био је регулисан као у аустриском праву пре Новеле од 1914.

На територији Словеније и Далмације био је на снази систем аустриске Новеле од 1914, како је напред изложен.

Најзад, у Босни и Херцеговини поглавито, а и у свим другим крајевима где живе муслимани, њихови наследнички односи су се расправљали по прописима шеријатског права. По шеријатском праву муж наслеђује $1/4$ а жена $1/8$ заоставштине кад је умрли супруг оставио потомства; а кад је умро без потомства муж наслеђује $1/2$, а жена $1/4$ заоставштине. Поред ове неједнакости у наследничком положају мужа и жене, шеријатско право карактерише још и то што брачни друг никад не наслеђује целу заоставштину. Ако нема других сродника који се позивају на наслеђе, остатак заоставштине припада држави.

22. Положај брачног друга по нацрту

Кад се приликом израде нацрта поставило питање како треба уредити положај брачних другова као законских наследника у нашем новом праву, три претходна решења су усвојена без дискусије. На првом месту било је ван спора да треба прекинути с дискриминацијом између мужа и жене која је некад постојала у овој области, наиме да наследнички положај оба брачна друга треба регулисати на исти начин, то јест на бази једнакости. На другоме месту да брачни другови треба да се појављују само у својству наследника, а не и плодоуживалаца, из разлога што цепање права својине од права плодоуживања веома компликује и правне односе и негативно утиче на рационално искоришћавање добара. Најзад, није било сумње да положај брачног друга као законског наследника уопште узев треба поправити у односу на раније стање. Као проблем поставило се једино питање докле у том правцу треба ићи.

Приликом решавања овог питања нацрт је пошао са становишта да с обзиром на данашњи положај брака у нашој држави и друштву као и на схватања о брачној вези као основној радној и друштвеној заједници, брачни друг долази у круг оних лица која су најближа оставиоцу, и поред тога, да смрт једног супруга не треба за другога аутоматски да значи и погоршање његове имовне ситуације. Самим тим је већ било предодређено да

брачном другу треба обезбедити наследнички положај сличан најближим сродницима, конкретно да брачног друга као законског наследника треба пласирати негде између деце и родитеља оставиоцевих.

По нацрту, брачни друг улази у први наследни ред у коме дели заоставштину умрлога на равне делове с децом оставиоцевом. У конкуренцији с наследницима другог и трећег наследног реда брачном другу припада половина заоставштине, а ако нема наследника трећег наследног реда, брачни друг оставиоцев наслеђује целу заоставштину, искључујући на тај начин наследнике четвртог и даљих наследних редова.

Поред овог основног решења нацрт предвиђа још три институције које ближе одређују и конкретизују правни положај брачног друга као законског наследника. Прва од њих је смањење дела брачног друга у случају који предвиђа чл. 13 нацрта — пропис донет у корист деце из другог брака с којим преживели супруг вероватно неће остати у животној заједници, а за коју не треба допустити да остану у неповољнијем положају од преживелог брачног друга. Друга од поменутих институција предвиђа могућност повећавања наследног дела брачног друга под условима садржаним у чл. 29 нацрта. Обе ове институције, друга особито, треба да претстављају, као што ће се приметити, коректив линиском решавању овог проблема искључиво по напред изнетој наследничкој шеми, тј. треба да омогуће индивидуализацију ситуација, при чему одлучујућа улога припада суду. Трећа институција (издвајање предмета домаћинства које предвиђа чл. 38 нацрта) претставља једну привилегију која је заједничка брачном другу и потомцима оставиоцевим. Укупно узета, ова три коректива значе знатно побољшање наследничког положаја брачног друга на рачун осталих крвних сродника оставиоцевих, али не и на рачун потомака оставиоцевих.

Ако се посматра у односу на поједине покрајине наше земље, нацрт ће у погледу наследничког положаја брачног друга претстављати новину неједнаког значаја. За Словенију и Далмацију које су у овоме погледу и досад имале најнапредније законодавство (тј. нови аустриски систем из Новеле 1914), он ће донети најмање промена. Далеко крупнију реформу нацрт ће претстављати за правно подручје бивше Хрватске, Славоније и Војводине (донекле и Босне и Херцеговине) док ће за територије некадашње Краљевине Србије и Црне Горе претстављати крупан корак унапред.

На крају треба напоменути да и судска пракса после ослобођења конкретне случајеве законског наслеђивања брачних другова расправља углавном онако како је предвиђено у нацрту.

23. Критике становишта које је заузео нацрт о наслеђивању брачног друга

Будући да напред изнета решења нацрта у погледу наследничког положаја брачног друга претстављају практично најкрупнију реформу према досадашњем нашем наследном систему, и да ће бити од најширих последица, она су изазвала и најживљу полемику. Општа је карактеристика те полемике да критике углавном бране решења која су на њиховим подручјима важила до рата, и да утолико више критикују нацрт уколико се он више разликује од традиције тих подручја.

Главне критике на решења нацрта, и које највећим делом потичу од судова и установа Србије, састоје се у следећем:

1) На основу члана 10 Основног закона о браку брачни друг има право на учешће у заједничкој тековини, те ће по правилу бити у бољем ма-

теријалном положају од деце оставиоцевој која врло често још нису стала на своје ноге. — На ово се може одговорити да ће деца у крајњој линији наследити и другог брачног друга као свог родитеља, а да према њему и за живота његовог имају право издржавања.

2) Решење нацрта је незадовољавајуће нарочито кад је преживели брачни друг веома кратко време провео у брачној заједници с умрлим, или убрзо затим ступио у други брак. — На ову критику треба приметити да су такви случајеви релативно ретки и да је технички немогуће дати неко решење које би у свим хипотезама давало задовољавајуће резултате. Најбољи доказ за то је да ниједно инострано законодавство не прописује у овоме правцу никаква ограничења, нити предвиђа неки „брачни стаж“ као услов за законско наслеђивање супруга.

3) Решење нацрта омогућава спекулисање са браком и склапање бракова из чисто материјалистичких побуда, наиме младе особе ће ступати у бракове са далеко старијим особама, очекујући да на следе свог старијег брачног друга без деце. — На овај аргумент може се истаћи да се сличне спекулације могу вршити и путем тестаменталног наслеђивања. Склапање таквих бракова је уосталом изузетна појава и практиковано је скоро искључиво у градовима. Наслеђивање добара у граду је међутим ограничено чињеницом да се средства за производњу налазе данас у рукама друштвене заједнице и да је рента од зграда и земљишта у градовима практично укинута.

4) Решење нацрта је нарочито противно схватањима нашег народа на селу, а посебно кад је у питању земља која ће се на овај начин распарчавати. — Ово тврђење је само с формалне стране тачно. Ваља приметити да и у осталим крајевима наше земље, у којим такав систем функционисао већ дуже времена (посебно у Војводини), распарчаност земљишта није нимало већа него у Србији.

5) По схватању нашег народа брачни друг не би смео бити стављен у повољнији положај од рођене браће и сестара као и од родитеља оставиоцевих. — Такво посматрање ствари је израз патријархалног схватања, и оно, уколико још и постоји, није у складу са схватањем брака и породице у нашој друштвеној заједници.

Због свега овога је конкретно предлађано да се наследно право брачног друга услови извесним бројем година проведених у браку, његовим имовним стањем у односу на стање деце умрлога, радном способношћу. Предлађано је исто тако да се брачни друг као наследник изједначи с родитељима умрлога, затим да му се обезбеди само право уживања а не и наслеђивања у својину и т. сл. Истиче се, другим речима, да је брачном другу дато искупиће и да би га као наследника требало изједначити с родитељима оставиоцевим а не и децом његовом. Тако исто да су нарочито потребне коректуре кад су у питању краткотрајни и фиктивни бракови, кад преживели брачни друг има посебне имовине и кад конкурише с малолетном децом оставиоцевом.

На све предње критике може се дакле сумарно одговорити да су оне израз укорених али по мишљењу састављача нацрта погрешних схватања.

На крају, важно је још истаћи да је наследничка вокација брачног друга условљена пуноважношћу брака на дан смрти оставиоца. У томе правцу нацрт изрично регулише три изузетка (чл. 28 нацрта) у којима брачни друг нема право на наслеђе иако је његов брак са оставиоцем у тренутку његове смрти био формално пуноважан. Ти слу-

чајеви су довољно јасни сами по себи, те не захтевају никакво посебно образложење.

24. Ванбрачно сродство као основ законског позивања на наслеђе

Највећи број законодавстава поред брачних сродника позива на наслеђе, у ширим или ужим границама, и извесне ванбрачне сроднике, а у првом реду ванбрачну децу оставиоцеву. Регулисање наследничког положаја ванбрачних сродника је у току израђивања нацрта било једно од питања у којима се нацрт највише колебао. Да би се правилно схватио став који је у томе погледу нацрт привремено заузео, потребно је укратко изнети историјат проблема и начин на који су наследнички положај ванбрачних сродника регулисала најважнија савремена законодавства.

Као и општи друштвено-правни положај ванбрачне деце (поводом које се и поставља питање ванбрачних сродника), тако је и њихов наследнички положај био крајње неповољан. Током историје, међутим, ситуација се стално побољшавала, али не истим темпом у свима земљама. Данас је наследнички положај ванбрачних сродника при законском позивању на наслеђе регулисан у појединим важнијим правима на следећи начин:

По антлосаксонском праву ванбрачно сродство уопште није основ позивања на наслеђе, тј. ванбрачна деца немају никакво наследно право ни према својим родитељима нити према осталим својим крвним сродницима, нити га ови имају према ванбрачној деци. По француском праву ванбрачно дете има право наслеђа само према ономе родитељу, оцу или мајци, који га је признао за своје, а не наслеђује ни његове претке ни остале сроднике. А и кад наслеђује оца или мајку, ванбрачно дете добија само половину дела који би добило да је брачно, у случају кад конкурише са брачном децом; а кад конкурише с родитељима или с браћом и сестрама оставиоцевим, оно добија три четвртине заоставштине; у конкуренцији с осталим сродницима ванбрачно дете наслеђује целу заоставштину. У сва три случаја и брачни потомци ванбрачног детета наслеђују његовог родитеља по праву претстављања. По немачком грађанском закону (§ 1705) ванбрачно дете и његови потомци имају према мајци и њеним сродницима иста наследна права као и њена брачна деца, и обрнуто. Између оца и његових сродника међутим с једне и ванбрачног детета с друге стране нема законског наслеђивања, с обзиром да по немачком праву не постоји сроднички однос између ванбрачног оца и детета (§ 1589 став 2). По аустријском праву постојало је, до Новеле из 1914, узајамно наследно право само између ванбрачне мајке и њеног детета. Новела од 1914 је, међутим, прихватила немачки систем, тако да данас у аустријском праву између мајке и њених сродника с једне и ванбрачног детета с друге стране постоје иста наследна права као да је у питању брачно дете, док између оца и његових сродника и ванбрачног детета с друге стране нема законског наслеђивања. По швајцарском праву, према мајци и њеним сродницима ванбрачна деца имају исти наследнички положај као и брачна деца; а према оцу и његовим сродницима имају исти положај само ако их је отац признао за своју или је ванбрачно потомство утврђено судском пресудом. А кад ванбрачно дете или његов потомак конкурише са брачним потомцима очевим онда ванбрачни сродник наслеђује половину дела који припада брачном детету, односно његовим потомцима.

На појединим правним подручјима Југославије право наслеђивања ванбрачних сродника било је

исто онако регулисано на шест разних начина као и законски ред наслеђивања или положај брачног друга. Тако је на територији Словеније и Далмације важио систем Новеле из 1914, а на територији Хрватске, Славоније, Војводине и Босне и Херцеговине углавном стари аустријски систем (тј. пре Новеле од 1914). У Србији и Црној Гори није постојало никакво право наслеђивања између ванбрачних сродника.

Приступајући регулисању наследничког положаја ванбрачних сродника нацрт се тако нашао у истоветној ситуацији као кад је требало заузети став у питању наследничког положаја брачног друга. Наиме, поред разноликости ранијег законодавства, и у овој материји нацрт је имао да рачуна с револуционарним променама до којих је дошло у нашој стварности као и са извесним одредбама Устава у чијим се оквирима морао кретати. Нова држава и друштво заузели су према ванбрачној деци далеко хуманији и социјалнији став него што је то био случај с појединим покрајинским законодавствима. Устав је са своје стране прокламовао да родитељи имају према деци рођеној ван брака исте обавезе и дужности као и према брачној деци, а да ће се положај ванбрачне деце уредити законом (чл. 26 став 5 Устава). Разрађујући даље овај принцип, Основни закон о односима родитеља и деце од 1 априла 1947 године је прописао да су узајамна права и дужности између родитеља и деце истоветни, без обзира да ли се ради о деци рођеној у браку или ван брака (чл. 3). Међутим кад је у питању обавеза издржавања између осталих сродника, Основни закон о односима родитеља и деце је предвидео да та обавеза постоји само између брачних сродника (чл. 32). На тај начин овај последњи закон је још изричитије подвукао разлику коју је већ Устав нагласио, тј. да ванбрачно родство повлачи исте правне последице као и брачно само у односу ванбрачне деце и њихових родитеља, а да између ванбрачне деце и сродника њихових родитеља не постоји однос родства.

Исту ову линију наставља и нацрт кад регулише положај ванбрачних сродника као законских наследника. Он наиме предвиђа право узајамног наслеђивања између ванбрачне деце и њихових брачних потомака с једне и родитеља ванбрачне деце с друге стране али не признаје право узајамног наслеђивања између ванбрачне деце и сродника њихових родитеља (чл. 24 нацрта).

Решење нацрта је, као што се из предњет може закључити, много повољније по ванбрачно дете него англо-саксонски, француски и стари аустријски систем. У односу на становиште које су у истој материји заузели немачки и нови аустријски законодавац (Новела од 1914), став нацрта ће практично, може се рећи, доводити до истих резултата, иако је питање у нацрту расправљено на другачији начин. (По нацрту наиме ванбрачна деца имају право наслеђивања и према ванбрачном оцу али га немају према сродницима своје мајке — док по немачком и новом аустријском систему ванбрачна деца наслеђују и сроднике своје ванбрачне мајке али не наслеђују свога ванбрачног оца). Швајцарско право је, међутим, повољније по ванбрачну децу као законске наследнике него режим који предвиђа нацрт.

У односу на ранија покрајинска законодавства по истом питању, нацрт, дакле, пружа решења која су по ванбрачне сроднике, а у првом реду по ванбрачну децу, далеко повољнија. С друге стране, опет нацрт у томе правцу није отишао предалеко, тако да би његов режим ишао на уштрб саме установе брака. Према начину на који су поједине у-

станове и судови реаговали на његов став може се закључити да је нацрт у овоме погледу погоднио ону меру која одговара нашој данашњој стварности и потребама. Решењу заступљеном у нацрту противни су у начелу само стручњаци и установе с територије Словеније и Далмације, за које територије систем нацрта значи заиста корак уназад утолико што нацрт не познаје право узајамног наслеђивања између ванбрачне деце и сродника њихове мајке. Али у накнаду за то, треба одмах додати, нацрт је ванбрачној деци признао и право наслеђивања према оцу (право која та деца нису имала по Новели од 1914 која је важила на подручју Словеније и Далмације), тако да се не може рећи да је положај ванбрачне деце објективно погоршан нацртом ни у односу на режим који је до рата важио на подручју Словеније и Далмације.

Решење изнето у нацрту претставља мишљење већине редактора. Постоје, међутим, и два одвојена мишљења о овоме питању.

По првом одвојеном мишљењу не би требало признати наследно право ванбрачном детету према оцу који то ванбрачно дете није изрично или прећутно признао за своје. По овоме мишљењу, кад се судском пресудом утврди да је одређено лице отац ванбрачног детета та околност још не даје ванбрачном детету право на наслеђе. Утврђивање очинства судским путем повлачи собом само обавезу издржавања, али не и обавезу насилног увођења ванбрачног детета у породицу очеву.

Према овом мишљењу, у будући Закон о наслеђивању требало би унети следећу одредбу:

„Деца рођена ван брака не наслеђују свога оца, изузев кад их је отац признао за своју, било изјавом, понашањем или на који други начин.

У томе случају она имају иста наследна права као и његова брачна деца.

Остала деца рођена ван брака, чије је очинство утврђено судским путем, имају право на издржавање из заоставштине у границама досуђеног издржавања, а сразмерно вредности заоставштине.

Брачни потомци деце рођене ван брака коју је отац признао за своју имају на ову заоставштину иста наследна права као и брачни потомци деце рођене у браку.

Отац има на заоставштину своје деце рођене ван брака коју је признао за своју и на заоставштину њихових брачних потомака иста наследна права као и на заоставштину својих брачних потомака“.

Према другом одвојеном мишљењу, ванбрачној деци треба признати наследно право не само према мајци, него и према прецима ванбрачне мајке. По томе мишљењу у будући закон треба унети одредбу ове садржине:

„Деца рођена ван брака имају на заоставштину своје мајке и њених сродника иста наследна права као и њена брачна деца.

Брачни потомци деце рођене ван брака имају на ову заоставштину иста наследна права као и брачни потомци деце рођене у браку.

Мајка има на заоставштину своје деце рођене ван брака и њихових брачних потомака иста наследна права као и на заоставштину својих брачних потомака.

Мајчини сродници имају на заоставштину њене деце рођене ван брака и њихових брачних потомака иста наследна права као и на заоставштину њених брачних потомака“.

25. Сродство по усвојењу

Као и сва друга законодавства, тако и нацрт предвиђа да и сродник по усвојењу може, у извесним границама, наследити на основу закона. Регулацију ово питање нацрт, међутим, није наилазио на тешкоће сличне онима које су се поставиле, напр., поводом наследничког положаја брачног друга или ванбрачне деце. Разлог томе је с једне стране тај што по питању законског наслеђивања сродника по усвојењу и правна теорија и пракса разних земаља заузимају углавном сличан став, а с друге стране што члан 19 Закона о усвојењу већ садржи извесна решења у томе правцу. Тако нацрт у овој материји није имао да заузима неко посебно становиште, него само да продужи линију коју је повукао члан 19 Закона о усвојењу и да се притом ослони на владајућу теорију и праксу из ове области.

Основне идеје које у модерном праву одређују начин расправљања наследних односа заснованих на сродству по усвојењу углавном су следеће: на првом месту усвојење не треба да буде мотивисано спекулативним побудама усвојеноца, нити да буде извор обогаћења за њега. Стога ни теорија ни законодавство не допуштају усвојеноцу ни његовим сродницима да могу по закону наследити усвојеника (правило које је формулисано и у чл. 19 став 3 Закона о усвојењу).

На другом месту, усвојењем се између усвојеноца с једне стране и усвојеника и његових потомака с друге стране стварају она иста права и дужности који по закону постоје између родитеља и деце (ово начело је изречно формулисано и у чл. 17 ст. 1 Закона о усвојењу). Према томе, усвојеник и његови потомци треба да имају и у области наслеђа према усвојеноцу иста она права која имају и усвојеночева деца и његови потомци (мисао која је изражена и у члану 10 нацрта). Међутим, да усвојење у овоме правцу не би ишло на уштрб наследног права рођене деце усвојеночеве, односно да ово право усвојеника и његових потомака не би било препрека и сметња усвајања, усвојеноцу који има рођене деце допушта се да уговором о усвојењу наследна права усвојеника и његових потомака према себи ограничи или потпуно исклучи (ту могућност предвиђа и члан 19 став 1 Закона о усвојењу). Даље, усвојењем се ствара сроднички однос само између усвојеноца и усвојеника, а не и између усвојеника и других сродника усвојеночевих. Због тога се ни усвојенику ни његовим потомцима не признаје право да по закону наследе усвојеночеве сроднике. Најзад, иако усвојеник уговором о усвојењу ступа у нов сроднички однос, усвојењем се ипак не поништава однос крвног сродства у коме се усвојеник дотле налазио. Услед тога чињеница усвојења ниуколико не мења узajамно право наслеђивања које је пре усвојења постојало између усвојеника и његових сродника.

Нацрт је прихватио све ове основне принципе савременог наследног права у области усвојења, и његов члан 26 претставља, као што се то види из текста, само техничку кодификацију тих принципа.

IV. НУЖНИ ДЕО И НУЖНИ НАСЛЕДНИЦИ (Чл. 30—50 НАЦРТА)

26. Појам установе нужног дела

Према нацрту (чл. 31 ст. 1) нужни део (често се каже и законски део) је „део заоставштине којим оставилац не може располагати“. Ма колико та дефиниција била јасна, она ипак захтева извесна ближа објашњења.

Појам нужног дела формирао се као антитеза појму потпуне слободе тестаменталног располагања

имовином од стране оставиоца. Нужни или законски део претставља право извесних најближих сродника умрлог да за себе захтевају одређен део заоставштине и насупрот изречној последњој вољи оставиоцевој израженој у тестаменту. Ово ограничење слободе тестаменталног располагања, заведено у корист најближих сродника оставиоцевих, није прихваћено у свим правима, а и тамо где је прихваћено није свуда регулисано на исти начин.

У прво време слобода тестаменталног располагања уопште није постојала, тј. целокупна имовина умрлог остала је као наследство његовим најближим сродницима, а првенствено његовој деци. Англосаксонски правни систем (Британија, САД, Канада), насупрот томе, познаје само неограничену слободу тестирања: установа нужног дела је англосаксонском праву уопште непозната. Између ове две крајности, искључења тестаменталног и неограничене слободе тестирања, налази се установа нужног дела, која је прихваћена у већини савремених законодавстава. Нужни део је, међутим, у тим законодавствима организован на углавном три различита начина.

Француско, швајцарско и совјетско право ограничавају слободу тестирања тако што у њима једним делом заоставштине, тзв. расположивим делом, завешталац може слободно располагати и оставити га коме хоће, док други део заоставштине, нужни део, мора оставити извесним својим најближим сродницима (нужним наследницима, који имају право наслеђа на томе делу заоставштине). Немачко и аустријско право формално не ограничавају слободу тестирања, али овлашћују најближе сроднике да траже од тестаменталних наследника исплату одређене суме новца на име наследног дела који им закон обезбеђује (то њихово право није право наслеђа према заоставштини као у француско-швајцарском систему, него тражено право према тестаменталним наследницима). У неким америчким земљама најзад (Мексико, Гватемала, Костарика) постоји такође потпуна слобода тестаменталног располагања, али закон најближим сродницима признаје право на издржавање из заоставштине.

Као што је неједнак начин на који су поједина права организовала заштиту најближих сродника од неограничене слободе тестаменталног располагања, исто су тако разноврсне и теорије помоћу којих се покушавала оправдати установа нужног дела. Са гледишта потреба наше земље биће довољно ако се истакне да нужни део треба да замени обавезу издржавања коју оставилац редовно има према својим најближим, и да поред тога претставља и једну од оних установа наследног права која на најнепосреднији начин служи учвршћивању породице.

27. Круг нужних наследника и величина нужног дела

Свима земљама које су прихватиле установу нужног дела заједничко је то да право на нужни део признају само оним нужним наследницима који су у конкретном случају позвани на наслеђе по законском реду наслеђивања. Која се међутим сва лица из круга законских наследника могу појавити као нужни наследници и колики је њихов нужни део, није решено на исти начин у свим законодавствима.

У Француској право на нужни део имају потомци и преци оставиоцеви, и то: ако оставилац има једно дете нужни део износи половину заоставштине, ако има двоје нужни део износи две трећине, кад има троје или више деце нужни део је три четвртине, кад су на наслеђе позвани преци, нужни део износи половину заоставштине, ако има предака и по очевој и по материној лози, а једну че-

тврдину ако има предака само из једне лозе. — По аустриском Грађанском законнику право на нужни део имају исто тако сви потомци и преци оставиоци: сваки потомак има право на половину дела који би му по законском реду наслеђивања припао, а сваки предак на трећину дела који би добио по законском реду наслеђивања; супруг оставиоцев истина нема право на нужни део али има право на пристojно издржавање уколико је необезбеђен. — У Немачкој право на нужни део припада само потомцима оставиоцевим, његовим родитељима и брачном другу, а износи половину њиховог наследног дела који би они добили по закону кад тестамент не би било. — Према швајцарском Грађанском законнику нужни наследници су потомци, родитељи, браћа и сестре и брачни друг оставиоцев, и то: нужни део потомака износи $\frac{3}{4}$, родитеља $\frac{1}{2}$, а браће и сестара $\frac{1}{4}$ дела који би им по закону припао у наслеђе; што се брачног друга тиче његов нужни део је раван његовом пуном наследном делу кад конкурише са другим законским наследницима, а износи $\frac{1}{2}$ заоставштине кад је он једини наследник. — По совјетском праву нужни наследници су сви законски наследници (дакле: потомци, брачни друг, родитељи, издржавана лица, браћа и сестре) који у тренутку смрти оставиоцеве нису напунили 18 година, а њихов нужни део износи $\frac{3}{4}$ дела који би добили по закону.

Што се наше земље тиче, на свим подручјима Југославије установа нужног дела такође је била прихваћена, изузев у Црној Гори, где је пракса признавала неограничену слободу тестаменталног располагања, уколико није у питању било наслеђивање задружне имовине (у судској пракси Црне Горе било је уосталом мишљења да и члан „куће“ може путем тестамент слободно располагати својим идеалним делом задружне имовине). У Хрватској, Словенији, Далмацији, Славонији, Босни и Херцеговини важио је како у погледу круга нужних наследника тако и у погледу величине нужног дела аустриски Грађански законик. У Србији и Македонији право на нужни део имали су само синови и кћери оставиоци, док је жени припадао нужни удовички ужитак: нужни део деце је износио половину дела који би им по закону припао у наслеђе, а тако исто је и њихни удовички ужитак износио половину ужитка на који би удовица по закону имала право кад не би било тестамент. На територији Војводине, потомци су имали нужни део на целој заоставштини, родитељи само на старини или на целој заоставштини (кад иза умрлога није остао ни брачни друг), док је удовица имала право уживања на целокупној заоставштини мужевљевој.

28. Нужни део по нацрту

Начелно прихватање нужног дела није ни у једном тренутку израде нацрта било предмет колебања нити критике. Нашем праву одговара ова установа, јер она у својој основи служи учвршћењу породице. Питање је само било на који начин треба нужни део кодификовати у нашем новом наследном систему.

Као што произлази из предњег излагања, три су фактора који одређују физиономију нужног дела у конкретном законодавству: правна природа нужног дела (тј. начин његове организације), круг нужних наследника и величина нужног дела.

Кад је реч о правној природи нужног дела, ту постоје три могућности: схватити нужни део као наследно право нужних наследника на одређени део заоставштине — решење прихваћено у француском, швајцарском и совјетском праву; организовати га као тражбено право нужних наследника према тестаменталним наслед-

ницима — како поступа аустро-немачки законодавац; или га, најзад, обезбедити одређеним наследницима у виду права издржавања на терет заоставштине — као што је уређено у неким америчким државама а делимично и у извесним европским законодавствима. Нацрт је у овоме погледу конструисао један оригиналан и гибак режим. По решењу, наиме, које је прихватио нацрт (члан 32) нужним наследницима закон признаје наследно право према заоставштини у висини њиховог нужног дела, тј. нужни наследници су наследници. Завешталац, међутим, може изјавом своје последње воље одредити по своме слободном нахођењу састав нужних делова појединих наследника, тиме што ће у тестаменту означити који ће конкретни предмети заоставштине ући у наследни део одређеног нужног наследника. Оваквим решењем нацрт је омогућио да се искористе значајна привилегија која у овој материји пружа аустро-немачки систем тражбено-правног овлашћења нужних наследника.

И у погледу круга нужних наследника нацрт је усвојио једно комбиновано и релативно оригинално решење. Он наиме предвиђа две категорије нужних наследника. У прву категорију улазе потомци умрлога, његови усвојеници и њихови потомци, његов брачни друг и његови родитељи наравно уз претпоставку да су позвани на наслеђе (члан 30 став 1 и 3 нацрта) — решење, дакле, које се потпуно поклапа са решењем, усвојеним у немачком праву. У другу категорију нужних наследника нацрт ставља претке и браћу и сестре умрлога, али уз претходно испуњење три следећа услова: прво, да су ти наследници по законском реду наслеђивања позвани на наслеђе, друго, да су трајно неспособни за рад, и треће да немају нужних средстава за живот (члан 30 став 2 и 3 нацрта). На тај начин нацрт је знатно проширио круг лица која се могу појавити у својству нужних наследника. Али је нацрт овај круг истовремено и сузио тиме што је — слично донекле совјетском праву — својство нужних наследника из друге категорије условио са два субјективна елемента, њиховом трајном неспособношћу за рад и отсуством нужних средстава за живот. Тиме је нацрт истакао искључиво алиментациони карактер нужног дела кад су у питању нужни наследници друге категорије.

Што се, најзад, величине нужног дела тиче, нацрт је остао у границама традиције, усвајајући једно решење које је скоро истовестно с решењем аустриског Грађанског законика. Наиме, нужни део потомака и усвојеника и њихових потомака износи једну половину, док нужни део осталих наследника (дакле, и брачног друга и родитеља) износи једну трећину дела који би им припао по законском реду наслеђивања (члан 31 став 2 нацрта). Овакво решење било је критиковано од извесног броја установа нарочито с обзиром на брачног друга. Тврдило се да и брачног друга треба пребацити у прву категорију нужних наследника, тј. одредити му нужни део у висини половине дела који би му по закону припао. Узимајући у обзир све моменте (учешће супруга у брачној тековини, веома повољан положај супруга као законског наследника уопште), нацрт је нашао да нема разлога брачног друга као нужног наследника оставиоцевог третирати повољније од његових родитеља.

29. Израчунавање нужног и расположивог дела

Правилно функционисање установе нужног дела не може се замислити без образовања једне чврсте рачунске масе на основу које ће се одређивати нужни део појединих наследника. Образовање те рачунске масе је од изванредног значаја не само зато што од те операције зависи стварна

величина нужних делова појединих наследника, него још и зато што се самим тим одређује и расположиви део, тј. границе слободи тестирања одређеног завештаоца, затим што су начином састава те рачунске масе предусловљена смањена тестаменталних располагања и враћања поклона које је оставилац начинио за живота. Потребно је исто тако напоменути да утврђивање те масе претставља једну чисто рачунску операцију и да оно само по себи не повлачи још никаква материјална померања у имовинама заинтересованих лица.

Утврђивање рачунске масе према којој се одређује нужни и расположиви део састоји се из четири основне рачунске операције: прво треба утврдити активу заоставштине на дан смрти оставиоце (урачунавајући ту и сва оставиочева располагања на случај смрти), затим треба утврдити његову пасиву, онда од активе одбити пасиву да би се утврдила „чиста заоставштина“ и наизај томе износу додати вредност извесних заживотних бесплатних располагања оставиоцевих. Ближа објашњења захтева само ова последња операција, конкретније прирачунавање чистој заоставштини извесних врста поклона које је оставилац начинио за живота.

Проблем се састоји у следећем. Ако се појединцу остави потпуна слобода у бестеретном располагању његовом имовином, онда он може да липши своје нужне наследнике њиховог нужног дела на тај начин што ће, путем поклона, да исприче још за живота целокупну своју имовину, и тиме да изигра и саму установу нужног дела. Ограничити пак појединца у слободном располагању његовом имовином, и забранити му да чини поклоне за живота, било би потпуно супротно принципу слободе располагања својом имовином. Због тога законодавства и овде прибегавају једном компромисном решењу: она у начелу не ограничавају право појединца да чини поклоне за живота, али наређују да се извесни од тих поклона имају узети у обзир приликом израчунавања нужног дела, а, према потреби, и смањити и сасвим опозвати ако вређају нужни део.

Основно је питање који ће се поклони прирачунавати чистој заоставштини у циљу израчунавања нужног дела. Већина законодавстава овде претходно разликује поклоне учињене коме од законских наследника и поклоне учињене трећим лицима, тј. лицима која нису законски наследници. Сви поклони учињени законским наследницима по правилу се прирачунавају чистој заоставштини, и на тај начин повећавају износ нужног дела. Што се тиче поклона учињених трећим лицима, постоји тежња у позитивним законодавствима да се прирачунавају само они поклони који су учињени у последњем периоду оставиочевог живота. Колики ће тај период бити зависи од тога да ли једно законодавство жели да више или мање енергично заштити нужни део, али на рачун стабилности правног саобраћаја. Јер, не сме се смести с ума да ће положај поклонопримца бити утолико тежи уколико је шира могућност враћања односно едуцирања поклона по смрти поклонодавчевој. Француско право је, на пример, најенергичније у тој заштити нужних наследника пошто прирачунава наследној маси све поклоне које је оставилац ма кад учинио и трећим лицима. Немачки Грађански законик прописује да се чистој заоставштини додају само поклони које је оставилац учинио за последњих десет година свога живота; швајцарски законодавац је тај рок свео на пет, а аустриски на две године. Поред овога, сва права предвиђају и извесне категорије тзв. „привилегованих“ поклона чија се вред-

ност не узима у рачун при изналажењу нужног дела, без обзира кад су и коме су начињени.

Нацрт је у суштини прихватио сва ова начела (члан 33 нацрта), с тим што је узгред распрасио и низ споредних питања која су се досад у пракси постављала као спорна у овој области. Сем тога нацрт је период у коме се прирачунавају поклони начињени трећим лицима свео на годину дана. Тиме је донекле истина ослабљен положај нужних наследника, али је у накнаду за то повећана слобода располагања личном имовином, и нарочито сведена на минимум лабилна правна ситуација поклонопримца. Што се тиче привилегованих поклона, нацртом су нарочито заштићени поклони учињени социјалистичким установама и поклоном са социјалном наменом (члан 33 став 6).

Чланови 34—36 нацрта садрже извесна интерпретациона правила у вези са израчунавањем нужног односно расположивог дела и та правила не захтевају неко нарочито образложење. Тако је члану 34 нацрта напр. сврха да стави ван сумње да под поклоном не треба схватити само поклон у уском, техничко-правном смислу речи, него и свако располагање без накнаде, тј. сваки такав акт отуђења у замену за који није ушла у оставиочево имовину одговарајућа противвредност, а исто тако и све оно што је оставилац за живота дао наследнику на име наследног дела или оспособљавања за привређивање. Смисао члана 35 нацрта је да при проценивању поклона не треба водити рачуна о променама — побољшањима и погоршањима — које је у међувремену од пријема поклона па до смрти оставиоцеве извршио поклонопримац на поклоњеној ствари (ако је напр. предмет поклона било земљиште на коме је затим поклонопримац саградио кућу, узео се у обзир само вредност тога земљишта на дан смрти оставиоцеве; ако је било поклоњено земљиште са зградом, коју је затим поклонопримац срушио, узео се у рачун вредност земљишта са зградом коју би она имала на дан смрти оставиоцеве). Најзад, члан 36 нацрта хоће да каже да се код поклона у облику осигурања у рачун увек узима само износ уплаћених премија, којима је једино заоставштина стварно и смањена, а не и осигурана сума која никад није ни била саставни део оставиоцеве имовине.

Нацрт је, у овоме поглављу (у чл. 37 и 38) регулисао и две специфичне установе. Прва од њих је издавање из заоставштине предмета у корист потомака који су привређивали с оставиоцем. Потребу за оваквом једном установом намеће не само опште осећање правичности, него пре свега и основно начело социјалистичког морала по коме свако има право на плодове свога рада. То је она иста мисао која се налази и у основи установе брачне тековине из чл. 10 Основног закона о браку. И кад се то право признаје у односу између супруга нема разлога не признати га и у односу родитеља и њихових потомака, међу којима постоји иста обавеза узајамног издржавања и исто право узајамног наслеђивања. Ма колико налазили да је оваква установа оправдана, ипак знатан број надлештава сматра да ће она у пракси изазвати масовне спорове, да ће отежавати расправљање наследства и да је стога као опасну ваља одбацити.

Друга специфична установа из овог поглавља (чл. 38 нацрта) јесте издавање из заоставштине предмета домаћинства у корист брачног друга и потомака. Као што је изнето напред, у вези с наследничким положајем брачног друга, тај институт је из немачког права преузет у новелирани § 758 ОАГЗ, те је као такав и досад важио на територији Словеније и Далмације. Његов мотив је да супруг и деца смрћу брачног друга, односно оца

или мајке, претрпе што мање потреса и да се очува породична заједница. Издвајање се усталом односи само на покретне ствари. Предмети домаћинства наведени у овоме пропису уопште не улазе у наследну масу и као такви не подлеже ни порезу на наслеђе. Они припадају надживелом брачном другу и потомцима оставиоцевим *ex lege*, по самом закону „као претходна испорука“ (§ 758 ОАГЗ) што значи да су пријемници тих предмета универзални сукцесори оставиоца који непосредно настављају његову правну личност у погледу тих предмета, иако не по основу наслеђивања.

30. Смањење располагања тестаментом и враћање поклона

Као што је напред истакнуто, утврђивање наследне масе на основу које се израчунава нужни део претставља једну чисто математичку, фиктивну операцију, којој је сврха да се утврди величина нужних делова појединих нужних наследника, а самим тим и величина расположивог дела, тј. онога дела заоставштине којим је оставилац могао слободно располагати како путем поклона за живота тако и тестаментом на случај смрти. Та математичка радња по себи, како је напоменуто, не повлачи још никакве промене у имовинама разних заинтересованих лица. Међутим кад се током тога израчунавања установи да је било тестаментом било поклонима, или и једним и другим, окрњен нужни део неког наследника, онда се приступа смањењу тих располагања у циљу допуне нужног дела. Тој операцији смањења оних бесплатних располагања оставиоцевих која премашују расположиви део посвећени су чланови 39—46 нацрта.

Прво правило по коме се врши смањење тестаменталних располагања и поклона којима је окрњен нужни део (или прекорачен расположиви део — што је једно исто) јесте да се у првом реду редуцирају тестаментална располагања па тек онда поклони. Разлог овоме лежи у чињеници да окрњење нужног дела почиње тек оним бесплатним располагањем (поклоном у ширем смислу или тестаментом) које је, по времену кад је учињено, прво прекорачило границе расположивог дела. А то ће увек бити доцније располагање, јер су се ранија, по претпоставци, кретала још увек у границама расположивог дела. Отуда правило да се прво смањује (односно враћа) поклон који је начињен најдоцније, па тек уколико то није довољно смањују се односно враћају старији поклони (правило које је формулисано у чл. 43 нацрта). А како тестаментално располагање претставља, по времену, располагање најдоцнијег датума (јер ступа на снагу тек тренутком смрти завештаоцево), то је тестамент увек млађи од поклона и због тога се прво и приступа смањењу тестаменталних располагања (чл. 40 нацрта).

Друго правило које регулише ову материју јесте да се тестаментална располагања смањују сразмерно својој величини. Овакво решење је последица тога што се сматра да су сва тестаментална располагања учињена једновремено, у тренутку смрти завештаоцево (јер сви тестаменти у томе тренутку производе своје дејство, без обзира кад су начињени). Завешталац, међутим, може да привилегује неко тестаментално располагање и да га изузме од начела сразмерног смањења (члан 41 ст. 1 и 2 нацрта). Даља је логична последица истога начела да и корисник тестаменталног располагања чији је део редуциран може тражити сразмерно смањење својих давања наложених му тестаментом (чл. 42 нацрта).

Треће правило, формулисано у чл. 43 нацрта, гласи да се поклони враћају идући од млађих ка старијим, све док се не допуни повређени нужни део, а из разлога који је напред већ наведен. Наравно, ако су и поклони учињени једновремено да ће се и они, аналогно тестаменталним располагањима, смањивати сразмерно својој величини, уколико би се у конкретном случају сразмерним смањењем могао допунити окрњени нужни део.

Чланови 44—46 нацрта садрже извесне допунске норме потребне за примену поступка смањења. Одредба члана 44 треба унеколико да поправи иначе незавидну ситуацију поклонопримца који мора да врати поклоњену му ствар, пошто ју је уживао дуже или краће време. Нацрт таквом поклонопримцу олакшава положај на тај начин што га изједначава са савесним држаоцем. Поклонопримац затим, поред осталих преимућстава, задржава и све користи које је до тога дана извучао из ствари и има право на накнаду трошкова које је учинио ради очувања или у циљу побољшања ствари.

31. Искључење нужних наследника и лишење нужног дела

Искључење нужних наследника и лишење нужног дела су две установе које завршавају организацију нужног дела. И једна и друга полазе од тога да је нужни део заштићен законом у корист лица која и са општедруштвеног гледишта као и са гледишта оставиоцевог заслужују такво старање и пажњу. Ове установе дају право оставиоцу да у одређеним случајевима одузме нужним наследницима право на нужни део, који им закон иначе у редовним околностима обезбеђује, а у случају кад су они повредили извесне друштвене вредности или пијетет према оставиоцу. На тај начин обе ове установе значе у крајњој линији и враћање основном начелу слободног располагања заоставштином. То су, међутим, две институције и зато сваку од њих треба посебно изложити.

Велика већина законодавстава која предвиђају нужни део признаје завештаоцу право да у извесним случајевима и искључи поједине нужне наследнике. Од важнијих земаља само Француска и Совјетски Савез не познају могућност искључења из нужног дела. Законодавства, међутим, која прихватају установу искључења регулишу исту на разне начине, а нарочито у погледу набрајања узрока из којих се један нужни наследник може искључити. Узроци искључења у појединим позитивно-правним системима могу се свести у две главне категорије: нужни наследник се може искључити или зато што се теже огрешио о личност оставиоцево, или зато што је својим поступцима показао да је некористан члан заједнице. Тако се установа искључења појављује и као облик грађанско-правне казне коју изриче оставилац.

Кодификујући установу искључења, нацрт је углавном остао у оквиру усвојених решења, с тим што је у потребној мери истакао и заштиту друштвених интереса и што је случајеве искључења формулисао веома широко, тако да је у оквиру тих формула остављена слобода судовима да према конкретним случајевима траже најбоља решења (члан 47 нацрта). Од оставиоца који жели да искључи неког наследника нацрт не захтева да наведе и разлог искључења, као што то траже напр. немачки и швајцарски грађански законик, али му препоручује да то учини. Кад би се захтевало да завешталац мора навести разлог искључења, онда би навођење разлога имало за последицу неважност искључења, што би било сувишне формали-

стичко решење. Зато је нацрт овде прихватио једно решење које је истоветно са решењем аустриског Грађанског законика. Међутим, ако се искључени нужни наследник противи искључењу, онда онај ко се позива на искључење мора навести и доказати како узрок искључењу тако и околност да је основ за искључење постојао у тренутку састављања тестаментa (члан 48 став 3 нацрта).

Посебно објашњење захтева друга реченица чл. 49 нацрта, наиме да се, у случају искључења, права осталих лица која могу наследити оставиоца одређују „као да је искључени умро пре оставиоца“. Та правна фикција хоће пре свега да изрази мисао да искључење има чисто личан и радикалан карактер, тј. да погађа само искљученог али да га погађа у свим његовим наследничким атрибутима. Практичне последице ове фикције су многобројне: на првом месту да искључење не смета потомцима искљученога, тј. они ће доћи на његово место „по сопственом праву“, затим да искључени не може добити никакву корист из заоставштине, тј. он оставиоца који га је искључио не може наследити ни као тестаментални ни као обичан законски нужан наследник, нити може примити легат нити бити корисник налога; наследни део који би припао искљученом прираста осталим наследницима односно прелази на друге наследнике по општим прописима о наслеђивању, итд.

Што се тиче лишења нужнога дела, то је једна установа сличне природе као и искључење, али са знатно дружичијм циљем и суженим дејством. Док је искључењу сврха кажњавање искљученога, којом приликом закон не води рачуна о томе шта ће бити са његовим делом наслеђа и има ли искључени потомства — дотле лишење нужнога дела има за сврху само заштиту потомака лица које се лишава нужнога дела, и то само онога лица које је презадужено или је расипник. Отуда установа лишења нужнога дела претпоставља редовно два услова: презадуженост односно расипништво нужног наследника и постојање његових потомака у тренутку отварања наслеђа. Ово „искључење у доброј намери“ (*exheredatio bona mente*) познају само она законодавства која прихватају и искључење нужних наследника, али га у појединостима регулишу на различите начине (в. напр. § 773 ОАГЗ, § 2338 немачког Г. з., чл. 480 швајцарског Г. з.).

Установу лишења нужнога дела нацрт је условио са два напред наведена општа услова. Али поред тога он поставља за њену примену још три специјална захтева. На првом месту може, по нацрту, бити лишен нужнога дела само потомак оставиоцев (ограничење за које знају и немачко и швајцарско право, док аустриско допушта да сваки нужни наследник може бити лишен свог нужног дела). На другом месту лишење постоји, по нацрту, само у корист ограниченог круга потомака (у корист унука и праукука оставиоцевих). На трећем месту лишење је по нацрту условљено још и тиме да унуци односно праукуци оставиочеви морају бити или малолетни или неспособни за привређивање (чл. 50 нацрта). Ова два последња захтева су непозната другим правима и она претстављају специфичност предложеног система, у коме је још једном у први план стављена идеја збрињавања немоћних. Иначе, у погледу форме лишења, његове основаности итд. примењују се, по аналогiji, прописи чл. 48 нацрта који говоре о искључењу.

V. УРАЧУНАВАЊЕ ПОКЛОНА И ЛЕГАТА У НАСЛЕДНИ ДЕО

32. Објашњење чланова 51—63 нацрта

Од операције израчунавања нужног дела и смањења бестеретних располагања (учињених путем тестаментa и поклона) треба строго разликовати поступак урачунавања поклона и легата у наследни део. Док је првим двома радњама сврха изналажење нужног дела и допуна окрњеног нужног дела, дотле је урачунавању циљ да се до извесне мере постигне изравнање делова међу законским наследницима, убрајајући ту и нужне.

Установа урачунавања се заснива на идеји једнакости међу наследницима, која је и иначе једна од основних мисли којима је инспирисан цео систем законског наслеђивања. Заиста закон претпоставља да постоји код оставиоца појединак љубав према свим наследницима из истог наследног реда: из тога разлога сви наследници истог реда и деле заоставштину на равне делове. Да би се та једнакост и у пракси остварила сва права прописују да наследници начелно уносе у наследну масу оно што су већ добили од завештаоца у виду поклона или, понекад, и легата, да би се затим тако попуњена заоставштина расподелила на све законске наследнике, сразмерно величини њихових наследничких квота. Та воља за једнакошћу се међутим само претпоставља, што значи да оставилац може једним наследницима да остави и више него другима, само он то треба да изјави на неки начин. Отуда и нацрт у овоме поглављу садржи пре свега прописе којима се, у извесним границама, осигурава једнакост делова законских наследника, али се завештаоцу истовремено оставља и могућност да наследницима, у оквиру расположивог дела, одреди и неједнаке делове. Нацрт је у овоме поглављу иначе кодификовао правила која су, са извесним нијансама, опште усвојена у свим осталим законодавствима и у нашој пракси.

Кад је у питању поклон, онда се претпоставља да оставилац њиме није хтео да наруши једнакост међу наследницима, него само да омогући наследнику коме је поклон учинио да поклоњену ствар користи и да се њоме служи и за живота поклонодавчевог, као и да је после смрти оставиоцеве задржи у своме делу. Ову претпоставку — тј. да је поклон давање на име наследног дела — оставилац, међутим, може отклонити тиме што ће на било који начин изразити вољу да се поклон наследнику не урачунава у наследни део. То је мотив којим је инспирисан члан 51 нацрта, основни пропис у овој материји. Потребно је још додати да ће се поклони урачунавати без обзира на време кад су учињени.

Нацрт је исто решење усвојио и кад је у питању урачунавање легата законском наследнику, иако је овде стварна ситуација нешто дружичија. Код легата се наиме такође претпоставља да оставилац њиме није хтео да наруши једнакост међу наследницима, и да је одређивањем легата само желео да обезбеди легатару-наследнику да добије у својину одређену ствар. Отуда се и легат неће урачунати у наследни део само ако из тестаментa проистиче да је завештаочева воља била да наследник предмет легата добије поврх свога наследног дела (члан 52 нацрта).

Што се тиче начина на који се врши урачунавање поклона и легата законском наследнику, нацрт је ту прихватио једно решење које у два правца повлашћује поклонопримце и легаторе у односу на остале законске наследнике. На првом месту поклонопримци и легатари не враћају материјално у наследну масу предмете које су добили од остави-

оца, него се осталим наследницима исплаћује одговарајућа вредност пре него што се приступи деоби остатка заоставштине. Њима је на тај начин у сваком случају обезбеђено право својине на добијеним предметима. На другоме месту, ако заоставштину не би била довољна да остали наследници добију одговарајућу вредност, наследници који су примили поклон или легат нису дужни да и осталим наследницима даду макакву компензацију. Њима је тако обезбеђена и вредност онога што су добили на име поклона или легата од оставиоца, али је тиме с друге стране нарушено опште правило о једнакости међу наследницима. Ову двојструку бенефицију поклонопримци и легатари не уживају само ако би тиме била повређена права нужних наследника (члан 53 нацрта).

Прописи о урачунавању усталом доследно заштићују нужни део и у свима осталим хипотезама. Тако напр. и у случају кад оставилац нареди да се поклон односно легат не урачунавају, та његова воља ће се поштовати само уколико тај поклон односно легат не прескочује оквири расположивог дела (члан 54 став 2 нацрта). Затим, нужни део се не може повредити ни легатима ни поклонима учињеним наследнику који се одрекао, јер би се иначе установа нужног дела лако могла изиграти путем одрицања од наслеђа (члан 55 нацрта). Правило да се поклови у начелу материјално не враћају заоставштини међутим није принудне природе. Другим речима, наследник има право избора; он може поклоњену ствар задржати и допустити да му се њена вредност одбије од његовог дела, а може је и вратити заоставштини. Ову последњу мисао изражава члан 56 нацрта који поред тога, у духу општих правних принципа, третира таквог наследника као савесног држаоца до супротног доказа.

Чланови 57 и 58 нацрта су истоветни са члановима 35 и 36 и не треба их поново образлагати. Они значе да ће се и при урачунавању поклона у наследни део применити, у оба случаја предвиђена тим прописима, иста она правила која важе и при израчунавању нужног дела.

Питање да ли ће се оно што је потрошено на издржавање наследника урачунати у његов наследни део и тиме изједначити с поклоном, није на исти начин регулисано у свим законодавствима. Нацрт је и у томе погледу доследно усвојио решење које једино одговара социјалистичком схватању наследног права: наиме да издржавање неспособних и обавезно школовање наследника претстављају испуњавање једне опште, друштвене обавезе и да се не могу изједначити с бестеретним располагањима (члан 59 ст. 1 нацрта).

У току израђивања нацрта у неколико махова се као спорно постављало питање треба ли или не урачунавати у наследни део и оно што је оставилац утрошио на више школовање наследника. После дужег колебања и наизменичног усвајања супротних гледишта, редактори нацрта су се најзад задржали на једном компромисном решењу, остављајући суду да по директивама које закон поставља одлучује у сваком конкретном случају хоће ли се издати на даље школовање наследника урачунати или не у њихов наследни део (чл. 59 ст. 2 нацрта).

Велика већина законодавстава изузима из урачунавања „убицајене омање поклоне“, па тако поступа и чл. 60 нацрта. Под „убицајеним“ поклонима треба иначе разумети такве поклоне који се редовно чине у пригодним приликама, као о Новој години, о рођењу, рођендану и т. сл. Под „омањим“ поклонима треба пак разумети такве поклоне који ни објективно а ни субјективно (у односу на имовину и обавезе поклонодавца и поклонопримца, на

повод поклону итд.) не прелазе извесну границу. Која ће та граница бити одлучиваће суверено у сваком конкретном спору судови према свима околностима датог случаја.

Члан 63 нацрта садржи у два става два правила која у сличној ситуацији доносе два супротна решења. У првом ставу је консеквентно спроведена установа права претстављања, онако како је предвиђена у нацрту. Према томе, лице које долази да наследи наместо недостојног, искљученог или лишеног, наслеђује по сопственом праву, те се њему зато у наследни део не урачунава поклон који је добио његов претходник. По ставу 2, у случају смрти или одрицања, поклон учињен претходнику се урачунава, што је разумљиво о обзиром да је у првом случају овог става поклон остао у имовини умрлога, а да у другом наследник задржава поклон у смислу члана 55.

Члан 62 нацрта садржи један принцип општег облигационог права, али он у материји урачунавања има посебан значај: он хоће да каже да остали наследници нису повериоци наследника који дугује заоставштини (како би било по општем начелу о деоби дугова заоставштине), него да се цео тај дуг урачунава дужиоце наследнику у његов наследни део. Кад таквог прописа најмање не би било дужни наследник би аутоматски учествовао равноправно у деоби целе aktive заоставштине а компензирао би међутим у својству наследника само онај део свога дуга који отпада на његов наследни део. Према осталим његовим санаследницима то би било неправично и из разлога што би на тај начин лични повериоци дужног наследника били фаворизирани у односу на санаследнике, јер би се заједно са санаследницима наплаћивали из његовог наследног дела.

Најзад, члан 63 нацрта значи да поступак урачунавања суд не спроводи по службеној дужности, него само по захтеву заинтересованих санаследника.

VI. НАСЛЕЂИВАЊЕ НА ОСНОВУ ТЕСТАМЕНТА

33. О тестаменту опште

Као што је напред истакнуто, правила којима се регулише законско наслеђивање нису принудне природе. Законски ред наслеђивања се примењује тек уколико сам оставилац није изразио своју вољу на који начин жели да се учини распоред његовом имовином, тј. њему је препуштено да процени хоће ли имовину оставити својим сродницима, којима од њих и под којим условима, или ће себи за наследнике одредити друга, заслужнија и њему по симпатијама ближа лица. Та изјава последње воље којом завешталац одређује коме ће припасти његова заоставштину у случају његове смрти назива се тестаментом.

Слобода тестирања, која се у току историје права јавља тек доцније као новија форма наслеђивања, данас сачињава један од главних атрибута опште слободе располагања приватном и личном својином, и она је у начелу ограничена само установом нужног дела. Искуство је показало заиста да тестамент служи не само личном него и општем интересу. Слобода дата појединцима да за случај смрти слободно чине распоред својом имовином омогућава да се стечена богатства употребе и за друге општије сврхе, а не само за задовољавање личних и породичних потреба умрлога и његових сродника. Захваљујући слободи тестирања знатна нагомилана богатства су тако упућена на опште-друштвене и хумане циљеве. Сем тога показало се да слобода тестирања претставља и снажан потстицај за појединце да још јаче развију своју личну

иницијативу у стварању и стицању добара, што у крајњој линији повећава и производне снаге и моћ друштвене заједнице као целине. Тестамент у социјалистичком законодавству треба да зајемчи право појединцу да и за случај смрти слободно располаже плодовима свога рада.

Из ових и других разлога данас сва законодавства без изузетка усвајају слободу тестирања и тестамент. Једна од најважнијих последица оваквог схватања слободе тестирања је и та да се сва законодавства старају да разним техничко-правним мерама зајемче што је више могућно изражавање стварне воље завештаоачеве и њено што верније извршење у пракси.

Што се тестаментна као правног акта тиче, он претставља неколико битних карактеристичних црта. На првом месту тестамент је једностран правни посао који је пуноважан чим је сачињен у законом прописаном облику, што значи да се за његову ваљаност не тражи учешће ничије друге воље сем завештаоачеве. Тестамент је затим опозив акт, тј. завешталац све до смрти може изменити своју последњу вољу и поништити ранији тестамент. Права опозивања тестаментна завешталац се не може одрећи ни у самом тестаменту нити уговором. Тестамент је даље искључиво лични акт који се не може вршити посредством заступника, нити се може огуномоћити неко треће лице да оно у име завештаоца именује њему наследника. Тестамент је најзад строго формалан акт, што значи да мора бити сачињен само у облику прописаном законом.

Кодификујући установу тестаментна нацрт се нарочито старао да расправи истовремено и разна техничка питања која се постављају у вези с тестаментом, и да тако учини крај највећем броју спорова који су раније били врло чести у овој области и инспирисани тежњом да се по сваку цену приграби заоставштина покојникова. Одредбе нацрта о тестаменту су тако редитоване да декуражирају парничарски дух и да унапред осуђују на неуспех оне који иду за тим да на лак начин долазе до незаслужених користи.

34. Услови за пуноважност тестаментна

Да би један тестамент био пуноважан, он треба да испуни три битна услова. На првом месту, завешталац у тренутку давања изјаве последње воље треба да буде способан за прављење тестаментна. На другом месту, он изјаву последње воље треба да је дао слободно и свесно. Најзад, та изјава мора бити дата у законом прописаном облику.

Питање способности за прављење тестаментна нацрт је расправљао у своме члану 64. Као што се види из тога прописа, способност за прављење тестаментна претпоставља два услова: способност за расуђивање и навршених 16 година живота. То је, дакле, једна специјална пословна способност која се разликује од опште пословне способности, и она стога захтева извесна ближа објашњења.

За одређивање менталне способности потребне за прављење тестаментна страна законодавства употребљавају разне изразе, а у тежњи да обухвате све случајеве и да објасне какво треба да буде душевно стање човека који тужи тестамент. У нацрту је употребљен термин „способност за расуђивање“ израз који има врло широко значење и који је ипак довољно одређен. Најопштије речено, способност за расуђивање означава такво душевно стање код тестатора при коме је он способан да схвати стварни и правни значај својих поступака, тј. да зна шта ради и какве су правне последице његових поступака. Тако одређен појам способности за расуђивање је довољно широк; он није ограничен на одређене формалне моменте и биће омогућено су-

довима да у конкретним случајевима поставе праве границе овог појма. Из текста нацрта произлази да се способност за расуђивање не поклапа ни с пунолетством нити са општом пословном способношћу.

Што се тиче другог услова у вези са способношћу за прављење тестаментна, навршених 16 година живота, и ту страна права доноси различита решења. Општа је тенденција у законодавствима да се граница старости која одређује активну тестаменталну способност снизи испод редовног пунолетства. Већина законодавстава допушта прављење тестаментна лицима по навршеној 18 години, док је србијански Грађански законик способност за тестирање признавао и малолетницима са навршених 15 година живота. Нацрт је у овоме погледу, одређујући 16 година као старост потребну за тестирање, изабрао једно решење које је у складу са тежњама израженим у нашем новом законодавству из области породичног права.

Неиспуњавање једног од ова два услова повлачи собом апсолутну неважност тестаментна. Међутим, способност за тестирање мора постојати само у тренутку прављења тестаментна, а не и после тога. Значи, не захтева се да завешталац буде способан за расуђивање и после тога, што и кође да изрази члан 64 став 3 нацрта.

Други општи услов за пуноважност тестаментна је, како је напред речено, слободно и свесно изјављена последња воља тестаторова, — и тај услов је обрађен у члану 65 нацрта. У теорији је постојао спор да ли неважност правног посла повлачи и превара која потиче од трећег лица (претња и принуда то дејство имају у сваком случају). По владајућем мишљењу превара која потиче од трећег лица нема утицаја на важност правног посла. Код тестаментна, а у тежњи да се обезбеди остварење само аутентичне последње воље оставиоачеве, нацрт је усвојио супротно решење. Кад су у питању правни послови опште, онда заблуда у побуди по правилу не утиче на важност изјаве. С обзиром међутим на специфичан и одлучујући значај који побуде имају при располагањима на случај смрти, и с обзиром да је посредни једностран правни акт, заблуда у побуди повлачи ништавост тестаменталног располагања. Недостатак воље код појединих клаузула у обичним правним пословима може повлачити неважност или целога правног посла или само манљиве одредбе. Кад је у питању тестамент, традиционално је правило да неважност погађа само манљиву клаузулу. Слабије дејство манљивости воље у овоме случају се објашњава још увек тежњом за максималним поштовањем последње воље оставиоачеве, који више није у могућности да је поново изрази. Тако се цео члан 73 нацрта појављује као кодификација специфичности својствених тестаменту у односу на општа правила која важе у материји недостатака воље при правним пословима.

Члан 66 нацрта садржи уствари две норме. Прва од њих гласи да поништење тестаментна из узрока наведених у томе члану може тражити само лице које има за то неки правни интерес. Тиме се кође рећи да тестамент не могу обарати и лица која нису правно заинтересована у конкретном наслеђу. Друга норма прописује рокове у којима се може тражити поништај. Ти рокови су као што се види субјективни и објективни. Потребно је само подвући да рокови за поништај тестаментна нису преклузивни рокови из процесуалног права, него рокови застарелости, на које дакле дејствују и узроци прекида и застоја застарелости. Што се тиче дужине тих рокова, они углавном одговарају роковима прихваћеним од стране већине савремених законодавстава.

Трећи општи услов за пуноважност тестаментна је да он мора бити сачињен у законом прописаном облику (члан 67 нацрта). Тестамент је одувек био

један свечан, строго формалан акт коме је сврха да обезбеди аутентичност изјаве последње воље завештаоачеве. Форма тестаментна осигурава пре свега слободу воље завештаоачеве (од принуде, преваре, заблуде итд.), затим озбиљност изјаве (предохрана против лакомислених поступака) и поузданост изјаве. Без форме тестаментна наступили би многобројни спорови и велика правна несигурност, заоставштине би се споро расправљале, што би све доводило до застоја у правном промету и губитка у продуктивности.

Услед свега овога нико не пориче потребу да тестамент буде формалан акт. Дискутује се само да ли форме његове треба да су тешке и сложене, или их ваља што више упростити. Уколико су тестаменталне форме строже оне свакако утолико боље обезбеђују аутентичност и озбиљност последње воље, те тиме уклањају спорове и правну несигурност. Али сложене форме истовремено отежавају прављење тестаментна, а затим доводе и до њихових поништавања, пошто и најмањи формални недостатак повлачи собом ништавост целог тестаментна. Стога се и у овој области мора тражити једно разумно решење. Историја права показује јасну тенденцију у смислу упрошћавања тестаменталних форми, нарочито после доношења француског Грађанског законика од 1804, који је први допустио приватни (својеручни или ологографски) тестамент. Изузетак претставља само совјетско право које се враћа строгом формализму, прописујући да тестамент мора бити састављен у писменој форми и бити нотаријално оверен (члан 425 Грађанског законика).

Нацрт је у погледу форме тестаментна ишао за тим да омогући изражавање последње воље на прост и лак, али истовремено и на довољно поуздан и сигуран начин. Којим је средствима он то покушао да постигне видеће се из следећег поглавља.

35. Облици тестаментна

С обзиром на форму или облик у коме се појављују, постоје две основне поделе тестаментна: подела на редовне и ванредне тестаменте, и подела на јавне и приватне тестаменте. Редовни су тестаменти они који се могу правити у свакој прилици, а ванредни само у посебним, изузетним приликама. Ванредни тестаменти се од редовних разликују у три тачке: они су пуноважни само кад су сачињени под одређеним околностима које закон изрично набраја; форма њиховог састављања је проста; него код редовних; ванредни тестаменти важе само за један ограничен временски период, док је важење редовних тестаментна временски неограничено. Јавни су пак они тестаменти при чијем састављању се захтева и учешће којег државног органа (суда, бележника, дипломатског претставника, војног старешине и т.сл.), док код приватних тестаментна то учешће није потребно. И редовни и ванредни тестаменти могу се наравно истовремено појављивати и као јавни и као приватни.

Да би и практично омогућио што потпуније остварење слободе одлучивања при располагању заоставштином, нацрт је при избору тестаменталних форми водио потребног рачуна и о менталитету нашег човека и о досадашњој разноврсној пракси која је владала на појединим подручјима наше земље. Он се поред тога старао да усвоји такве форме тестаментна које ће бити приступачне и писменим и неписменим људима, као и лицима која нису у стању да своју последњу вољу изразе редовним путем. Притом нацрт је тежио да формалности око прављења тестаментна упрости, задржавајући само оне које су неопходне као гаранција за истинитост последње воље завештаоачеве. Идући тим путем, нацрт је као редовне форме тестаментна

предвидео својеручни тестамент, писмени тестамент пред сведоцима (тзв. „олографски тестамент“), судски и дипломатски тестамент, а као ванредне форме тестамент на броду, војнички тестамент и усмени тестамент.

Својеручни тестамент (звани још и „олографски тестамент“), предвиђен чланом 68 нацрта, треба да буде, захваљујући својим предностима, основна и најчешћа форма изјављивања последње воље; формалности које он поставља су до крајности просте и свима приступачне. Њиме се не могу служити једино лица која не знају да пишу. Својеручни тестамент, како га је нацрт кодификовао, садржи две специјалности које захтевају ближе образложење, а које су обе инспирисане напред наглашеном тежњом за упрошћавањем форме.

На првом месту, нацрт не захтева, као што то чине нека инострана законодавства (напр. француско у чл. 970, швајцарско у чл. 505 Грађанског законика), да завешталац мора цео тестамент написати својом руком. Кад би се то захтевало онда би огрешење о тај захтев повлачило собом неважност целог тестаментна. По тексту нацрта својеручни тестамент ће бити пуноважан и кад је извесне његове делове написало друго лице; по нацрту само ти делови неће вредети, док ће остале изјаве које је написао завешталац остати на снази.

Друга специфичност нацрта на којој се треба задржати јесте да он за пуноважност својеручног тестаментна не захтева обавезно назначење дана кад је тестамент писан. Ту је нацрт прихватио решење које садржи и § 578 аустријског Грађанског законика, насупрот већини осталих законодавстава (француском, немачком, швајцарском) који захтевају обавезно датирање својеручног тестаментна. Датирање тестаментна је веома корисно нарочито из два следећа разлога: да би се знало, кад постоји више тестаментна, који је од њих најмлађи (јер ће он остати пуноважан, док ће старији бити њиме поништени), и затим да би се знало је ли завешталац у тренутку писања тестаментна био способан за тестирање. Услед тежње ових разлога и велики број нацих судова и надлештава тражи обавезно датирање својеручног тестаментна, а у истоме смислу су вођене и многобројне дискусије приликом израде нацрта. При свем том дефинитивно је заузето супротно гледиште о факултативном датирању а из следећих одлучујућих разлога: на првом месту, и кад је назначен датум у својеручном тестаменту, није нимало извесно да је тестамент доиста састављен означеног дана. Затим, пракса показује да се један велики број тестаментна, који иначе испуњавају све услове, ништи само зато што је завешталац случајно пропустио да стави датум. Најзад чест је и случај да погрешно стављен датум одузима пуноважност тестаменту: дешава се на пример, да се погрешно стави година кад је завешталац још био малолетан или из којег другог разлога пословно неспособан, или да се погрешком стави датум који пада пре датума ранијег тестаментна који завешталац хоће прећутно да опозове, итд.

Писмени тестамент пред сведоцима („олографски тестамент“), формулисан у чл. 69 нацрта, треба да омогући лако приступачну форму изјаве последње воље лицима која нису довољно писмена или немају довољно поуздања у себе да би сачинила својеручни тестамент. Недостатак ове форме тестирања је што она не пружа довољно гаранција за обезбеђење аутентичности последње воље завештаоачева, а с друге стране, што даје повода честим споровима. При свем том састављачи нацрта су је прихватили под притиском захтева с терена, као уставову која у нашој пракси има веома широку примену.

Судски тестамент, предвиђен чланом 70 нацрта, је јавни тестамент, насупрот претходнима који долазе у категорију приватних тестамената. Судски тестамент је поузданији од својеручног пошто у већој мери гарантује аутентичност воље завештаоачеве, а и сигурнији је од њега у том смислу што је мање вероватно да ће се при његовом састављању погрешити и тиме обеснажити изјава последње воље. Али, с друге стране, судски тестамент захтева напуштање тајности у којој завешталац обично жели да остане изјава његове последње воље, а и мање је приступачан због удаљености суда, те је у пракси ређи од својеручног и писменог тестаmenta пред сведоцима.

Судским тестаментом кодификованим у нацрту могу се служити како писмена тако и неписмена лица. Као што се из текста члана 70 види, нацрт није прихватио такав судски тестамент који завешталац доноси написан пред судију са захтевом да га судија само потврди као његово завештање. Нацрт се задовољио кодификовањем тзв. усменог судског тестаmenta, сматрајући да и он сам задовољава све потребе праксе.

Дипломатски тестамент из члана 75 нацрта само је варијанта судског тестаmenta; он има исту функцију и за њега важе и сви остали прописи који се односе на судски тестамент (напр. и чл. 71 нацрта).

Члан 72 нацрта предвиђа могућност поверавања редовних тестамената суду на чување, а у циљу да се обезбеди не само њихово чување него и њихова аутентичност, нарочито кад су у питању приватни тестаменти. Депоновање тестаmenta суду штити дакле последњу вољу завештаоачеву од подметања лажног тестаmenta, од затурања, од случајног или намерног уништења од стране заинтересованих лица итд. Наравно да суду депоновани тестамент завешталац може у сваком тренутку узети на траг, без обзира намерава ли да га поништи, измени или да га и даље у целости задржи на снази.

Члановима 73 и 74 нацрта је сврха да обезбеде веродостојност тестаменталне изјаве, посебно да отклоне утицај који би сродници сведока и судије могли вршити на вољу завештаоачеву при састављању судског тестаmenta. Повреда забране из члана 73 ипак не повлачи собом неважност целог тестаmenta, него само оних одредаба којима се нешто оставља лицима набројаним у тим прописима.

Као што се из предњег може закључити, нацрт је одбацио тзв. „мистични“ тестамент, а тако исто и усмени тестамент пред сведоцима као редовну форму изражавања последње воље. Мистични тестамент је запечаћена исправа коју завешталац предаје суду са изјавом да она садржи његов тестамент. Нацрт није прихватио ту тестаменталну форму прво из разлога што она не обезбеђује у довољној мери веродостојност последње воље завештаоачеве, а с друге стране, зато што тај облик изражавања последње воље није неопходан поред својеручног и судског тестаmenta које је нацрт кодификовао.

Извесна законодавства (напр. § 585 аустриског Грађанског законика) предвиђају као редовну форму тестаmenta и усмену изјаву последње воље изражену пред два или више сведока. Тај усмени облик тестирања је био веома често практикован на оном делу наше територије на коме је важио аустриски Грађански законик. Ипак, нацрт је и ту тестаменталну форму одбацио нарочито руководећи тиме што је пракса показала да усмени тестамент даје повода масовним споровима, и што је велики број судова на чијим је подручјима практикован тражио његово укидање.

Тестамент на броду (члан 76 нацрта) је ванредна форма тестаmenta чију потребу у

ФНРЈ као приморској земљи није потребно нарочито образлагати. Од редовног судског тестаmenta он се разликује утолико што се он може начинити само на поморском броду, што при његовом прављењу улогу судије врши заповедник брода, и што важност таквог тестаmenta престаје 30 дана по повратку завештаоца у земљу, кад му се пружа прилика да сачини редован судски тестамент (уколико наравно неће или не може да се послужи својеручним тестаментом, који уосталом може написати и на броду).

Војнички тестамент, који предвиђа члан 77 нацрта, одликује се као ванредна тестаментална форма следећим особинама: он се може сачинити само за време мобилизације или рата; њиме се може користити само лице на војној дужности; улогу судије при његовом прављењу врши војни старешина; такав тестамент престаје важити 60 дана по завршетку рата односно 30 дана по демобилисању. И у овом случају, као и у претходном, налазимо се у присуству ванредног јавног тестаmenta коме је задатак да у одређеној ситуацији одигра улогу судског тестаmenta.

Усмени тестамент, како је напред речено, нацрт (члан 78) предвиђа само као ванредни тестамент. Као нередовни облик изражавања последње воље он иначе има далеко шири домаћај него два претходна, пошто се може употребити увек чим постоје „изузетне прилике“, дакле и на броду и за време рата и ван тих околности. По својој домаћаји он далеко превазилази оба претходна и у томе смислу што замењује не само судски него и својеручни тестамент. Као што се види из текста, његове специфичне одлике су: усменост, присуство два сведока, изузетне прилике и важење 30 дана по престанку изузетних прилика у којима је направљен (наравно, ако завешталац умре пре истека рока од 30 дана усмени тестамент остаје на снази). Ближе образложење захтева само појам изузетних прилика.

Израз „изузетне прилике“ треба најшире схватити. Он обухвата све околности како објективне природе (рат, пожар, поплава, бродолом, епидемија, и сл.) тако и околности субјективне природе (болест, велика удаљеност од насељених места итд.) услед којих завешталац није био у могућности да направи редован тестамент. Тако напр. факат рата неће претстављати „изузетне прилике“ ако је тестатор иначе био у могућности да у конкретним околностима сачини редован тестамент. Неће се исто тако сматрати да постоје изузетне прилике напр. ни у случају дугог боловања, кад болесник чека последњи моменат за изјаву последње воље, коју је иначе и раније могао да изјави у редовној форми. И обрнуто, усменом тестаменту не се признати важност кад се завешталац налазио у таквој ситуацији да је њему лично било немогуће да састави редован тестамент, мада су иначе објективне могућности за то постојале. Формула је у сваком случају довољно еластична да суд, коме овде припада последња реч, оцени према околностима сваког појединог случаја јесу ли посредни „изузетне прилике“.

Чланови 79—81 нацрта предвиђају услове које треба да испуни једно лице да би могло бити сведок при прављењу усменог тестаmenta, затим одређују дужности таквих сведока, и најзад, прописују санкције које собом повлачи повреда тих одредаба. Ови сви заједно имају за сврху, као што се види, да пруже потребна јемства за обезбеђење веродостојности изјаве оставиоачеве. Поводом члана 79 треба само напоменути да је он мање строг него одговарајући пропис код судског тестаmenta зато што се у изузетним приликама не може тражити од завештаоца да нађе увек и сведоке који умеју читати и писати. У вези са одредбом члана 80 став

2 потребно је истаћи да повреда дужности сведока предвиђена ставом 1 тога члана повлачи само обавезу сведока на накнаду штете, уколико је буде, али да то пропуштање не утиче на важност самог усменог тестаментa, а с обзиром да се ова цени по тренутку давања усмене изјаве од стране завештаоца. Што се тиче члана 81, његове су одредбе строжије и круг искључених сведока је шири него у случају писменог тестаментa (члан 73 нацрта), а из разлога што су сведоци у овој ситуацији више подложни сумњи.

У вези са чланом 82 нацрта, који по садржини одговара члану 66 нацрта, важи анализно оно што је речено поводом овога последњег прописа.

Одредба члана 83 нацрта је још један израз тежње да се до крајњих граница могућности поштује воља завештаоачева, и та одредба захтева мало ближе образложење. Пракса наике показује да има случајева кад је извесно да је тестамент постојао и да је тестатор остао при својој вољи, а сама исправа је међутим нестала. Тестамент може да нестане независно од воље завештаоачеве и против његове воље, услед више силе на пример или услед кривичне радње другог лица, и онда не би требало допустити интестатско наслеђивање (које може ићи управо у корист злонамерног лица које је уништило тестамент) кад заинтересовани докаже постојање и садржину тестаментa (што у пракси неће бити лака ствар). Слично важи и за изгубљен, затурен или скривен тестамент. Исправа која садржи изјаву последње воље захтева се уосталом само зато да би се на основу ње утврдила поава воља завештаоачева, те кад се та воља несумњиво утврди и без те исправе, нема разлога не уважити је.

36. Садржина тестаментa

Тестамент је изјава последње воље којом завешталац чини распоред својом имовином на случај смрти. Отуда се као предмет садржине тестаментa појављују нарочито: одређивање наследника и наследничких квота, остављање легата, установање задужбина, постављање налога, услова, рокова итд. Тим питањима су посвећени чланови 84—90 нацрта.

Постављање наследника је основна и главна функција тестаментa, али није ни искључива ни неопходна. Другим речима, тестаментом се може поставити и низ других наредба, и он не мора увек садржавати именовање наследника. Тестаменту може бити једина сврха искључење одређеног нужног наследника или лишење наследног дела (тзв. „негативни тестамент“), или само одређивање легата, итд. Како је међутим разлика између наследника и легатара врло значајна (наследник има стварно право на предметима заоставштине и одговара за њене дугове док легатар има само тражбено право према оптерећеном лицу, и по правилу не одговара за дугове заоставштине) — то члан 84 нацрта поставља критеријуме по којима ће се моћи утврдити да ли се у конкретном случају ради о именовању наследника или о постављању легатара. Ти критеријуми су јасни али не и крути и у крајњој линији упућују на намеру завештаоачеву, према којој, уосталом, и иначе увек треба тумачити све тестаменталне одредбе.

Члан 85 нацрта расправља питања тзв. супституција. Супституција у наслеђивању има две врсте: обична или вулгарна супституција и фидеикомисарна супституција. Обична супституција постоји кад завешталац одреди да, у случају смрти, одрицања или недостојности постављеног наследника, неко други постане његов наследник — и такву супституцију нацрт допушта. Фидеикомисарна супституција је, међутим, једна клаузула у наредби последње воље којом завешталац одређује да његов наследник прво буде једно лице (претходни

наследник) а по његовој смрти, или после одређеног догађаја (тзв. супституциони случај) неко друго лице (потонји наследник). Фидеикомисарна супституција је једна установа којој је сврха очување имовине у породици (стога је нарочито практикована у феудалном поретку) и која у принципу значи ограничење слободног располагања имовином. Отуда је разумљиво што члан 85 нацрта одбацује фидеикомисарну и допушта само обичну супституцију.

Легатима, као једној од најважнијих категорија тестаменталних одредаба, нацрт посвећује посебно поглавље, те ће о њима ниже бити више речи.

У правној теорији је спорно може ли се нека имовинска вредност наменити остварењу неке дозвољене сврхе или завештати тестаментом правном лицу које још не постоји у тренутку отварања наслеђа. Услед овога спора остале су без дејства многе социјално веома корисне тестаменталне одредбе. Сврха је члану 87 нацрта да стави ван сумње да пуноважност таквих тестаменталних одредаба не зависи од постојања и одређености лица којима се намењују користи из такве одредбе. Што се посебно задужбина тиче било је истакнуто да оне нису у складу са „социјалистичком државом“ која планом организује друштвени живот, и да се задужбина „може косити с привредним планом“. На то је примећено да план организује привреду, док се овде ради о другим сврхама, и да нема разлога спречавати појединце да путем оснивања задужбина допринесу остварењу задатака социјалистичке државе. Члан 87 став 2 нацрта пружа пуне гаранције да ће се рад задужбина увек кретати у оквиру друштвених интереса. Сем тога задужбине су у нашој земљи показале позитивне резултате и код нас постоји једна дуга традиција у том смислу коју не би требало прекидати. Функционисање задужбина и све што је у вези с њиховом организацијом треба да се расправи специјалним законом о задужбинама, а овде се само предвиђа да се задужбине могу оснивати и тестаментом.

Члан 88 нацрта предвиђа пре свега тзв. „налог“ или „модус“, установу општег грађанског права која се јавља још и у облигационом праву, код поклона, а која се овде само додирује. Овде је дозвољено рећи да је налог, исто као и легат, једна врста терета на кориснику заоставштине, којим се крњи његов наследни део, услед чега се и сви прописи о легату имају примењивати, путем аналогije, и на налоге. Уколико се појави сумња да ли извесну одредбу у тестаменту треба сматрати налогом или условом, одлучујућа ће бити воља тестаторова која ће се изнаћи путем тумачења тестаментa.

У ставу 2 члана 88 предвиђена је могућност за тестатора да постави услове и то како одложне, тако и раскидне. Овакво решење било је критиковано као опасно, нарочито зато што постављање услова практично може значити и фидеикомисарну супституцију, и уопште што ствара лабилне правне ситуације и несигурност у правним односима. На то је примећено да би забрана постављања услова значила безразложно ограничавање воље тестаторове, а уколико би се постављањем услова ишло на изигравање одредаба о фидеикомисарној супституцији, те ће одредбе пасти као недозвољене, у смислу става 3 члана 88 нацрта. У наследном праву постоји спор о правним последицама немогућних, недозвољених, неморалних итд. услова. По једном мишљењу, такви услови чине да и сама одредба губи важност. По другом мишљењу, које је и нацрт прихватио, такви услови се сматрају као да нису ни написани, а условљена одредба остаје на снази — решење које је још увек инспирисано тежњом да се завештаоачева воља реализује до крајњих граница. Који су пак услови неморални, одлучивање

судови према околностима сваког конкретног случаја.

У пракси је било доста спорова око питања да ли наследник у тестаменту мора бити изречно именован и с којим елементима. Члану 89 нацрта је сврха да те спорове пресече у томе смислу да наследник, легатар и други корисници не морају у тестаменту бити назначени по имену, него да је довољно ако постоје подаци потребни за утврђивање њихове личности (напр. оставља се легат студенту медицине који 1955 године докторира с најбољим успехом на београдском Медицинском факултету). Али овај пропис истовремено хоће да каже и то да се ти подаци за утврђивање лица не могу тражити ван тестаменталних.

Старији грађански законици садрже многобројне прописе о томе како треба тумачити тестаменте. На тај начин они падају у казуистику и уз то често прејудуцирају праву вољу оставиоцевог. Члан 90 став 1 нацрта је поставио општу норму о тумачењу тестаменталних чина изишних те многобројне прописе, оставља судији потребну слободу кретања и обезбеђује поштовање праве воље завештаоцевог. Другим ставом истог члана се повлашћују законски наследници према тестаменталним, односно тестаменталним наследницима према легатарима, из разлога што је разумно претпоставити да завешталац жели да ови први буду примарни корисници заоставштине.

37. Легати

Као што је напред речено, предмет садржине тестаменталних може бити и одређивање легатара и остављање легата. За разлику од наследника, који је универзални сукцесор оставиоцев и који као такав непосредно ступа на његово место у активу и пасиву заоставштине, легатар је лице коме завешталац оставља неку корист из заоставштине, али које не поставља за наследника. Легат је тако наредба последње воље којом оставилац завештава одређеном лицу неку имовинску корист из своје чисте заоставштине. А легатар је сингуларни сукцесор који има само тражбено право према легатом оптерећеном лицу, и који у начелу не одговара за дугове оставиоцеве. Правне односе који настају услед такве наредбе последње воље имају за сврху да расправе чланови 91—100 нацрта.

Члан 91 нацрта истовремено одређује и појам легата и набраја врсте легата. Члан 92 формулише тражбену природу легата и уз то два интерпретативна правила за случај кад је легат наложан већем броју лица. Члан 92 нацрта представља у области легата примену традиционалног правног принципа да нико не може чинити поклоне док претходно не одговори својим обавезама, пошто би то у крајњој линији значило правити поклоне на туђ рачун; другим речима, легати се могу исплаћивати само у границама чисте заоставштине. Као даљу примену исте идеје треба разумети и члан 94 нацрта, чији се став 1 односи уосталом само на нужнот наследника.

Легат је давање које искључиво терети заоставштину, а лице оптерећено легатом само је посредник између заоставштине и легатара, те његова неспособност да изврши легат не треба да утиче на остварење легата (члан 95 нацрта). Међутим, легатар мора, као и наследник, да преживи оставиоца, да прихвати легат и да буде достојан (члан 96 нацрта). Кад је предмет легата индивидуално одређена ствар која се у тренутку отварања наслеђа више не налази у имовини оставиоцевог, онда легат губи важност, с обзиром да тестаменталне одредбе ступају на снагу тек тренутком смрти оставиоцеве. Под речима „престао да постоји“ (члан 97 нацрта) треба разумети уопште свако уништење предмета

за живста завештаоцевог и остале поступке којима је он прећутно изразио своју вољу да легат опозове.

Као што је напред напоменуто, једна од основних ствари која разликује легатара од наследника јесте да легатар као такав не одговара за дугове оставиоцеве. Ако, по изричито израженој вољи завештаоцевог, одговара, онда се та одговорност наравно ограничава само на вредност легата (члан 98 нацрта). Пропис члана 99 нацрта потребан је да би се отклонила сумња кад завешталац остави легат своме повериоцу. Нацрт ту поставља претпоставку да легат није давање на име исплате дуга, али се не искључује и супротно решење ако оно има ослонац у вољи оставиоцевог. Најзад, члан 100 нацрта хоће да каже како трогодишњи рок застарелости предвиђен тим чланом не може почети да тече пре дана отварања наслеђа.

38. Извршиоци тестаменталних

Извршилац тестаменталних је установа германског права која се у пракси потврдила као врло користан помоћни инструмент оставиоцевог поступка а који истовремено служи и као једна гаранција више за остварење последње воље завештаоцеве. Она је нарочито корисна кад су наследници многобројни или у рђавим односима, кад су малолетни, под старатељством, отсутни, или им се не зна место боравка и т. сл. Због тога ову установу прихватају и сва савремена законодавства, међу њима и француско, аустријско, немачко, швајцарско и совјетско.

Нацрт је предвидео извршиоца тестаменталних као природну последицу начела слободне диспозиције, јер кад се тестатору допушта да може располагати својом имовином логично је допустити му и да одреди лица од поверења која ће се старати да се та његова воља изврши. Ово нарочито кад је оправдана тестаторова сумња да ли ће његови наследници хтети или моћи да изврше његову вољу онако како је он наредио у тестаменту.

Улога извршилаца тестаменталних у нашој пракси вероватно да неће бити нарочито велика, на првом месту зато што више нема великих заоставштине, а затим и из разлога што према нацрту радије око извршења тестаменталних углавном спроводи суд.

Нацрт је у члану 101—104 дао све потребне прописе који одређују правни положај извршиоца тестаменталних. Међутим, њима је свакако најважнији члан 102, који извршиоцу тестаменталних даје веома широку надлежност.

39. Опозивање тестаменталних

Будући изјава последње воље којом се располаже имовином на случај смрти, тестамент се све до смрти завештаоцеве може делимично изменити или опозвати у целости. Опозивост претставља отуђање једну од битних особина тестаменталних.

Како је и опозивање акт последње воље, тестаментор и у тренутку опозивања мора имати способност за прављење тестаменталних, а и сама наредба која садржи опозивање мора се дати у облику који закон захтева за прављење тестаменталних (чл. 105 нацрта). Не захтева се међутим да опозивање буде извршено у истом облику у коме је сачињен тестамент који се опозива, тако напр. судски тестамент се може опозвати својеручним или усменим тестаментом итд.

Члан 106 нацрта се заснива на традиционалном правилу да се доцнијим тестаментом поништава ранији. По старијој правној доктрини, инспирисаној идејама римског права, допуштало се наслеђивање само по једноме тестаменту. Последица тога је била да је доцнији тестамент поништавао ранији у целости, па и оне одредбе ранијег тестаменталних које нису биле супротне доцнијем. Тако је на пример, по § 713 аустријског Грађанског законика. Новија законодавства, међутим, у тежњи да у што ширем обиму одрже на снази последњу вољу заве-

штаочеву, усвајају правило да се ранији тестамент уништава доцнијим само уколико је с њим у супротности. Такво решење усвајају француско, немачко и швајцарско право, па га у своме члану 106 прихвата и нацрт, потврђујући тиме још једном начело максималног поштовања воље оставиоаче. Поред тога, члан 106 нацрта имплицира у себи и установу тзв. кодицила, тј. накнадних изјава последње воље у форми тестамена, којима се допуњују или делимично мењају извесне одредбе првобитног тестамена.

Тестамент се може опозвати не само изречном изјавом о опозивању него и уништењем писмена које садржи тестамент, тј. формалне изјаве последње воље (члан 107 нацрта). Ту се дакле из једне конклюдентне радње завештаоачеве закључује да постоји његова воља за опозивањем тестамена. Под уништењем писмена уосталом не треба разумети само материјално уништење исправе о тестаменту, него и прецртавање или брисање потписа на тестаменту и других битних делова тестамена. Али у сваком случају мора постојати оправдана претпоставка да је уништење извршио завешталац у намери опозивања тестамена, што ће нарочито бити од значаја приликом примене хипотеза предвиђених чланом 83 нацрта. Да ли у конкретном случају постоји уништење (напр. поцепана и поново састављена исправа), и да ли је оно извршено у намери опозивања тестамена, одлучиваће слободно суд према свима околностима случаја. Што се тиче одредбе става 2 члана 107 нацрта она је само доследно даље извођење начела постављеног у члану 106 нацрта.

Као опозивање конклюдентном радњом, најзад, сматра се и накнадно располагање завештаном ствари (члан 107 нацрта). То право је логична последица слободе располагања и начела опозивности изјаве последње воље, и оно не захтева ближа образложења.

VII. НАСЛЕДНОПРАВНИ УГОВОРИ И ПОКЛОН НА СЛУЧАЈ СМРТИ

40. Опште напомене у вези са чл. 109—132 нацрта

Као што је напред истакнуто приликом излагања основа за наслеђивање, нацрт није прихватио уговор као основ позивања на наслеђе. Тим поводом је исто тако поменуто да у нашој правној пракси, нарочито на селу, постоје извесни уговори који по замисли учесника треба да врше функцију уговора о наслеђивању, иако по својој правној структури то нису, него су у суштини двострани теретни уговори општег облигационог права. Због тога су овакви уговори изазивали многобројне спорове пред судовима и врло често остајали без дејства, доводећи на тај начин учеснике у веома тежак економски и моралан, каткад и у безизлазан положај.

Да би се овакви уговори поставили на правилну правну основу, и тиме избегле наведене невољне последице, нацрт је њих посебно обрадио и посветио им посебно поглавље. Тим поводом је потребно нагласити да ово поглавље, унето тек у последњу редакцију нацрта, није било изнето на ширу дискусију судова и других заинтересованих установа.

У овоме поглављу су обрађене углавном три посебне установе. Једна од њих је уговор о доживотном издржавању, друга је уступање и расподела имовине за живота на потомке уступоачеве, а трећа је тзв. поклон на случај смрти.

41. Уговори о наслеђивању и о доживотном издржавању

Доследно ставу којим је уговор као основ наслеђивања одбачен, нацрт не признаје важност

уговору којим неко располаже својом заоставштином, било у корист саговорника или у корист неког трећег лица, тј. лица које није учесник тога уговора. Исто тако нацрт проглашава ништавим и уговор који има за предмет туђе наследство, тј. наследство за које се један од уговорача нада да ће му припасти од стране лица које се у тренутку закључења уговора још налази у животу па у складу с тим проглашава ништавим и уговор о легату или којој другој користи која се очекују из туђе заоставштине (чл. 109 и 110 нацрта). Да би се ова забрана уговорног располагања будућом заоставштином, својом или туђом, спровела до краја, било је најзад потребно да обухвати и тестамент као могућ облик везивања последње воље. Из тога разлога нацрт у члану 111 прокламује и ништавост уговора којим би неко лице унапред ограничавало своју слободу тестаменталног располагања заоставштином.

Што се уговора о доживотном издржавању тиче, напред је изнето да у целој нашој земљи, а нарочито у Србији, Црној Гори, Македонији и Босни постоји веома честа пракса да се стари и самосрани људи, обично кад остану без деце, споразумеју с неким млађим лицем да их оно издржава, а они му у накнаду за то обећавају да му после смрти оставе цело своје имање или један део имања. Или се, у истом циљу, уговара, поред ових двеју основних обавеза, и заједница живота и имања између саговорника, да ће давалац издржавања и чувати и пазити примаоца издржавања, да ће му имање обрађивати, после смрти га сахранити и т.сл.

Овакви односи ни данас а ни раније нису имали у нашим законима никаквог ослонаца, нити су постојала чврста правна правила по којима би се они справљали, а и судови су о њима неједнако судили. После рата је пракса судова у овоме погледу била следећа: нижи судови су такве уговоре скоро листом сматрали за ништаве, из разлога што се код нас уговор о наслеђивању није признавао као основ за наслеђивање. По тој пракси давалац издржавања је могао тражити само накнаду за учињене трошкове и услуге, после смрти примаоца издржавања. Савезни врховни суд је, међутим, имао другу праксу. Он налази да иако овде нема уговора о наслеђивању, да такве погодбе треба сматрати као уговоре који се што се предаје имовине тиче, имају извршити после смрти примаоца издржавања.

Нацрт је прихватио основну идеју ове праксе и разрадио је до њених логичних консеквенца. Такав уговор се према нацрту не сматра као уговор о наслеђивању, него као теретно отуђење имовине, без обзира како се та погодба назива и без обзира на то што је у њој реч о наслеђивању (члан 112 став 1 нацрта). Дакле, остала је према томе у пуној важности основна мисао нацрта, наиме да нема уговора о наслеђивању и да су такви уговори ништави, а овај уговор је схваћен као обичан теретни посао, што уствари и јесте.

Што се тиче предмета овог уговора, сматра се, ако ништа није речено, да се односи само на непокретности које прималац издржавања има у тренутку закључења уговора. Према томе, ако би он у међувремену стекао и неке друге некретности, оне неће бити обухваћене уговором. Уговор је даље ограничен на непокретне ствари, из разлога што су редовно оне накнада за издржавање које се даје. Предвиђено је, међутим, да предмет уговора могу бити и одређене покретне ствари, само је онда потребно да то у уговору буде изречно наведено (члан 112 став 3 нацрта). А зато што је уговор од толике важности по обе стране, предвиђено је да мора бити састављен у писменом облику и оверен од суда (члан 112 став 4).

Ограничење да се уговор односи само на ствари које прималац издржавања има у тренутку закључења уговора било је потребно због тога што је пракса у оваквим уговорима да прималац издржавања оставља другој страни све што има; не може се наиме отуђити цела имовина која некоме припада, а сем тога то би онда ипак било наслеђивање. Начелно ограничење уговора на непокретне ствари је последица постојеће праксе по којој се при његовом закључивању углавном има у виду само непокретна имовина.

Једина тешкоћа која остаје при уређењу помених односа јесте обезбеђење права даваоца издржавања, с обзиром да прималац издржавања, као што то увек бива и код правих уговора о наслеђивању, остаје власник имовине која је предмет уговора све до своје смрти, те је према томе може слободно отуђивати и тиме изиграти другу страну. Да би даваоца издржавања заштитио према савесним трећим лицима, члан 113 нацрта допушта да он своје право упише у јавне књиге.

Положај даваоца издржавања према овако схваћеном уговору је јасан: он није универзалан него сингуларан sukcesор, прибавља само оне некретности које постоје у тренутку закључења уговора и поименце назначене покретне ствари, због чега и не одговара за дугове примаоца издржавања. Допуштено је међутим уговорити и одговорност за дугове, али у томе случају ти дугови треба да буду изрично наведени и одређени у коме случају постоји преузимање испуњења дуга или преузимање дуга (члан 114 нацрта, упоредити са § 1404 аустриског ОГЗ). Овим уговором, који како је поменуто није имао нарочито име него је закључиван под разним формама, редовно се ствара и заједница живота и рада. И не мање је честа појава да се током извршења уговора односи између странака поремете. Зато је предвиђено да оне могу споразумно раскинути уговор и тиме учинити крај трвезица. Предвиђено је чак да и само једна страна може тражити раскид уговора али је за то потребна одлука суда, који ће уговор раскинути тек кад нађе да су односи толико поремећени да је заједнички живот постао неподношљив (члан 115 став 1 и 2). Исто тако примаоцу издржавања треба признати право да тражи раскинуће уговора и онда кад давалац издржавања не извршава своје обавезе. Наравно, да ли заиста постоји неизвршавање тих обавеза, суд ће одлучити оцењујући објективне околности сваког конкретног случаја. Овде је важно још нагласити да је за раскид уговора довољна изјава једне стране (члан 115 став 3). Без обзира на узрок раскида, међутим, онда кад до раскида дође, међу странкама се по општим правилима грађанског права има да изврши обрачун о свему што је до раскида дато или учињено на основу раскинутог уговора. Том приликом ће нарочито долазити до примене правила о обогаћењу без основа, као и правила о накнади причињене штете (члан 115 став 4).

Додаје се да после закључења уговора прилике у којима је уговор закључен буду знатно измењене независно од воље саговорника, те да услед тога извршење уговора буде знатно отежано. У томе случају врло често ниједна страна не жели да се уговор раскине, али за обе стране постоје разлози да траже прилагођавање уговора промененим приликама. Нацрт предвиђа да у томе случају свака страна може тражити од суда да изнова уреди њихове односе, водећи рачуна о свима промененим околностима. Уређујући наново те односе суд ће нарочито доносити одлуку о обиму узајамних давања, о роковима, о начину испуњења обавеза и остало. Под условом да то одговара и једној и другој страни, суду је дато и право да уместо ранијих давања одреди новчану ренту. Ако није могуће

прилагодити постојећи уговор промененим приликама, суд ће уговор раскинути (члан 116).

Последње питање које се поставља у вези са овим уговором о доживотном издржавању јесте шта бива после смрти примаоца и даваоца издржавања.

Кад умре прималац издржавања његове некретности обухваћене уговором, као и покретне ствари наведене у уговору, прелазе у својину даваоца издржавања. Кад умре давалац издржавања, међутим ситуација је много сложенија. У томе случају прво се поставља питање шта ће бити с уговором, с обзиром да се он заснива на изразито личним односима и својствима, што би био разлог да се уговор раскида. Нацрт то решење није прихватио у целини. По нацрту, уговор ће у случају смрти даваоца издржавања везивати његове наследнике и примаоца издржавања само ако обе стране на то пристају. Изузетно, кад су наследници потомци даваоца издржавања или његов брачни друг, уговор ће и њих обавезивати, али само ако они пристају на продужење уговора с примаоцем издржавања. На ово продужење уговора не тражи се пристанак примаоца издржавања из тога разлога што је он по правилу већ живео с тим лицима у истом кућанству, а продужење уговора је у његовом интересу. Њему уосталом у сваком случају припада право да тражи раскид уговора по одредбама члана 115 нацрта. Ако потомци или брачни друг даваоца издржавања не пристају на продужење уговора с примаоцем издржавања, уговор се раскида а они немају права да траже накнаду за већ раније дато издржавање. Овакво решење је усвојено због тога што би се у противном случају, тј. кад би им се признало право на накнаду услед раскида, угрозила egzистенција примаоца издржавања (члн 117).

42. Уступање и расподела имовине за живота

Друга установа регулисана у овој глави представља исто тако један врло често практикован правни посао, нарочито код сеоског становништва широм целе наше земље.

Веома је честа појава да отац или мати, или уопште предак, своју имовину још за живота уступа својим потомцима. На тај начин се постижу две ствари: имовина долази у способности руке које су у стању да њоме боље управљају, а с друге стране избегавају се сукоби који се обично појављују између наследника после смрти претка. Позитивна је страна ове установе и то што млади не морају да чекају смрт претка да би могли организовати своју egzистенцију и посебно домаћинство. Та врло честа пракса регулисана је у овоме нацрту под називом уступање и расподела имовине за живота.

Основна идеја која је проведена кроз одредбе нацрта о овој установи јесте да то уступање и расподела представљају као неко антиципирано наслеђивање за живота (*successio anticipata*), и затим да је оно могуће само кад се ради о уступању имовине од стране родитеља или којег другог претка његовим потомцима и под условом да су се с њиме сагласили сви потомци. По среди је дакле уговор за чију је пуноважност потребна сагласност свих заинтересованих лица, а то су сви они који би били наследници ако би предак умро у тренутку закључења уговора о уступању и расподели имовине. Уговор ће међутим постати пуноважан и кад се неки потомак није сагласио, али је умро пре уступаоца, или се одрекао, или је искључен из наслеђа, или је недостојан. Најзад, због великог значаја овог уговора, предвиђено је да и он мора бити састављен у писменом облику и оверен од суда (члан 118 и 119 нацрта).

Да би се правилно схватила правна физиономија све установе треба увек имати на уму да се ту ради о извесној врсти антиципираног наслеђивања. Из тога произлази да кад предак који је извршио усту-

пање и расподелу умре, онда у његову заоставштину не улазе ни по коме основу она добра којима је он располагао путем тога уговора. Из тога даље јасно произлази да ту нису у питању обични поклони појединим наследницима. Јер поклони се у редовном случају приликом утврђивања вредности заоставштине узимају у рачун и урачунавају појединим наследницима у њихове наследне делове, док у случају уступања и расподеле имовине тога нема. Заоставштина претка овде обухвата само оно што се затекне у његовој имовини у тренутку његове смрти (члан 121). Као што се види, ова установа почива на две основне идеје. Прва је да уговор тражи сагласност свих оних лица која имају наследничку вољачију у тренутку закључења уговора, а друга је да оно што је урађено остаје дефинитивно и ни у ком случају не улази у заоставштину.

Може се, међутим, десити да се неки од наследника не сагласи с овим уступањем. Онда разуме се не може бити речи о уступању и расподели, али је нацрт ипак стао на гледиште да у томе случају не би требало сматрати, као што је то у неким правима, да уговор нема никаквог дејства. Због тога је у нацрт унета одредба (члан 122 став 1) да ће се у таквом случају делови уступљени осталим наследницима сматрати као поклони, што значи да ће се наследницима који су их примили урачунати у њихове наследне делове, изузев ако је оставилац дружиче одредио (члан 61 став 3 нацрта). То значи да и ови делови чине саставни део заоставштине претка, а онима који су се сагласили с његовом расподелом остаје то преимућство што се ти делови сматрају као поклони, што даље значи да ће их наследници задржати и ако прелазе њихове наследне делове, и да неће полагати рачуна о убраним плодовима и о уживању те имовине до смрти оставиоце. Исте ове последице наступају и онда кад се уступљивоу роди дете после уступања или се појави наследник који је био проглашен за умрлог, наиме уступљени делови ће се третирали као поклони.

Доста је било речи о уступању и расподели имовине потомцима. Међутим, како је напред изнесено, по нацрту брачни друг оставиоце се налази у истом наследном реду у коме су и потомци (члан 11 нацрта), и наслеђује с њима на једнаке делове. Због тога нацрт предвиђа да уступилац уступањем може обухватити и свог брачног друга, за шта се наравно тражи и сагласност овога последњег. Није, међутим, нужно да и брачни друг буде обухваћен уступањем и расподелом због тога што су у нацрту предвиђене мере којима су његова права обезбеђена од повреда до којих би могло доћи уступањем и расподелом имовине потомцима. То обезбеђење његових права састоји се у томе што се онда делови уступљени потомцима сматрају као поклони, а поклони се, као што је напред изнето, не може повредити нужни део, који на овај начин и брачном другу остаје неокрњен (члан 124).

Доста је чест случај да приликом уступања и расподеле имовине за живота предак задржи за себе плодуживање или уговори издржавање или какву другу накнаду од потомака. Тим и сличним уговорима призната је пуноважност у члану 123 нацрта. Догађа се наравно и то да предак приликом уступања и расподеле задржи и један део имовине за себе, па онда с једним од наследника уговори да га овај издржава, а он му обећа да му после смрти остави и онај део који је задржао за себе. У томе случају налазило се и у присуству уговора о доживотном издржавању о коме је напред било речи.

Догађа се да плодуживање или ренту предак уговори и за себе и за свога брачног друга. У пракси је раније било спорова да ли у том случају, кад један од супружника умре, преживели супруг има право на одговарајући део плодуживања или ренте или на цело плодуживање односно ренту. Нацрт се одлучио за ово друго схватање, остављајући стран-

кама могућност да уговоре и дружиче, јер је сматрао да треба у што већој мери обезбедити пристojно издржавање како уступљивоу тако и његовом брачном другу (члан 123 став 2 нацрта).

Из напред изнета два обележја ове установе проистиче и све остало. Тако, потомци између којих је извршена расподела не одговарају за дугове уступљивоца, пошто нису његови универзални следбеници, него сингуларни на основу уговора. Као и код уговора о доживотном издржавању остављено је разум се странкама да уговоре хоће ли потомци који примају делове имовине одговарати и за дугове (члан 125 ст. 1). У сваком случају повериоци уступљивоци заштићени су тиме што им је обезбеђено право да побијају уступање и расподелу под врло лаким условима које правна правила предвиђају за побијање расплатања без накнаде, тј. они том приликом не морају доказивати злу намеру ни код уступљивоца ни код потомака (члан 125 ст. 2).

Између потомака уступљивоцих нацрт предвиђа обавезу јемчења у истом смислу као и у члану 157 нацрта, јер се практично налазе у односу између себе у положају сакаследника (члан 126 нацрта).

Иако се овде ради о уговорном уступању дела заоставштине за живота, ипак се не може изгубити из вида да овај правни посао садржи у себи и елементе поклона. Због тога је у нацрту предвиђена могућност да уступилац опозове оно што је дао потомку који према њему покаже грубу неблагодарност (члан 127 став 1). Под грубом неблагодарношћу треба схватити такву повреду тела, части или имовине због које би се могао покренути кривични поступак било на захтев повређеног или по службеној дужности.

Предвиђена су поред тога још два основа кад уступилац има право опозивања. Први је кад потомак не даје дужно издржавање које је одређено самим послом уступања, било уступљивоу или неком прећем лицу. Други случај је ако потомак не исплати дугове уступљивоце, чија му је исплата наложена уговором. Ове су одредбе довољно јасне и није им потребно ближе образложење, пошто су то правила опште природе чији основ лежи у самој уступању. Нацрт се наравно није могао задржавати на навођењу свих узрока опозивања у случају неизвршења терета, него је оставио суду да водећи рачуна о важности терета за уступљивоца и о осталим околностима случаја одлучи има ли основа опозивању. То је уосталом законодавна техника којом се нацрт обилато служио током расправљања целе материје наслеђивања (члан 127).

Разуме се, потомак који је морао услед опозивања да врати оно што је добио уступањем, тиме не губи право на нужни део који му по закону припада из заоставштине уступљивоце. При израчунавању тога нужног дела, а да би се избегла његова повреда, уступљени делови осталим потомцима сматрају се као поклони (члан 126 нацрта).

43. Поклони на случај смрти

У овоме поглављу су најзад постављена и правила о поклону на случај смрти.

Идући за најмодернијим схватањима нацрт одуштаје од традиционалне концепције да је поклон на случај смрти један хибридан правни тосао, у исто време и уговор и тестамент. Он схвата поклон на случај смрти као обичан поклон чија је специфичност једино то што је његово извршење одложено до смрти поклонодаваче. У члану 129 нацрта изложени су услови за пуноважност тога поклона, а то су сагласност уговорних страна и потреба да та сагласност буде констатована у облику јавне исправе.

Од обичног уговора о поклону овај се поклон дакле разликује једино по томе што је његово извршење одложено до смрти поклонодавца. Пуноважност поклона није условљена тиме да поклоно-

примац надживи поклонодавца, ако у томе правцу што нарочито није уговорено (члан 129 став 3).

Из тога истог разлога, наиме зато што има уговорну природу поклона, поклон на случај смрти не може се ни опозвати. Он се не може опозвати ни посредно, као што је то случај с легатом, тиме на пример, што би поклонодавац отуђио поклоњену ствар. (Упоредити чл. 131 са чл. 97 нацрта).

Ипак, остало је нешто и од старијег схватања да поклон на случај смрти има и обележја легата. То је случај кад у исправи о поклону недостаје изјава поклонопримца да се прима поклона, као и у случају кад исправа о поклону нема облик јавне исправе. У тим случајевима нацрт сматра да нема поклона, али да се намеравани поклон може схватити као легат под условом да је начињен у облику предвиђеном за тестамент. То је оно што је раније било предвиђено у § 956 аустриског ОГЗ и разлог што је ова материја у целости морала бити обухваћена Нацртом закона о наслеђивању.

VIII. ПРЕЛАЗАК ЗАОСТАВШТИНЕ НА НАСЛЕДНИКЕ

44. Отварање наслеђа

Смрт је битна претпоставка и неопходан услов за примену прописа о наслеђивању. Са физичком смрћу се изједначава и проглашење лица за умрло у смислу Закона о проглашењу несталих лица за умрла и о доказивању смрти. Отуда и члан 133 нацрта наводи смрт лица и проглашење лица за умрло као два случаја који повлаче собом отварање наслеђа. У осталом тексту нацрта свуда где се помиње смрт ту увек треба имати у виду и проглашење лица за умрло.

По члану 5 Закона о проглашењу несталих лица за умрла и о доказивању смрти решење којим се нестали проглашава за умрлог садржаваће увек и дан смрти. Како се, међутим, може десити да се отварање наслеђа захтева и на основу иностране одлуке о проглашењу лица за умрло, која може бити и без датума смрти, или на основу домаће одлуке донете пре ступања на снагу поменутог закона која не садржи дан смрти, то је члан 106 нацрта предвидео који ће се дан онда сматрати као дан смрти несталих лица. Став 2 истог члана је чисто интерпретативног карактера.

Први општи услов за наслеђивање који се тиче личности наследника јесте да наследник постоји у тренутку смрти оставиоце. Једини, традиционалан изузетак од тога правила постоји у корист деце која су већ зачета у тренутку отварања наслеђа. Наравно да и лице проглашено за умрло, односно његови наследници, могу наследити оставиоца само ако из решења о проглашењу за умрлог произлази да је нестали умро после оставиоца.

Наследничка способност правних лица је спорна у теорији. По једном мишљењу правна лица не могу наследити ако не постоје прописи који их на то овлашћују. По другом мишљењу правна лица самим тим што уживају субјективитет могу и да стичу по свим правним основима као и остале личности у праву, те им сходно томе ни за стицање путем наслеђивања није потребно никакво посебно овлашћење. Зато је нацрт, да би отклонио сумње, изричито предвидео да и правна лица могу бити тестаментални наследници, уколико им то право посебним прописима није одузето или ограничено (члан 135 ст. 3 нацрта).

Члан 136 нацрта има за сврху да регулише установу познату под именом „недостојност“. Недостојност је установа слична искључењу из наслеђа, али се ипак од ње разликује многим особинама. Тако, на пример, недостојност дејствује аутоматски док је за искључење потребна изјава воље оставиоце (недостојност је у овом погледу нека врста искључења из наследства по сили закона); искључење

погађа само нужне наследнике, а недостојност све кориснике наслеђа, дакле све законске и све тестаменталне наследнике па и легатаре и кориснике легата; искључење је казна против нужног наследника који се огрешио о личност оставиоцевог или о државу и друштво, недостојност је казна против сваког наследника који се теже огрешио о оставиоца, а нарочито о његову последњу вољу, или о заједницу. И, уопште узев, дејство недостојности је знатно јаче него дејство искључења. Међу обема установама има уосталом и врло много сличности. Тако обе имају казни карактер који се испољава у одузимању наследничких својстава; оставилац у оба случаја може опростити наследнику (код искључења простим неискључивањем, а код недостојности изјавом); и искључење и недостојност су личног карактера и не погађају потомке искљученог односно недостојног, итд. Нацрт је у члану 136 и 137 кодификовао недостојност остајући веран традиционалним и опште прихваћеним решењима из те материје.

Што се посебно узрока недостојности тиче, извесно објашњење захтева само четврти случај недостојности, који садржи једну конкретизацију случаја искључења предвиђеног у тачки 1) члана 48 нацрта. Али, да би дошло до искључења, потребно је да оставилац има способности за прављење тестаментна, што често неће бити случај, те би у тој хипотези оставиоца (по правилу малолетног) наследио и онај ко се о њега теже огрешио одбијајући му дужно издржавање или нужну помоћ. Уношењем тачке 4) у члан 136 такво лице се по сили закона искључује из наслеђа.

Члану 138 нацрта је сврха с једне стране да се обавесте непознати наследници о својој праву, а с друге стране да се заоставштина сачува и рационално искоришћава у међувремену док се они не појаве, тиме што ће се предати држави на управљање.

45. Стицање заоставштине и одрицање од наслеђа

У вези с питањем преласка заоставштине умрлог на његове наследнике формирала су се у току историје права два супротна система. По првоме од њих, заснованом на традицији римског права, да би једно лице постало наследником оно треба и да изјави да хоће да буде наследник. Док на наследство позиваи наследник не да изјаву о прихватању наслеђа заоставштина сачињава посебну имовинску масу — она претставља тзв. „лежеће наследство“ (hereditas iacens). По другоме систему, који се формирао у германском праву, лице позвано на наслеђе постаје наследник у тренутку смрти оставиоцевог аутоматски. У томе систему целокупна заоставштина умрлога са свима његовим правима и обавезама прелази на наследника по сили самог закона. Наследници ту непосредно настављају личност оставиоцевог тако да нема „лежећег наследства“, него наследник тренутком смрти оставиоцевог стиче овлашћење да узме заоставштину у државину, да њоме управља и уопште да се према њој понаша као власник. Овај систем, међутим, наследнику оставља право да у одређеном року одбије наслеђе, ако не жели да га прими, и у томе случају се сматра да то лице никад није ни било наследник. У овоме систему се дакле наследником постаје дефинитивно тек протоком рока за одбијање, односно и пре тога ако наследник изјави да прима наслеђе.

Аустријски Грађански законик, који је и у овој области настављао традицију римског права, усвојио је римски систем давања изјаве о прихватању наслеђа, а заједно с њом и установу лежећег наследства. Грађански законик Краљевине Србије је по владајућем мишљењу предвиђао непосредан прелазак заоставштине на наследнике. Ипак се може рећи да је на територији наше земље практично

преовлађивао римски систем давања наследничке изјаве и лежећег наследства. Наследнику се остављала могућност да се у извесном року од отварања наслеђа одлучи за једно од три следећа решења: или да се прими наслеђа без ограничења, или да се одрекне наслеђа, или да се наслеђа прими с пописом.

Нацрт је овде, као што се види из чланова 140—149, пошао другим путем. Он је напустио старији, римски систем лежећег наследства и прихватио решење германског права, које усвајају и сва новија законодавства (међу њима и швајцарско и совјетско). Према нацрту заоставштина прелази на наследнике по сили самог закона у тренутку смрти оставиоце. Лице позвано на наслеђе постаје наследником без икакве своје изјаве или радње, те није потребно никакво прихватање наследства. Наследником постаје у тренутку смрти оставиоцеве свако ко је позван на наслеђе, без обзира да ли је позван на наслеђе законом или тестаментом. Он то постаје чак иако не зна да је позван на наслеђе. Али онај који је тако по сили самог закона постао наследником не мора то и остати. Он има право да се одрекне наслеђа, а ако то не учини до свршетка расправе заоставштине, остаје наследник. Он се, међутим, може изјаснити да остаје наследник и пре свршетка расправе заоставштине. Он то може учинити и посредно, а нацрт садржи потребне директиве за решење питања да ли извештај поступак наследника треба схватити као изјаву његове намере да остане наследник.

Нацрт је на овај начин унео једну значајну новину у наше наследно право и веома упростио поступак преласка заоставштине на наследнике, отклањајући оне многобројне компликације и спорове који су се раније појављивали при преносу наследства. Усвајајући то решење нацрт је уствари само потврдио оно што редовно бива, јер се у пракси минималан процент наследника одриче наслеђа.

Што се појединих прописа овог поглавља нацрта тиче, довољно је упозорити на следеће: члан 141 став 1 предвиђа како се врши одрицање од наслеђа. Саопштење суду о одрицању није везано ни за какав формални акт; може се учинити и обичним поднеском, писмом, или изјавом у записник. Одрицање од легата, међутим, може бити извршено и ван суда, напр. усменом изјавом легатара наследнику. Легатар није наследник, он има само тражбено право према наследнику, те се легата може одрећи као и сваког другог потраживања из облигационог односа. Члан 143 нацрта хоће да каже да губи право да се одрекне наслеђа лице које се према заоставштини фактички понашало као наследник, а на које је заоставштина већ прешла по сили закона. Члану 144 нацрта је сврха да се лице које се одриче наслеђа у корист других сматра за наследника и да плати наследну таксу и таксу о преносу. Другим речима, одрицање у корист одређеног наследника сматра се истовремено и као изјава о примању наслеђа и као изјава о уступању наследног дела. Одрицање од наслеђа не може бити делимично зато што је наслеђе по својој природи универзална сукцесија, тако да наследник ступа у сва права и обавезе оставиоцеве. Супротним решењем изгубио би се у појму наследника један битан елемент. Одрицање од наслеђа пре смрти оставиоцеве већина законодавстава сматра као недопуштен правни посло који не производи никакво правно дејство. Члан 145 став 1 нацрта у начелу забрањује уговоре о будућем наследству, али их изузетно допушта у односу потомака и предака, како би се тиме омогућило и олакшало закључивање наследноправних уговора из главе четврте нацрта. Ово одрицање, изузетно од општег правила које је у сличним ситуацијама спроведено у нацрту, везује и потомке наследника који се одрекао. У вези с тим потребно је упозорити и на извесну промену досад уобичајене терминологије. Традиционално је чињена разлика

између одрицања од наслеђа учињеног пре и онога учињеног после отварања наслеђа: само се први случај назива одрицање, док је изјава о неприхватању наследства после његовог отварања била позната као „одбијање наслеђа“. Нацрт је и ту терминологију поједноставио, и прихватио јединствен термин одрицања за обе хипотезе.

У члану 146 став 1 нацрта говори се и о изјави о примању наслеђа. Потребно је тим поводом нагласити да се ту и не ради о изјави наследника о прихватању наслеђа у смислу система лежећег наследства, пошто се по нацрту наследником постаје аутоматски: изјава о примању наслеђа овде значи одрицање наследника од свога права да се одрекне наслеђа, права предвиђеног чланом 141 нацрта.

Члан 147 нацрта има за сврху да регулише тзв. „право прираштаја“ у случају кад се један од тестаменталних наследника одрекне наслеђа. Поставља се наиме питање коме ће припасти део заоставштине намењен таквом наследнику. Поједина законодавства ово питање решавају на различите начине, али се у савременим правима може констатовати општа тежња да се право прираштаја признаје тестаменталним наследницима само уколико у томе смислу постоји воља завештаоцева. Ако завешталац такву вољу није изразио, онда ће део тестаменталног наследника који се одрекао наслеђа припасти оставиоцевим законским наследницима. То решење је усвојио и нацрт, и формулисао га широко, тако да се постојање ове воље завештаоцеве може изводити и посредно, путем тумачења осталих тестаменталних одредаба.

Пропис члана 148 нацрта, насупрот претходноме, регулише случај кад се законски наследник одрекне наслеђа. По својој садржини он претставља доследно извођење идеје која је дошла до израза и у члану 49 и члану 137 став 1 нацрта, тј. да лице које долази на наслеђе, уместо наследника који је из било којих разлога отпао, наслеђује оставиоца непосредно, „по сопственом праву“, а не изводи своје наследно право од наследника који је отпао. У конкретном случају то практично значи да ће део законског наследника који се одрекао наследити други наследници оставиочеви који су по законском реду наслеђивања позвани на наслеђе, а не наследници наследника који се одрекао.

Члан 149 нацрта говори о застарелости наследне тужбе којом се штити право наследника у односу на целу заоставштину или на један њен део, а подиже се против лица које поједине ствари из заоставштине или целу заоставштину држи по основу наслеђа. Предвиђен је субјективан и објективан рок застарелости тужбе и извршена је дискриминација између савесног и несавесног држаоца наслеђа. Дужина рокова застарелости је усклађена са природом ствари и са осталим роковима застарелости предвиђеним у нацрту. У случају става 2 тога члана рокови застарелости почињу тећи од догађаја наведених у ставу 1 истог члана. Другим речима, став 2 има једино за сврху да рок застарелости тужбе продужи према несавесном држаоцу заоставштине.

46. Одговорност наследника за дугове оставиоцеве

Напред је истакнуто да наследник, као универзални сукцесор, ступа у све имовинске односе умрлог, дакле, како у његова права тако и у његове обавезе имовинске природе (које нису строго везане за оставиоцеву личност, како је раније објашњено). Услед наслеђивања долази тако до мешања двеју имовина (тј. двеју актива и двеју пасива) у једној личности, те се као прво у овој области поставља питање до које висине наследник одговара за дугове оставиоцеве. Конкретније: да ли наследник одговара за дугове оставиоцеве ограничено, тј. само до висине вредности заоставштине, или за њих одговара неограничено?

Пружајући одговор на ова питања, у току историје права формирала су се два основна схватања.

По једноме схватању, које је израдило римско право, наследник наставља личност умрлога, те се заоставштина стапа са имовином наследника у јединствену имовинску масу. Услед тога наследник одговара за обавезе оставиоаче лично и неограничено, тј. не само наслеђеном него и својом сопственом имовином. Такво схватање, међутим, повлачи са собом два крупна недостатка. С једне стране, ако је наследник презадужен, онда његови повериоци могу да угрозе право наплате поверилаца заоставштине: да до тога не би дошло, повериоцима заоставштине је дато право да траже одвајање заоставштине од наследникове личне имовине (*separatio bonorum*) у посебну масу из које ће се они првенствено наплатити. С друге стране, ако је заоставштина презадужена, наследник је обавезан да њене дугове исплаћује и из средстава своје личне имовине: да се од те опасности заштити, наследнику је у овоме систему дата могућност да се прими наслеђе са пописом (*cum beneficio inventarii*), што значи да изјавом датом приликом прихватања наслеђа ограничи своју одговорност за оставиоачеве дугове само на активу заоставштине. Укратко, ово прво схватање се карактерише неограниченом одговорношћу наследника за дугове оставиоачеве комбинацијом с могућношћу одвајања заоставштине и пријемом наслеђа с пописом. Њега су прихватила сва права која су се развијала под утицајем римске традиције, међу њима и француско, аустријско и српско право.

Схватање супротно овоме, латинском, формирало се у германским земљама. У германском праву на име одговорност наследника за дугове оставиоачеве ограничавала се на вредност заоставштине. Та одговорност није схватана као лична обавеза наследника која би давала право повериоцима умрлога да наплаћују своја потраживања и из сопствене имовине наследникове. Међутим, немачки законодавац (и швајцарски по угледу на њега) вратили су се римском систему и усвојили такође личну одговорност наследникову са могућношћу пријема наслеђа с пописом и одвајања заоставштине.

И нацрт је у члану 150 став 1 прихватио, као и остала савремена законодавства, начело личне одговорности наследникове за дугове заоставштине, тј. да наследник за дугове оставиоачеве одговара и наслеђеном и својом сопственом имовином. Али он ту уноси и једну значајну и крупну новину. Наиме, по члану 150 нацрта, наследник, иако одговара лично, одговара за дугове оставиоачеве ипак ограничено — „до висине вредности наслеђене имовине“. Обим одговорности наследника зависи у свим правима, видели смо, од тога да ли се наследник примио наслеђе с пописом или без пописа. Нацрт, међутим, питање решава тако да се одговорност наследникове за дугове оставиоачеве по сили закона ограничава на вредност заоставштине, тј. непотребно је да наследник даје изјаву да ли се наслеђе прима с пописом или без њега. По нацрту дакле свако наслеђивање аутоматски повлачи са собом пријем наслеђа с пописом. Оваква комбинација личне и ограничене одговорности наследника, по којој наследник одговара за дугове оставиоачеве и својом личном имовином али само до висине вредности заоставштине, у логичној је вези са начелом члана 140 нацрта по коме и наследство прелази на наследника аутоматски, по сили самог закона; она претставља још једно значајно упрошћавање у поступку преласка наслеђа на наследнике.

С обзиром да се путем наслеђивања имовина наследникове стапа с имовином умрлога, нацрт је, у циљу заштите поверилаца оставиоачевих, предвидео и могућност одвајања заоставштине од имовине наследникове. Али повериоци оставиоачеви могу у том случају наплаћивати своја потраживања само из одређених заоставштине (члан 151 нацрта). Пошто нацрт познаје само ограничену одговорност за дугове оставиоачеве, он је доследно томе предвидео

у члану 150 и подељену одговорност наследника за дугове оставиоачеве, и то тако да наследници за те дугове одговарају сразмерно величини својих наследничких удела. Али је истовремено у ставу 2 предвидео и то да санаследници до висине вредности свог наследног дела одговарају за дугове оставиоачеве солидарно. Без овога последњег би се положај поверилаца оставиоачевих, који је деобом њихових потраживања међу санаследнике и иначе ослабљен, још више и безразложно погоршао, јер би они онда и за тражбине које су мање од наследних делова појединих наследника морали да покрећу поступак наплате против свих санаследника.

47. Деоба наследства

Кад има више наследника онда само од њих зависи хоће ли остати у заједници или ће се поделити. Исто тако од њихове воље искључиво зависи и то како ће се поделити, тј. које ће ствари добити сваки од њих и каква ће бити поступак деобе. У свој материји закон се обично ограничава на то да прокламује само начело деобе, да регулише права и дужности санаследника до деобе и да формулише извесна специјална овлашћења у корист одређених деобничара. Те три групе питања расправља и нацрт у својим члановима 152—157.

У праву се уопште сматра да је свака имовинска заједница (сувласништво, смеша добара итд.) привременог карактера, да компликује правне односе и кочи промет, да је тешка за администрирање и да је као таква неповољна за рационално искоришћавање добара. Отуда сва законодавства садрже прописе којима олакшавају ликвидацију тих заједница. Основни принцип који гарантује ову ликвидацију јесте незастаривост и неотуђивост права на деобу. Усвајајући и оам то традиционално правно правило, нацрт је у члану 152 прокламовао да наследник може тражити деобу кад год хоће, уз једно ограничење да то не буде „у невреме“. Тиме је уствари дата судији једна широка директива да оцењује према свима околностима сваког конкретног случаја да ли захтев за деобу није постављен у циљу шикане (напр. захтева се деоба пољопривредне имовине у време сетве или жетве, или деоба уопште за време краће отсузности или тешке болести једног санаследника и т. сл.). Деобу могу наравно извршити и сами наследници међу собом. А ако се у томе не сложе, деобу ће извршити суд, према договору санаследника, и он ће саставити делове појединих наследника тако да сваки од њих добије оно што најбоље одговара његовом занимању и потребама.

Посебну пажњу заслужује правило формулисано у члану 124 нацрта, наиме да наследници до деобе управљају заоставштином и њоме заједнички располажу. Из тога правила произилази да неподељена заоставштина није обична сусвојина, дакле да наследници нису обични сувласници, и да поједини наследник није властан управљати и располагати самостално својим идеалним наследним делом (што би иначе могао чинити да је у питању обична сусвојина). Таква заједница која постоји међу њима много је јача од сусвојине и пружа много више гаранција и наследницима у њиховим међусобним односима, а и повериоцима оставиоачевим, него обично сувласништво. Управљати заједнички значи управљати по споразуму. Према томе, ако се наследници не могу споразумети, онда се поставља управитељ заоставштине, односно у крајњем случају долази до деобе.

Имовинска заједница коју је нацрт предвидео међу санаследницима много је чвршћа и сложенија од сувласништва по општем праву. Да се уласком трећих лица у ту наследничку заједницу однос заједничара не би још више компликовао, и да би се сачувала хармонија међу наследницима, члан 154 нацрта предвиђа три мере. На првом месту наследник може свој део пренети само на којег од санаследника. На другом месту, ако га уступи

трећем лицу, то треће лице не стиче тиме никакво право у самој заједници него само према своме саговорачу. Најзад, и у томе случају санаследници имају право прече куповине на уступљеном делу. Нацрт је на тај начин потпуно заштитио наследничку заједницу од уласка страних лица у њу.

Идеја којом је инспирисан члан 155 нацрта јесте да се приликом деобе наследства не разбијају већ формиране привредне јединице (занатска радионица, пољопривредно газдинство, лекарска ординација и томе слично). Типичан је случај оца и сина који раде у једној занатској радионици: по смрти очевој целосходно је ту радионицу оставити сину. Према томе, тим прописом се жели заштитити општи интерес, а не потребе појединца. Одлука иначе потпуно лежи у рукама суда, од чије оцене објективних околности зависи и хоће ли у конкретном случају ова установа уопште ступити у дејство и у коме облику.

Сличном мисли је мотивисан и члан 156 нацрта. Као што је нерационално разбијати формирану привредну јединицу, исто је тако неоправдано разбијати и једно већ организовано домаћинство. Тим пре што ни једно ни друго не иде на штету осталих санаследника, којима закон обезбеђује еквивалент у новцу. Овде треба уочити и разлику између ове одредбе и одредбе чл. 38. Док се у чл. 38 надживелом брачном другу и потомцима који су живели са оставиоцем предмети домаћинства предају и не урачунавају у нужни део, дотле су у чл. 156 у питању други наследници којима се вредност предмета урачунава у наследни део.

Једнакост међу наследницима је, како је напред већ у више махова истицано, једна од основних идеја на којима је заснован цео нацрт. Код деобе та тежња за једнакошћу нарочито је дошла до израза у члану 157 нацрта који гарантује наследнику одговорност осталих санаследника за правне и физичке недостатке ствари која је деобом пала у његов део. У случају, на пример, кад је једном наследнику стављена у део туђа ствар, па му та ствар доцније буде одузета, право је да му остали наследници тај губитак сразмерно накнаде. Исто важи и за случај кад ствар има и друге правне или физичке недостатке. Кад се ради о потраживањима, онда се обавеза заштите простира на њихово постојање и наплативост, пошто, код потраживања, непостојање и ненаплативост одговарају ономе што код телесних ствари претстављају њихови правни и физички недостаци. На крају треба напоменути да појам заштите не обухвата само јемчење у накнади него и обавезу санаследника да се на позив туженог наследника појаве на суду у циљу пружања помоћи.

48. Посебне одредбе о наслеђивању

На почетку овога образложења је истакнуто да је нацрт, насупрот систему плуралитета наследних маса, усвојио систем јединства заоставштине у коме целокупна заоставштина умрлог претставља јединствену наследну масу која као целина прелази на све наследнике, и која се као таква расправља по јединственим правним нормама. Том приликом је речено да ће се, уколико то захтева потреба, поједине категорије добара ипак посебно регулисати у виду изузетака. После дуже дискусије нађено је да посебно регулисање захтева само наслеђивање пољопривредног земљишта и евентуално наслеђивање заоставштине члана породичне задрге.

Прво је Законом о аграрној реформи а затим Законом о пољопривредном земљишном фонду општенародне имовине одређен максимум пољопривредног земљишта које могу имати у својини поједина лица, како земљорадници тако и неземљорадници. Настала је потреба, услед тога, да се начело наслеђивања путем специјалног прописа доведе у склад с овим ограничењем. Проблем који је требало решити састојао се у томе да се с једне стране

очува начело наслеђивања, а с друге стране да се спречи стварање пољопривредних поседа изнад допуштеног максимума, које би иначе по сили закона наступило услед спајања заоставштине са имовином наследника. Решење које садржи члан 153 нацрта задовољава оба та услова. Наследничково право је заштићено, у оквиру постојећих прописа, до крајњих граница могућности: он је свлашћен да сам изабере парцеле земљишта које ће задржати, док му за вишак припада накнада од санаследника односно накнада од државе по прописима Закона о пољопривредном земљишном фонду општенародне имовине. У исто време члан 158 нацрта стипулише и факултативно право прираштаја у корист осталих санаследника, уколико их има, на пољопривредном земљишту које прелази допуштен максимум.

Што се тиче наслеђивања заоставштине чланова породичне задрге, стало се на гледиште да Закон о наслеђивању не треба да улази у регулисање појединости једне тако специфичне и разноврсне материје, као што су породичне задрге, него да то треба препустити законима народних република (члан 159 нацрта). Ови закони не могу мењати основна начела савезног закона о наслеђивању.

49. Колизоне норме о наслеђивању

(објашњење чланова 160—166 нацрта)

Приликом наслеђивања често долази и до таквих ситуација да наши држављани треба да наследе имовину иностранца, и обратно; као и до тога да наши држављани наслеђују имовину која се налази у другој земљи; или, најзад, да се инострани држављани позивају на наслеђивање добара која леже у нашој земљи. У таквим случајевима се скоро увек поставља и питање по праву које државе ће се расправљати настали наследни односи, да ли по закону земље чији је држављанин био оставилац у тренутку смрти, или закону земље у којој је умро, или закону земље у којој лежи имовина. Затим се постављају и друга питања, а нарочито: под којим условима ће инострани држављанин моћи да наследи у одређеној држави, и под којим условима ће у одређеној земљи важити тестамент сачињен у иностранству.

Пошто разне државе ова питања неједнако решавају, долази приликом наслеђивања и до разних сукоба домаћих и иностраних норми о наслеђивању, до сукоба који веома отежавају расправљање наследних односа у свим земљама. Да би се ти сукоби отклонили, или бар свели на најмању меру, сва законодавства садрже и норме које решавају сукобе закона у области наслеђивања, па тако поступа и нацрт.

Приликом регулисања наведеног питања нацрт је прихватио општа начела о сукобу закона утврђена у науци међународног приватног права, а посебно решења која су усвојена у последњим нацртима Хашких конвенција и у постојећој међународној пракси. Та су начела уосталом примењивали и наши судови у своме досадањем раду. Према томе, колизоне наследне норме које садржи нацрт значајне, у односу према иностранству, озаконење опште усвојених међународних правила, а у погледу домаћег права, кодификацију постојеће праксе наших судова.

Прво од тих општих правила је тзв. начело националности, тј. начело да се наслеђивање расправља по закону земље чији је држављанин био оставилац у тренутку смрти, без обзира где је смрт наступила и где се налази заоставштина (чл. 160 нацрта). Друго опште правило је начело реципроцитета, по коме иностранца у једној земљи ужива иста наследна права која има и домаћи држављанин, под условом да и његова држава на исти начин поступа са држављанима те земље, тј. да им признаје иста наследна права. Тај реципроцитет може бити фактички или, дипломатски, тј.

заснивати се или на обостраној пракси, или на уговору између двеју земаља (чл. 161 нацрта). Начело националности које важи за југословенске држављане, доследно се примењује и на иностранце, што значи да се и њихово наследство расправља по закону њихове земље, без обзира где је наступила смрт и где се налази њихова заоставштина, уколико сам њихов национални закон не упућује на примену неког другог права (члан 162 нацрта). На лица која у тренутку смрти нису имала држављанства, или је сво непознато, сукцесивно се примењује или закон његовог последњег држављанства, или закон земље у којој је то лице имало последње пребивалиште, или, најзад, закон земље његовог последњег боравишта (члан 163 нацрта). Што се форме тестамент тиче, ту треба разликовати две хипотезе. Тестамент који југославенски држављанин направи у иностранству мора бити сачињен у форми прописаној законом земље у којој је прављен (чл. 164 ст. 1 нацрта). С тим у вези ваља напоменути да се тестаменти наведени у чл. 75 и 76 нацрта не сматрају тестаментима сачињеним у иностранству, пошто се и Југословенско претставништво у иностранству, као и југословенски брод у страним водама, сматрају продужењем југословенске територије. У другој хипотези, кад је у питању тестамент иностраног држављанина, тестамент остаје пуноважан било да је састављен по његовом националном закону, по закону места састављања, или по југословенском закону (чл. 164 ст. 2 нацрта). Начело националности налази своју пуну примену и у погледу садржине тестамент. То значи да тестамент југословенског држављанина мора, у погледу своје садржине, испуњавати услове чл. 64 и 65 као и чл. 84—100 нацрта, док се тестамент иностранца процењује, у погледу садржине, искључиво по његовом националном закону, што евентуално значи и по закону неке друге земље ако на њега законодавство упућује национални закон иностранцев (чл. 165 нацрта). — У свим областима права постоји, при примени иностраног закона, једно опште ограничење, а то је јавни поредак земље. Шта је јавни поредак, у сваком конкретном случају, решавају надлежни државни органи земље у којој се примењује иностраног закона морало се обезбедити и у области наслеђивања. У нашем праву је потребно, с обзиром на постојећа ограничења у наслеђивању пољопривредног земљишта, изречно предвидети да оно важи и за иностране држављане, тј. да и ограничење пољопривредног поседа сачињава јавни поредак наше земље (чл. 166 нацрта).

IX. ПОСТУПАК У НАСЛЕДНИМ СТВАРИМА

50. Опште напомене о процесним одредбама при наслеђивању

Одредбе којима се регулише поступак у наследним стварима, а нарочито расправљање заоставштине, у савременом законодавству обично су саставни део закона који у целини нормира поступак суда у неспорним стварима, у тзв. ванпарничном поступку. Као што је већ у почетку овог образложења истакнуто, редактори овог нацрта нису ишли тим путем и то углавном из ових разлога.

Пре свега, примена материјалних одредби о наслеђивању захтева да се истовремено реши и питање процедуре у стварима наслеђивања. При решавању наследноправних односа, као и уосталом, и при решавању других односа који се расправљају пред судом, долази до изражаја повезаност и међусобна зависност материјалноправних и процесних прописа, тако да без процесних одредби материјалне одредбе остају непотпуне. Због овог, редактори су сматрали да ће бити корисно ако се истовремено са материјалним одредбама о наслеђивању донесу и процесне одредбе о поступању у наследним стварима. Како је израда прописа о поступку суда у ванпарничним

предметима још у току, редактори су сматрали да ће бити најцелисходније да се процесне одредбе о наслеђивању унесу у закон о наслеђивању.

За овакво решење говоре и практични разлози, наиме за судије, адвокате и друга лица која ће доћи у прилику да се баве овим питањима једноставније је кад се у једном закону заједно налазе и материјалноправне одредбе о наслеђивању и процесне одредбе о поступку у предметима наслеђивања.

Одредбе о поступку у наследним стварима подељене су у две главе. Прва глава садржи процесне одредбе о састављању судског тестамент, чувању тестамент у суду и начину опозивања тестамент у суду. У другој глави налазе се одредбе којима се регулише поступак за расправљање заоставштине. Ту су у неколико отсека груписане одредбе о надлежности, о састављању смртнице, о поступку са тестаментом, о рочишту за расправљање заоставштине, о решењу о наслеђивању, о наследноправним захтевима после доношења правоснажног решења о наслеђивању, и на крају одредбе о поступку југословенског суда у погледу заоставштине за чије је расправљање надлежан инострани орган.

51. Састављање судског тестамент, чување и опозивање тестамент

Одредбе ове главе насланају се на одредбе Треће главе Првог дела нацрта, које се односе на форму тестамент и његово опозивање.

Као један облик тестамент материјалне одредбе предвиђају судски тестамент и одређују поступак суда при његовом састављању, уколико је то потребно да би се одредила сама форма овог тестамент. Материјалне одредбе исто тако додирују и питање опозивања тестамент као и његово чување у суду. Процесне одредбе о састављању судског тестамент као и о чувању и о опозивању тестамент имају стога више допунски карактер, јер се њима комплетирају материјалне одредбе о истим питањима. У том смислу регулише се у овој глави начин вођења записника о састављању судског тестамент, утврђивање идентитета завештаоца, сведока идентитета и сведока тестамент, начин чувања тестамент у суду, начин састављања тестамент за лице које не зна службени језик или је нем, и др.

За разлику од ранијих правних правила о враћању завештаоцу тестамент који се чува у суду, у нацрту се дозвољава да се тестамент који је састављен у суду врати завештаоцу или његовом пуномоћнику. Ако се не би дозволило да се тестамент који је састављен у суду врати завештаоцу на његов захтев, завешталац би морао, по правилу, долазити поново у суд ради опозивања тестамент који се налази на чувању код суда, или би требало да у једном новом тестаменту опозове тестамент који се чува у суду. Поред тога, у прилог решењу усвојеном у нацрту говори и чињеница да не постоје никакви посебни разлози који би налагали да се тестамент састављен пред судом мора и чувати у суду.

По одредби чл. 176 нацрта, дата је завештаоцу могућност да пред судом опозове свој ранији тестамент. Из практичних разлога ова одредба дата је у широким оквирима тако да завешталац може ову изјаву дати пред било којим среским судом, и она се може односити на сваки тестамент који се налази на чувању код суда, без обзира да ли је он био и састављен пред судом. Нацрт једино прописује да се опозивање има извршити у поступку који важи за састављање тестамент у суду, а то значи да ће судија пре свега нарочито утврдити идентитет завештаоца, било на основу личног познавања овог лица било путем сведока истовестности, а затим ће записнички утврдити јасно и верно изјаву о опозивању тестамент.

У нацрту је задржано и решење из ранијих правних правила по којима је судија дужан да у случају потребе на захтев грађана и ван судске зграде састави тестамент или прими изјаву о опо-

зивању тестаментa. Оваква одредба је корисна, јер се њоме даје могућност да суд у што већем броју случајева учествује у састављању и опозивању тестаментa. А уколико учешће суда у овим пословима буде шире, утолико ће се јаче обезбедити поштовање последње воље завештаоачеве и избећи покретање парница у вези са садржином и формом тестаментa.

52. Опште одредбе о поступку за расправљање заоставштине

И поред тога што су прилагођене потребама поступка за расправљање заоставштине, ове одредбе су по свом карактеру веома блиске и осталим ванпарничним поступцима, те ће се у великој мери подударати са општим одредбама из будућег закона о ванпарничном поступку.

Ту у првом реду треба истаћи начело да се правила парничног поступка примењују и на расправљање заоставштине (чл. 180). И поред тога што се парнични и ванпарнични поступак, односно поступак за расправљање заоставштине, међусобно у много чему разликују, оваква одредба је потребна из разлога што се многа правила парничног поступка примењују и у поступку за расправљање заоставштине (правило о изузећу судија и записничара, о сукобу надлежности, о пуномоћницима, о парничним трошковима, о праву на бесплатну судску помоћ, о поднесцима, о роковима и рочиштима, о садржавању реда у суду, о достављању, затим многи прописи о доказима и утврђењу доказа, о поступању вишег суда по жалби, и др.). Не треба, међутим, изгубити из вида да се овде уствари ради о сходном примењивању правила парничног поступка. Наиме, примена правила парничног поступка долази у обзир само у оним случајевима где то природа поступка за расправљање заоставштине, као једног ванпарничног поступка, захтева и допушта. Тамо где је због различите природе ових поступака било нужно извршити отступање од правила парничног поступка то је у нацрту и учињено, и у одредбама ове главе су управо садржана нека од тих отступања.

У том правцу посебну пажњу заслужује одредба чл. 181 нацрта, по којој поступак за расправљање заоставштине покреће суд по службеној дужности, чим сазна да је неко лице умрло или да је проглашено за умрло. Ова одредба, с једне стране, садржи отступање од правила парничног поступка, по коме се парнични поступак покреће на захтев странке, а с друге стране, насупротив неким другим концепцијама, изражава начело да је заједница, преко државних органа, судова, позвана да среди односе који настају смрћу неког лица, као и да се то питање не може у потпуности препустити самим наследницима. Идеја о поступању суда по службеној дужности у расправљању заоставштине заснована је на потреби да се наследна права расправе одмах после смрти неког лица како би се на тај начин својински и други односи у вези с наслеђивањем што пре оредили.

За поступак расправљања заоставштине је карактеристична и одредба да се он не сме одуговлачити због неважних формалности или незнатних недостатака у поступку (чл. 182 ст. 3). Затим се прописује да ће суд приликом расправљања заоставштине посебно пазити да до својих права дођу лица која услед малолетства, душевне болести или других околности нису способна никако или нису способна потпуно да се сама старају о својим пословима (чл. 183). За природу овог поступка значајна је даље одредба чл. 184 нацрта, по којој судија може своју одлуку заснивати и на доказима који нису пред њим изведени, што претставља један изузетак од начела непосредности које у парничном поступку има далеко већи значај. У поступку за расправљање заоставштине ово отступање је могућно, природно и

практично, јер читав поступак није контрадикторан, а основу решења о наслеђивању претстављају сем тога само оне чињенице које нису спорне међу странкама.

У нацрту се предвиђа (чл. 189) да се против решења првостепеног суда дозвољава жалба окружном суду у свим случајевима уколико у самом закону није друкчије одређено. С друге стране, с обзиром да се у овом поступку примењују правила парничног поступка, то значи, кад су у питању правни лекови, да је у поступку за расправљање заоставштине жалба дозвољена у оним случајевима где је дозвољена и парнични поступак, а да је искључена тамо где је искључује парнични поступак. Исто тако, то даље значи да у поступку за расправљање заоставштине није дозвољена самостална жалба у случајевима где се она не може изјавити ни по правилима парничног поступка.

И неке одредбе о поступку по жалби (чл. 190), нарочито уколико се ради о жалби на решења о наслеђивању, претстављају отступања од правила парничног поступка. Суду се, наиме, даје право да поводом жалбе може сам преиначити, или опозвати своје раније решење, тиме што неће жалбу упутити вишем суду, под условом да се тиме не вређају права других лица заснована на ранијем решењу. С друге стране, првостепеном суду се одузима право да одбаци жалбу која је поднета неблаговремено, а које овлашћење иначе припада првостепеном суду у парничном поступку. Исто тако окружни суд, као другостепени суд, може узети у решавање и жалбу која је не благовремено поднета, ако се тиме не вређају права других лица која се заснивају на решењу првостепеног суда.

У нацрту се предвиђа могућност (чл. 191) да странке могу поднети ревизију републичком врховном суду односно Врховном суду Аутономне Покрајине Војводине, и то у случају ако је решењем о наслеђивању окружног суда повређен закон. На тај начин у расправљање наследно-правних односа уводи се трећи степен одлучивања.

Увођење трећег степена у расправљање наследно-правних односа поставља се, по оцени редактора, као нужно, уколико се не остане при досадашњем систему изванредних правних лекова, а посебно уколико се не остане при захтеву за заштиту законитости. Ако би се, наиме, остало при двостепености у расправљању ових односа, окружни судови би одлучивали у последњем степену. С друге стране, треба имати у виду да би било нецелисходно ако би се о односима расправљеним у поступку за расправљање заоставштине могла увек водити парница. Судским одлукама донетим у овом поступку мора се признати материјална правоснажност под одређеним условима, углавном ако између странака није било спора о одлучним чињеницама. Оваква концепција, међутим, захтева да се странкама у овом поступку пружи више гаранција и да последњу реч на захтев странке има врховни суд.

53. Надлежност за расправљање заоставштине

За расправљање заоставштине надлежан је увек срески суд. Месна надлежност среског суда одређује се према месту пребивалишта односно боравишта умрлог (чл. 198), јер се полази од претпоставке да ће тај суд, на чијем се подручју налазио центар делатности умрлог, бити у најбољој могућности да расправи његову заоставштину.

За разлику од парничног поступка, који у неким случајевима дозвољава споразум странака о надлежности, у нацрту се, с обзиром на официјелни карактер овог поступка, таква могућност искључује (чл. 199 нацрта).

По нацрту, расправу заоставштине спроводи судија појединачно. Овакво решење било је и досада примењивано у поступку за расправљање заостав-

штине, и редактори сматрају да сви разлози говоре за то да га треба задржати и у новом поступку за расправљање заоставштине.

Решавајући у којим случајевима је за расправљање заоставштине умрлог југословенског држављанина, односно страног држављанина који је умро у нашој земљи, надлежан југословенски суд, нацрт је (чл. 195—198) прихватио гледиште за које се може рећи да је владајуће у савременом законодавству. Тако је, у складу с тим схватањем, југословенски суд надлежан за расправљање заоставштине у погледу непокретне имовине која се налази у Федеративној Народној Републици Југославији, без обзира да ли је умрли наш или страни држављанин, лице без држављанства или лице непознатог држављанства. С друге стране, поставља се правило да је за расправљање заоставштине у погледу покретних ствари надлежан суд државе којој је умрли припадао у часу смрти. По том правилу, југословенски суд је искључиво надлежан за расправљање заоставштине у погледу покретних ствари нашег држављанина и онда кад је он умро у иностранству. Доследно томе правилу, расправљање заоставштине у погледу покретних ствари страног држављанина који је умро у Југославији уступа се иностраним органима.

Поред тога, кад је у питању заоставштина страног држављанина, нацрт посебно води рачуна о важећим међународним уговорима, као и о постојању реципроцитета.

Кад је за расправљање заоставштине страног држављанина у погледу покретних ствари које се налазе у Федеративној Народној Републици Југославији надлежан инострани орган, у нацрту се даје овлашћење нашим судовима да предузимају привремене мере за обезбеђење ове заоставштине, као и мере за заштиту права која према овој имовини имају као наследници, легатари или повериоци, лица која се налазе у нашој земљи. И ове одредбе су данас општеувојене у савременом праву.

54. Радње које претходе расправљању заоставштине

Основу за делатност суда у расправљању заоставштине претставља смртовница. По свом значају, она је јавна исправа и доказ за суд да је односно лице умрло односно да је проглашено за умрло, а та је чињеница прва и основна претпоставка за покретање овог поступка. Смртовницу, по правилу, саставља матичар на чијем је подручју неко лице умрло (члан 200). Он је дужан да у смртовницу узнесе све податке о оставиоцу, о његовим сродницима и о његовом брачном другу, као и податке о укупној вредности покретне односно непокретне имовине умрлог, а по могућности и ближе податке о самој имовини и о постојању тестамена. Подаци о укупној вредности заоставштине потребни су суду за одмеравање судских такса, а подаци о вредности покретне имовине због оцене да ли ће се уопште приступити расправљању заоставштине.

Ако је неко лице умрло ван подручја општине у којој је имало пребивалиште, матичар, по правилу, неће бити у могућности да састави смртовницу, и зато се у нацрту предвиђа да он у том случају није дужан да је састави него само суду доставља извод из матичне књиге умрлих а друге податке уколико зна за њих. У томе случају, као и кад од матичара на чијем је подручју умрло неко лице које је ту имало и своје пребивалиште, не прими смртовницу са свим подацима, оставински суд ће је или сам саставити или ће за њено састављање овластити другог матичара за кога претпоставља да располаже потребним подацима (чл. 202).

Нацрт из практичних разлога овлашћује оставински суд да сам састави смртовницу и у случају

ако је у поседу неке јавне исправе којом се утврђује смрт неког лица или његово проглашење за умрло.

Самом расправљању заоставштине претходи у одређеним случајевима и попис и процена заоставштине (чл. 204—209). Ово није уведено као једна облигатна радња у поступку. По својем карактеру ово је једна мера за обезбеђење заоставштине, и у нацрту се зато ограничава њено предузимање на случајеве кад је то по природи ствари потребно и целисходно. То бива кад се не зна за наследнике или њихово боравиште, кад су наследници малолетни а немају родитеља, кад заоставштина треба да се преда народном одбору или друштвеној организацији. Поред ових случајева, где је несумњиво да постоји потреба да се изврши попис и процена заоставштине, у нацрту се предвиђа да ће се ова мера предузети и у другим случајевима, кад то оставински суд сматра за потребно или кад то захтевају наследници, легатари или повериоци умрлог. У нацрту се дозвољава да се попис и процена изврши и без одлуке оставинског суда приликом састављања смртовнице, ако то тражи који од наследника.

Од момента смрти оставиоца па до почетка самог расправљања његове заоставштине обично протече извесан период времена, који је испуњен низом радњи државних органа, којима је сврха да се прикупе подаци о самом оставиоцу и његовим сродницима који би могли, било на основу закона било на основу тестамена, бити позвани на наслеђе.

У том међувремену, док се не донесе судско решење о наслеђивању, нужно је да се предвиде погодне мере за обезбеђење заоставштине. Притом је основно правило да се управљање заоставштином и старање о њој препусти будућим наследницима, јер и по материјално-правним одредбама о наслеђивању оставина прелази на наследнике у часу отварања наслеђа.

Тако, одмах по смрти оставиоца народни одбор општине (града) предаће имовину на чување поузданом лицу ако утврди да ниједан од присутних наследника није способан да управља имовином, а нема законског заступника, или ако су наследници непознати или отсутни или у другим случајевима кад је то потребно (чл. 211).

Исто тако овлашћен је на доношење привремених мера за обезбеђење заоставштине суд на чијем је подручју оставилац умро као и суд на чијем се подручју налази имовина оставиоца (чл. 198), док оставински суд може, по овлашћењу из чл. 220, ове мере наређивати у току целог поступка за расправљање заоставштине.

Поред ових случајева, предвиђа се даље у чл. 212 нацрта као једна мера обезбеђења заоставштине и постављање привременог староца заоставштине. Према материјалним одредбама, овом постављању има места кад су наследници непознати или непознатог боравишта, кад постоји спор ко је наследник, и уопште у случајевима кад се једна оваква мера показује као целисходна у интересу обезбеђења заоставштине. Старалац заоставштине је овлашћен да уиме наследника тужи или буде тужен, да наплаћује потраживања и исплаћује дугове, и уопште да заступа наследнике.

Ове мере имају за циљ да обезбеде заоставштину у случајевима кад се о њој из било којих разлога не могу старати сами наследници. Пошто ће у оваквим ситуацијама по правилу бити потребно хитно поступање, нацрт овлашћује, како је истакнуто, и органе народног одбора општине (града) да предузму мере потребне за очување заоставштине. Из истих разлога нацрт овлашћује и суд на чијем је подручју оставилац умро, као и суд на чијем се подручју налази имовина оставиоца да предузме привремене мере за обезбеђење заоставштине. На тај начин решено је питање старања за заоставштину у оним

ситуацијама кад сам оставински суд није у стању да делује довољно брзо и ефикасно.

Поред старана о заоставштини, у нацрту се предвиђају извесне мере и за заштиту интереса детета чије се рођење очекује а које би могло бити позвано на наслеђе (чл. 222). Пошто у таквим случајевима може доћи до сукоба интереса родитеља који ће бити законски заступник овог детета, и интереса самог детета, оставински суд ће затражити од органа старатељства да постави староца нерођеном детету, а у хитним случајевима може и сам поставити привременог староца.

Даље се у нацрту (чл. 224), у циљу заштите интереса појединих нужних наследника, легатара и поверилаца, предвиђа одвајање заоставштине од имовине наследника.

Одредбама чл. 213—218 о поступању с тестаментом у случају смрти завештаоца допуњују се уставни, са једне стране правно-техничке стране, материјалноправне одредбе о тестаменту, у циљу да се са стране суда утврди стање тестамена и да се доцније избегну спорови у том погледу. У овим одредбама нема неког значајнијег отступања од правила која су се досада у том погледу примењивала.

Кад се утврди да је неко лице умрло или је проглашено за умрло, сваки срески суд ће отворити и јавно прочитати тестамент који му буде достављен или се код њега налази на чувању. Суд ће тако поступити и кад има више тестамената, јер се он у овом моменту још не упушта у оцену њихове пуноважности. Ако срески суд који је извршио проглашење тестамена није надлежан за расправљање заоставштине, он је дужан да тестамент заједно са записником о његовом проглашењу достави оставинском суду.

Детаљније процесне одредбе предвиђене су за проглашење т. зв. усменог тестамена, као и писменог тестамена, који је нестао или је уништен независно од воље тестатора. За овај последњи случај предвиђа се могућност да се изгубљени или уништен тестамент, ако се заинтересована лица не споре о постојању тог тестамена, о начину његовог нестанка или уништења, о облику у коме је био састављен, као ни о његовој садржини, реконструише на основу изјава заинтересованих лица и других изведених доказа, па да се онда тај записник прогласи по одредбама које важе за проглашење писменог тестамена.

55. Расправљање заоставштине

Расправљање заоставштине има за сврху да се утврди ко су наследници, која имовина улази у заоставштину и која права из заоставштине припадају појединим наследницима, легаторима и другим лицима. Сва та питања као и друга питања која се појављују у вези са расправљањем заоставштине суд ће расправити на основу података из смртнице и материјала и изјава добијених од странака и другог материјала са којим располаже.

Међутим, у нацрту се предвиђа да се неће приступити расправљању заоставштине, ако се према подацима из смртнице види да је умрли оставио само покретну имовину чија укупна вредност без одбитка дугова не прелази износ од 500.000 динара, а ниједно од лица позваних на наслеђе не тражи да се спроведе расправа. Само је по себи разумљиво да се неће расправљати заоставштином ни у случају ако умрли није оставио никакву имовину (чл. 223).

Одлучујући се за висину од 500.000 динара, као границу испод које нема стварне потребе да се спроводи расправљање заоставштине, имала се у виду данашња просечна вредност покретних ствари једног домаћинства.

Сам поступак за расправљање заоставштине, како је већ истакнуто, има доста сличности са парничним поступком, али се ипак од њега разликује. Овде је до краја спроведена линија поступања

суда по службеној дужности; само расправљање нема карактер контрадикторног поступка; суд о правима странака одлучује према подацима којима располаже и онда ако та лица не дођу на рочиште или не дају потребне изјаве итд.

У току расправљања заоставштине оставински суд је овлашћен да расправи сва правна питања у вези са заоставштином, ако међу странакама не постоји спор о чињеницама на које се та правна питања односе. Изузетно, ако се спор о примени права између наследника односи на питање да ли нека имовина улази у заоставштину, или ако између наследника постоји спор поводом захтева потомака оставиоцевих, који су са њим живели у заједници, да им се из заоставштине издвоји део који одговара њиховом доприносу у повећању вредности оставиоцеве имовине, суд ће прекинути расправљање заоставштине и странке упутити на парницу или на поступак пред управним органом (чл. 231). У нацрту се, дакле, не даје оставинском суду право да расправи и правну страну ових питања, с обзиром да се ту ради уствари о регулисању својинског односа, а за решавање тих односа сам поступак за расправљање заоставштине није погодан.

С друге стране, ако постоји спор о правно релевантним чињеницама, оставински суд је дужан да странке упутити на парницу или на поступак пред управним органима и да сачека њихову одлуку (чл. 230). Ту се ради о следећим чињеницама: о чињеницама од којих зависи право на наслеђе, а нарочито пуноважност или садржина тестамена или однос наследника и оставиоца; о чињеницама од којих зависи основаност захтева надживелог брачног друга и потомака оставиоцевих, који су живели са оставиоцем у истом домаћинству, да им се из заоставштине издвоје предмети домаћинства који служе за задовољење свакодневних потреба; о чињеницама од којих зависи величина наследног дела, а нарочито урачунавање у наследни део; о чињеницама од којих зависи основаност искључења нужних наследника или основаност разлога за недостојност наслеђивања, као и о томе да ли се неко лице одрекло наслеђа. Исто тако суд ће странку упутити на парницу или на поступак пред управним органима и онда ако се оне споре о чињеницама у вези са питањем да ли нека имовина улази у заоставштину као и о чињеницама у вези са захтевом потомака оставиоцевих да им се из заоставштине издвоји део који одговара њиховом доприносу у повећању вредности оставиоцеве имовине.

Карактер поступка за расправљање заоставштине и принципи на којима он почива чине да се он, и у овим случајевима кад међу наследницима постоји спор о одлучним чињеницама, не указује као подесан за њихово расправљање.

Одлуку о томе којег ће наследника упутити на парницу или на поступак пред управним органом, нацрт препушта оставинском суду, одређујући да улогу тужитеља има дати оној странци чије право сматра мање вероватним.

У члану 241 нацрта садржана је одредба о материјалној правоснажности судског решења о наслеђивању као и посебног решења о легату. С обзиром на стање у време доношења ових одлука правоснажно судско решење везује странке које су учествовале у поступку за расправљање заоставштине, и оно дефинитивно регулише између њих ове правне односе. Ова судска одлука може бити измењена само у парничном поступку, и то у случају кад закон признаје странци право да свој захтев остварује у парници (чл. 242—245). Ту долазе у обзир случајеви остваривања права на наслеђе заинтересованог лица на основу тестамена који је пронађен по правоснажности решења о наслеђивању, као и остваривање права на наслеђе лица која нису учествовала у поступку за расправљање заоставштине, јер се за њих у то време није знало. Исто тако ту долазе и случајеви мењања правоснажног решења о наслеђивању

односно посебног решења о легату, ако постоје околности због којих се по правилима паричног поступка допушта обнова поступка.

Х. ПРЕЛАЗНЕ И ЗАВРШНЕ ОДРЕДБЕ

56. Објашњења чл. 249—252 нацрта

Закон који доноси нове норме о наслеђивању, нарочито кад долази после једног дужег периода у коме није било потребних прописа треба да реши неколико питања која се појављују у вези са још нерасправљеним заоставштинама. Нацрт је у томе правцу имао да расправи при групе проблема: временско важење новог закона, дејство изјава последње воље учињених до ступања на снагу новог закона, и начин рачунања рокова у вези са применом новог закона.

Члан 249 нацрта, који расправља питање временског важења новог закона, вахтева ближе образложење у три правца. — Пада у очи на првом месту да је новоме режиму наслеђивања дапо неуобичајено дубоко повратно дејство. Разлози који су малагали тако дуг реактивитет двојаке су природе: с једне стране непостојање довољно одређених позитивних норми о наслеђивању после ослобођења, а с друге стране промене које су наступиле у нашем друштвеном и државном уређењу. На другом месту, потребно је истаћи да је за временско важење новог закона одлучујући дан његовог објављивања, а не дан његовог ступања на снагу. Разлог томе је тежња да се онемогуће злоупотребе до којих би иначе могло доћи, јер би се у међувремену од 60 дана — колико по члану 253 нацрта износи *vacatio legis*, тј. размак између објављивања закона и његовог ступања на снагу — могла коначно расправити извесна наслеђа у циљу избегавања примене новог закона, а на штету других наследника. — Најзад, чл. 249 нацрта са наслеђем по коме је донето правоснажно решење о наслеђу изједначава и наслеђе које је „иначе... коначно уређено“. Под тим изразом су се хтела обухватити и сва она наслеђа која су расправљена којим другим правним или фактичким начелом, напр. изабраним судом, поравњањем ван суда, обуставом оставинског поступка услед незнатности заоставштине, фактичком деобом и т. сл. Било би доиста нецелиходно допустити да се и такве, стварно ликвидирани заоставштине, поново потржу и по њима покрећу спорови на основу новог режима наслеђивања. Судовима су уосталом остављене одређене руке да према свима околностима одлучују у сваком конкретном случају је ли посреди „коначно уређено“ наслеђе.

Традиционално је правило технике прелазног права да се тестаменти сачињени под владом старог закона имају, у погледу облика, прилагодити у одређеном року одредбама новог режима. Способност за прављење тестамена, међутим, узроци ништавости тестамена и садржина тестамена цене се увек по новом закону. Нацрт је у ставу 1 и 2 члана 250 усвојио оба та класична правила, с тим што је рок важења тестамена сачињеног под владом старог закона фиксирало на две године по ступању на снагу новог. С обзиром да је нацрт одбацио уговор као основ позивања на наслеђе, требало је расправити и питање каква ће судбина бити оних изјава последње воље које су учињене у уговору о наслеђивању до ступања на снагу новог закона. Доследно општој теорији прелазног права и своме ставу према уговорном наслеђивању, нацрт је те изјаве признао само уколико задовољавају и у погледу форме и садржине услове постављене за важност тестамена сачињеног пре ступања на снагу новог закона (став 3 члана 250 нацрта). Као што је напред изложено, нацрт је у ставу 3 члана 85 укључио фидеикомисарну супституцију. На појединим правним подручјима Југославије међутим та установа је била допуштена и често практикована, нарочито у Словенији. Постоји потреба према томе да се једном

прелазним наређењем ликвидирају фидеикомисарне супституције засноване на ранијим прописима, и у томе циљу треба да послужи последњи став члана 250 нацрта.

Што се тиче тога рокова предвиђених нацртом и њиховог односа према раније важећим роковима, ту практично долази у обзир три врсте рокова: рокови који су по ранијим прописима били краћи него што су по нацрту, рокови који су по ранијим прописима били дужи него што то нацрт предвиђа, и најзад рокови који ранијим прописима уопште нису били предвиђени него их тек нацрт установљава. Кад се ради о роковима који су по ранијим прописима већ почели тећи а на дан ступања на снагу новог закона још нису истекли, опште је усвојено начело да се увек примењује дужи рок, као повољнији по страну против које тече и чије право ограничава. Тако и по нацрту (чл. 251 став 1) рокови који су по ранијим прописима били краћи него што су по новоме закону истичу протеком временом одређеног новим законом, а рокови који су по ранијим прописима били дужи истичу протеком старог, дужег рока. Најзад, кад је у питању рок који раније уопште није постојао, он почиње тећи најраније даном ступања на снагу новог закона (став 2 члана 251). Јер би и другачије решење значило уствари неоправдано скраћивање тих рокова и давање повратне снаге новоме закону у једној области где јој нема места.

Како је у уводу ових објашњења истакнуто, извесан број досад донетих законских текстова је већ расправио неке наследне односе у ужим границама. Ступањем на снагу једног општег режима наслеђивања те посебне норме више немају разлога да постоје, у оквиру у коме је те односе на одређен начин и јединствено расправио тај општи режим наслеђивања. Пошто је, међутим, у теорији спорно да ли је ранији специјални пропис укључен позитивним општим прописима, нацрт је чланом 252 то питање изрично регулисао.

Временски размак између објављивања једног закона и његовог ступања на снагу т. зв. *vacatio legis* одређује се с обзиром на природу норми које треба да ступе у живот. Како норме о наслеђивању за своје увођење у живот захтевају само познавање од стране оних који ће се по њима управљати и примењивати их, то је и завршно наређење из члана 253 нацрта сматрало да је у ту сврху довољан рок од шездесет дана.

П Р И М Е Д Б Е

САВЕЗНОГ ИЗВРШНОГ ВЕЋА НА ПРЕДЛОГ ЗАКОНА О НАСЛЕЂИВАЊУ

ФЕДЕРАТИВНА НАРОДНА РЕПУБЛИКА
ЈУГОСЛАВИЈА
САВЕЗНА НАРОДНА СКУПШТИНА
САВЕЗНО ИЗВРШНО ВЕЋЕ

Бр. 73/55

23 марта 1955 године

Београд

САВЕЗНОЈ НАРОДНОЈ СКУПШТИНИ

— Одбору за организацију власти и управу Савезног већа —

Београд

Одбор за организацију власти и управу Савезног већа Савезне народне скупштине упutio је Савезном извршном већу свој извештај о резултату претресања Нацрта закона о наслеђивању с предлогом да Савезно извршно веће заузме став у вези измена и допуна које је Одбор учинио у поменутом законском нацрту.

Савезно извршно веће, на својој седници од 15. III. текуће године, размотрило је предлог Одбора за организацију власти и управу и с тим у вези сложило се са предложеним изменама и допунама, а нарочито са изменама извршеним у члановима: 17, 26, 29, 31, 68, 115 став 3, 117 став 3, 129 до 132 (који се бришу), 137 став 2, 166, 223, 242, 249 — укључујући и измену која се тиче побољшања наследничког положаја брачног друга.

Међутим, Савезно извршно веће није се сложило са предлогом Одбора о сужењу односно ограничењу круга законских наследника. Напротив, оно је изразило мишљење да би требало проширити круг законских наследника. Према томе, став 1 члана 10 треба изменити тако да гласи:

„На основу закона наслеђују умрлог: сви његови потомци, његови усвојеници и њихови потомци, његов брачни друг, његови родитељи, његова браћа и сестре, њихова деца и њихови даљи потомци, његови дедови и бабе, њихова деца и њихови даљи потомци, и његови остали преци.”

Измене извршене у ставу 1 члана 10 — треба спровести у ставу 1 члана 15 као и у ставу 2 члана 18 нацрта, тако да ови ставови гласе:

а) став 1 члана 15

„Ако је један родитељ оставио умро пре оставиоца, део заоставштине који би му припао да је надживео оставиоца наслеђују његова деца (браћа и сестре оставиоцеви), његови унуци и прауници и његови даљи потомци, по правилима која важе за случај кад умрлог наслеђују његова деца и остали потомци.”

б) став 2 члана 18

„Ако је неки од ових предака једне лозе умро пре оставиоца, део заоставштине који би му припао да је надживео оставиоца наслеђују његова деца, његови унуци и његови даљи потомци, по правилима која важе за случај кад умрлог наслеђују његова деца и остали потомци.”

Члан 23 нацрта, с обзиром на измену става 1 члана 10, треба да остане непромењен.

У погледу наследничког положаја ванбрачне деце, Савезно извршно веће сматра, да би члан 24 нацрта требало изменити тако да гласи:

„Деца рођена ван брака имају на заоставштини своје мајке и њених сродника иста наследна права као и њена брачна деца.

Деца рођена ван брака имају на заоставштину свог оца и његових сродника иста наследна права као и његова брачна деца ако их је признао за своју пред надлежним органом или ако их је довео са њим живе или ако је на који други начин показао да их признаје за своју.

Кад је очинство утврђено правоснажном судском пресудом, а отац ни после тога није дете ни изрично ни прећутно признао за своје, дете рођено ван брака, док је неспособно за привређивање, има право да тражи издржавање из заоставштине свог ванбрачног оца.

Мајка и њени сродници који су на основу закона позвани на наслеђе имају на заоставштини деце рођене ван брака и њихових потомака иста наследна права као и на заоставштини брачних потомака.

Ово право припада ванбрачном оцу и његовим сродницима који су на основу закона позвани на наслеђе под условом да је ванбрачни отац признао изрично или прећутно дете рођено ван брака за своје.”

Члан 25 нацрта, према томе, остаје непромењен.

Савезно извршно веће је даље мишљења да би требало изменити решење које предвиђа нацрт у погледу наслеђивања пољопривредног земљишта, те да члан 158 нацрта гласи:

„Нико не може на територији Федеративне Народне Републике Југославије наследити више пољопривредног земљишта него што може имати по закону, односно више него што је потребно да се допуни законски максимум.

Ако пољопривредно земљиште које би припало наследнику по општим прописима о наслеђивању заједно са његовим земљиштем прелази законски максимум тога наследника, наследник има право да у оквиру законског максимума изабере између својих и наслеђених парцела оне парцеле које ће задржати.

У том случају вишак земљишта постаје општенародна имовина и за исти наследнику припада накнада по постојећим прописима.”

С обзиром на измене овог члана треба усагласити члан 234 нацрта.

Савезно извршно веће је, најзад, мишљења да би требало изменити решење које предвиђа нацрт у погледу даљег односа посебних прописа о наслеђивању према будућем закону о наслеђивању, тј. да посебне прописе о наслеђивању треба задржати на снази и после ступања на снагу новог закона о наслеђивању. С тим у вези члан 252 нацрта изменити тако да гласи:

„Посебни прописи о наслеђивању, као што су прописи о наслеђивању земљишта које је додељено колонистима и аграрним интересентима, прописи о наслеђивању ауторског права, прописи о наслеђивању суме осигурања у случају смрти путника од несрећног случаја у јавном саобраћају, остају и даље на снази.”

Смрт фашизму — Слобода народу!

Потпретседник

Светозар Вукмановић, с. р.

ИЗВЕШТАЈ

ОДБОРА ЗА ОРГАНИЗАЦИЈУ ВЛАСТИ И УПРАВУ О ПРЕДЛОГУ ЗАКОНА О НАСЛЕЂИВАЊУ

САВЕЗНА НАРОДНА СКУПШТИНА

САВЕЗНО ВЕЋЕ

Одбор за организацију власти и управу

Бр. СНС(А)/143/54

14 априла 1955 године

Београд

САВЕЗНОМ ВЕЋУ САВЕЗНЕ НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ

Београд

Савезно извршно веће 30 октобра 1954 године доставило је Савезној народној скупштини Нацрт закона о наслеђивању с молбом да Савезна Народна скупштина преузме даљни рад на изради Закона о наслеђивању. Претседник Савезне народне скупштине доставио је тај нацрт закона Одбору за организацију власти и управу Савезне народне скупштине као надлежном скупштинском одбору на даљи рад.

Одбор за организацију власти и управу на седницама од 8, 9, 10, и 11 децембра 1954 године и 5, 6, 7, 8, 10, 11, 12 и 13 јанура 1955 године претресао је нацрт Закона о наслеђивању и извршио у њему низ измена и допуна. Пошто је Одбор претресао Нацрт закона о наслеђивању, на својој седници од 13 јануара 1955 године, одлучио је да пре него што достави Нацрт закона о наслеђивању Законодавном одбору Савезног већа Савезне народне скупштине као свој предлог закона, достави Савезном извршном већу све измене и допуне које је у нацрту спровео како би Савезно извршно веће могло о њима

заузети свој став. Одбор је овако поступио из разлога, што би тек после усаглашавања гледишта по покренутом питању у овом законском нацрту са Савезним извршним већем, могао сматрати овај нацрт као свој законски предлог, па га као таквог сагласно Пословнику, послати Законодавном одбору Савезног већа Савезне народне скупштине.

Савезно извршно веће обавестило је Одбор за организацију власти и управу да се сложило са предложеним изменама и допунама а нарочито са изменама извршеним у члановима 17, 26, 29, 31, 68, 115 ст. 3, 117 ст. 3, 129 до 132 (који се бришу) 137 ст. 2, 168, 223, 242, 249 нацрта, укључујући и измену која се тиче побољшања наследничког положаја брачног друга. Међутим, Савезно извршно веће није се сложило са ставом Одбора у погледу сужења односно ограничења круга законских наследника (члан 10 ст. 1, чл. 15 и ст. 1, чл. 18 и ст. 2) у погледу наследничког положаја ванбрачне деце (чл. 24 нацрта), у погледу наслеђивања пољопривредног земљишта као и што се тиче важења посебних прописа о наслеђивању након ступања на снагу Закона о наслеђивању (чл. 252 нацрта).

У смислу чл. 136 Пословника Савезног већа Савезне народне скупштине Одбор за организацију власти и управу доставио је Законодавном одбору Савезног већа Нацрт закона о наслеђивању са изменама и допунама које су извршене у Одбору и са примедбама Савезног извршног већа. Законодавни одбор Савезног већа пошто је претресао Нацрт закона о наслеђивању повратио га је овоме Одбору са предлогом својих измена и допуна.

Одбор за организацију власти и управу, на својој седници од 8 априла 1955 године, узео је поново у претрес Нацрт закона о наслеђивању и размотривши све примедбе Савезног извршног већа и Законодавног одбора одлучио да Нацрт закона о наслеђивању са извесним изменама учињеним у Одбору, које су доведене у потпуни склад са ставом Савезног извршног већа и Законодавног одбора, тај нацрт сматра својим предлогом и да га као Предлог закона о наслеђивању достави Савезној народној скупштини.

Пошто су у Предлогу закона о наслеђивању у односу на Нацрт, учињене измене и допуне, то је Одбор одлучио да се сачини пречишћени текст Предлога закона о наслеђивању и достави народним посланицима.

1

Пригодом претресања Нацрта закона о наслеђивању у Одбору за организацију власти и управу нарочито је било подвучено, да се већ дуже времена осећа потреба за доношењем низа закона из области имовинског права. Зато је Одбор поздравио иницијативу Савезног извршног већа, да се донесе закон о наслеђивању.

Иако је већ Устав ФНРЈ од 30 јануара 1946 године, прокламујући установу наслеђивања приватног и личног власништва, одредио да ће се посебним законом уредити право наслеђивања, све до данас тај закон није био донесен и материју наслеђивања наши су судови решавали разнолико без постојања јединствених и чврстих правних прописа. Многа нерешена питања имовинског права у развоју нашег новог друштвено-економског уређења, оптерећење разноликим схватањима и традицијом различитих наследних режима у појединим крајевима наше земље (шест правних подручја за време старе Југославије) били су основни фактори који су онемогућавали и отежавали бржу изградњу нашег новог режима наслеђа. Данас су истом сазрели услови за регулисање наследно-правних односа у нашој земљи у складу са данашњом етапом и специфич-

ним условима нашег друштвено-економског уређења.

На састављању Закона о наслеђивању рађено је већ дуги низ година. Већ 1947 године Министарство правосуђа ФНРЈ дало је иницијативу да се почну проучавати проблеми од којих ће зависити израда Нацрта закона о наслеђивању. У раду на припреми и састављању Нацрта закона о наслеђивању учествовало је не само више стручних комисија већ и велики број истакнутих наших правних стручњака, судова и других установа који су својим предлозима допринели да је израђен врло солидан и образложен Нацрт закона о наслеђивању, што је омогућило Одбору за организацију власти и управу да темељито и свестрано размотри сва питања која су битна при доношењу закона, који регулише једну тако деликатну и опширну материју.

II

Одбор за организацију власти и управу претресајући Нацрт закона о наслеђивању нарочито пажњу посветио је појединим питањима, која су послужила као основна начела пригодном изради нацрта. Тако је Одбор нарочито пажњу посветио питању јединства наследног права, кругу законских наследника, положају брачног друга кад се појављује као законски наследник, наследничком положају ванбрачне деце, наслеђивању пољопривредног земљишта и тако даље.

У свом извештају Одбор сматра да је нужно да изложи само основне принципе на којима је заснован Предлог закона о наслеђивању.

1. Јединство наследног права

Предлог закона о наслеђивању стао је на становиште да је у нашем праву потребно, с обзиром на уставно начело једнакости грађана, установити један општи и јединствени систем наслеђивања који ће на исти начин да важи за све грађане без обзира на њихово порекло, народност или вероисповест. Тај став је изражен у члану 1 предлога где се каже да је наследно право у ФНРЈ јединствено и да се остварује само по одредбама Закона о наслеђивању.

2. Круг законских наследника

Предмет живе дискусије у Одбору било је питање круга законских наследника као и питање наследних редова о чему говори члан 10 нацрта. У вези питања круга законских наследника водила се дискусија нарочито о томе да ли круг законских наследника предвиђен нацртом треба сузити или не. Иако је у почетку преовладало мишљење да би круг законских наследника требало сузити у односу на побочне сроднике и то утолико што би били искључени из наслеђа унуци оставиошевог брата или сестре, ипак је на концу Одбор заузео становиште, имајући пред очима мишљење Савезног извршног већа и Законодавног одбора, да би круг законских наследника требало проширити и од онога какав је предвиђен у нацрту.

Према предлогу, законски наследници су: сви оставиочеви потомци и сви његови преци, његови усвојеници и њихови потомци, његов брачни друг, сви потомци оставиочевих родитеља и сви потомци оставиочевих дедова и баба.

Према предлогу, законски наследници наслеђују по наследним редовима с тим да наследници ближег наследног реда искључују из наследства наследнике даљег наследног реда.

У први наследни ред спадају деца оставиочева (укључујући и усвојенике) и његов брачни друг. Они наслеђују на једнаке делове. Ако је једно дете умрло пре оставиоца њега претстављају његови потомци.

Други наследни ред чине оставиоцеви родитељи и брачни друг. Брачни друг наслеђује једну половину заоставштине а родитељи другу половину на једнаке делове. Умрле родитеље претстављају њихови потомци (браћа и сестре оставиоцеви и њихови потомци).

Трећи наследни ред чине дед и баба како са очеве тако и са мајчине стране, с тим да једну половину наслеђују дед и баба са очеве стране а другу половину дед и баба са мајчине стране. Ако су дед и баба умрли пре оставиоца, део који би њима припао наслеђују њихови потомци на једнаке делове.

У четврти наследни ред долазе прадедови и прабабе али не и њихово потомство (у овом и следећим наследним редовима право претстављања је искључено), а у пети наследни ред долазе остали преци.

Ваља истаћи да је у предлогу доследно спроведен принцип једнакости наследника, што ће рећи да законски наследници под истим условима наслеђују једнаки део заоставштине умрлога, као и принцип равноправности наследника тј. искључене су привилегије појединих наследника по рођењу, а не постоји ни разлика у наслеђивању између мушких и женских лица.

3. Брачни друг као законски последњих

Поводом наследничког положаја брачног друга, у дискусији у скупштинском одбору било је истакнуто да би и поред тога што је нацрт поправио положај брачног друга у односу на раније наследно право, ипак требало још више побољшати наследнички положај брачног друга.

Тако је Одбор стао на становиште да брачни друг не треба да конкурише са дедовима и бабама, већ да треба искључити конкретно наслеђивање брачног друга са дедовима и бабама, а брачног другу признати искључиво наследно право у случају кад су оставиоцеви родитељи умрли пре оставиоца а нису оставили потомке који би могли да наследе на основу закона.

Даље побољшање наследничког положаја према нацрту састоји се у томе што му је повећан нужни део, односно што је у погледу величине нужног дела изједначен са оставиоцевим потомцима.

Одбор се сложио са решењем нацрта према коме брачни друг у заједници са потомцима који су живели са оставиоцем у истом домаћинству, наслеђује предмета домаћинства тј. у наслеђивању тих предмета конкурише по правилу брачни друг.

Даља важна одредба која побољшава наследнички положај брачног друга састоји се у могућности да брачни друг, под одређеним условима (ако је без нужних средстава за живот), наследи и више него што му нормално по закону припада, па и целу заоставштину.

4. Наследнички положај ванбрачне деце

У Одбору је нарочито дискутовано питање ванбрачне деце као законских наследника. Дискусија се углавном водила око тога да ли ванбрачну децу у погледу наслеђивања треба потпуно изједначити са брачном децом, или пак предвидети нека ограничења и докле би та ограничења требало да иду.

Преовладало је мишљење да наследнички положај ванбрачне деце треба изједначити са положајем брачне деце кад су у питању отац, мајка и њени сродници, а да се право наслеђа ванбрачној деци према очевим сродницима услови признањем дедета од стране ванбрачног оца.

Најзад, Одбор је сматрао за потребно да наследничка права ванбрачне деце искључи у оним случајевима кад је очинство утврђено пресудом суда бивше Југославије. Другим речима, ванбрачна деца наслеђују свога оца ако је његово очинство утврђено пресудом суда ФНРЈ. Ово ограничење предвиђено је због тога што је у ранијем праву судска пресуда о утврђивању очинства имала само алиментациони карактер.

5. Нужни део и нужни наследници

Одбор је прихватио установу нужних наследника и решења које је нацрт предложио у погледу круга нужних наследника и величине нужног дела, као и у погледу других одредаба које су у тесној вези са установом нужног дела.

Одбор је у овој материји учинио једну измену која се састоји у томе што је брачни друг, као што је напред речено, у погледу величине нужног дела изједначен са брачним потомцима.

Тако према предлогу нужни наследници су подељени у две групе, у прву групу долазе оставиоцеви потомци (укључујући усвојенике), његови родитељи и његов брачни друг, а у другу групу остали оставиоцеви преци и његова браћа и сестре. Нужни наследници друге групе имају право на нужни део само ако су трајно неспособни за рад и немају нужних средстава за живот. Наведена лица су нужни наследници само ако по законском реду наслеђивања долазе у обзир да наследе, тј. ако су по законском реду наслеђивања позвана на наслеђе.

Нужни део према предлогу износи једну половину кад су у питању нужни наследници прве групе, односно једну трећину кад се ради о нужним наследницима друге групе, од оног дела који би сваком нужном наследнику припао по законском наслеђивању, тј. да завешталац није оставио тестамент којим је располагао више него што је по закону могао.

6. Наслеђивање пољопривредног земљишта

Полазећи од решења која даје Закон о пољопривредном земљишном фонду предлог наслеђивање пољопривредног земљишта ограничава на законски максимум тј. да нико не може на основу наслеђивања имати више пољопривредног земљишта него што то Закон допушта. Из тога произилази да ако неко по општим прописима о наслеђивању наследи пољопривредно земљиште преко законског максимума, да тај вишак постаје општенародна имовина, а да наследнику припада накнада по важећим прописима. За разлику од Закона о пољопривредном земљишном фонду, предлог прописује да наследник има право да у оквиру законског максимума изабере између својих и наслеђених парцела оне парцеле које жели да задржи, разуме се у случају ако наслеђено земљиште заједно са његовим земљиштем прелази законски максимум.

7. Поступак у наследним стварима

Одлука предлога Закона о наслеђивању, која ће у многоме олакшати његову примену, је у томе што поред материјалних одредаба о наслеђивању обухвата и процесне одредбе о расправи заоставштине. На тај начин Закон о наслеђивању сачињавао би целовити кодекс нашег наследног права.

III

Подносећи овај извештај Одбор за организацију власти и управу предлаже Савезном већу Савезне народне скупштине да усвоји овај законски предлог.

За известиоца Одбор је одредио народног посланика др Иву Сунарића.

Секретар
Др Иво Сунарић, с. р.

Претседник
Владимир Симић, с. р.

Чланови:

Муџидин Бегић, с. р., Никола Цвијетић, с. р., Ан-
тун Бибер, с. р., Пашко Ромац, с. р., Рато Дуго-
њић, с. р., Нико Шилих, с. р., Драгутин Саили, с. р.,
Стјепан Ивић, с. р., Франц Перовшек, с. р., Владо
Кривиц, с. р., Анте Роје, с. р., Драгомир Нико-
лић, с. р., Риста Антуновић, с. р., Душан Мугоша,
с. р., Наум Наумовски, с. р., Елисије Поповски, с. р.,
Немања Марковић, с. р., Војо Биљановић, с. р.,
Милија Радовановић, с. р., Душан Богдановић, с. р.

ИЗВЕШТАЈ

ЗАКОНОДАВНОГ ОДБОРА О ПРЕДЛОГУ ЗАКОНА О НАСЛЕЂИВАЊУ

САВЕЗНА НАРОДНА СКУПШТИНА

САВЕЗНО ВЕЋЕ

Законодавни одбор

Бр. СНС(А/6

14 априла 1955 године

Београд

САВЕЗНОМ ВЕЋУ САВЕЗНЕ НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ

Београд

Законодавни одбор Савезног већа Савезне на-
родне скупштине, на својим седницама од 1 до 6 и 8
априла ове године, претресао је нацрт односно
Предлог закона о наслеђивању достављен му на
основу члана 136 Пословника Савезног већа Са-
везне народне скупштине од Одбора за организаци-
ју власти и управу.

Сагласно ставу 2 члана 138 Пословника Саве-
зног већа Савезне народне скупштине, Законодавни
одбор подноси Савезном већу овај свој извештај.

I

У току рада на изради Предлога закон о насле-
ђивању Законодавни одбор је уз законодавно-прав-
но разматрање предложеног текста обратио посебну
пажњу и питањима круга законских наследника и
положају ванбрачне деце. Овоме је допринела окол-
ност, што су у току израде предлога закона ова
питања привукла посебну пажњу како Одбора за
организацију власти и управу тако и Савезног из-
вршног већа.

Као резултат посебног разматрања ових питања
уследила су решења која су дошла до изражаја у
чл. 9 и 23 Предлога закона.

У погледу круга законских наследника Законода-
вни одбор определио се за концепцију која је
ишла на проширење круга законских наследника
а не на његово сужавање.

Овакво становиште заузето је из разлога што
оно више одговара нашим приликама и потребама
и што тиме са више доследности долази до изра-
жаја законског наслеђивања.

У погледу положаја ванбрачне деце у диску-
сији се као посебно питање поставило: какво ре-
шење дати у погледу права ванбрачне деце и њихо-
вих потомака на заоставштину оца када је очин-
ство утврђено судском пресудом.

Законодавни одбор је у овом питању већином
гласова својих чланова заузео гледиште по коме
деца рођена ван брака и њихови потомци имају на
заоставштину свог оца и у оваком случају иста
наследна права као и брачна деца па је с тиме у

вези предложио решење садржано у члану 23 пред-
лога закона.

Овакво гледиште је заузето из тог разлога што
је у нашем правном поретку прихваћен институт
утврђивања очинства судском пресудом и што је у
члану 26 став 4 Устава изражено гледиште, да ро-
дитељи имају према деци рођеној ван брака исте
обавезе и дужности као и према брачној деци.

II

Промене које је Законодавни одбор предложио
усвојене су од острани Одбора за организацију вла-
сти и управу и уједно су нађена заједничка решења
о свим другим питањима, тако да су овај Одбор и
Одбор за организацију власти и управу усвојили и
изгласали Предлог закона о наслеђивању у истовет-
ном тексту.

III

Подносећи овај свој извештај, Законодавни од-
бор предлаже Савезном већу да га усвоји.

Законодавни одбор одредио је за свог извести-
оца народног посланика др Јерко Радмиливића.

Секретар

Претседник

Др Јерко Радмиливић, с. р. Др Макс Шнудерл, с. р.

Чланови:

Живан Димитријевић, с. р., Мито Димитријевски,
с. р., Гојко Гарчевић, с. р., Драго Гиздић, с. р., Иван
Крефт, с. р., др Хинко Кризман, с. р., Радош Ле-
пенац, с. р., Методи Митевски, с. р., Зехра Муидо-
вић, с. р., Томо Нишкић, с. р., Петар Релић, с. р.,
др Заним Шарац, с. р., Иван Шифтар, с. р.

ПРЕДЛОГ

ИЗМЕНА И ДОПУНА ИЗВРШЕНИХ У НАЦРТУ ЗА-
КОНА О НАСЛЕЂИВАЊУ ОД СТРАНЕ ЗАКОНО-
ДАВНОГ ОДБОРА САВЕЗНОГ ВЕЋА САВЕЗНЕ
НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ

Члан 2 мења се и гласи: „Наслеђивати се могу
ствари и права које припадају појединцима.“

Члан 7 (члан 8 првобитног нацрта). Маргинални
наслов мења се и гласи: „Располагање тестаментом“.
Став други брише се.

Члан 9 (10). Прихваћен је амандман Савезног
извршног већа на став први, тако да се исти мења
и гласи: „На основу закона наслеђују умрлога: сви
његови потомци, његови усвојеници и њихови по-
томци, његов брачни друг, његови родитељи, њего-
ва браћа и сестре, њихова деца и њихови даљи по-
томци, његови дедови и бабе, њихова деца и њихови
даљи потомци, и његови остали преци.“

Члан 14 (15). Маргинали наслов мења се и гласи:
„Браћа и сестре умрлога и њихови потомци“. Усво-
јен је амандман Савезног извршног већа на став
први, тако да се исти мења и гласи: „Ако је један
родитељ оставиоцев умро пре оставиоца, део заос-
тавштине који би му припао да је надживео оста-
виоца наслеђују његова деца (браћа и сестре оста-
виоцеви), његови унuci и прауници и његови даљи
потомци, по правилима која важе за случај кад
умрлога наслеђују његова деца и остали потомци.“

Члан 16. Уз овај члан ставља се маргинални
наслов који гласи: „Ако су оба родитеља умрла без
потомства пре оставиоца“.

Члан 17. У другом ставу други ред, иза речи
„половину“ додаје се реч „заоставштине“.

Члан 18. Усвојен је амандман савезног изврш-
ног већа на други став тако да се исти мења и гласи:
„Ако је неки од ових предака једне лозе умро пре
оставиоца, део заоставштине који би му припао да
је надживео оставиоца наслеђују његова деца, ње-
гови унuci и његови даљи потомци, по правилима

која важе за случај кад умрлог наслеђују његова деца и остали потомци."

Члан 19. У шестом реду, уместо речи „унуци“ стављају се речи „њихови даљи потомци“.

Члан 22. Прихваћен је амандман Савезног извршног већа да се као члан 22 успостави ранији текст члана 23 нацрта.

Члан 22 (24) постаје члан 23, мења се и гласи: „Деца рођена ван брака и њихови потомци имају на заоставштину свога оца, своје мајке и њених сродника иста наследна права као и брачна деца.“

Отац, мајка и њени сродници имају на заоставштину деце рођене ван брака и њихових потомака иста наследна права као и на заоставштину брачне деце и њихових потомака.

Ванбрачна деца и њихови потомци имају на заоставштину очевих сродника иста наследна права као и брачна деца и њихови потомци ако је отац ванбрачно дете признао као своје пред надлежним органом, или ако га је довео да с њим живи, или ако је на други начин показао да га признаје за своје.

У том случају очеви сродници имају на заоставштину ванбрачне деце и њихових потомака иста наследна права као на заоставштину брачне деце и њихових потомака."

Члан 24. Као члан 24 поново је успостављен члан 25 нацрта.

Члан 23 (26) постаје члан 25. Наслов изнад тог члана означава се са в (уместо б).

Члан 24 (27) постаје члан 26.

Члан 25 (28) постаје члан 27. Наслов изнад овог члана означава се са г (уместо са в).

Члан 26 (29) постаје члан 28. На крају маргиналног наслова додају се речи „односно родитеља“. У првом ставу, у последњем реду, брише се реч „тешку“.

Члан 27 (30) постаје члан 29. У другом ставу, у првом реду, уместо речи „Дедови и бабе, прадедови и прабабе“ стављају се речи „Остали преци“.

Чл. 28 до 33 (31 до 36) постају чл. 30 до 35.

Члан 34 (37) постаје члан 36. У другом ставу, први ред, уместо речи „заоставштине“ стављају се речи „не спада у заоставштину и“.

Члан 35 (38) постаје члан 37. На крају првог става, уместо тачке ставља се запета и додају речи „али не и предмети знатније вредности.“

Чл. 36 до 63 (39 до 66) постају чл. 38 до 65.

Члан 64 (67) постаје члан 66 мења се и гласи: „Пуноважан је онај тестамент који је направљен у облику утврђеном у закону и под условима предвиђеним законом.“

Члан 65 (68) постаје члан 67. Други став мења се и гласи: „За пуноважност својеручног тестаментa није нужно да је у њему назначен датум када је састављен, али је корисно да датум буде назначен.“

Члан 66 (69) постаје члан 68. У другом ставу, други ред, уместо речи „назначајући своје“ ставља се прво запета, па речи: „а корисно је да се назначи њихово“.

Члан 67 (70) постаје члан 69.

Члан 69 (71) постаје члан 70. У другом ставу, иза речи „тестаменту“ ставити тачку а остатак брисати.

Члан 69 (72) постаје члан 71.

Члан 70 (73) постаје члан 72. На крају првог става брише се тачка а ставља запета и додају речи „а код судског тестаментa и која разумеју језик на коме је тестамент састављен.“

Чл. 71 до 73 (74 до 76) постају чл. 73 до 75.

Члан 74 (77) постаје члан 76. У другом ставу, у трећем реду, после речи „раније“ додати „или доцније“.

Чл. 75 до 79 (78 до 82) постају чл. 77 до 81.

Члан 80 (83) постаје члан 82. У петом реду, брисати реч несумњиво“.

Чл. 81 до 94 (84 до 97) постају чл. 93 до 96.

Члан 95 (98) постаје члан 97. На крају другог става, брисати тачку и додати речи „у границама вредности легата.“

Чл. 96 до 104 (99 до 108) постају чл. 98 до 106.

Наслов главе четврте мења се и гласи: „Наследноправни уговори“, а поднаслов „I. Уговор о наслеђивању и о будућем наследству или легату“.

Чл. 105 до 107 (109 до 111) постају чл. 107 до 109.

Члан 108 (118) постаје члан 110.

Члан 109 (119) постаје члан 111. У другом ставу, у другом реду, уместо речи „од суда“, ставити од судије. Приликом овере судија ће прочитати споразум и упозорити уговораче на последице споразума.“ У задњем ставу, у другом реду, иза речи „уступиоца“, додају се речи „а није оставио својих потомака“.

Чл. 110 до 118 (120 до 128) постају чл. 112 до 120.

Чл. 119 (122) постаје члан 121. У претпоследњем ставу на крају, уместо „суда“ ставити „судије“ и додати реченицу: „Приликом овере судија ће прочитати споразум и упозорити уговораче на последице споразума.“

Чл. 120 до 123 (123 до 126) постају чл. 122 до 125.

Чл. 124 (127) постаје члан 126. Трећи став мења се и гласи: „Ако брачни друг и потомци издржаваоца нису у стању да преузму уговорене обавезе, имају право да траже накнаду од примаоца издржавања.“

Додаје се нов став четврти који гласи: „Суд ће ову дакнаду одредити по слободној оцени, узимајући при томе у обзир имовинске прилике примаоца издржавања и лица која су била овлашћена на продужење уговора о издржавању.“

Члан 125 до 127 (133 до 135) постају чл. 127 до 129.

Члан 128 (136) постаје члан 130. На крају тачке 5 уместо тачке ставља се запета и додају речи „па се до смрти оставио не врати у земљу.“

Члан 129 (137) постаје члан 131. Други став мења се и гласи: „Недостојност престаје опроштајем оставиоца, али се опроштај не може дати ако је недостојни пребеглао из земље да би избегао осуду за теже кривично дело, или избегао обавезу служења војске или вршио непријатељску делатност против Федеративне Народне Републике Југославије па се до смрти оставиоца није вратио у земљу.“

Члан 130 (138) постаје члан 132.

Члан 131 (139) постаје члан 133. Маргинални наслов мења се и гласи: „Старалац заоставштине“. У првом ставу, у другом реду, брисати речи „или кад постоји спор ко је наследник.“

Чл. 132 до 136 (140 до 144) постају чл. 134 до 138.

Члан 137 (145) постаје члан 139. У трећем ставу, на крају, уместо „суда“ ставити „судије“ и додати реченицу „Приликом овере судија ће прочитати споразум и упозорити уговораче на последице споразума.“

Чл. 138 до 141 (146 до 149) постају чл. 140 до 143.

Члан 142 (150) постаје члан 144. Други став мења се и гласи: „Лице које се одрекло наслеђа не одговара за дугове оставиоца.“

Члан 143 до 148 (151 до 156) постају чл. 145 до 150.

Члан 149 (157) постаје члан 151. У трећем ставу на крају брисати тачку и додати речи „до износа који му је стављен у део.“ У четвртном ставу, други и четврти ред, уместо речи „годину дана“ ставити „три године.“

Члан 150 (158) постаје члан 152. Прихваћен је амандман Савезног извршног већа са извесним изменама и допунама тако, да тај члан гласи: „Нико не може на територији Федеративне Народне Републике Југославије на основу наслеђа имати више пољопривредног земљишта него што може имати по закону, односно више него што је потребно да се допуни законски максимум.“

Ако пољопривредно земљиште које би припало наследнику по општим прописима о наслеђивању заједно са његовим земљиштем прелази законски максимум тога наследника, наследник има право да у оквиру законског максимума изабере између својих и наслеђених парцела оне парцеле које ће задржати.

У том случају вишак земљишта постаје општенародна имовина и за исти наследнику припада накнада по постојећим прописима.

Уколико је што друго прописано међународним уговором са државама чији је држављанин наследник у погледу накнаде за вишак земљишта, поступиће се по одредбама тог уговора."

Члан 151 (159) постаје члан 153. У првом ставу, у трећем реду, уместо „није" ставити „не буде."

Члан 152 (160) постаје члан 154.

Члан 153 (162) постаје члан 155. Додаје се став трећи, који гласи: „Ако се у држави умрлог страног држављанина заоставштина југословенског држављанина исправља по њеним законима, заоставштина тог страног држављанина, која се налази на територији Федеративне Народне Републике Југославије исправља се по одредбама овог закона."

Чл. 154 до 156 (163 до 165) постају чл. 156 до 158.

Члан 157 (166) постаје члан 159. Други став мења се и гласи: „Иностранци држављанин не може на основу наслеђа имати више пољопривредног земљишта у Федеративној Народној Републици Југославији него што то може југословенски држављанин." Трећи став мења се и гласи: „Иностраном држављанину за пољопривредно земљиште које не може поседовати припада новчана накнада."

Члан 158 (167) постаје члан 160.

Члан 159 (168) постаје члан 161.

Члан 160 (169) постаје члан 162.

Чл. 161 до 183 (170 до 192) постају чл. 163 до 185.

Члан 184 (193) брише се.

Чл. 185 до 187 (194 до 196) постају чл. 186 до 188.

Члан 188 (197) постаје члан 189. Други и трећи став мењају се и гласе: „Исто тако је југословенски суд искључиво надлежан за исправљање заоставштине таквог лица у погледу његове покретне имовине која се налази у Федеративној Народној Републици Југославији, ако је у време смрти то лице имало пребивалиште односно боравиште у Федеративној Народној Републици Југославији."

Ако то лице није имало ни пребивалиште ни боравиште у Федеративној Народној Републици Југославији, сходно ће се примењивати одредбе које важе за исправљање заоставштине страног држављанина подразумевајући под иностраном државом државу у којој је умрли у време смрти имао пребивалиште односно боравиште."

Члан 189 до 199 (198 до 208) постају чл. 190 до 200.

Члан 200 (209) постаје члан 201. У првом реду, уместо речи „су органи" ставља се реч „је орган."

Чл. 201 до 216 (210 до 225) постају чл. 202 до 217.

Члан 217 (226) постаје члан 218. У последњем ставу, у петом реду, уместо „шест месеци" ставља се „године дана".

Чл. 218 до 224 (227 до 233) постају чл. 219 до 225.

Члан 225 (234) постаје чл. 226 мења се и гласи: „Ако у заоставштини има пољопривредног земљишта, суд ће од надлежног народног одбора прибавити податке потребне да утврди за сваког наследника колико му недостаје пољопривредног земљишта до прописаног максимума."

Ако део пољопривредног земљишта који припада наследнику прелази заједно са његовим земљиштем прописани максимум, суд ће од наследника узети изјаву о томе које ће парцеле између својих

и наслеђених парцела задржати, па ће све то унети у решење о наслеђивању. Ако се наследник на позив суда не изјасни које ће парцеле задржати, суд ће у решењу о наслеђивању утврдити који део пољопривредног земљишта из заоставштине припада наследнику до висине његовог прописаног максимума, а који део постаје општенародна имовина.

Овако ће суд поступити у случају ако има више наследника па се они не споразумеју које ће парцеле сваки од њих задржати.

Решење о наслеђивању суд ће доставити надлежном среском народном одбору ради спровођења поступка по Закону о пољопривредном земљишном фонду општенародне имовине и додељивању земље пољопривредним организацијама.

Одредбе овог члана сходно ће се примењивати и кад легатару из заоставштине припадне део пољопривредног земљишта који заједно са његовим земљиштем прелази прописани максимум."

Члан 226 (235) постаје члан 227. У другом ставу у тач. 4), у другом реду, иза речи „због" додају се речи „неприспелог времена, или је ограничено на извесно време или због".

Чл. 227 и 228 (236 и 237) постају чл. 228 и 229.

Члан 229 (238) постаје члан 230. У другом реду, иза речи „још" додају се речи „неприспелог времена, или је ограничено на извесно време, или због још".

Чл. 230 до 242 (239 до 251) постају чл. 231 до 243.

Члан 243 (252) постаје члан 244. На овај члан усвојен је амандман Савезног извршног већа тако да исти гласи: „Посебни прописи о наслеђивању, као што су прописи о наслеђивању земљишта које је додељено колонистима и аграрним интереситима, прописи о наслеђивању ауторског права, прописи о наслеђивању суме осигурања у случају смрти путника од несрећног случаја у јавном саобраћају, остају и даље на снази."

Члан 244 (253) постаје члан 245.

ПРЕДЛОГ

ЗАКОНА О ДОКТОРАТУ НАУКА

ФЕДЕРАТИВНА НАРОДНА РЕПУБЛИКА ЈУГОСЛАВИЈА
САВЕЗНА НАРОДНА СКУПШТИНА
САВЕЗНО ИЗВРШНО ВЕЋЕ

Б. бр. 1420

7 фебруара 1955 године

Београд

ПРЕТСЕДНИКУ САВЕЗНЕ НАРОДНЕ
СКУПШТИНЕ

Београд

Приложено Вам шаљемо Предлог закона о докторату наука, који је прихваћен на седници Савезног извршног већа на дан 5-II о. г.

Молим Вас да предњи закон изнесете на наредно заседање.

Истовремено Вас обавештавам да је за повереника овог Већа одређен др Јован Ђорђевић, секретар за законодавство и организацију, а као стручњаци су одређени другови: Маријан Филиповић, виши референт у Одбору за просвету Савезног извршног већа и Новак Милошевић, саветник у Секретаријату за законодавство и организацију Савезног извршног већа.

Смрт фашизму — Слобода народу!

Потпретседник

Родољуб Чолаковић с. р.

САВЕЗНА НАРОДНА СКУПШТИНА

Претседник

Р. бр. СНС(А) 6/55

9 фебруара 1955 године

Београд

ПРЕТСЕДНИКУ САВЕЗНОГ ВЕЋА
САВЕЗНЕ НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ

Београд

Друже Претседниче,

Достављам Вам у прилогу Предлог закона о докторату наука, који ми је упутило Савезно извршно веће актом В. бр. 1420 од 7. II. о. г., и молим да га доставите Одбору за просвету на претресање и даљи поступак.

За свог повереника приликом претресања овог предлога у Одбору и Дому, Савезно извршно веће одредило је др Јована Ђорђевића, секретара за законодавство и организацију, а као стручњаке Маријана Филиповића, вишег референта у Одбору за просвету Савезног извршног већа и Новака Милошевића, саветника у Секретаријату за законодавство и организацију Савезног извршног већа.

Смрт фашизму — Слобода народу!

Претседник

Моша Пијаде, с. р.

САВЕЗНА НАРОДНА СКУПШТИНА

САВЕЗНО ВЕЋЕ

Р. бр. СНС(А)О/55

9 фебруара 1955 године

Београд

ПРЕТСЕДНИКУ ОДБОРА ЗА ПРОСВЕТУ
САВЕЗНОГ ВЕЋА СНС

Београд

Друже Претседниче,

У прилогу Вам достављам Предлог закона о докторату наука који је преко Претседника Савезне народне скупштине доставило Савезно извршно веће, с молбом да га Ваш Одбор претресе и достави извештај Дому.

За свог повереника приликом претресања овог предлога у Одбору и Дому Савезно извршно веће одредило је др Јована Ђорђевића, секретара за законодавство и организацију, а као стручњаке Маријана Филиповића, вишег референта у Одбору за просвету Савезног извршног већа и Новака Милошевића, саветника у Секретаријату за законодавство и организацију Савезног извршног већа.

Смрт фашизму — Слобода народу!

Потпретседник

Видое Смилевски, с. р.

ПРЕДЛОГ
ЗАКОНА О ДОКТОРАТУ НАУКА

I. Опште одредбе

Члан 1

Ради унапређења научног и стручног рада и подизања научних радника у свим гранама науке, установљава се докторат наука.

Члан 2

Сваки грађанин Федеративне Народне Републике Југославије има право да, под једнаким условима, стиче степен доктора наука.

Исто право имају и страни држављани.

Члан 3

Степен доктора наука додељује универзитет на основу одлуке факултета.

Члан 4

Степен доктора наука стиче се на основу положеног усменог испита и одбрањеног докторског рада (дисертације).

Члан 5

Докторска дисертација мора имати за предмет проблем од интереса за науку и мора бити самосталан научни рад кандидата.

Усмена одбрана докторске дисертације мора показати да кандидат познаје одређену научну област и да има способност за самосталан научни рад у тој области.

Члан 6

За стицање доктората наука може се пријавити лице које је дипломирало на једном од факултета, високој школи, или на уметничкој академији која одговара факултету.

Докторат се стиче, по правилу, на факултету на коме је кандидат дипломирао или на историчном факултету другог универзитета.

Статутом факултета предвидеће се стицање доктората од стране лица која су дипломирала на факултету друге струке, односно на високој школи или на уметничкој академији.

Члан 7

Лице које је стекло степен доктора наука може јавно истицати стечени научни степен и има права одређена законом.

II. Поступак за стицање доктората

Члан 8

Лице које жели да стекне докторат наука подноси пријаву факултета са доказом да је завршило факултет, високу школу или уметничку академију.

Пријава садржи предлог предмета докторске дисертације и кратак опис проблема које он обухвата.

На основу мишљења двојице референата факултетска управа прихвата тему докторске дисертације или обавештава лице које је пријавило тему о потреби њене измене односно допуне.

Факултетска управа ће кандидату, на његово тражење, указати потребну научну помоћ и одредити му наставника ради давања упутстава у раду.

Члан 9

Израђену докторску дисертацију кандидат подноси факултетској управи.

Кад прими докторску дисертацију, факултетска управа одређује комисију за оцену дисертације. Комисија се састоји од три члана одговарајуће струке из реда универзитетских наставника истог или другог факултета. Чланови комисије могу бити и други истакнути научни радници.

Комисија је дужна да свој писмени реферат о оци дисертације поднесе факултетској управи у року од три месеца.

Члан 10

Ако је дисертација повољно оцењена, факултетска управа одређује комисију пред којом ће кандидат бранити свој докторски рад. Комисија се састоји од најмање три члана.

Комисију, по правилу, сачињавају професори универзитета истог или других факултета.

Комисија бира из своје средине претседника.

Члан 11

Дисертацију, спремну за одбрану, кандидат обавезно подноси факултету у 10 читко умножених примерака. По један примерак сваке примљене дисертације факултет доставља свакој универзитетској библиотеци у земљи. Резиме одобрене дисертације дужна је факултетска управа да објави пре промовисања кандидата.

Члан 12

Пре одређивања дана за одбрану докторске дисертације кандидат је дужан да положи усмени докторски испит из научне области из које полаже докторат.

Програм усменог испита одређује факултетска управа.

Факултетска управа, сагласно одредбама статута, може изузетно ослободити од полагања усменог докторског испита кандидата који се дуже бави научним и стручним радом.

Члан 13

Усмени докторски испит се полаже пред комисијом коју одређује факултетска управа. Комисија је састављена од три до пет чланова.

Усмени испит може се поновити једанпут у року и под условима које одреди факултетска управа.

Члан 14

Кандидату који је положио усмени испит одређује се дан за одбрану дисертације.

Одбрана дисертације је јавна.

Поступак одбране дисертације одређује се факултетским статутом.

Члан 15

Докторска дисертација је одбрањена, ако се са одбраном сложи већина чланова комисије.

Кандидат који није одбранио дисертацију не може је више подносити као докторски рад.

Члан 16

Одлуку комисије о положеном докторату декан факултета доставља ректору универзитета ради промоције.

Промоцију на степен доктора наука врши ректор у присуству декана факултета.

Промоција је јавна.

Ближе одредбе о поступку промоције прописује статут универзитета.

Члан 17

Кандидату се приликом промоције издаје диплома о докторату наука са ознаком научне области из које је стечен докторат.

Научне области из којих поједини факултети дају докторат наука одређују се статутом факултета.

Члан 18

Диплома доктора наука издаје се под печатом универзитета и са потписом ректора универзитета и декана факултета на коме је дисертација одбрањена.

Облик дипломе прописује универзитетски статут.

Члан 19

Степен доктора наука губи се ако се утврди да поднесена дисертација није кандидатов рад. Одлуку о томе доноси факултетска управа.

III. Почасни докторат универзитета

Члан 20

Истакнутим научним и јавним радницима који су својим делима унапредили научну мисао као и лицима која су за науку или за друштвени напредак нарочито заслужна може се доделити титула почасног доктора универзитета.

Титула почасног доктора може се дати и за све научне области за које се може стећи и степен доктора наука.

Члан 21

Предлог за додељивање титуле почасног доктора може учинити факултетска управа на основу мишљења комисије од три наставника. Одлуку о додељивању ове титуле доноси универзитетска управа на основу предлога који поднесе факултетска управа.

Члан 22

Промоција почасног доктора врши се на свечаном скупу универзитета под претседништвом ректора.

Ректор проглашава стицање ове титуле и предаје посебну диплому почасном доктору.

Члан 23

Почасни докторат може се дати држављанину Федеративне Народне Републике Југославије и страном држављанину.

IV. Прелазне и завршне одредбе

Члан 24

Научни степен доктора наука стечен на страним универзитетима и високим школама подлежи нострификацији.

Прописе о нострификацији доноси Савезно извршно веће.

Члан 25

Докторати стечени пре ступања на снагу овог закона на основу јавно одбрањеног или примљеног научног рада (дисертације) сматрају се докторатом наука.

Лица која су стекла докторат пре ступања на снагу овог закона по прописима који су важили у време стицања доктората задржавају она права која су им по тим прописима припадала.

Исто тако, лица која су постала држављани Федеративне Народне Републике Југославије на основу уговора о миру или путем опције, а стекла су докторат на једном од универзитета државе чији су били држављани, задржавају сва права по прописима који су важили у тим државама у време стицања доктората и своје докторске дипломе не морају нострификовати.

За лица која су по ранијим прописима стекла докторат на факултетима на којима за стицање доктората није била потребна дисертација, а затечена су на дан ступања на снагу овога закона у звању универзитетског наставника, сматра се да испуњавају услов за универзитетског наставника у погледу доктората.

Члан 26

Ступањем на снагу овог закона престаје да важи Закон о стицању научног степена доктора наука од 29 септембра 1948 године.

Под условима предвиђеним у Општем закону о универзитетима може се стицати докторат наука по ранијим прописима, ако се докторска дисертација преда најдаље до 15 јула 1956 године.

До рока предвиђеног у претходном ставу завршиће се и додељивање доктората наука у академијама наука, држећи се притом услова који су предвиђени у Општем закону о универзитетима.

Члан 27

Универзитетским и факултетским статутима и одлукама универзитетског и факултетског савеза могу се доносити ближе одредбе ради извршења овог закона.

Члан 28

Овај закон ступа на снагу петнаестог дана од дана објављивања у „Службеном листу ФНРЈ“.

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ

Закон о докторату наука доноси се на основу одредбе чл. 16 ст. 4 Општег закона о универзитетима, која предвиђа да ће се о докторату наука донети посебан савезни закон.

Закон о докторату наука треба уствари да замени постојећи закон о стицању научног степена доктората наука („Службени лист ФНРЈ“, бр. 89/48), који је одредбама Општег закона о универзитетима својим највећим делом стављен ван снаге.

Предлог закона о докторату наука заснива се на основним поставкама које у погледу доктората садржи Општи закон о универзитетима (чл. 5, 11, 16, 40, 52, 82). Тим поставкама измењен је досадашњи систем стицања степена доктора наука.

Општи закон о универзитетима утврђује да степен доктора наука даје само универзитет, на основу одлуке факултета. То значи да докторат наука не даје више и академија наука, што је предвиђао закон о докторату из 1948 године. Поред дисертације и њене усмене одбране као услова за стицање доктората наука, општи закон о универзитетима уводи као новину усмени испит, али допушта и могућност ослобођења од тог испита. По ранијем закону, докторат наука стицао се на основу дисертације и њене одбране, а без посебног усменог испита. Иако је било мишљења и предлога да се по питању усменог испита као услова за стицање доктората заузме друштво став од оног који је изражен у Закону о универзитетима, тј. да се за стицање доктората не тражи усмени испит, предлог закона остао је при томе да је потребан и усмени испит, полазећи од тога да одбрана дисертације не може да замени усмени испит јер се она ограничава углавном на питање које обрађује дисертација, док усмени испит захвата читаву научну област или бар дисциплину из које се даје дисертација.

Предлог закона о докторату наука ограничава се на регулисање основних питања у вези са докторатом наука прегуштајући појединости универзитетским и факултетским статутима и одлукама универзитетских и факултетских савета, који треба да узму у обзир специфичности које постоје на појединим универзитетима и факултетима.

За стицање доктората, према предлогу, може се пријавити лице које је дипломирало на факултету или одговарајућој високој школи или академији, а не траже се никакви други услови. Тиме се пружају шире могућности нарочито млађим кадровима за стицање доктората. Међутим, по досадашњем закону за стицање доктората тражило се да је протекло бар две године од дипломирања и да лице које жели стећи докторат наука има извесну научну праксу и научне радове.

Предлогом се омогућује да у комисију за оцену докторске дисертације, па и у комисију пред којом ће кандидат бранити своју дисертацију, поред уни-

верзитетских наставника уђу и други истакнути научни радници. Значај ове одредбе је нарочито у томе што се на тај начин олакшава формирање комисије кад на факултету нема довољно стручњака за неку ужу област из које се ради дисертација. Досадашњи закон о докторату наука није то омогућавао.

У одредбама о почасном докторату предвиђа се могућност додељивања почасног доктората не само истакнутим научним радницима који су својим делима обогатили науку, како је било предвиђено досадашњим законом, него и јавним радницима који су својим делима унапредили научну мисао као и лицима која су за науку или за друштвени напредак нарочито заслужна.

У члану 25 одређено је да се докторати који су стечени пре ступања на снагу овог закона на основу јавно одбрањеног или примљеног научног рада (дисертације) сматрају докторатом наука. Истовремено се предвиђа да лица која су стекла докторат по ранијим прописима само на основу тзв. ригороза а без дисертације (на пример, на правним факултетима у Загребу и Љубљани) задржавају она права која су им припадала по прописима на основу којих су их стицала и ако се њихов докторат не сматра докторатом наука. Међутим, како на нашим универзитетима има знатан број универзитетских наставника који имају такав докторат и већ су дужи низ година наставници на универзитету, одређено је да се са њих сматра да испуњавају услов за универзитетског наставника у погледу доктората, јер би они у противном били доведени у ситуацију да чак и после 10—15 година рада на универзитету морају накнадно стећи докторат наука или дати хабилитациони рад. Тиме отпада потреба да се у погледу ових лица донесу републички прописи у смислу чл. 60 ст. 2 Општег закона о универзитетима.

Доношењем овог закона извршиће се усклађивање постојећих прописа о докторату са поставкама утврђеним у Општем закону о универзитетима, чиме се пружа неопходна правна основа за уређење свих питања у вези са докторатом наука.

ИЗВЕШТАЈ

ОДБОРА ЗА ПРОСВЕТУ О ПРЕДЛОГУ ЗАКОНА О ДОКТОРАТУ НАУКА

САВЕЗНА НАРОДНА СКУПШТИНА

САВЕЗНО ВЕЋЕ

Одбор за просвету

СНС (А) 6/55

18 априла 1955 године

Београд

САВЕЗНОМ ВЕЋУ САВЕЗНЕ НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ

Београд

Одбор за просвету Савезног већа Савезне народне скупштине примио је од Савезног извршног већа Предлог закона о докторату наука, који је расправио у начелу и у појединостима на својим седницама од 10 и 11. III и 13. IV. 1955 год., када је једногласно изгласао текст предлога закона у целини.

Постојећи Закон о стицању научног степена доктората наука („Службени лист ФНРЈ“ бр. 89 од 18. X. 1948), као и прописе који су донесени на његовој основи, првенствено Правилник о саставу и раду комисија за оцену и одбрану докторске дисертације („Службени лист ФНРЈ“ бр. 16 од 23. II.

1949), требало је заменити новим законом првенствено зато, да се ставе ван снаге оне одредбе постојећег закона које су непотребно отежавале подизање нових научних радника, да се подигне квалитет доктората увођењем усменог докторског испита, да се у докторском поступку омогући потребно суделовање и истакнутим универзитетским научним радницима, да се појединости препусте научним радницима који ће их регулирати било факултетским и свеучилишним статутима било одлукама факултетских и свеучилишних савета, да се на шире основе постави стицање почасног доктората и коначно, да се и на овом подручју проведу у живот одредбе Општег закона о универзитетима.

У току претресања Нацрта закона о докторату наука, Одбор је примио низ предлога и примедби а такође је саслушао мишљења претставника универзитета Загреба, Љубљане и Београда, што је свакако помогло Одбору да се добије пунија слика о питањима која је требало да реши нови закон.

У предложеном тексту Одбор за просвету извршио је низ измена, од којих наводимо само најзначајније:

1. у предлогу закона (бивши чл. 1) било је предвиђено, да се докторат наука установљава „ради унапређења научног рада“. Одбор је стао на становиште, а у складу с одредбама Општег закона о универзитетима, да су стручно усавршавање, специјализација и докторат три различита задатка, који се редовито постижу различитим начинима и са различитом сврхом и да нема потребе обавезног постдипломског спајања стручног и научног оспособљавања у једном поступку. Ово је становиште довело и до

2. сужавања предвиђеног опсега усменог докторског испита. Одбор је изменио предложени текст „кандидат је дужан да положи усмени докторски испит из научне области из које полаже докторат“ (став 1 бившег чл. 12) и усвојио нови текст који гласи: „усмени докторски испит се полаже из оне научне дисциплине на коју се односи дисертација“ (чл. 6). Ова измена доводи, с једне стране, до већ споменутог сужавања опсега докторског испита, али, с друге стране, осигурава да ће кандидат морати доказати, да ону научну дисциплину на коју се односи дисертација и на којој ће и у будуће научно радити, доиста темељито познаје;

3. предложени текст „докторска дисертација мора имати за предмет проблем од интереса за науку“ (бивши чл. 5) Одбор је изменио тако да текст гласи „докторска дисертација мора... и претстављати прилог науци“ (чл. 7). Тиме су усвојени предлози оних представника наших свеучилишта који су захтевали да се осигура виши квалитет докторских дисертација;

4. Одбор је чл. 11, 13 и 14 осигурао, да се комисије за оцену и одбрану дисертације и за усмени докторски испит морају саставити од научних радника који раде на оној научној дисциплини у коју спада и докторска дисертација. На тај начин, због помагања довољног броја таквих научних радника у појединим факултетима, често ће вршити дужност чланова комисија наставници другог факултета истог или другог свеучилишта или истакнути вануниверзитетски научни радници. Тиме ће се осигурати уједначавање критерија код оцене и одбране дисертације и код усменог докторског испита између факултета истог свеучилишта као и између свеучилишта, сигурно на вишој научној разини;

5. Одбор није усвојио предложени став 3 чл. 25 с разлога, јер су чл. 22 Општег закона о универзитетима одређени увјети за избор свеучилишних

наставника као и овлашћење да поједини факултети својим статутима предвиде и друге увјете за избор према својим приликама и потребама. Осим тога познато је, да ће ову материју регулисати на најподеснији начин републичка извршна већа у смислу става 1 и 2 чл. 60 Општег закона о универзитетима као и нови републички закони у универзитетима.

Одбор није усвојио амандман једног свог члана, да се овим законом признају само они раније стечени докторати, који имају карактер доктората наука, односно да се као докторати наука не признају они докторати, који имају карактер стручног усавршавања. На темељу тога нису усвојена ни два амандмана који су настојали регулисати практичну provedбу наведеног начелног става.

„Доношењем овог закона извршиће се усклађивање постојећих прописа о докторату са поставкама утврђеним у Општем закону о универзитетима, чиме се пружа неопходна правна основа за уређење свих питања у вези са докторатом наука“ (из образложења Савезног извршног већа од 7.II.1955).

Подносећи овај извештај Одбор за просвету предлаже Дому да га усвоји.

За известиоца Одбор је изабрао народног посланика др Иву Бабића.

Секретар

Претседник

Танасије Младеновић, с. р. Вељко Влаховић, с. р.

Чланови:

Др Иво Бабић, с. р., Франц Бевк, с. р., Гаши Аљуп, с. р., Данило Биљановић, с. р., Ђуро Кладарин, с. р., Јопа Марјановић, с. р., Крсте Марковски, с. р., Кирил Миљовски, с. р., Милијан Неоричић, с. р., Пуниша Перовић, с. р., Ђуро Хржењак, с. р., Борис Зикерл, с. р., др Милош Живко, с. р.

ИЗВЕШТАЈ

ЗАКОНОДАВНОГ ОДБОРА О ПРЕДЛОГУ ЗАКОНА О ДОКТОРАТУ НАУКА

САВЕЗНА НАРОДНА СКУПШТИНА

САВЕЗНО ВЕЋЕ

Законодавни одбор

Бр. СНС(А) 6

14 априла 1955 године

Београд

САВЕЗНОМ ВЕЋУ САВЕЗНЕ НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ

Београд

Законодавни одбор Савезног већа Савезне народне скупштине, претресао је Предлог закона о докторату наука, достављен му на основу члана 136 Пословника Савезног већа.

Сасласно ставу 2 члана 138 Пословника Савезног већа, Законодавни одбор подноси Савезном већу овај извештај.

Законодавни одбор у тексту законског предлога учинио је више измена које су имале за циљ да се побољша формулација појединих чланова. Већину предложених измена прихватио је Одбор за просвету.

Уједно су нађена заједничка решења о свим питањима, тако да су овај Одбор и Одбор за просвету усвојили и изгласали Предлог закона о докторату наука у истоветном тексту.

Подносећи овај извештај, Законодавни одбор предлаже Дому да га усвоји.

За известиоца је одређен народни посланик др Хинко Кризман.

Секретар

Претседник

Др Јерко Радмиловић, с. р. Др Макс Шнудерл, с. р.

Чланови:

Нинко Петровић с. р., Богомир Брајковић с. р., Саво Брковић с. р., Илија Дошен с. р., Спасоје Баковић с. р., Гојко Гарчевић с. р., Драго Гиздић с. р., Иван Крефт, с. р., др Хинко Кризман, с. р., Радослав Лепенас с. р., Методи Митевски с. р., Томо Никшић с. р., Петар Релић, с. р., др Заим Шарап, с. р., Иван Шифтар с. р.

ПРЕДЛОГ ЗАКОНА О ДОКТОРАТУ НАУКА

(Пречишћен текст, усвојен у одборима)

1. Опште одредбе

Члан 1

Ради унапређења научног рада и подизања научних радника установљава се докторат наука.

Члан 2

Сваки грађанин Федеративне Народне Републике Југославије има право да, под једнаким условима, стиче докторат наука.

Исто право имају и страни држављани.

Члан 3

Докторат наука додељује универзитет на основу одлуке факултета.

Члан 4

Докторат наука стиче се на основу положеног усменог докторског испита и одбрањеног докторског рада (дисертације).

Члан 5

Научне дисциплине из којих поједини факултети дају докторат наука одређује се статутом факултета.

Члан 6

Усмени докторски испит се полаже из оне научне дисциплине на коју се односи дисертација.

Члан 7

Докторска дисертација мора бити самосталан научни рад и претстављати прилог науци.

На усменој одбрани докторске дисертације кандидат треба да покаже да потпуно влада материјом коју је обрадио и да образложи и одбрани научне закључке до којих је у свом раду дошао.

Члан 8

За стицање доктората наука може се пријавити лице које је дипломирао на једном од факултета, на високој школи или на уметничкој академији која одговара факултету.

Докторат се стиче, по правилу, на факултету на коме је кандидат дипломирао или на историчном факултету другог универзитета.

Статутом факултета предвидеће се стицање доктората од стране лица која су дипломирали на факултету друге струке, односно на високој школи или на уметничкој академији.

Члан 9

Лице које је стекло докторат наука има права одређена законом.

II. Поступак за стицање доктората

Члан 10

Лице које жели да стекне докторат наука подноси пријаву факултету са доказом да је завршило факултет, високу школу или уметничку академију.

Пријава садржи предлог предмета докторске дисертације и кратак опис проблема које обухвата.

На основу мишљења двојице референата факултетска управа прихвата тему докторске дисертације или обавештава лице које је пријавило тему о потреби њене измене односно допуне, или је одбија.

Факултетска управа ће кандидату на његово тражење указати потребну научну помоћ и одредити му наставника ради давања упутстава за рад.

Члан 11

Израђену докторску дисертацију кандидат подноси факултетској управи у десет примерака.

Кад факултетска управа прими докторску дисертацију одређује комисију за оцену дисертације.

Комисија се састоји од три члана. Комисију сачињавају универзитетски наставници одговарајуће научне дисциплине истог факултета а по потреби и наставници других факултета истог универзитета. У састав комисије могу ући и универзитетски наставници другог универзитета као и други истакнути научници.

Комисија је дужна да свој писмени реферат о оцени дисертације поднесе факултетској управи у року од три месеца.

Факултетска управа може дисертацију прихватити или вратити кандидату да је измени односно допуни, или је одбити.

Члан 12

Усмени докторски испит кандидат полаже пре одбране докторске дисертације. Време полагања усменог испита одређује факултетска управа узимајући у обзир предлог кандидата.

Усмени испит може се поновити једанпут у року који одреди факултетска управа.

Факултетска управа, сагласно одредбама статута, може изузетно ослободити од полагања усменог докторског испита кандидата који се низ година бави научним радом и истиче својим радима.

Члан 13

Усмени докторски испит полаже се пред комисијом коју одређује факултетска управа.

Комисија је састављена од три до пет чланова. Чланови комисије одређују се сагласно одредби члана 11 став 3 овог закона.

Члан 14

Кандидату који је положио усмени испит и чија је дисертација прихваћена одређује се дан за одбрану дисертације.

Одбрана дисертације је јавна и врши се пред комисијом која се одређује сагласно одредби члана 11 став 3 овог закона.

Поступак одбране докторске дисертације одређује се факултетским статутом.

Члан 15

Одбрањена је докторска дисертација коју на основу одбране повољно оцени већина чланова комисије.

Докторска дисертација која није одбрањена не може се поново поднети.

Члан 16

Одлуку комисије о положеном докторату декан факултета доставља ректору универзитета ради промоције.

Промоцију доктора наука врши ректор у присуству декана факултета.

Промоција је јавна.

Ближе одредбе о поступку промоције прописује статут универзитета.

Члан 17

Кандидату се приликом промоције издаје диплома о докторату са ознаком научне дисциплине из које је стечен докторат.

Члан 18

Диплому доктора наука издаје универзитет и потписује ректор универзитета и декан факултета.

Члан 19

Факултетска управа доставља свакој универзитетској библиотеци у земљи по један примерак одбрањене докторске дисертације и објављује резиме дисертације заједно са именима чланова комисије пред којима је дисертација оцењена и одбрањена.

Члан 20

Докторат наука губи се ако се утврди да поднесена дисертација није самосталан научни рад. Одлуку о томе доноси факултетска управа сагласно поступку који прописује статут факултета.

III. Почасни докторат

Члан 21

Истакнутим научним и јавним радницима који су својим делима унапредили научну мисао, као и лицима која су за науку или за друштвени напредак нарочито заслужна може се доделити почасни докторат.

Почасни докторат може се дати и за сваку научну област из које се може стећи докторат наука.

Члан 22

Предлог за додељивање почасног доктората може дати факултетска управа на основу мишљења комисије од три универзитетска наставника. Одлуку о додељивању овог доктората доноси универзитетска управа на основу образложеног предлога факултетске управе.

Члан 23

Промоција почасног доктора врши се на свечаном скупу под претседништвом ректора.

Ректор проглашава стицање почасног доктората и предаје посебну диплому почасном доктору.

Члан 24

Почасни докторат може се дати држављанину Федеративне Народне Републике Југославије и страном држављанину.

IV. Прелазне и завршне одредбе

Члан 25

Докторат стечен на страним универзитетима и високим школама подлежи нострификацији.

Прописе о нострификацији доноси Савезно извршно веће.

Члан 26

Лица која су по досадашњим или ранијим прописима стекла докторат, изузев академског степена доктора медицине, имају сва права која припадају онима који су стекли докторат наука.

Лица која су постала држављани Федеративне Народне Републике Југославије на основу уговора о миру или путем опције, а стекла су докторат на једном од универзитета државе чији су били држављани, имају и без нострификације своје докторске дипломе сва права која би им припала на основу нострификације.

Члан 27

Ступањем на снагу овог закона престаје да важи Закон о стицању научног степена доктора наука од 29 септембра 1948 године, изузев члана 14 тога закона.

Под условима предвиђеним у Општем закону о универзитетима може се стицати докторат наука по ранијим прописима, ако се докторска дисертација преда најдаље до 15 јула 1956 године.

До рока предвиђеног у претходном ставу завршиће се и додељивање доктората наука у академијама наука, држећи се при том услова који су предвиђени у Општем закону о универзитетима.

Члан 28

Универзитетским и факултетским статутима и одлукама универзитетског и факултетског савета могу се доносити ближе одредбе ради извршења овог закона.

Члан 29

Овај закон ступа на снагу петнаестог дана по објављивању у „Службеном листу ФНРЈ“.

ПРЕДЛОГ

ЗАКОНА О УБРЗАЊУ ПАРНИЧНОГ ПОСТУПКА ПРЕД РЕДОВНИМ СУДОВИМА

ФЕДЕРАТИВНА НАРОДНА РЕПУБЛИКА ЈУГОСЛАВИЈА
САВЕЗНА НАРОДНА СКУПШТИНА
САВЕЗНО ИЗВРШНО ВЕЋЕ

Б. бр. 1501

29 марта 1955 год.

Београд

ПРЕТСЕДНИКУ САВЕЗНЕ НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ

Београд

Достављам Вам Предлог закона о убрзању парничног поступка пред редовним судовима, с молбом да га упутите на даљи рад.

Истовремено Вас извештавам да је за повереника Савезног извршног већа приликом расправљања овог предлога одређен Никола Срзентић, секретар за правосудне послове Савезног извршног већа.

Смрт фашизму — Слобода Народу!

Потпретседник
Савезног извршног већа

Александар Раяковић, с. р.

САВЕЗНА НАРОДНА СКУПШТИНА

Претседник

Бр. СНС(А)/26

30 марта 1955 године

Београд

ПРЕТСЕДНИКУ САВЕЗНОГ ВЕЋА
САВЕЗНЕ НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ

Београд

Друже Претседниче,

Достављам Вам у прилогу Предлог закона о убрзању парничног поступка пред редовним судо-

вима који је поднело Савезно извршно веће актом Б. бр. 1501 од 29. III. о. г. и молим да га упутите Одбору за организацију власти и управу на претресање и даљи поступак.

За свог повереника при претресању овог законског предлога Савезно извршно веће одредило је Николу Срзентића, секретара за правосудне послове Савезног извршног већа.

Смрт фашизму — Слобода Народу!

Претседник

Моша Пијаде, с. р.

САВЕЗНА НАРОДНА СКУПШТИНА

САВЕЗНО ВЕЋЕ

Бр. СНС(А)/26

30 марта 1955 године

Београд

ПРЕТСЕДНИКУ ОДБОРА ЗА ОРГАНИЗАЦИЈУ ВЛАСТИ И УПРАВУ

Београд

Друже Претседниче,

У прилогу Вам достављам Предлог закона о убрзању парничног поступка пред редовним судовима с молбом да га претресе Ваш Одбор и достави извештај Дому.

За свог повереника при претресању овог законског предлога Савезно извршно веће одредило је Николу Срзентића, секретара за правосудне послове Савезног извршног већа.

Смрт фашизму — Слобода народу!

Претседник

Влада Зечевић, с. р.

ПРЕДЛОГ

ЗАКОНА О УБРЗАЊУ ПАРНИЧНОГ ПОСТУПКА ПРЕД РЕДОВНИМ СУДОВИМА

Надлежност судије појединца

Члан 1

Установљава се надлежност судије појединца среског суда за спорове у имовинскоправним захтевима ако вредност спорног предмета не прелази 50.000 динара, као и за све спорове због сметања поседа.

Судија појединац среског суда решава и све ванпарничне и извршне предмете из надлежности среског суда.

Припремање главне расправе

Члан 2

Кад је за суђење у првом степену надлежно веће среског или окружног суда, претседник већа пре него што закаже главну расправу извршиће потребне припреме како би се главна расправа могла завршити на једном рочишту.

Припреме обухватају претходно испитивање тужбе, достављање тужбе на одговор туженом и одржавање припремног рочишта.

Члан 3

Приликом претходног испитивања тужбе претседник већа је овлашћен: да неразумљиву и непотпуну тужбу враћа тужиоцу ради исправке и допуне; да одбацује тужбу у којој је постављен захтев чије расправљање не спада у судску надлежност; да испитује надлежност суда и доноси решења о надлежности и по правоснажности свих решења доставља тужбу надлежном суду; да наређује от-

клањање недостатака који се тичу способности тужиоца и туженога да буду странке у парници, заступништва пословно неспособне странке, овлашћења заступника да покрене парницу кад је за покретање потребно посебно овлашћење, као и уредности пуномоћја; да поставља привременог заступника пословно неспособној странци; да одлучује о ослобођењу странке од плаћања трошкова поступка; да доноси привремене мере обезбеђења и да води поступак ради обезбеђења доказа.

Доношење одлука о питањима из претходног става претседник већа може одложити до пријема одговора на тужбу или до саслушања странака на припремном рочишту.

Члан 4

Пошто претседник већа испита тужбу, доставиће примерак тужбе туженоме и по правилу заказаће припремно рочиште.

Пре заказивања припремног рочишта претседник већа може затражити од туженог да поднесе одговор на тужбу, ако би због сложености спора или због већег броја захтева постављених у тужби било целисходно да се тужени писмено изјасни о наводима у тужби. Одговор на тужбу подноси се у року који одреди претседник већа, али рок не може бити дужи од 15 дана од дана достављања тужбе.

Ако тужени поднесе одговор на тужбу, претседник већа ће оценити да ли је с обзиром на предлоге и наводе странака потребно да се закаже припремно рочиште или се одмах може заказати главна расправа.

Ако тужени у одређеном року не поднесе одговор на тужбу, претседник већа заказаће припремно рочиште.

Тужени може одговорити писмено на тужбу иако му суд то није наложио.

Члан 5

На припремном рочишту претходно се расправља о питањима која се односе на сметње за даљи ток поступка, било да је претседник већа одложио решавање ових питања, било да су она покренута на припремном рочишту.

На овом рочишту нарочито ће се расправљати: да ли решавање по тужбеном захтеву спада у судску надлежност и да ли су југословенски судови надлежни за решавање; да ли је суд пред којим је покренута парница стварно и месно надлежан; да ли о истом захтеву већ тече парница или је ствар правоснажно пресуђена; да ли тужилац и тужени имају способност да буду странке у поступку, да ли пословно неспособна странка има законског заступника, да ли заступник има посебно овлашћење за вођење парнице кад је такво овлашћење потребно и да ли су пуномоћја уредна; да ли постоји правни интерес тужиоца за подизање тужбе за утврђење.

Члан 6

У току припремања главне расправе претседник већа одлучује о ступању претходника у парницу и о споредном мешању у парницу, о обезбеђењу доказа, преиначењу тужбе, прекиду и мировању поступка, спајању парница, о одређивању судских рокова и њиховом продужавању, о одређивању рочишта и њиховом одлагању, о полагању предујма од стране странке на име трошкова за извршење појединих радњи у поступку, о повраћају у пређашње стање због пропуштања рока или рочишта, о достављању судских писмена, као и о другим питањима у вези са управљањем поступком.

Одлуку о овим питањима претседник већа доноси на основу навода у тужби или у одговору на

тужбу, или по саслушању странака на припремном рочишту.

Члан 7

О свим питањима о којима одлучује претседник већа могу се на припремном рочишту изводити докази, ако је то потребно.

Члан 8

Ако тужени на припремном рочишту призна у целости или делимично тужбени захтев, претседник већа донеће на предлог тужиоца пресуду којом се тужбени захтев усваја (пресуда на основу признања).

Претседник већа неће донети ову пресуду ако се из тужбе, навода тужиоца на рочишту или доказа који су поднети може установити да странке иду за тим да се донесе судска пресуда како би избегле примену прописа чије поштовање у правном поретку Федеративне Народне Републике Југославије треба обезбедити без обзира на вољу странака.

У случају сумње да ли постоје овакве околности претседник већа ће одложити доношење ове пресуде до одређеног рока и прикупити потребна обавештења од странака или државних органа.

Члан 9

Кад нађе да не постоје сметње за даље вођење поступка, претседник већа ће, пошто саслуша странке о тужбеном захтеву и другим предлозима, одлучити који ће се сведоци односно вештачи позвати на главну расправу и који ће се други докази прибавити.

О томе који ће се од ових доказа извести одлучује веће на главној расправи.

Ако претседник већа не усвоји предлоге странака да се позову неки сведоци, странке могу своје предлоге поновити на главној расправи.

Кад одреди да се одређени сведоци позову на главну расправу, претседник већа наредиће странкама да положе одређени износ на име трошкова за сведоке или ће од странака узети изјаву да ће оне саме привести сведоке суду.

Ако претседник већа сматра да је неке спорне чињенице потребно утврдити путем вештака, а ниједна странка се не противи да се изврши вештачење, претседник већа именоваше вештаке, одлучити о захтевима за изузеће вештака и позвати једну или обе странке да положе потребан износ за трошкове вештака.

Претседник већа обавестиће именоване вештаке о предмету који треба разгледати и позваће их да до главне расправе припреме свој налаз и мишљење писмено или усмено.

Ако је потребно, претседник већа може, уз сагласност странака, извршити увиђај ван суда. У погледу позивања вештака на увиђај примениће се одредбе става 5 овог члана.

Члан 10

Припремно рочиште може се одложити из истих разлога због којих се може одложити свако друго рочиште.

Ако на припремно рочиште не дође тужилац или тужени, претседник већа ће узети изјаву од присутне странке о наводима тужбе и о другим приговорима. С обзиром на природу и важност извесних приговора и навода претседник већа одлучиће да ли је потребно одлагање припремног рочишта.

Ако обе странке не дођу на припремно рочиште настаје мировање поступка.

Члан 11

На припремном рочишту претседник већа, по правилу, саопштава присутним странкама дан и час

када ће се одржати главна расправа. Ово саопштење важи као позив за главну расправу.

Пресуда због изостанка

Члан 12

Кад тужени не дође на припремно рочиште до његовог закључења или ако дође на рочиште али неће да се упусти у расправљање или се удаљи са рочишта а не оспори тужбени захтев, претседник већа донеће пресуду којом се усваја тужбени захтев (пресуда због изостанка) ако су испуњени следећи услови:

1) ако постоји доказ да је тужени био уредно позван;

2) ако тужилац предложи доношење пресуде због изостанка;

3) ако не постоје разлози за одбацивање тужбе;

4) ако тужени није оспорио тужбени захтев;

5) ако основаност тужбеног захтева произлази из чињеница наведених у тужби;

6) ако чињенице на којима се заснива тужбени захтев нису у супротности са доказима које је сам тужилац поднео или са чињеницама које су општепознате;

7) ако не постоје општепознате околности из којих произлази да су туженог спречили оправдани разлози да дође на припремно рочиште.

Претседник већа неће донети пресуду због изостанка и кад су испуњени услови из претходног става ако треба да примени прописе које суд мора применити без обзира на споразум странака.

У случају из претходног става, претседник већа одложиће доношење пресуде због изостанка ако је потребно да претходно прибави обавештење од странака или државних органа ради оцене да ли се таква пресуда може донети.

Доношење пресуде због изостанка може се одложити и у случају ако нема доказа да је тужени уредно позван, а несумњиво је да му је позив за припремно рочиште упућен. У том случају претседник већа одредиће рок, који не може бити дужи од тридесет дана за достављање у земљи односно дужи од три месеца за достављање у иностранство, да се извиди да ли је тужени уредно позван, или ако се у том року утврди да је тужени уредно позван претседник већа донеће пресуду због изостанка, а у противном случају нова припремно рочиште.

Против одлуке суда којом се одбија предлог тужиоца да се донесе пресуда због изостанка, није дозвољена посебна жалба.

Кад је за суђење надлежан судија појединац последице изостанка наступају ако тужени не дође на прво рочиште одређено за главну расправу.

Члан 13

Против пресуда због изостанка тужени може изјавити жалбу, а може поднети молбу за повраћај у пређашње стање због оправданих разлога који су га спречили да дође на рочиште на коме је донета пресуда због изостанка.

Издавање платног налога

Члан 14

Кад се тужбени захтев односи на доспело потраживање у новцу, а то се потраживање доказује веродостојном исправом која је приложена уз тужбу, суд ће наложити туженоме да испуни тужбени захтев (платни налог).

Као веродостојне исправе у смислу овога закона сматра ће се нарочито:

1) јавне исправе;

2) приватне исправе на којима је потпис обвезника оверио орган надлежан за оверавање;

3) менице или чекови са протестом и повратним рачунима ако су они потребни за заснивање захтева;

4) изводи из оверених пословних књига;

5) исправе које по посебним прописима имају значај јавних исправа.

Решење о издавању платног налога доноси председник већа без одржавања рочишта.

Платни налог може се издати иако тужилац у тужби није предложио издавање платног налога.

Члан 15

Кад се тужбени захтев односи на доспело потраживање у новцу које не прелази износ од 5000 динара, суд ће на предлог тужиоца издати платни налог против туженога и кад тужби нису приложене веродостојне исправе, ако је у тужби изнет основ и висина дуговања иако су назначени докази на основу којих се може утврдити истинитост тужбених навода.

Платни налог из претходног става може се издати само против главног дужника.

Члан 16

Платни налог се издаје у облику посебног решења које се доставља странкама.

У решењу мора бити назначено да ће платни налог остати на снази, ако тужени у одређеном року не поднесе приговоре. Решење садржи и поуку туженоме да може против платног налога поднети приговоре у одређеном року.

Туженом се уз ово решење доставља и примерак тужбе са прилозима.

Члан 17

Платни налог тужени може побијати само приговором.

Приговори се подносе у року од петнаест дана, а у меничним и чековним споровима у року од три дана по достављању платног налога.

Ако су приговори благовремено поднесени, председник већа ће оценити да ли је потребно да се закаже припремно рочиште или се може одмах одредити рочиште за главну расправу, после чега ће се одлучити да ли платни налог остаје на снази или се укида. На овим рочиштима расправљање се како о приговорима који су изјављени у року из става 2 овог члана тако и о новим приговорима изнетим на тим рочиштима.

Прелазне и завршне одредбе

Члан 18

Даном ступања на снагу овог закона, парнице које су у току, а за које је по овом закону надлежан судија појединац среског суда, предаће се том судији.

Ако се поступак наставља пред судијом појединцем који је у истом предмету раније био претседник већа, докази се по правилу неће поново изводити.

Члан 19

Припремно рочиште неће се заказивати ако је већ одређено рочиште за главну расправу.

Члан 20

Савезни врховни суд решава о захтеву за заштиту законитости против правоснажних судских одлука донетих у грађанским стварима из надлежности окружних судова, ако је повређен савезни закон. У свим другим случајевима о захтеву за заштиту законитости одлучује републички врховни суд односно Врховни суд Аутономне Покрајине Војводине.

Захтев за заштиту законитости о коме решава Савезни врховни суд, подиже претседник тог суда или Савезни јавни тужилац.

Захтев за заштиту законитости о коме решава републички врховни суд односно Врховни суд Аутономне Покрајине Војводине подижу претседници ових судова или јавни тужилац народне републике односно Аутономне Покрајине Војводине.

Члан 21

Овај закон ступа на снагу осмог дана по објављивању у „Службеном листу ФНРЈ“.

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ

ПРЕДЛОГА ЗАКОНА О УБРЗАЊУ ПАРНИЧКОГ ПОСТУПКА ПРЕД РЕДОВНИМ СУДОВИМА

1. — Проширење опште судске надлежности и сталан пораст прилива судских предмета довео је до великих заостатака у раду редовних судова. Број нерешених предмета из године у годину се повећава, тако да на крају 1954 године овај број износи 552.819. Није тешко закључити за оволики заостаци у раду судова доводе у питање ефикасност судске заштите, јер грађани чекају понекад и више од годину дана да би се расправили њихови односи. Повећање заостатака уследило је и поред тога што се број судија и судских службеника у последње време повећао као и поред тога што се експедитивност повећала тако да судије данас просечно решавају далеко већи број предмета него раније.

У оваквој ситуацији намеће се потреба да се предузму одређене мере које би утицале на смањење заостатака код судова, односно на повећање ефикасности судске заштите. Једна од оваквих мера, у низу других, јесте и одређивање правила процедуре на такав начин који ће у највећој могућој мери, уз очување судских гаранција, омогућити брже решавање предмета из судске надлежности.

Разматрајући ово питање утврђено је на основу статистичких извештаја да је од свих судских предмета највећи прилив парничних предмета. Тако, док је у 1950 години примљено 212.592 парничних предмета, у 1951 години примљено је оваквих предмета 331.030, у 1952 години 369.865, у 1953 години 497.912, а у 1954 години 568.727 предмета.

Статистички подаци такође показују да највећи број парничних предмета отпада на ситне спорове тј. спорове о имовинским захтевима чија је вредност релативно мала. Тако, према приливу парничних предмета у 1954 години, на спорове у вредности до 1.000 динара отпада 189.955 предмета или 33,4%, од 1.000 до 5.000 динара 149.007 предмета или 26,2%, од 5.000 — 10.000 динара 73.366 предмета или 12,9%, од 10.000 — 20.000 динара 58.010 предмета или 10,2%, од 20.000 — 50.000 динара 56.873 предмета или 10,0%, од 50.000 — 100.000 динара 24.455 предмета или 4,3%, од 100.000 — 200.000 динара 11.374 предмета или 2,0%, преко 200.000 динара 5.687 предмета или 1,0%.

Пораст прилива парничних предмета код судова у последњим годинама највећим делом је проузрокован развитком правног саобраћаја, а делимично и непотребним паричењем. Иако би се могло утицати на грађане да своје спорове, нарочито оне мањег значаја, решавају вансудским путем, ипак остаје чињеница да суд не може одбити да решава о имовинскоправним захтевима грађана.

Судови су у току последње године, радећи и прековремено, уложили знатне напоре да савладају заостатке и велику пажњу су обратили на метод судског рада који би убрзао судски поступак. У овим настојањима судови су имали и знатних резултата, али остаје чињеница да се број нерешених предмета

стално повећава, тако да је на крају 1954 године остало 160.067 нерешених спорова.

Предлог закона о убрзању парничног поступка пред редовним судовима има за сврху да ово стање донекле поправи тиме што пружа могућност суду да новим инструментима убрза поступак у решавању парница.

Овим законом решила би се само нека питања из парничне процедуре, док би доношење целовитог закона о парничном поступку остало за једно од наредних заседања Савезне народне скупштине. Овакав предлог се чини иако се припреме за израду Закона о парничном поступку приводе крају, јер садашње стање у судовима захтева да се без одлагања омогући судовима брже поступање у парничним предметима.

То је основни разлог због кога се предлаже доношење Закона о убрзању парничног поступка пред редовним судовима, као једног привременог закона који би важио док се питање парничне процедуре дефинитивно не регулише Законом о парничном поступку.

Предлог овог закона решава четири питања из области парничне процедуре, од којих свако за себе и сва заједно треба да омогуће брже решавање парничних предмета, а да при томе не буде доведена у питање примена и поштовање основних процесних судских гаранција.

2 — Прво питање које решава овај законски предлог односи се на установљивање надлежности судије појединца у парничном поступку (чл. 1 предлога).

Према досадашњим прописима судови у парничном поступку решавају увек у већу, без обзира на вредност и карактер спора. Овим предлогом иде се за тим да се у мање значајним предметима који долазе у надлежност среског суда уведе судија појединац који би био надлежан да такве предмете суди. Према предлогу то су спорови о имовинско-правним захтевима ако вредност спорног предмета не прелази 50.000 динара и спорови због сметања поседа. Према томе, веће среског суда решавало би спорове о имовинско-правним захтевима ако вредност спорног предмета износи од 50.000 до 100.000 динара, а затим и оне спорове који спадају у искључиву надлежност среског суда (на пример: утврђивање очинства и др.).

Установа судије појединца није позната у нашем судском систему. Закон о судовима дозвољава да у одређеним споровима судија судија појединац, а у кривичном поступку он је већ уведен Законом о кривичном поступку.

На основу резултата који су постигнути увођењем судије појединца у кривичном поступку може се већ данас рећи да појединачно суђење знатно убрзава судски поступак. При томе нису примећени неки посебни проблеми који би долазили услед тога што суди само један судија.

Кад се све ово има у виду треба очекивати да ће се увођењем судије појединца у парничном поступку убрзати судски поступак без штете за права грађана и уз мање трошкове за странке.

3. — Друго питање које се решава овим законским предлогом односи се на припремање главне расправе. У случајевима кад је за суђење надлежно судско веће (чл. 2—10).

Сврха је ових припрема да се претходно реше сва процесна питања односно да се уклоне све процесне сметње за даље вођење парнице и да се одлучи о томе које доказе треба претходно прикупити односно обезбедити. На тај начин судско веће би било у могућности да на једном рочишту реши о тужбеном захтеву.

Према предлогу припремањем расправе руководи претседник већа и он сам доноси одлуке о свим процесним питањима, а поред тога стара се о при-

купљању и сређивању доказног материјала. За доношење ових одлука и за вршење ових припрема учествовање судије поротника било би искључено, јер ово учествовање није ни потребно. Остало би да судије поротници учествују у решавању о самом тужбеном захтеву после извршених припрема, дакле, да учествују у суђењу, што је и њихова основна функција.

Припремање главне расправе од стране претседника већа није нова установа у нашем процесном праву. Наслањајући се на правила бившег југословенског процесног права, наши судови су у пракси признавали право претседнику већа да врши припреме за главну расправу, али, уколико се усвоји овај законски предлог, овлашћења претседника биће знатно већа. Нарочито је потребно истаћи да се овим законом даје претседнику већа право да одбацује тужбу због процесних недостатака, да решава о томе да ли је суд надлежан, да ли веће тече парница или је ствар правоснажно пресуђена као и о другим процесним питањима. Исто тако потребно је истаћи овлашћење претседника већа да одлучује о томе који ће се докази прикупити, да позива сведоке и вештаке, прибавља исправе и др., али о томе који ће се докази извести остављено је да одлучи судско веће. Овим се ствара извесан ризик да веће не прихвати становиште претседника већа о томе који ће се докази извести, али треба рачунати да ће то бити по правилу изузетни случајеви, а да је корист од оваквог решења далеко већа, јер ће судско веће моћи на првом рочишту да има на располагању све доказе на основу којих треба одлучити о праву странака.

На први поглед може се добити утисак да се увођењем припремног рочишта донекле одуговлачи поступак. Међутим, то не би била реална оцена, пошто све оне радње које према предлогу врши претседник већа, морало би да изврши читаво судско веће.

4. Треће питање које решава законски предлог тиче се увођења пресуде због изостанка (чл. 12 и 13).

Пресуда због изостанка је формална пресуда која полази од претпоставке да је тужени не интересујући се за спор и не одазивајући се судском позиву да дође на рочиште уствари признао тужбени захтев. Оваква врста пресуде позната је у скоро свим процесним законодавствима, а била је предвиђена и у бившем југословенском процесном праву.

Судска пракса у послератном периоду, међутим, није прихватила овакву врсту пресуде, и то углавном због тога што се она заснива на извесној претпоставци, а не на утврђеним чињеницама од стране суда. С друге стране се утицало да пресуда због изостанка може довести у појединачним случајевима до врло тешких последица за странке које не познају процесно право. Насупрот овим приговорима треба истаћи да, иако је начело материјалне истине једно од основних начела сваке судске процедуре, у парничном поступку, поред овог начела, постоји и начело диспозитивности странака. Суд није у могућности да присили странку да се брани кад она то неће. Познати су случајеви из праксе да је суд неколико пута позивао странке и узалудно заказивао рочиште, јер тужени, незаинтересован, није хтео да дође да се спори. У таквој ситуацији суд располаже само наводима и доказима тужиоца и уколико спроводи доказни поступак и на основу њега доноси пресуду, то је опет у суштини формална пресуда, јер није заснована на контрадикторном расправљању. Исто тако треба имати у виду да уређено судство не може дозволити да странке својим поступцима могу бескрајно одуговлачити поступак и да се мора учврстити одређена страначка дисциплина.

Одвојено је питање како ублажити строге последице недоласка туженог на припремно рочиште односно на прво рочиште за главну расправу. За-

конски предлог полази од тога да се последице недоласка на рочиште на коме је донесена пресуда на основу изостанка могу ублажити повраћајем у пређашње стање. Због тога су и индифирани услови за овај повраћај у самом законском предлогу. Према овом предлогу суд ће дозволити повраћај у пређашње стање кад оцени да су постојали оправдани разлози због којих тужени није могао да дође на рочиште на коме је донета пресуда због изостанка. Према томе, нису постављена никаква ограничења у погледу разлога које тужени може истаћи, већ је остављено суду да у сваком конкретном случају оцени да ли су ти разлози оправдани. Оваква концепција знатно ублажује последице пресуде због изостанка и дозвољава исправљање грешака, али уз очување потребне дисциплине странака. Треба у вези са овим истаћи да је у већини процесних закона повраћај у пређашње стање везан за далеко строже услове. Тако, на пример, по аустријском процесном праву и бившем југословенском, повраћај у пређашње стање могао се дозволити само ако је недолазак на рочиште био последица и неотклоњивог и непредвиђеног догађаја.

Према предлогу, пресуда због изостанка може се донети само ако је тужени изостао са рочишта на коме се она донела и само на основу навода у тужби. Искључено је, према томе, доношење пресуде на основу изостанка тужиоца или на основу навода који су изнети на рочишту. Ово је врло важно ограничење и инспирисано је идејом да туженом мора бити саопштено зашто се тужи и који се навод и докази износе за основаност тужбеног захтева. Он, према томе, не може бити изненађен неким новим наводима странке или неким новим доказима који му нису саопштени приликом достављања тужбе. Поред ових услова, разуме се, постоје и други услови за доношење пресуде због изостанка, а то су да је тужени уредно позван, да није оспорио тужбени захтев, да чињенице на којима се заснива тужбени захтев нису у супротности са доказима које је тужилац поднео или са чињеницама које су општепознате.

Нарочиту пажњу заслужује услов да се не може донети пресуда због изостанка ако је у питању, примена прописа који се не могу изменити споразумом странака. Овде долазе углавном две групе прописа. У статусним парницама не може се донети пресуда због изостанка због тога што су ту у питању принудни прописи који се не могу мењати споразумом странака. Другу групу чине спорови где је у питању извршење апсолутно ништавих уговора, тј. где су такође у питању прописи који се не могу изменити споразумом странака. Тако, на пример, ако тужилац захтева извршење износ на име награде за вршење закупачких послова или ако се тражи извршење уговора о купопродаји земљишта и зграда који је недозвољен, суд неће донети пресуду због изостанка иако тужени није дошао на прво рочиште. У таквом случају суд може или одбити тужбени захтев или водити даље парницу.

5. — Најзад, четврто питање које решава законски предлог односи се на издавање платних налога (чл. 14—17).

Издавање платних налога је позната форма за убрзавање поступка која живи и у пракси наших судова али решења која предвиђа законски предлог дају нешто шире могућности за издавање оваквих врста одлука него што је то до сада било.

Тако, пре свега, платни налог се може издати на основу сваке исправе за коју суд утврди да је веродостојна, а не само на основу одређених исправа, као што је то било досада. Друга разлика се односи на издавање платног налога по службеној дужности. То значи да суд може издати платни налог и кад нема предлога тужиоца у том правцу, чим утврди да је исправа на основу које се поставља тужбени захтев веродостојна. Трећа разлика према

досадашњој пракси већине судова је у томе што у споровима до 5.000 динара платни налог се може издати и кад није поднесен никакав доказ уз тужбу. Овде се углавном мисли на ситна дуговања као што су претплате за радио, електрику и водовод и за друга ситна потраживања.

Предност издавања платног налога за убрзавање судског поступка је очигледна. Овим институтом омогућава се да суд донесе једну одлуку без расправљања, на основу доказа или навода самог тужиоца, а с друге стране овим се не крше права грађана нити се умањују судске гаранције, јер тужени може увек приговором тражити да се спроведе контрадикторна расправа. Примера ради износимо да се код привредних судова више од 50% предмета решава на основу платног налога. Треба очекивати да ће и код редовних судова ова установа убрзати судски поступак, а нарочито у предметима безначајне вредности, о чему донекле сведочи искуство судова у НР Словенији, које се са овим институтом више служило него судови у осталим народним републикама.

6. — Законски предлог садржи и прелазне и завршне одредбе које су нужне ради усклађивања садашњег стања са стањем које ће настати после доношења овог закона.

ИЗВЕШТАЈ

ОДБОРА ЗА ОРГАНИЗАЦИЈУ ВЛАСТИ И УПРАВУ О ПРЕДЛОГУ ЗАКОНА О УБРЗАЊУ ПАРНИЧНОГ ПОСТУПКА ПРЕД РЕДОВНИМ СУДОВИМА

САВЕЗНА НАРОДНА СКУПШТИНА
САВЕЗНО ВЕЋЕ

Одбор за организацију власти
и управу

Бр. СНС (А) 25

14 априла 1955 год.

Београд

САВЕЗНОМ ВЕЋУ
САВЕЗНЕ НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ

Београд

Одбор за организацију власти и управу Савезног већа Савезне народне скупштине, на седницама одржаним 7 и 8 априла 1955 године, претресао је Предлог закона о убрзању парничног поступка пред редовним судовима. Овај предлог примљен је од стране Савезног извршног већа.

Одбор за организацију власти и управу подноси следећи

Извештај

I.

Одбор се у целини сагласио са становиштем, да треба донети закон, који би решио нека питања из парничне процедуре.

Ово становиште базира на утврђеној чињеници да у редовним судовима постоји огроман број заостака, да се тај број сваке године увелико повећава и да постоји највећи прилив у парничним стварима. Разлог за овакво повећање броја нерешених предмета налази се углавном у проширењу опште судске надлежности, као и у неким неодговарајућим процедуралним прописима, који отежавају боље решавање пре свега ситних спорова. Статистички подаци показују, да се преко 60% спорова односи на опроре о ситним имовинским захтевима испод 5.000 динара и више од једне трећине чак испод 1.000 динара.

Упркос прековременом раду у судовима није се успело поправити то стање ни повећањем броја судија ни већом експедитивношћу рада.

Тако стање у судовима не може се даље допунити, јер осетно смањује ефикасност судске заштите

грађана, који морају често и више од године дана да чекају како би се расправили њихови предмети.

Одбор је нашао правилним и нужним да се овај закон, који је привременог карактера донесе одмах, иако је у припреми већ Закон о парничном поступку, који ће дефинитивно да регулише сва питања парничног поступка.

При претресању Предлога закона о убрзању парничног поступка Одбор се руководио гледиштем, да треба упростити и убрзати поступак пре свега у ситним имовинско-правним предметима те тако постићи већу ефикасност судске заштите, али истовремено у што већој могућој мери чувати судске гаранције и демократска права грађана.

Прихватајући ово начелно гледиште Одбор је разматрао пре свега ова питања:

1) питање целисходности увођења установе судије појединца у парнични поступак;

2) питање оправданости увођења пресуде због изостанака;

3) питање проширења права председника већа код припремања главне расправе, и

4) питање проширења могућности за давање платних налога.

Што се тиче питања увођења установе судије појединца Одбор сматра, да ће се тиме повећати брзина судовања, смањити трошкови, а истовремено убрзати квалитет судовања, ако се усвоје ставови у предлогу и изменама које предлаже Одбор.

У Одбору је такође сагласно усвојен предлог за увођење пресуде због изостанка, јер се сматрало, да су услови под којима се може изрицати пресуда довољна гаранција која ће у довољној мери отклонити могућност злоупотребе овог института.

У вези питања проширења права председника већа код припремања главне расправе било је највише дискусије у Одбору. Одбор се слаже са принципелним становиштем предлога, али је прецизирао и допунио неке поставке, што се види из измена које предлаже Одбор на члан 3, 4, 6, 8 и 10.

Одбор се сложио и са ставом предлога, да треба проширити могућност за давање платних налога. Сагласно је усвојен чак и предлог измене члана 15, којим се ове могућности још проширују. Одбор је сматрао, да би тиме у великој мери повећали ефикасност рада судова, а да не би тиме ништа оштетили туженога, који може још увек заштити своја права на главној расправи.

Одбор је допунио и изменио и неке друге формулације предложеног закона што се види из II поглавља извештаја, који следи.

II

Члан 1. У првом ставу, трећи ред, бришу се речи „све“.

Члан 2. Додаје се нови став 3. који гласи: „Судија појединац среског суда има сва овлашћења председника већа, изузев овлашћења за заказивање припремног рочишта.“

Члан 3. У првом ставу, десети ред, иза речи „овлашћење“ ставити тачку и остатак става брисати. Додаје се нови други став, који гласи:

„Ако тужилац коме је тужба враћена ради исправке или допуне, не поступи по тражењу суда, или ако не буду откловљени недостаци који се тичу способности тужиоца или туженога да буду странке у парници, заступништва пословно неспособне странке или овлашћења заступника да покрене парницу, кад је такво овлашћење потребно, председник већа одбацује тужбу.“

Досадашњи став други постаје став трећи.

Члан 4. Први став мења се и гласи: „Пошто испита тужбу, председник већа заказује припремно рочиште, а може одмах одредити рочиште за главну расправу, ако с обзиром на наводе у тужби и с обзиром на природу спора сматра да не треба одржати припремно рочиште.“

Члан 6. У првом ставу, осми ред, иза речи „писмена“ додати „о привременим мерама за обезбеђење, о уредности пуномоћства, о постављању привременог заступника пословно неспособној странци чије је боравиште непознато, о ослобођењу странке од плаћања трошкова поступка као и о свим питањима која се тичу управљања поступком“ а остатак реченице брисати.

Члан 8 став други мења се и гласи: „Председник већа неће донети ову пресуду ако треба применити прописе који се морају применити без обзира на споразум странака.“

Став трећи се брише.

Члан 9. У трећем ставу, други ред, иза речи „сведоци“ ставља се запета.

Члан 10. Други став мења се и гласи: „Ако на припремно рочиште не дође тужилац, или ако не дође тужени а нису испуњени услови за изрицање пресуде због изостанка, председник већа не узети изјаву од присутне странке о наводима тужбе и о другим приговорима. С обзиром на природу и важност изнесених приговора и навода председник већа одлучиће да ли је потребно одлагање припремног рочишта.“

Члан 12. У другом ставу, трећи ред, уместо „које суд мора“ ставити „који се морају“. Четврти став, у шестом реду, уместо речи „или“ ставити „и“.

Члан 15. У првом ставу, други ред, уместо „5.000“ ставити „10.000“.

Члан 16. Додају се ставови 4 и 5 који гласе: „Кад суд одбије предлог за издавање платног налога наставиће редован поступак по тужби.“

Против решења којим се одбија предлог за издавање платног налога није дозвољена жалба.“

Члан 20 брише се.

Члан 21 постаје члан 20 и остаје непромењен.

III

Подносећи овај извештај Одбор за организацију власти и управу предлаже Савезном већу да га усвоји.

За известиоца Одбор је одредио народног посланика Влада Кривица.

Секретар

Др Иво Сунарић, с. р.

Председник

Владимир Симаћ, с. р.

Чланови:

Мухидин Бегвић, с. р., Никола Цвијетић, с. р., Ајтун Бибер, с. р., Пашко Ромац, с. р., Рато Дуговић, с. р., Нико Шилић, с. р., Драгутин Самић, с. р., Стјепан Ивић, с. р., Франц Перовић, с. р., Владо Кривиц, с. р., Анте Роје, с. р., Драгомир Николић, с. р., Риста Ајтунувић, с. р., Душан Мугоша, с. р., Наум Наумовић, с. р., Елисе Поповић, с. р., Немања Марковић, с. р., Војо Биљановић, с. р., Милија Радовановић, с. р. и Душан Богданов, с. р.

ИЗВЕШТАЈ

ЗАКОНОДАВНОГ ОДБОРА О ПРЕДЛОГУ ЗАКОНА О УБРЗАЊУ ПАРНИЧНОГ ПОСТУПКА ПРЕД РЕДОВНИМ СУДОВИМА

САВЕЗНА НАРОДНА СКУПШТИНА

САВЕЗНО ВЕЋЕ

Законодавни одбор

Бр. СНС (А) 26

9 априла 1955 године

Београд

САВЕЗНОМ ВЕЋУ САВЕЗНЕ НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ

Београд

Законодавни одбор Савезног већа Савезне народне скупштине, на својој седници од 7 априла 1955 године, претресао је Предлог закона о убрзању

парничног поступка пред редовним судовима, достављен му од Одбора за организацију власти и управу.

Сатласно ставу 2 члана 138 Пословника Савезног већа Савезне народне скупштине, Законодавни одбор подноси Савезном већу овај извештај.

Законодавни одбор у законском предлогу извршио је неколико мањих стилских измена као и допуну у члану 16 која се састоји у томе што су додати ставови 4 и 5, који гласе:

„Кад суд одбије предлог за издавање платног налога наставиће редован поступак по тужби.

Против решења којим се одбија предлог за издавање платног налога није дозвољена жалба.“

Све ове измене прихватио је Одбор за организацију власти и управу.

Подносећи овај извештај, Законодавни одбор предлаже Савезном већу да га усвоји.

За известиоца је одређен народни посланик Иван Шифтар.

Секретар

Претседник

Др Јерко Радмиловић, с. р. Др Макс Шнудерл, с. р.

Чланови:

Нинко Петровић, с. р., Богомир Брајковић, с. р., Живан Димитријевић, с. р., Мито Димитријевић, с. р., Гојко Гарчевић, с. р., Драго Гиздић, с. р., Иван Крефт, с. р., др Хинко Кризман, с. р., Радос Лепенач, с. р., Зехра Муновић, с. р., Томо Никшић, с. р., Петар Релић, с. р., др Заим Шарац, с. р., Иван Шифтар, с. р.

ФЕДЕРАТИВНА НАРОДНА РЕПУБЛИКА ЈУГОСЛАВИЈА

САВЕЗНА НАРОДНА СКУПШТИНА
САВЕЗНО ИЗВРШНО ВЕЋЕ

Б. бр. 1526

16 априла 1955 године

Београд

ПРЕТСЕДНИКУ
САВЕЗНЕ НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ

Београд

У прилогу Вам достављам Предлог закона о државним празницима, који је прихваћен на седници Координационог одбора од 14 априла о. г. и молим да се донесе по хитном поступку, с обзиром да се жели његова примена већ од претстојећег народног празника Првог маја.

Истовремено Вас обавештавам да се за повереника Савезног извршног већа по овом законском предлогу одређује Милорад Вучковић, државни саветник у Секретаријату за законодавство и организацију Савезног извршног већа.

Смрт фашизму — Слобода народу!

Потпретседник

Савезног извршног већа

Едвард Кардељ, с. р.

САВЕЗНА НАРОДНА СКУПШТИНА

Претседник

Бр. СНС (А) 30

19 априла 1955 године

Београд

ПРЕТСЕДНИКУ САВЕЗНОГ ВЕЋА
САВЕЗНЕ НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ

Београд

Друже Претседниче,

Достављам Вам у прилогу Предлог закона о државним празницима који ми је Савезно извршно веће упутило актом Б. бр. 1526 од 16. IV. 1955 г.

Савезно извршно веће тражило је да се овај закон донесе по хитном поступку, с обзиром да жели да се исти закон примењује већ од претстојећег народног празника Првог маја.

Молим Вас да овај законски предлог унесете у предлог дневног реда за наредну седницу свог Дома и даље поступите по члану 152 Пословника Савезног већа.

За свог повереника приликом претресања овог законског предлога Савезно извршно веће је одредило Милорада Вучковића, државног саветника у Секретаријату за законодавство и организацију Савезног извршног већа.

С. Ф. — С. Н!

Претседник

Моша Пијаде, с. р.

ПРЕДЛОГ

ЗАКОНА О ДРЖАВНИМ ПРАЗНИЦИМА

Члан 1

Државни празници у Федеративној Народној Републици Југославији јесу: Нова година, Народни празник Први мај и Двадесет девети новембар.

Члан 2

Нова година слави се 1 и 2 јануара, Први мај 1 и 2 маја, а Двадесет девети новембар 29 и 30 новембра.

Ако један од ових дана пада у недељу, недеља се не рачуна у државни празник, већ се као празник рачуна и први наредни радни дан после та два дана.

Члан 3

У дане државних празника не раде државна надлештва, установе, привредне и друштвене организације.

Посебним прописима Савезног извршног већа одређује се који су државни органи, установе и привредне организације дужни и у ком обиму вршити своју делатност и у дане државних празника.

Члан 4

Државни празници народне републике установљавају се законом народне републике.

Члан 5

Даном ступања на снагу овог закона престају важити Уредба о проглашењу Првог маја државним празником („Службени лист ФНРЈ“, бр. 25/45), Закон о потврди Одлуке Претседништва Антифашистичког већа народног ослобођења Југославије о проглашењу Двадесет деветог новембра државним празником („Службени лист ФНРЈ“, бр. 89/46) и Указ о дводневном прослављању народног празника 1 маја и државног празника 29 новембра („Службени лист ФНРЈ“, бр. 27/49).

Члан 6

Овај закон ступа на снагу даном објављивања у „Службеном листу ФНРЈ“.

О Б Р А З Л О Ж Е Њ Е

ПРЕДЛОГА ЗАКОНА О ДРЖАВНИМ ПРАЗНИЦИМА

Питање празника у Федеративној Народној Републици Југославији сада је регулисано у више савезних прописа. Први мај проглашен је за државни празник Уредбом о проглашењу Првог маја

државним празником („Службени лист ФНРЈ“, бр. 25/45). Двадесетдевети новембар проглашен је за савезни државни празник Одлуком Претседништва АВНОЈ-а од 28 новембар 1944 године бр. 70, потврђеном Законом о потврди те одлуке („Службени лист ФНРЈ“, бр. 49/46), а чланом 1 Уредбе о плаћању радника на дане државних празника („Службени лист ФНРЈ“, бр. 41/47) признат је као општи државни празник и 1 јануар. Указом о дводневном прослављању народног празника 1 маја и државног празника 29 новембра одређено је да се оба ова празника славе по два дана. Поред различитих назива појединих државних празника у овим прописима, они не решавају у потпуности сва питања у вези с празницима. Због тога се указује потреба да се донесе закон којим ће се питање државних празника регулисати у целини.

Предлог закона задржава као државне празнике Нову годину, народни празник Први мај и Двадесетдевети новембар, одређујући да се сва ова три празника славе по два дана. Према томе, новина је у томе да ће се и Нова година славити два дана док се по досадашњим прописима славила само један дан. Предлогом закона се уједно прописује да ако један од дана проглашених за празнике пада у недељу, недеља се не рачуна у празник, већ се као празник сматра први наредни дан по истеку поменутог два дана. Притом се ишло за тим да се у дане државних празника радницима и службеницима обезбеде за одмор два радна дана. Питање права радника на плату на дане државних празника регулисала се посебним прописима.

Предлог закона уједно предвиђа могућност за народне републике, да оне својим законом установљавају празнике народне републике, о чему су републике већ донеле своје прописе

Законом који се предлаже укидају се сви ранији прописи о државним празницима. Тиме се међутим не дира у Закон о проглашењу Петнаестог маја за народни празник. Овај народни празник није обухваћен предлогом закона јер се он не сматра државним празником, кад се не ради.

ФЕДЕРАТИВНА НАРОДНА РЕПУБЛИКА ЈУГОСЛАВИЈА
САВЕЗНА НАРОДНА СКУПШТИНА
САВЕЗНО ИЗВРШНО ВЕЋЕ

Б. бр. 1525

16 априла 1955 године

Београд

ПРЕТСЕДНИКУ САВЕЗНЕ НАРОДНЕ
СКУПШТИНЕ

Београд

У прилогу Вам достављам Предлог закона о допуни Основног закона о браку, који је прихваћен на седници Координационог одбора од 14 априла о. г. и молим да се донесе по хитном поступку, с обзиром на потребу конвалитације бракова на које се односи овај закон.

Истовремено Вас обавештавам да се за повереника Савезног извршног већа по овом законском предлогу одређује др Федор Вазала, државни саветник у Секретаријату за законодавство и организацију Савезног извршног већа.

Смрт фашизму — Слобода народу!

Потпретседник
Савезног извршног већа
Едвард Кардељ, с. р.

САВЕЗНА НАРОДНА СКУПШТИНА

Претседник

Бр. СНС(А)31

19. IV. 1955 год.

Београд

ПРЕТСЕДНИКУ САВЕЗНОГ ВЕЋА САВЕЗНЕ
НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ

Београд

Друже Претседниче,

Достављам Вам у прилогу Предлог закона о допуни Основног закона о браку који ми је Савезно извршно веће упутило актом Б. бр. 1525 од 16. IV. о. г. Савезно извршно веће тражило је да се овај закон донесе по хитном поступку, с обзиром на потребу конвалитације бракова на које се тај закон односи.

Молим Вас да овај законски предлог унесете у предлог дневног реда за наредну седницу свог Дома и даље поступите по члану 152 Пословника Савезног већа.

За свог повереника приликом претресања овог законског предлога Савезно извршно веће је одредило др Федора Вазалу, државног саветника у Секретаријату за законодавство и организацију Савезног извршног већа.

С. Ф. — С. Н!

Претседник
Моша Пијаде, с. р.

ПРЕДЛОГ
ЗАКОНА О ДОПУНИ ОСНОВНОГ ЗАКОНА О
БРАКУ

Члан 1

После члана 91 Основног закона о браку додају се нови чланови 91а и 91б који гласе:

„Члан 91а.

Бракови закључени после 9 маја 1946 године па до ступања на снагу одредбе овога члана, склопљени уз суделовање матичара или другог службеника народног одбора, односно члана кога народни одбор за то одређује, признаје се пуноважним, ако су испуњени услови за пуноважност тих бракова по Основном закону о браку.

Бракови из претходног става сматрају се пуноважним од дана њиховог закључења.

Члан 91б

Матичар или други службеник народног одбора који је уместо претседника народног одбора односно члана кога народни одбор за то одређује, суделовао при склапању брака казниће се за кривично дело затвором до шест месеци.“

Члан 2

Овај закон ступа на снагу осмог дана по његовом објављивању у „Службеном листу ФНРЈ“.

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ

После ступања на снагу Основног закона о браку, брак је у знатном броју случајева склапан у присуству матичара или неког другог службеника народног одбора, а без суделовања претседника народног одбора односно члана кога народни одбор за то одреди.

По прописима чл. 15, 27 и 38 ст. 1 Основног закона о браку такви бракови се сматрају непустијим, што између осталог значи да се деца рођена у таквим заједницама сматрају ванбрачним.

Како неважност брака у оваквим случајевима није последица непоштовања прописа од стране са-

мих брачних другова, нето је проузрокована пропу-
стом државног органа, потребно је посебним законом
такве бракове конвалидирати, тј. накнадно их про-
гласити ваљаним, рачунајући од дана њиховог за-
кључења.

Предлог предлаже конвалидацију само оних
бракова који буду на предњи начин закључени до
озакоњења предлога. Према томе, бракови који по-
сле ступања на снагу овог закона буду закључени
без суделовања председника народног одбора одно-
сно члана кога народни одбор за то одреди, сматраће
се и убудуће непостојећим. Овакви случајеви ква-
лификовани су као кривично дело за које је предви-
ђена казна до шест месеци затвора.

ПРЕДЛОГ

ЗАКОНА О РАТИФИКАЦИЈИ СПОРАЗУМА О УСТАНОВЉЕЊУ БАЛКАНСКЕ САВЕТОДАВНЕ СКУПШТИНЕ

ФЕДЕРАТИВНА НАРОДНА РЕПУБЛИКА ЈУГОСЛАВИЈА
САВЕЗНА НАРОДНА СКУПШТИНА
САВЕЗНО ИЗВРШНО ВЕЋЕ

Б. бр. 1530
16 априла 1955 године
Београд

ПРЕТСЕДНИКУ САВЕЗНЕ НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ

Београд

У прилогу Вам достављам Предлог закона о
ратификацији Споразума о установљењу Балкан-
ске саветодавне скупштине, који је прихваћен на
седници Координационог одбора од 14 априла о. г.,
и молим да се донесе по хитном поступку, с обзи-
ром да се жели да се што пре успостави и овај
нови инструмент сарадње између три савезничке
земље.

Истовремено Вас обавештавам да се за пове-
реника Савезног извршног већа по овом законском

предлогу одређује Љуба Радовановић, амбасадор у
Државном секретаријату за иностране послове.

Смрт фашизму — Слобода народу!

Потпретседник
Савезног извршног већа
Едвард Кардељ, с. р.

САВЕЗНА НАРОДНА СКУПШТИНА

Претседник

Бр. СНС(А)32

19 априла 1955 године

Београд

ПРЕТСЕДНИКУ САВЕЗНОГ ВЕЋА САВЕЗНЕ НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ

Београд

Друже Претседниче,

Достављам Вам у прилогу Предлог закона о ра-
тификацији Споразума о установљењу Балканске
саветодавне скупштине, који ми је упутило Саве-
зно извршно веће актом Б. бр. 1530 од 16. IV. о. г.

Савезно извршно веће тражило је да се овај
закон донесе по хитном поступку, с обзиром на
жељу да се што пре успостави и овај нови инстру-
мент сарадње између три савезничке земље.

Молим вас да овај законски предлог унесете у
предлог дневног реда за наредну седницу свог Дома
и даље поступите по члану 152 Пословника Саве-
зног већа.

За свог повереника приликом претресања овог
законског предлога Савезно извршно веће је од-
редило Љубу Радовановића, амбасадора у Држав-
ном секретаријату за иностране послове.

С. Ф. — С. Н!

Претседник
Моша Пијаде, с. р.

ПРЕДЛОГ ЗАКОНА

О РАТИФИКАЦИЈИ СПОРАЗУМА О УСТАНОВЉЕЊУ БАЛКАНСКЕ САВЕТОДАВНЕ СКУПШТИНЕ

Члан 1

Ратификује се Споразум о установљењу Балканске саветодавне скупштине, закључен из-
међу Федеративне Народне Републике Југославије, Краљевине Грчке и Републике Турске, који је
потписан 2 марта 1955 године у Анкари, а који у оригиналу на француском и у преводу на српско-
хрватском језику гласи:

ACCORD

RELATIF A LA CONSTITUTION DE L'ASSEM- BLEE CONSULTATIVE BALKANIQUE

Les Parties Contractantes

Décidées de rendre toujours plus étroites et plus
fructueuses les relations qui existent déjà si heureuse-
ment entre elles au service de la paix et de la sécu-
rité dans leur région commune, de la prospérité et de
la pleine indépendance de leurs peuples, en confor-
mité avec les principes de la Charte des Nations
Unies;

Animées du désir de développer de façon encore
plus active leur coopération fondée sur le Traité
d'Amitié et de Collaboration, signé à Ankara le 28
Février 1953, et sur le Traité d'Alliance, de Coopéra-
tion et d'Assistance mutuelle, signé à Bled le 9 Août
1954;

Ayant adopté les principes généraux relatifs à la
constitution de l'Assemblée Consultative, proposés par
les trois Ministres des Affaires Etrangères à la Confé-
rence de Bled le 9 Août 1954;

Ont décidé de constituer une Assemblée Consulta-
tive Balkanique et à cette fin sont convenues de ce
qui suit:

СПОРАЗУМ

О УСТАНОВЉЕЊУ БАЛКАНСКЕ САВЕТОДАВНЕ СКУПШТИНЕ

Стране уговорнице

решене да учине све тешњим и плоднијим односе
који већ тако срећно постоје међу њима у служби
мира и безбедности у њиховом заједничком подручју,
напретка и пуне независности њихових народа, сход-
но начелима Повеље Уједињених нација,

у жељи да још активније развију своју сарадњу
засновану на Уговору о пријатељству и сарадњи,
потписаном у Анкари 28 фебруара 1953 године и на
Уговору о савезу, сарадњи и узајамној помоћи, пот-
писаном на Бледу 9 августа 1954 године,

усвојивши општа начела о установљењу Савето-
давне скупштине која су предложили три Министра
иностранних послова на Бледској конференцији 9
августа 1954 године,

одлучиле су да установе Балканску саветодавну
скупштину и у том циљу споразумеле су се о сле-
дећем:

Article I

L'Assemblée Consultative est un organe commun des Parties Contractantes.

Article II

L'Assemblée a pour attribution d'examiner tous les moyens pouvant favoriser le développement de la collaboration entre les Pays signataires en vue d'assurer la paix, de sauvegarder les intérêts communs et de réaliser le bien-être des peuples des Puissances Contractantes dans tous les domaines de leurs relations mutuelles.

Elle soumettra aux Gouvernements des Parties Contractantes, par la voie du Conseil Permanent du Traité de Bled, des recommandations et des propositions en vue d'atteindre les buts susvisés.

Elle peut aussi émettre des avis et formuler des suggestions au sujet de questions de portée plus général.

Article III

Le Conseil Permanent peut également soumettre à l'examen de l'Assemblée Consultative les questions au sujet desquelles il jugerait utile de demander son avis.

Article IV

Les fonctions de l'Assemblée sont consultatives.

Toute proposition, recommandation ou résolution de l'Assemblée devra avoir recueilli la majorité des voix des membres présents à la séance de chaque groupe national.

Article V

L'Assemblée peut établir des rapports avec des institutions similaires.

Article VI

L'Assemblée Consultative est formée de membres, désignés par chacune des Assemblées Nationales des Parties Contractantes parmi leurs membres respectifs, à raison de 20 par Assemblée Nationale.

Les Assemblées Nationales peuvent, en même temps, désigner des suppléants.

Le mandat d'un membre de l'Assemblée Consultative cesse si le mandat de celui-ci dans son Assemblée Nationale prend fin. Son remplaçant sera désigné conformément à l'alinéa 1^{er} du présent article.

Article VII

Les membres du Conseil Permanent peuvent prendre part aux travaux de l'Assemblée Consultative et y prendre la parole sans participer au vote.

Article VIII

Les membres de l'Assemblée jouissent sur les territoires des Parties Contractantes des immunités et privilèges nécessaires à l'exercice de leurs fonctions.

Un accord sera conclu entre les Parties Contractantes au sujet desdites immunités qui pourront être étendues à d'autres personnes, spécifiquement désignées dans le statut prévu à l'article X du présent Accord.

Article IX

Le mandat de l'Assemblée est limité à des périodes de deux ans au bout desquelles est procédé à de nouvelles désignations conformément à l'article VI ci-dessus. Les membres sont rééligibles.

L'Assemblée se réunit en session ordinaire une fois par an, dans les capitales ou autres villes des Parties Contractantes à tour de rôle.

La Présidence de l'Assemblée convoque celle-ci, en cas de besoin, en session extraordinaire.

Article X

Après l'entrée en vigueur du présent Accord les Gouvernements des Parties Contractantes désigneront

Члан I

Саветодавна скупштина је заједнички орган Страна уговорница.

Члан II

Скупштина има задатак да проучава сва средства која би могла да потпомогну развој сарадње међу земљама потписницама у циљу обезбеђења мира, заштите заједничких интереса и остварења благостања народа Сила уговорница у свима областима њихових међусобних односа.

Она ће подносити Владама Страна уговорница, преко Сталног савета Вледског уговора, препоруке и предлоге за постизање горе поменутих циљева.

Она такође може изражавати мишљење и давати сугестије о питањима од општијег значаја.

Члан III

Стални савет може такође подносити на проучавање Саветодавној скупштини питања за која буде сматрао за потребно да тражи њено мишљење.

Члан IV

Функције Скупштине су саветодавне.

Сваки предлог, препорука или резолуција Скупштине треба да добије већину гласова чланова сваке националне групе присутних на седници.

Члан V

Скупштина може успоставити везе са сличним установама.

Члан VI

Саветодавна скупштина састављена је од чланова које одреди Народна скупштина сваке Стране уговорнице међу својим члановима, по 20 из сваке Народне скупштине.

Народне скупштине могу, у исто време, одредити заменике.

Мандат члана Саветодавне скупштине престаје ако престане његов мандат у његовој Народној скупштини. Његов заменик биће одређен сходно ставу I овог члана.

Члан VII

Чланови Сталног савета могу учествовати у раду Саветодавне скупштине и узимати у њој реч без учествовања у гласању.

Члан VIII

Чланови Скупштине уживају на територијама Страна уговорница имунитете и привилегије потребне за вршење њихових дужности.

Стране уговорнице закључиће споразум о поменим имунитетима који се може проширити и на друга лица, посебно назначена у Статуту предвиђеном у члану 10 овог Споразума.

Члан IX

Мандат Скупштине ограничен је на две године, после чега се приступа новим именовањима, сходно горњем члану 6. Чланови могу бити поново бирани.

Скупштина се састаје у редовно заседање једном годишње у главним или другим градовима Страна уговорница наизменично.

Претседништво Скупштине, у случају потребе, сазива Скупштину у ванредно заседање.

Члан X

По ступању на снагу овога Споразума Владе Страна уговорница одмах ће споразумно именовати

immédiatement, d'un commun accord, une Commission tripartite pour l'élaboration au plus tard dans un mois du Statut de l'Assemblée Consultative, lequel sera soumis à leur approbation.

Ledit Statut prescrira les règles d'organisation et de procédure, ainsi que celles afférentes à la répartition des frais.

La première session de l'Assemblée Consultative sera convoquée le plus tôt possible après l'approbation dudit Statut.

L'Assemblée Consultative établira elle-même les règlements de procédure dans les limites du présent Accord et du Statut sus-mentionné.

Article XI

Le Conseil Permanent peut, par décision prise à l'unanimité, après consultation de l'Assemblée Consultative ou sur sa proposition apporter des modifications ou amendements au présent Accord.

Les susdits amendements ou modifications entrent en vigueur après l'approbation par chaque Partie Contractante, conformément à ses règles constitutionnelles, le jour de la dernière approbation.

La notification de chaque approbation sera faite par voie diplomatique aux autres Parties Contractantes, le plus tôt possible.

Article XII

Tout Etat, qui, conformément à l'article IX du Traité d'Ankara et de l'article XII du Traité de Bled, aura adhéré à ces Traités, deviendra de ce fait membre de l'Assemblée Consultative et déposera à cet effet les instruments d'adhésion au présent Accord.

Article XIII

Le présent Accord demeurera en vigueur autant que les Traités d'Ankara et de Bled.

Article XIV

Le présent Accord sera ratifié par chaque Partie Contractante conformément aux règles constitutionnelles de chacune d'Elles et entrera en vigueur à la date du dépôt du dernier instrument de ratification.

Les instruments de ratifications seront déposés auprès du Ministère des Affaires Etrangères de Grèce.

Le présent Accord est rédigé en trois exemplaires originaux en langue française, dont un a été remis à chacune des Parties Contractantes.

Fait à Ankara, le Deux Mars mil neuf cent cinquante cinq.

Koča Popović, m. p.

S. Stéphanopoulos, m. p.

Prof. F. Köprülü, m. p.

Члан 2

Овај закон ступа на снагу осмог дана по објављивању у „Службеном листу ФНРЈ“.

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ

Идеја о установљењу Балканске саветодавне скупштине настала је још приликом посете Претседника Тита Атини у јуну 1954 године, када је постигнута сагласност о оснивању такве скупштине. На Вледском састанку Савета министара иностраних послова трију влада у августу 1954 године утврђена су основна начела за оснивање Балканске саветодавне скупштине. Најзад, овај Споразум је закључен и потписан на састанку Сталног савета Вледског уговора, одржаног од 28 фебруара до 2 марта 1955 године у Анкари.

Овим споразумом су стране уговорнице одлучиле да установе Балканску саветодавну скупштину као заједнички орган страна уговорница са задатком да „проучава сва средства која би могла да потпомогну развој сарадње међу земљама потписницама у циљу

Тројну комисију за израду, најдаље у року од месец дана, Статута Саветодавне скупштине, који ће им бити поднет на одобрење.

Поменути Статут прописаше правила организације и процедуре као и правила која се односе на расподелу трошкова.

Прво заседање Саветодавне скупштине биће сазвано што је могуће пре по одобрењу поменутог Статута.

Саветодавна скупштина сама ће утврдити пословник у границама овог Споразума и поменутог Статута

Члан XI

Стални савет може, једногласно донетом одлуком по саслушању Саветодавне скупштине или на њен предлог, унети измене или допуне у овај Споразум.

Горе поменуте допуне или измене ступају на снагу јашто их одобри свака од Страна уговорница, сходно њиховим уставним прописима, на дан последњег одобрења.

Обавештење о оваком одобрењу даће се дипломатским путем сталним странама уговорницама што је могуће пре.

Члан XII

Свака држава која, сходно члану 9 Анкарског уговора и члану 12 Вледског уговора, буде приступила тим Уговорима, постаје тиме члан Саветодавне скупштине и депоноваће у ту сврху инструменте о приступању овоме Споразуму.

Члан XIII

Овај Споразум остаће на снази колико и Анкарски и Вледски уговор.

Члан XIV

Овај Споразум биће ратификован од сваке Стране уговорнице сходно уставним прописима сваке од њих и ступиће на снагу на дан депоновања последњег ратификационог инструмента.

Ратификациони инструменти депоноваће се код Министарства иностраних послова Грчке.

Овај споразум сачињен је у три оригинална примерка на француском језику, од којих је по један предат овакој Страни уговорници.

Сачињено у Анкари другог марта хиљаду девет стотина педесет пете.

Коча Поповић, с. р.

Стефанос Стефанопулос, с. р.

проф. Фуад Кеprили, с. р.

Саветодавне скупштине и користећи се њеним мишљењима.

Споразум утврђује основне принципе организације и функционисања Саветодавне скупштине, који ће бити основа за израду Статута Саветодавне скупштине од стране Тројне комисије, чије је именовање предвиђено споразумом и која ће у року од месец дана по именовању израдити статут и поднети га на одобрење владама страна уговорница. Саветодавна скупштина је састављена од по 20 чланова из сваке народне скупштине, и њих одређује народна скупштина сваке стране уговорнице из реда својих чланова, с тим, што Народне скупштине могу одредити и заменике. Трајање мандата Саветодавне скупштине утврђено је на две године, а Скупштина се састаје редовно једанпут годишње и то у главним или у другим градовима страна уговорница наизменично. Скупштина се може састајати и у ванредна заседања која сазива Претседништво Скупштине. Скупштина ће израдити и свој пословник у оквиру овог споразума и поменутог Статута.

Као и Анкарски и Бледски уговор, тако је и овај споразум отворен за приступање и другим државама, и то тако што те државе, приступајући

Анкарском и Бледском уговору, постају и чланови Саветодавне скупштине с тим да депонују инструменте о приступању овом споразуму. Споразум ће ратификовати свака страна уговорница према својим уставним прописима, а он ће ступити на снагу по депоновању последњег ратификационог инструмента код Министарства иностраних послова Краљевине Грчке и важиће колико и Анкарски и Бледски уговор.

Овим споразумом проширује се основа за сарадњу између три савезничке земље, јер се њиме успоставља нови инструмент сарадње. Остварујући сарадњу између највиших представничких тела Страна уговорница, Саветодавна скупштина имаће особито значајну улогу у даљем развоју њихових међусобних односа. Исто тако, с обзиром да је предвиђено да ће се Саветодавна скупштина бавити и питањима општег значаја и да ће моћи сарађивати са другим сличним установама, она ће одиграти значајну улогу и у правцу обезбеђења мира у свету опште.

С обзиром да је овај споразум политичке природе, то је за његову ратификацију, по чл. 15, ст. 1, тач. 8, Уставног закона, надлежна Савезна народна скупштина.

VEĆE PROIZVOĐAČA

24-ta SEDNICA

ODRŽANA 23 APRILA 1955 GOD.

SADRŽAJ:

Pre dnevnog reda:

Saopštenja.

Dnevni red:

- 1) Pretres Predloga zakona o prometu zemljišta i zgrada.
- 2) Pretres Predloga zakona o porezu na nasleđa i porezu na poklone.
- 3) Pretres Predloga odluke o izmeni Saveznog društvenog plana za 1955 godinu.
- 4) Pretres Predloga osnovnog zakona o opštinskom prirezu i mesnom samodoprinosu.
- 5) Pretres Predloga zakona o obrađivanju napuštenog zemljišta.
- 6) Pretres izveštaja Mandatno-imunitetskog odbora povodom pretstavke Milana Mičkovića, narodnog poslanika.
- 7) Pretres Statuta Savezne građevinske komore i pravila udruženja privrednih preduzeća.
- 8) Pretres tromesečnog izveštaja Odbora za pretstavke i žalbe.
- 9) Pretres Predloga za potvrdu Obaveznog tumačenja čl. 22, st. 1, Zakona o inspekciji rada i čl. 23, st. 4, Osnovnog zakona o sanitarnoj inspekciji.

Covornici: Ivan Božičević, Antun Štrum (3 puta), Branislav Mladenović, Bogdan Pečanac, Ištvan Vig (4 puta), Edo Zorko, Franja Mihal (2 puta), Antun Kuri (2 puta), Nikola Bosanac, Borko Temelkovski, Radivoj Kesić (3 puta), Andrija Šubat (3 puta), Đuro Čorković, ing. Vojin Popović, Milan Bosnić, Ivan Lončar, Dimče Jovanovski, Janez Hribar.

PRETSEDAVAO:

PRETSEDNIK

IVAN BOŽIČEVIĆ

ZAPISNIČAR:

ANTON ŠTURM

Početak u 9,15 časova

Pretsednik Ivan Božičević (Izborni srez Zagreb III, NR Hrvatska): Otvaram 24-tu sjednicu Vijeća proizvođača Savezne narodne skupštine.

Zapisnik današnje sjednice vodiće zapisničar Anton Šurm. Molim zapisničara da pročita zapisnik 23-će sjednice Vijeća proizvođača.

Zapisničar Anton Šurm (Izborni srez Nova Gorica, NR Slovenija) čita zapisnik 23-će sednice od 22 aprila 1955 god.

Pretsednik Ivan Božičević: Da li ima primjedaba na pročitani zapisnik? (Nema).

Pošto primjedaba nema, zapisnik se ovjerava.

Izvolite čuti saopštenja.

Narodni poslanici Tureček Jaroslav i Cazi Josip traže odsustva — prvi zbog službenog puta u inostranstvo, a drugi zbog bolesti. Da li se odobravaju poslanicima tražena odsustva? (Odobravaju).

Narodni poslanik Dragi Trajanovski podnio je pitanje Saveznom izvršnom vijeću. Ovo pitanje biće dostavljeno preko Pretsjednika Sa-

vezne narodne skupštine Saveznom izvršnom vijeću.

Od Pretsjednika Savezne skupštine primili smo akt slijedeće sadržine (čita):

Druže Pretsedniče,

Obaveštavam Vas da mi je Savezno izvršno veće dostavilo akt sledeće sadržine:

»Savezno izvršno veće predlaže Saveznoj narodnoj skupštini da se u smislu stava 1 člana 82 Ustavnog zakona poveća broj članova Saveznog izvršnog veća od 23 na 26, tako da sa pretsednicima republičkih izvršnih veća taj broj ukupno iznosi 32 člana. Povećanje se predlaže iz tog razloga što su poslovi Saveznog izvršnog veća vrlo obimni, a naročito u pogledu izučavanja i dalje izgradnje našeg društvenog sistema, a u prvom redu komunalne i privredne izgradnje, te se pokazalo da je dosadašnji broj članova Veća nedovoljan. Ovo tim pre što se članovi Veća koji borave u narodnim republikama ne mogu obimnije angažovati, jer su svi bez razlike zauzeti i funkcijama u republičkim izvršnim većima, odnosno republičkim narodnim skupštinama.

Jednovremeno vam predlažemo da Savezna narodna skupština za nove članove Saveznog izvršnog veća izabere Milentija Popovića, dosadašnjeg pretsednika Odbora za narodnu privredu Saveznog veća, Pe-

ku Dapčevića, člana Odbora za narodnu privredu Saveznog veća i Velimira Stojnića, sekretara Savezne narodne skupštine.

Molim vas da sa ovim upoznate članove vašeg Veća kao i da imate na vidu da će se povodom ovog predloga održati zajednička sednica domova Savezne narodne skupštine.

Takođe smo od Pretsjednika Savezne narodne skupštine primili i ovaj akt, koji glasi (čita):

Po predlogu Saveznog izvršnog veća za obavezno tumačenje člana 42 stav 2 Zakona o poljoprivrednom zemljišnom fondu opštenarodne imovine i dodeljivanju zemlje poljoprivrednim organizacijama, obaveštavam Vas da sam od Komisije za tumačenje zakona dobio akt sledeće sadržine:

»U saglasnosti sa zaključkom Saveznog veća donetim na sednici održanoj 9 marta 1955 godine Komisija za tumačenje zakona na svojoj sednici od 20 aprila t. g. ponovo je uzela u razmatranje Obavezno tumačenje člana 42 stav 2 Zakona o poljoprivrednom zemljišnom fondu opštenarodne imovine i dodeljivanju zemlje poljoprivrednim organizacijama. Ovom prilikom konstatovano je da je primljen akt Sekretarijata za zakonodavstvo i organizaciju Saveznog izvršnog veća br. 2031 od 20. IV. t. g., kojim se obaveštava ova Komisija da je Koordinacioni odbor Saveznog izvršnog veća na svojoj poslednjoj sednici zaključio da je pitanje na koje se odnosi pomenuti predlog za obavezno tumačenje zajedno sa nekim drugim pitanjima zemljišnog fonda potrebno regulisati saveznim zakonom, sa preporukom da se odloži donošenje traženog tumačenja.

Na osnovu ove preporuke Komisija je donela zaključak da se konačnim utvrđivanjem teksta ovog obaveznog tumačenja zastane dok Savezno izvršno veće ne podnese Skupštini predlog za zakonsko regulisanje tog pitanja, odnosno dok ne obavesti Komisiju da ostaje pri svom predlogu za davanje obaveznog tumačenja.

Primili smo slijedeće izvještaje:

Od Odbora za narodnu privredu:

- 1) Izvještaj o Prijedlogu osnovnog zakona o općinskom prirezu i mjesnom samodoprinosu;
- 2) Izvještaj o Prijedlogu zakona o obrađivanju napuštenog zemljišta.

Od Zakonodavnog odbora:

- 1) Izvještaj o Prijedlogu osnovnog zakona o općinskom prirezu i mjesnom samodoprinosu;
- 2) Izvještaj o Prijedlogu zakona o obrađivanju napuštenog zemljišta.

Od Mandatno-imunitetskog odbora:

Izvještaj o pretstavci narodnog poslanika Milana Mičkovića zbog nastalog slučaja iz člana 168, stav 2, Zakona o pravima i dužnostima, izboru i opozivu saveznih narodnih poslanika.

Na osnovu gore izloženog, predlažem Domu izmjenu i dopunu juče utvrđenog dnevnog reda. Sa tim izmjenama predlažem sledeći dnevni red:

- 1) Pretres Prijedloga zakona o dopuni Zakona o prometu zemljišta i zgrada;

- 2) Pretres Prijedloga zakona o porezu na nasljeđa i porezu na poklone;

- 3) Pretres Prijedloga odluke o izmjenama i dopunama Saveznog društvenog plana za 1955 godinu;

- 4) Pretres Prijedloga osnovnog zakona o općinskom prirezu i mjesnom samodoprinosu;

- 5) Pretres Prijedloga zakona o obrađivanju napuštenog zemljišta;

- 6) Pretres izvještaja Mandatno-imunitetskog odbora o pretstavci narodnog poslanika Milana Mičkovića zbog nastalog slučaja iz člana 168, stav 2, Zakona o pravima i dužnostima, izboru i opozivu saveznih narodnih poslanika;

- 7) Potvrda Statuta Savezne građevinske komore i pravila udruženja privrednih poduzeća;

- 8) Pretres tromjesečnog izvještaja Odbora za pretstavke i žalbe Vijeća proizvođača;

- 9) Pretres prijedloga odluke o potvrdi Obaveznog tumačenja člana 22, stav 1, Zakona o inspekciji rada, i člana 13, stav 4, Osnovnog zakona o sanitarnoj inspekciji.

Da li Dom usvaja predložene izmjene i dopune utvrđenog dnevnog reda? (Usvaja).

Objavljujem da je Dom usvojio ovako izmijenjen i dopunjen dnevni red.

Prelazimo na prvu tačku dnevnog reda -- Pretres Prijedloga zakona o dopuni Zakona o prometu zemljišta i zgrada.

Molim izvjestioca Odbora za narodnu privredu da podnese izvještaj Odbora.

Izvestilac Odbora za narodnu privredu Branislav Mladenović (Izborni srez Kragujevac, NR Srbija) čita izveštaj o Predlogu zakona o dopuni Zakona o prometu zemljišta i zgrada. (Videti u prilogu).

Pretsednik Ivan Božičević: Molim izvjestioca Zakonodavnog odbora da podnese izvještaj.

Izvestilac Zakonodavnog odbora Bogdan Pećanac (Izborni srez Drvar, NR Bosna i Hercegovina) čita izveštaj o Predlogu zakona o dopuni Zakona o prometu zemljišta i zgrada. (Videti u prilogu).

Pretsednik Ivan Božičević: Na ovaj prijedlog zakona Savezno izvršno vijeće podnijelo je amandman.

Zapisničar Anton Šturm (Izborni srez Nova Gorica, NR Slovenija) (čita):

SAVEZNA NARODNA SKUPŠTINA

Pretsednik

Br. SNS(A)/26

19 aprila 1955 godine

Beograd

PRETSEDNIKU VEĆA PROIZVOĐAČA
SAVEZNE NARODNE SKUPŠTINE

B e o g r a d

Druže Predsedniče,

Dostavljam Vam u prilogu amandman Saveznog izvršnog veća na Predlog zakona o dopuni Zakona o prometu zemljišta i zgrada, koji mi je podnesen aktom B. br. 1537 od 18. IV. o. g., i molim da ga iznesete na pretresanje na sednici svog Veća prilikom pretresanja napred navedenog zakonskog predloga.

S. F. — S. N!

Pretsednik

Moša Pijade, s. r.

Amandman glasi (čita):

A M A N D M A N
NA PREDLOG ZAKONA O DOPUNI ZAKONA O
PROMETU ZEMLJIŠTA I ZGRADA

U članu 1 Predloga zakona o dopuni Zakona o prometu zemljišta i zgrada menja se stav 1, i glasi:
»U Zakonu o prometu zemljišta i zgrada vrše se sledeće dopune:

1) Posle člana 47 dodaje se nov član 47a, koji glasi:
»Narodni odbor sreza može uz saglasnost Saveznog izvršnog veća dati uz naknadu ili bez naknade stranom diplomatskom i konzularnom predstavništvu, kao i organizaciji i specijalizovanoj agenciji Organizacije Ujedinjenih nacija, na trajno korišćenje građevinsko zemljište u društvenoj svojini radi podizanja zgrada za službene potrebe.

Zgrade podignute na zemljištu koje je dato na korišćenje po odredbi prethodnog stava ne ulaze u društvenu svojinu FNRJ.«

2) Posle člana 66 dodaje se nov član 66a, koji glasi:

»Član 66a

U pogledu zemljišta i zgrade u svojini lica koje je podnelo zahtev za otpust iz državljanstva FNRJ, a koje hoće da zemljište ili zgradu proda, primenjujuće se sledeće odredbe:

1) Sopstvenik zemljišta ili zgrade dužan je, pre nego što sa trećim licem zaključi ugovor o prodaji, da ponudi zemljište ili zgradu na prodaju narodnom odboru opštine ili grada na čijem području se zemljište ili zgrada nalazi.

U svojoj ponudi sopstvenik je dužan navesti cenu po kojoj zemljište ili zgradu nudi na prodaju.

2) Ako narodni odbor u roku od mesec dana od dana kad mu je ponuda učinjena ne izvesti sopstvenika da je spreman zaključiti ugovor, sopstvenik može zemljište ili zgradu prodati trećem licu.

3) Sopstvenik koji je zaključio ugovor o prodaji zemljišta ili zgrade sa trećim licem dužan je taj ugovor podneti na uvid narodnom odboru koji ima pravo da u roku od mesec dana od dana kad mu je ugovor podnesen kupi isto zemljište ili zgradu po istoj ceni.

Ako u slučaju iz prethodnog stava narodni odbor kupi zemljište ili zgradu, ugovor koji je sopstvenik zaključio sa trećim licem gubi svoju važnost.

4) Ne može se tražiti prenos svojine na osnovu ugovora kojim sopstvenik prodaje zemljište ili zgradu, a zaključeni ugovor nije podneo narodnom odboru na uvid.

5) Ugovor iz prethodne tačke može se poništiti u roku od godine dana od dana kad je narodni odbor ili javni pravobranilac saznao za njegovo zaključenje, a najkasnije u roku od godine dana kad je na osnovu ugovora zatražen prenos svojine, bez obzira da li je treće lice znalo da sopstvenik nije ugovor podneo na uvid narodnom odboru.

Uz poništaj ugovora mora se zahtevati predaja zemljišta ili zgrade narodnom odboru po ceni koja je u ugovoru utvrđena.

Tužbu za poništaj ugovora podnesi sreski ili gradski javni pravobranilac, javni pravobranilac autonomne jedinice, republički ili savezni javni pravobranilac u ime opštine ili grada kojima po ovom zakonu pripada preče pravo kupovine.

6) Ako sud kome je na osnovu ugovora podnesen zahtev za prenos svojine posumnja da prodavac nije podneo narodnom odboru ugovor na uvid a bio je dužan to učiniti, sud može zahtevati od kupca da podnese potvrdu narodnog odbora opštine ili grada da prodavac nije zatražio otpust iz državljanstva FNRJ, ili da je ugovor podneo narodnom odboru na uvid.

Ako kupac od koga je sud zatražio potvrdu u smislu prethodnog stava tu potvrdu ne podnese u roku koji mu je sud za to ostavio, sud neće izvršiti traženi prenos svojine, a o zahtevu za prenos izvestiće narodni odbor opštine ili grada.«

O B R A Z L O Ž E N J E

AMANDMANA NA PREDLOG ZAKONA O DOPUNI
ZAKONA O PROMETU ZEMLJIŠTA I ZGRADA

Sadašnje odredbe Zakona o prometu zemljišta i zgrada ne regulišu pitanje davanja na korišćenje iz društvene svojine građevinskog zemljišta stranom diplomatskom ili konzularnom predstavništvu radi podizanja zgrade. Kako se, međutim, u praksi pojavljuje potreba za ovakvim davanjem na korišćenje, to se predlaže amandman u tom smislu na Predlog zakona o dopuni Zakona o prometu zemljišta i zgrada. Prema predloženom amandmanu predviđa se da se diplomatskom i konzularnom predstavništvu strane države građevinsko zemljište može dati besplatno ili uz naknadu na trajno korišćenje radi podizanja zgrade za službene potrebe. Takvo zemljište ostaje u društvenoj svojini FNRJ, ali zgrada podignuta na tom zemljištu ne ulazi u društvenu svojinu FNRJ.

Pretsednik Ivan Božičević: Za povjerenika Saveznog izvršnog vijeća pri pretresu ovog zakonskog prijedloga u Vijeću proizvođača određen je drug dr Fedor Bazala, državni savjetnik.

Ko želi riječ? (*Ištvan Vig: Molim za reč.*)
Ima riječ drug Vig.

Ištvan Vig (Izborni srez Bačka Topola, AP Vojvodina — NR Srbija): Da li je sasvim otpao predlog na Zakon o prometu zemljišta i zgrada, koji se odnosi na član 41? (*Glasovi: Nije jasno.*)

Ja ne znam da li je otpao predlog koji je bio dat kao dopuna ovog zakona a koji se odnosio na član 41a kojim bi se dalo ovlašćenje narodnom odboru opštine da se stara o napuštenom zemljištu.

Pretsednik Ivan Božičević: Da li ima još neko pitanje? (*Niko se ne javlja.*)

Da li izvestilac Odbora za narodnu privredu može da odgovori na postavljeno pitanje?

Izvestilac Odbora za narodnu privredu Branislav Mladenović: Ja ne mogu da odgovorim zato što toga nije bilo u ovom zakonu.

Pretsednik Ivan Božičević: Da li želi još neko riječ? (*Niko se ne javlja.*)

Stavljam na glasanje predloženi tekst sa izmjenama koje je podnio Odbor za privredu i amandmanom Saveznog izvršnog vijeća.

Ko je za, neka dignu ruku. (*Svi dižu ruku.*)
Hvala. Ima li ko protin? (*Nema.*) Da li se ko uzdržao od glasanja? (*Nije.*)

Objavljujem da je Prijedlog zakona o dopuni Zakona o prometu zemljišta i zgrada sa amandmanom Saveznog izvršnog vijeća i izmjenama odbora jednoglasno prihvaćen.

Prelazimo na drugu tačku dnevnog reda — Pretres Prijedloga zakona o porezu na nasljeđa i porezu na poklone. Molim izvestioca Odbora za narodnu privredu druga Eda Zorko da podnese izvještaj Odbora.

Izvestilac Odbora za narodnu privredu Edo Zorko (Izborni srez Celje, NR Slovenija) čita izveštaj o Predlogu zakona o porezu na nasleđa i porezu na poklone. (Videti u prilogu).

Pretsednik Ivan Božičević: Molim izvestioca Zakonodavnog odbora narodnog poslanika Bogdana Pečanca da podnese izveštaj Zakonodavnog odbora.

Izvestilac Zakonodavnog odbora Bogdan Pečanc (Izborni srez Drvar, NR Bosna i Hercegovina) čita izveštaj o Predlogu zakona o porezu na nasleđa i porezu na poklone. (Videti u prilogu).

Pretsednik Ivan Božičević: Savezno izvršno vijeće uputilo je amandman na prečišćeni tekst ovog prijedloga zakona. Molim zapisničara da pročita amandman Saveznog izvršnog vijeća.

Zapisničar Anton Šturm (Izborni srez Nova Gorica, NR Slovenija) (čita):

FEDERATIVNA NARODNA REPUBLIKA JUGOSLAVIJA
SAVEZNA NARODNA SKUPŠTINA

SAVEZNO IZVRŠNO VEĆE

B. br. 1466/2

21 aprila 1955 godine

Beograd

PRETSEDNIKU SAVEZNE NARODNE SKUPŠTINE

B e o g r a d

U vezi Predloga zakona o porezu na nasleđa i porezu na poklone, koji smo Vam podneli našim aktom B. br. 1466 od 10 marta o. g., dostavljamo priloženo amandman na konačni predlog toga zakona usvojen u odborima Narodne skupštine.

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

Potpredsednik
Saveznog izvršnog veća
Edvard Kardelj, s. r.

A M A N D M A N

NA PREDLOG ZAKONA O POREZU NA NASLEĐA
I POREZU NA POKLONE

U članu 11 stav 1 Zakona o porezu na nasleđa i porezu na poklone (član 10 u predlogu zakona, a član 11 prema konačnoj redakciji zakona prihvaćenoj u odborima Narodne skupštine) ispod reči »Strani državljani koji su stalno nastanjeni« stavlja se reči: »Državljan Federativne Narodne Republike Jugoslavije, kao i... a reč »Strani« piše se sa malim slovom »s«.

O B R A Z L O Ž E N J E

U prvobitnom tekstu Predloga zakona o porezu na nasleđa i porezu na poklone bilo je predviđeno da državljani FNRJ, strani državljani koji su stalno nastanjeni na teritoriji FNRJ, jugoslovenska privatna pravna lica, strana i međunarodna pravna lica, koja se nalaze na teritoriji FNRJ plaćaju porez na nasleđa i porez na poklone na svu imovinu koju su po osnovu nasleđa ili poklona stekli u inostranstvu ako se sličan porez ili taksa ne plaća u stranoj državi u kojoj su imovinu stekli i ako tu imovinu ili njenu vrednost unesu u Jugoslaviju.

Odbori za privredu Saveznog veća i Veća proizvođača, kao i Zakonodavni odbori saglasili su se da se državljani FNRJ izuzmu od plaćanja takvog poreza, jer su i inače oslobođeni od plaćanja poreza na nasleđa i poreza na poklone.

Savezno izvršno veće smatra da se državljani FNRJ ne mogu načelno izuzeti od plaćanja poreza u ovim slučajevima, tj. kad nasleđuju ili primaju poklone iz inostranstva, jer mogu postojati veoma važni razlozi da se i oni u opravdanim slučajevima oporezuju.

Razloge koji su istaknuti u odborima i Narodne skupštine, da bi trebalo voditi računa o državljanima FNRJ koji nasleđuju imovinu ili primaju poklone od iseljenika — stranih državljana jugoslovenskog porekla, Savezno izvršno veće je imalo u vidu, pa je zbog toga u stavu 2 istoga člana predvidelo mogućnost da se posebnim propisima reguliše oslobođenje od plaćanja toga poreza u ovakvim slučajevima.

Ukoliko se ne bi usvojilo da i državljani FNRJ u slučajevima iz člana 11 ovoga zakona plaćaju porez na nasleđa i porez na poklone, Savezno izvršno veće ne bi bilo u stanju da vodi politiku oporezivanja, pa bi primena odredbe pomenutog člana u odnosu na ostale poreske obveznike mogla doći u pitanje.

Pretsednik Ivan Božičević: Po ovom prijedlogu Saveznog izvršnog vijeća za povjerenika je određen dr Nikola Balog.

Ko želi uzeti riječ o ovom prijedlogu Saveznog izvršnog vijeća? (Ne javlja se niko). Pošto se niko ne javlja za riječ, stavljam Prijedlog zakona o porezu na nasleđa i porezu na poklone na glasanje. Amandman koji je podnijelo Savezno izvršno vijeće postaje sastavni dio prijedloga. Prema tome, član 11 treba da glasi kako je predložen u amandmanu.

Ko je za predloženi tekst zakona, neka digne ruku. (Svi dižu ruku). Ima li ko protiv? (Niko). Da li se ko uzdržao od glasanja? (Nije).

Oglašujem da je Prijedlog zakona o porezu na nasleđa i porezu na poklone u ovom Domu prihvaćen sa izmjenama Odbora za privredu i amandmanom Saveznog izvršnog vijeća.

Prelazimo na treću tačku dnevnog reda — Pretres Prijedloga odluke o izmjeni i dopuni Saveznog društvenog plana za 1955 godinu. Izvjestilac Odbora za privredu je narodni poslanik Franja Mihal.

Izvestilac Odbora za narodnu privredu Franja Mihal (Izborni srez Zagreb I, NR Hrvatska) čita izveštaj o Predlogu odluke o izmjeni i dopuni Saveznog društvenog plana za 1955 godinu. (Videti u prilogu).

Pretsednik Ivan Božičević: Ko dalje želi riječ? (Anton Kuri: Ja). Ima riječ drug Kurt.

Anton Kurt (Izborni srez Travnik, NR Bosna i Hercegovina): Da li se ova izmjena, na kraju odjeljka 2 Glave XIII odnosi i na one elektrane koje su u izvjesnim preduzećima kao rezerva. To mi nije jasno.

Pretsednik Ivan Božičević: Ko dalje želi riječ? (Nikola Bosanac: Ja). Ima riječ drug Bosanac.

Nikola Bosanac (Izborni srez Daruvar, NR Hrvatska): Meni nije jasno kod tačke b), v) i ž), da li i mašine ostaju na konkursu ili su van konkursa. Pretstavnik Saveznog izvršnog vijeća se složio sa ovom formulacijom, ali u trećoj tački ispuštene su mašine, a uzeta je samo radna i

priplodna stoka. Da li idu samo mašine na konkurs ili se može kreditiranje vršiti i van konkursa.

Pretsednik Ivan Božičević: Ko dalje želi riječ? Da li bi izvestilac Odbora za privredu mogao odgovoriti na ova pitanja?

Izvestilac Odbora za narodnu privredu Franja Mihalj: Pokušaću. Kako sam razumio, prvo pitanje se odnosi na elektrane koje su u rezervi. Ova izmjena u Saveznom društvenom planu uslijedila je uglavnom i za ove elektrane koje daju dio svoje energije u mrežu elektroprivrede. Njihova kamatna stopa, međutim, sasvim je drugačija nego u elektroprivredi. Prema tome, davanje električne energije će uslijediti pod uslovima elektroprivrede, ali se odnosi i na elektrane koje su u rezervi; ukoliko su uključene u mrežu, svakako se odnosi i na njih.

Sad o konkursu za radnu i priplodnu stoku. Ovim se ovlašćuje Savezno izvršno vijeće da može dati kredit i van konkursa. U tački ž), za individualne poljoprivredne proizvođače, to je uvršteno u Savezni društveni plan s tim da spada pod konkurs. Međutim, ne mora sve da ide na konkurs.

Pretsednik Ivan Božičević: Da li je narodni poslanik Bosanac zadovoljan odgovorom? (*Nikola Bosanac:* Jesam). Ko dalje želi riječ? (*Niko se ne javlja*). Pošto se niko ne javlja za riječ, stavljam Prijedlog odluke o izmjenama i dopunama Saveznog društvenog plana za 1955 godinu na glasanje.

Ko je za, neka digne ruku. (*Svi dižu ruku*). Ima li neko protiv? (*Nema*). Da li se neko uzdržao? (*Nije*).

Konstatiram da je Prijedlog odluke o izmjenama i dopunama Saveznog društvenog plana za 1955 godinu jednoglasno prihvaćen u Vijeću proizvođača.

Prelazimo na četvrtu tačku dnevnog reda — Pretres Prijedloga osnovnog zakona o općinskom prirezu i mjesnom samodoprinosu.

Izvestilac Odbora za privredu je narodni poslanik Borko Temelkovski.

Izvestilac Odbora za narodnu privredu Borko Temelkovski (*Izborni srez Skoplje II, NR Makedonija*) čita izveštaj o Predlogu zakona o općinskom prirezu i mjesnom samodoprinosu. (*Videti u prilogu*).

Pretsednik Ivan Božičević: Molim izvestioca Zakonodavnog odbora narodnog poslanika Radivoja Kesića da podnese svoj izvještaj Vijeću.

Izvestilac zakonodavnog Odbora Radivoj Kesić (*Izborni srez Rijeka II, NR Hrvatska*) čita izveštaj o Predlogu zakona o općinskom prirezu i mjesnom samodoprinosu. (*Videti prilog*).

Pretsednik Ivan Božičević: Ko želi riječ? (*Niko se ne javlja*). Pošto se niko ne javlja, stavljam zakonski prijedlog sa učinjenim izmjenama na glasanje. Ko je za, neka digne ruku.

(*Svi dižu ruku*). Ko je protiv? (*Niko*). Ko se uzdržava? (*Niko*).

Konstatiram da je jednoglasno usvojen Prijedlog osnovnog zakona o općinskom prirezu i mjesnom samodoprinosu u ovom Domu.

Prelazimo na petu tačku dnevnog reda — Pretres Prijedloga zakona o obrađivanju napuštenog zemljišta.

Molim izvestioca Odbora za narodnu privredu narodnog poslanika Andriju Šubata da podnese izvještaj.

Izvestilac Odbora za narodnu privredu Andrija Šubat (*Izborni srez Osijek, NR Hrvatska*) čita izveštaj o Predlogu zakona o obrađivanju napuštenog zemljišta. (*Videti u prilogu*).

Pretsednik Ivan Božičević: Molim izvestioca Zakonodavnog odbora narodnog poslanika Kesića da podnese izvještaj.

Izvestilac Zakonodavnog odbora Radivoj Kesić (*Izborni srez Rijeka II, NR Hrvatska*) čita izveštaj o Predlogu zakona o obrađivanju napuštenog zemljišta. (*Vidi u prilogu*).

Pretsednik Ivan Božičević: Ko želi riječ? (*Ištvan Vig:* Molim ja). Ima riječ drug Vig.

Ištvan Vig (*Izborni srez Bačka Topola, AP Vojvodina — NR Srbija*): Drugovi, ja imam jedan amandman na predlog ovog zakona, i to na član 1. U članu 1 se kaže: »Obradivo zemljište sopstvenika koji se iselio ili se stalno nalazi u inostranstvu kao i sopstvenika čije boravište nije poznato može se dati na korišćenje poljoprivrednoj organizaciji ili pojedincu ako je ostalo neobrađeno u toku jedne godine ili ako je ostalo neobrađeno u drugoj uzastopnoj godini.«

Ja bih tu dao jedan amandman da se tu ne čeka cela godina i početak druge godine, već da se takvo zemljište može dati na korišćenje poljoprivrednoj organizaciji ili pojedincu u ono uobičajeno vreme kada se zemljište obrađuje, tako da nam to zemljište ne bi ostalo neobrađeno. Konkretna situacija je u Vojvodini takva da imamo sela u kojima ima po 150 do 200 jutara zemlje koju posle arondacije nisu primili njihovi vlasnici i uobičajeno je da narodni odbori, kada dođe vreme za obrađivanje, daju tu zemlju na obrađivanje da ne bi stajala. Zato ja i dajem ovaj amandman u cilju da ne bismo čekali godinu dana, već da se ovlaste mesni odbori da mogu, kada dođe vreme za obrađivanje, davati zemljište organizacijama ili pojedincima na iskorišćavanje.

Pretsednik Ivan Božičević: Da li još neko želi da govori? (*Đuro Čorković:* Ja). Izvolite.

Đuro Čorković (*Izborni srez Sisak, NR Hrvatska*): Drugovi i drugarice, smatram da je primedba druga sasvim na mestu, ali isto tako smatram s obzirom na situaciju kod nas na Baniji i Kordunu da ima zemljišta koje posle rata uopšte nije obrađivano, da to pitanje treba regulisati ne samo saveznim zakonom nego i re-

publičkim propisima a i da narodni odbori imaju pravilan stav po tom pitanju zbog specifičnih prilika u pojedinim mestima. Inače, neće biti dovoljno doneti savezne propise. Ja sam imao samo toliko kao dopunu.

Pretsednik Ivan Božičević: Ima riječ drug Anton Kurt.

Anton Kurt (Izborni srez Travnik, NR Bosna i Hercegovina): Prilikom eksproprijacije zemljišta u nekim mjestima uzeto je mnogo više zemlje nego što je trebalo. Sada je tu i pitanje onih koji su imali više zemljišta a došli su pod udar propisa o zemljišnom fondu. Ali, drugi neće da uzmu tu zemlju na obrađivanje iz bojazni da ne dođu u konflikt sa onim vlasnikom, i ta zemlja ostaje neobrađena. Osim toga, ne postoji nikakva zemljoradnička zadruga u toj blizini, niti poljoprivredno dobro. Opštine uopšte ne vode računa o tome, a mislim da bi trebalo i ove opštine da vode računa i da moraju da se staraju o korišćenju tog zemljišta.

Pretsednik Ivan Božičević: Određujem 15 minuta odmora s tim da se u međuvremenu članovi Odbora za privredu i Zakonodavnog odbora konsultuju o amandmanu Ištvana Viga.

(Posle odmora)

Pretsednik Ivan Božičević: Nastavljamo rad. Molim izvjestioca Odbora za narodnu privredu da se izjasni o amandmanu Vig Ištvana.

Izvestilac Odbora za narodnu privredu Andrija Šubat (Izborni srez Osijek, NR Hrvatska): Do donošenja ovog zakonskog prijedloga Odbori za narodnu privredu oba vijeća imali su sličan prijedlog koji je podnio narodni poslanik Ištvan Vig. Međutim, stalo se na stanovište da se taj problem ne može rješavati kroz ovaj zakon, radi toga što napušteno zemljište, na primjer, u Vojvodini i gornjim našim krajevima zemlje nije rezultat, odnosno posljedica uzroka koje rješava ovaj zakon — napuštena zemlja zbog odlaska u inostranstvo ili zbog toga što nije poznato boravište njegovog vlasnika itd. Osim toga, problemi koji mogu nastati u nekim našim krajevima zbog neobrađivosti zemljišta mogu da se regulišu drugim propisima, odnosno primjenom postojećih propisa i zakona — kao što su Zakon o arondaciji, Zakon o zemljišnom fondu i dr.

Ja mislim da takvo zemljište treba da bude obuhvaćeno prvenstveno Zakonom o arondaciji, jer ako neko neće da obrađuje parcele određene arondacijom, narodni odbor, odnosno nadležna komisija može da donese rješenje o vlasništvu tog zemljišta. U krajnjoj liniji, ako neko nije zainteresiran da obrađuje to zemljište, onda ga može otuđiti odnosno prodati. Osim toga, treba imati u vidu da ako neko neće da obrađuje zemljište njega će pritiskivati i drugi propisi: zemljarina, porez itd. Prema tome, svako je zainteresiran da obrađuje svoje zemljište, a ako

ne, on će odlučiti da li će ga prodati, pokloniti nekome itd. Mislim, takođe, da bi primjenjivanje ovog zakona na ovakve slučajeve i politički prilično nezgodno djelovalo na našem selu i moglo bi da smanji interes proizvođača za obradu svojih površina.

Pretsednik Ivan Božičević: Da li želi izvjestilac Zakonodavnog odbora da uzme riječ?

Izvestilac Zakonodavnog odbora Radivoj Kesić (Izborni srez Rijeka II, NR Hrvatska): Zakonodavni odbor odbio je amandman narodnog poslanika Ištvana Viga iz istih razloga zbog kojih je odbijen od strane Odbora za narodnu privredu, a koje je iznio drug predgovornik.

Pretsednik Ivan Božičević: Ko želi još riječ? Ing. Vojin Popović: Molim za reč).

Ing. Vojin Popović (Izborni srez Novi Pazar, NR Srbija): Drugovi narodni poslanici, mi smo u Odboru za narodnu privredu, kada smo pretresali ovaj zakonski predlog, diskutovali i o ovoj stvari koja je izneta u amandmanu narodnog poslanika Ištvana Viga. I tada su bila postavljena pitanja koja su sadržana u amandmanu poslanika druga Viga.

Ako posmatramo čitav naš privredni sistem možemo lako zaključiti da nema mesta ovakvom proširenju jedne administrativne mere prema privrednim proizvođačima.

Iz kojih razloga?

Prvo, naš privredni sistem sa svim svojim instrumentima i propisima koji ga prate garantuje i sigurnost vlasništva i sigurnost privređivanja svakom proizvođaču u svim privrednim granama, pa i u poljoprivredi.

Drugo, postoje određeni zakoni koji regulišu sva ta pitanja (Zakon o zemljišnom fondu itd.). Mi smo tim zakonima čvrsto zagarantovali vlasništvo i gazdovanje.

Osim toga, postoje i drugi oblici. Naprimjer, poljoprivredni proizvođač plaća porez po katastarskom dohotku. On ima mogućnosti po Zakonu o prometu zemljišta da proda zemlju. On ima mogućnosti da zemlju da u zakup, ako to želi, itd. Prema tome, naš sistem omogućava poljoprivrednom proizvođaču da na najkorisniji način po njega koristi svoje zemljište. Zbog toga i mislim da nema nikakvog smisla poljoprivrednom proizvođaču u današnjem momentu uvođiti jednu administrativnu meru za oduzimanje zemlje radi obrade, jer to kod poljoprivrednog proizvođača stvara nesigurnost i stvarno politički rđavo utiče na oko 2 miliona poljoprivrednih proizvođača koliko ih ima u zemlji. Zbog toga se ja lično izjašnjavam protiv amandmana druga Viga i smatram da je zakonski nacrt, kako je predložen, dobar zato što uključuje jedino ona lica koja se nalaze u inostranstvu i ona lica čije je boravište nepoznato.

Ja bih molio drugove narodne poslanike da usvoje zakon kako je predložen i kako ga je i Odbor za privredu prihvatio.

Pretsednik Ivan Božičević: Prelazimo na glasanje. (*Ištvan Vig:* Ja bih želeo da kažem nešto pre glasanja). Ima riječ narodni poslanik Ištvan Vig.

Ištvan Vig (*Izborni srez Bačka Topola, AP Vojvodina — NR Srbija*): Ako se ovaj zakon ne odnosi na ono zemljište koje je ostalo neobrađeno posle arondacije, onda moj amandman nema smisla. Ali, ako se odnosi, onda se ne radi o nesigurnosti proizvođača, jer je to zemljište u ovom momentu dato mesnim odborima. Zato, ako se ne odnosi na ovo zemljište, ja odustajem od amandmana, jer je to sasvim drugo pitanje. Ali, ako se ovaj zakon odnosi, onda ostajem pri amandmanu.

Pretsednik Ivan Božičević: Da li se po vašem shvatanju odnosi ili ne odnosi? Da li vi shvatate da se ovaj zakon odnosi na ovakve slučajeve, ili to nije jasno?

Ištvan Vig (*nastavlja*): Napušteno zemljište je sada već dato, a da li se odnosi ovaj zakon na njega ili ne, ja to ne znam, jer nisam mogao shvatiti ovo tumačenje.

Pretsednik Ivan Božičević: Može li izvestilac Odbora za privredu da da tumačenje na šta se odnosi?

Izvestilac Odbora za narodnu privredu Andrija Šubat: Ja mislim da se iz samog teksta jasno vidi da se zakon odnosi samo na zemljište napušteno od strane lica koja se ne nalaze u našoj zemlji ili se ne zna gdje stanuju. Na ostala lica koja iz raznih razloga ne obrađuju momentalno svoju zemlju ovaj zakon se ne odnosi.

Pretsednik Ivan Božičević (*Vigu*): To znači da vi ostajete pri amandmanu? (*Ištvan Vig:* Ako se ne odnosi, onda odustajem). Narodni poslanik Ištvan Vig povlači amandman.

Prelazimo na glasanje. Ko je za Prijedlog zakona o obrađivanju napuštenog zemljišta sa izmenama koje je Odbor predvideo, neka digne ruku. (*Svi dižu ruku*). Hvala. Ima li ko protiv? (*Nema*). Da li se ko uzdržava od glasanja? (*Niko*).

Proglašujem da je predloženi zakon jedno-glasno prihvaćen.

Prelazimo na šestu tačku dnevnog reda — Pretres izvještaja Mandatno-imunitetskog odbora povodom pretstavke narodnog poslanika Milana Mičkovića. Molim izvestioca Odbora Milana Bosnića da podnese izvještaj.

Izvestilac Mandatno-imunitetskog odbora Milan Bosnić (*Izborni srez Konjic, NR Bosna i Hercegovina*) (*čita*):

SAVEZNA NARODNA SKUPŠTINA

VEĆE PROIZVOĐAČA

Mandatno-imunitetski odbor

Br. 1739

22 aprila 1955 godine

Beograd

VEĆU PROIZVOĐAČA

SAVEZNE NARODNE SKUPŠTINE

Beograd

Mandatno-imunitetski odbor, na svojoj sednici od 22 aprila 1955 godine, razmotrio je pretstavku narodnog poslanika Milana Mičkovića, o nastalom slučaju iz člana 168 stav 2 Zakona o pravima i dužnostima, izboru i opozivu saveznih narodnih poslanika, i našao je da ne postoje više zakonski uslovi da narodni poslanik Milan Mičković bude član Veća proizvođača, te predlaže da Dom u smislu člana 177 stav 1 Zakona o pravima i dužnostima, izboru i opozivu saveznih narodnih poslanika odredi da se izvrše dopunski izbori na upražnjeno poslaničko mesto Milana Mičkovića.

Mandatno-imunitetski odbor molj Dom da usvoji ovaj izvještaj.

Za izvestioca određen je narodni poslanik Milan Bosnić.

Sekretar
Skender Namlić, s. r.

Pretsednik
Greta Kavaj, s. r.

Članovi:

Duro Savić, s. r., Milan Bosnić, s. r., Strašo Hristov, s. r., Rudi Rogelj, s. r., Milutin Žižić, s. r.

Pretsednik Ivan Božičević: Želi li ko riječ? (*Niko se ne javlja*).

Da li se prima izvještaj Mandatno-imunitetskog odbora? (*Prima*).

Objavljujem da je ovaj Dom usvojio izvještaj Mandatno-imunitetskog odbora da se odrede dopunski izbori za upražnjeno poslaničko mjesto Milana Mičkovića. O tome će biti obaviješten Predsjednik Savezne narodne skupštine.

Prelazimo na sedmu tačku dnevnog reda — Potvrda Statuta Savezne građevinske komore i pravila udruženja privrednih preduzeća. Molim izvestioca Odbora za privredne organizacije narodnog poslanika Ivana Lončara da podnese izvještaj.

Izvestilac Odbora za privredne organizacije Ivan Lončar (*Izborni srez Slavonski Brod, NR Hrvatska*) (*čita*):

SAVEZNA NARODNA SKUPŠTINA

VEĆE PROIZVOĐAČA

Odbor za privredne organizacije

Br. 1730

21 aprila 1955 godine

Beograd

VEĆU PROIZVOĐAČA

SAVEZNE NARODNE SKUPŠTINE

Beograd

Odbor za privredne organizacije Veća proizvođača Savezne narodne skupštine, na svojoj sednici od 21 aprila 1955 godine razmatrao je Pravila Udruženja industrije čokolade, bombona i keksa Jugoslavije, Pravila Udruženja industrije testenina FNRJ, Pravila Udruženja rudnika, topionica i preradivačke industrije

obojenih metala Jugoslavije i Pravila Udruženja novinskih preduzeća FNRJ.

Odbor je takođe razmatrao i Statut Savezne građevinske komore.

Razmatrajući pomenuta pravila, kao i Statut Savezne građevinske komore, Odbor je konstatovao da su ona u skladu sa postojećim zakonskim propisima i u duhu privredne politike naše zemlje, zbog čega predlaže Veću proizvođača da ih odobri.

Napominjemo, da Zakon o novinskim preduzećima kojim treba da bude regulisano pitanje udruživanja novinskih preduzeća još nije donet, ali Odbor smatra da Veće može odobriti Pravila Udruženja novinskih preduzeća FNRJ analogno odredbama Zakona o izdavačkim preduzećima i izdavačkim ustanovama, kako bi ovo Udruženje moglo normalno da radi.

Za izvestioca Odbora određen je narodni poslanik Ivan Lončar.

Sekretar

Rade Vučković, s. r.

Potpredsednik

Josip Bosnar, s. r.

Členovi:

Živorad Čosić, s. r., Drago Čeh, s. r., Božidar Đurić, s. r., Pero Gajić, s. r., Ivan Grešak, s. r., Ivan Lončar, s. r., Ramo Smajić, s. r., Jagoš Subotić, s. r., Dragi Trajanovski, s. r.

Pretsednik Ivan Božičević: Ko želi riječ? (Niko se ne javlja).

Stavljam izvještaj Odbora za privredne organizacije na glasanje. Ko je za, neka digne ruku. (Svi dižu ruku). Hvala. Ima li ko protiv? (Nema). Da li se ko uzdržava? (Niko).

Konstatiram da su Statut Savezne građevinske komore i Pravila Udruženja industrije čokolade, bombona i keksa, Pravila Udruženja industrije tjestenina, Pravila Udruženja rudnika i Pravila Udruženja novinskih preduzeća jednoglasno usvojena.

Prelazimo na osmu tačku dnevnog reda — Pretres tromjesečnog izvještaja Odbora za pretstavke i žalbe Vijeća proizvođača.

Molim izvestioca Odbora, narodnog poslanika Dimčeta Jovanovskog da podnese izvještaj.

Izvestilac Odbora za pretstavke i žalbe Dimče Jovanovski (Izborni srez Prilep, NR Makedonija) (čita):

SAVEZNA NARODNA SKUPŠTINA

VEĆE PROIZVOĐAČA

Odbor za pretstavke i žalbe

Br. PŽ. 1674

18 aprila 1955 godine

Beograd

VEĆU PROIZVOĐAČA

SAVEZNE NARODNE SKUPŠTINE

Beograd

Na osnovu člana 188 stav 3 Poslovnika Veća proizvođača Savezne narodne skupštine, Odbor za pretstavke i žalbe podnosi Domu

I Z V E Š T A J

O RADU ODBORA U VREMENU OD 1. I. DO 31. III. 1955 GOD.

Odbor je do 31. III. o. g. primio ukupno 243 pretstavke i žalbe (u daljem tekstu pretstavke), od čega je na dan 31. III. o. g., u radu kod Odbora ostala 31 pretstavka, po kojima je prethodni postupak u toku.

Za vreme izveštajnog perioda Odbor je primio 18 pretstavki i to:

- a) po pitanju otkazivanja radnog odnosa — 2
- b) po pitanju penzija, lečenja i dečjih do-dataka — — — — — 8
- v) po pitanju pronalaženja zaposlenja — — — 1
- g) po pitanju plata, nagrada i materijalnog obezbeđenja — — — — — 2
- d) po pitanju rada privrednih organizacija — 2
- đ) po raznim pitanjima (nedobijanje saglasnosti za postavljanje na rukovodeće mesto u preduzeću, izučavanje zanata itd.) — 3

Od 18 primljenih pretstavki njihov broj po narodnim republikama je sledeći:

NR Srbija — — — — — 12

Od toga:

Uža Srbija — — — — — 3

AP Vojvodina — — — — — 3

grad Beograd — — — — — 6

NR Hrvatska — — — — — 1

NR Slovenija — — — — — 3

NR Bosna i Hercegovina — — — — — 1 i

NR Crna Gora — — — — — 1

Odbor je u toku izveštajnog perioda održao tri sednice na kojima je razmatrao 42 pretstavke, a po 37 pretstavki doneo je konačne zaključke, i to:

a) da 18 pretstavki ne mogu biti predmet rešavanja Doma jer njihovo rešavanje spada u nadležnost sudova, organa uprave ili drugih državnih organa;

b) da 9 pretstavki ne mogu biti predmet rešavanja Doma jer je po predmetima iz pretstavki postupak u toku kod nadležnog suda ili organa uprave;

v) da su 3 pretstavke okončane prilikom vođenja prethodnog postupka od strane Odbora odnosno da su na interesovanje Odbora pozitivno rešene kod nadležnog organa uprave;

g) da 6 pretstavki ne mogu biti predmet rešavanja Doma jer su zahtevi podnosioca očigledno neosnovani ili su u suprotnosti sa osnovnim principima našeg pravnog i društvenog uređenja; i

d) da kod jedne pretstavke ne postoje povrede važećih zakonskih propisa niti pak postoje posebne odnosno posebne okolnosti zbog kojih bi zahtev podokolnosti zbog kojih bi Dom trebalo istu da razmatra, nosioca trebalo usvojiti izuzetno od važećih zakonskih propisa. Za ovu pretstavku dato je u izveštaju posebno obrazloženje.

Pored navedenih pretstavki Odbor je ponovo razmatrao 8 pretstavki, koje su na osnovu zaključaka donetih na ranijim sednicama dostavljene na razmatranje i rešavanje nadležnim organima, jer su organi kojima su pretstavke upućene naknadno obavestavali Odbor o učinjenim odnosno o donetim odlukama ili su se građani, posle dostavljenog im obaveštenja o zaključku Odbora, ponovo obraćali Odboru sa novim dokazima itd.

Na osnovu ovlašćenja Odbora, po kome predsednik ili sekretar može pojedine vrste pretstavki upućivati nadležnim organima i pre sednice Odbora, predsednik je nadležnim organima uputio 4 pretstavke koje su građani podneli radi dobijanja zaposlenja ili radi rešavanja drugih pitanja. Po ovim pretstavkama podnet je izveštaj Odboru koji je svaki slučaj pojedinačno razmotrio i saglasio se sa provedenim postupkom.

O pretstavkama po kojima je Odbor doneo zaključak da ne mogu biti predmet rešavanja Doma, iz razloga što njihovo rešavanje spada u nadležnost drugih organa ili što je rešavanje u toku, kod nadležnog organa uprave ili suda, mislimo da u ovom izveštaju ne bi trebalo govoriti jer je o njima već govoreno u ranijim izveštajima.

U vezi sa pretstavkama koje su prilikom vođenja prethodnog postupka od strane Odbora okončane kod nadležnog organa možemo navesti da se tu radi o odlukama nadležnih organa koji su, na

traženje da se Odboru daju potrebna objašnjenja, predmete ponovo uzimali u rad — razmatrali bilo po pravu nadzora bilo u obnovi postupka, i pozitivno ih rešavali, kao što je slučaj sa Mijatović Spasom iz Sarajeva, kome je Zavod za socijalno osiguranje po ponovnom razmatranju predmeta priznao pravo na invalidsku penziju.

Pretstavke privrednih organizacija podnete radi donošenja novih ili izmene i dopune važećih zakonskih propisa dostavljane su nadležnim organima Saveznog izvršnog veća, kao što je bio slučaj sa pretstavkom Radio Zagreba kojom se tražilo donošenje propisa o tarifi po kojoj bi se ubirala radio pretplata, jer takav propis nije postojao, ili sa pretstavkom Preduzeća za proizvodnju tucanika i građevnog kamena »Kamen« — Sirač kojom je traženo donošenje propisa po kome bi narodni odbori mogli da kamenolomima povećaju obračunske plate do 10% itd.

Po pretstavkama kod kojih je u prethodnom postupku ustanovljeno da ne mogu biti predmet rešavanja Doma jer su zahtevi očigledno neosnovani ili su u suprotnosti sa osnovnim principima našeg pravnog i društvenog uređenja. Odbor je doneo zaključak da se podnosioci odmah po donetom zaključku obaveste da je odluka nadležnog organa, protiv koje je pretstavka podneta, u saglasnosti sa važećim zakonskim propisima odnosno da su njihovi zahtevi neosnovani. U ovom izveštaju se za takve pretstavke ne navode posebni primeri jer je u ranijim izveštajima dat niz primera iz kojih se vide zahtevi građana po kojima je Odbor zauzeo gornji stav i kriterijum na osnovu kojih je Odbor u svakom pojedinom slučaju vršio razgraničenje na pretstavke čije će podnosioci Odbor odmah po donetom zaključku obavestiti o neosnovanosti njihovog zahteva i na pretstavke po kojima će, pre nego što se stranci dostavi odgovarajuće obaveštenje, podneti Domu pojedinačno obrazloženje o razlozima zbog kojih zahtev podnosioca pretstavke ne treba usvojiti.

Za pretstavku po kojoj je Odbor doneo zaključak da u slučaju podnosioca ne postoji povreda važećih zakonskih propisa niti da postoje posebne okolnosti zbog kojih bi Dom trebalo njegov zahtev da usvoji izuzetno od važećih zakonskih propisa, dajemo sledeće obrazloženje:

Srdanović Milorad, iz Opatije žali se na rešenje Zavoda za socijalno osiguranje AP Vojvodine kojim mu je obustavljena isplata invalidske penzije za vreme za koje je bio uposlen kao honorarni službenik.

Iz primljenih spisa Odbor je ustanovio da je imenovan kao uživalac invalidske penzije u iznosu od 4.500 dinara mesečno bio zaposlen kao službenik preduzeća »Duhan« — skladište Opatija, sa punim radnim vremenom i to od 17. III. do 2. VIII. 1954 god. kada je preduzeće »Duhan« donelo novo rešenje br. 4547 kojim se raniji ugovor o uposlenju s punim radnim vremenom menja i imenovanom određuje skraćeno radno vreme od 6 časova sa mesečnim honorarom u iznosu od 3.200 dinara. Imenovani je, na ime zarade od preduzeća »Duhan« u 1954 godini primio za mesec mart 4.768 dinara, april 5.980.—, maj 6.500.—, juni 5.850.—, a za mesec juli—oktobar po 3.200 dinara mesečno. Kao što se iz izloženog vidi Zavod za socijalno osiguranje AP Vojvodine je potpuno zakonito postupio kada je imenovanom obustavio isplatu penzije, jer čl. 2 Uredbe o izmenama i dopunama Uredbe o određivanju i o prevođenju penzija i invalidnina propisuje da će se uživaocu lične penzije koji se zaposli sa punim redovnim radnim vremenom, ili koji se zaposli sa nepotpunim radnim vremenom i honorarom koji prelazi iznos od 2/3 penzije ili iznos od 6.000 dinara obustaviti isplatu penzije dok traje takvo zaposlenje.

Pored pretstavki koje Odbor uzima u postupak primljeno je i 35 pretstavki bez overenog potpisa podnosioca, koje su strankama vraćene sa objašnjenjem da Odbor može uzimati u razmatranje samo

pretstavku na kojoj je potpis podnosioca overen shodno čl. 183 stav 2 i 4 Poslovnika Veća proizvođača Savezne narodne skupštine.

Proučavajući i pretresajući pojedine pretstavke Odbor je nailazio na izvesne teškoće u vezi sa primenom pravnih propisa, obzirom na priličan broj internih neobnarodovanih raspisa donetih od strane izvršnih veća kojima se rešava o pravima građana a usled čijeg neobjavljivanja građani nisu u mogućnosti da se istima koriste, kao i na izvesne probleme u vezi sa važećim pravnim propisima koji regulišu pojedina pitanja iz socijalnog osiguranja i radnih odnosa. Kako su se pojedini problemi iz oblasti socijalnog osiguranja i radnih odnosa pojavljivali i u Odboru za pretstavke i žalbe Saveznog veća Savezne narodne skupštine, to su u ime oba odbora poslali dopisi odgovarajućim sekretarijatima Saveznog izvršnog veća u kojima su izneta pitanja odnosno problemi na koje su odbori nailazili u svom radu i na čije rešavanje po današnjim propisima ima manje ili više opravdanih primedbi i od istih je, obzirom da se u Saveznom izvršnom veću pripremaju novi propisi iz navedenih oblasti, traženo da nas obaveste da li se u prestojećim propisima predviđa rešavanje dostavljenih im problema odnosno da li se predviđaju izmene propisa po kojima su ti problemi dosada rešavani.

Problemi koji se pojavljuju pri proučavanju pretstavki i žalbi a koji su dostavljeni odgovarajućim sekretarijatima Saveznog izvršnog veća su sledeći:

I. Penzije i invalidnina

- 1) Pitanje određivanja penzije osiguraniku koji posle dužeg perioda rada (25—30 godina) usled opšteg smanjenja radne sposobnosti, bude sa svoga radnog mesta premešten na drugo radno mesto sa manjom platom odnosno na nižu dužnost i sa te dužnosti kasnije bude penzionisan sa nižim penziskim razredom od onoga koji je dobio da je ostao na ranijem radnom mestu.
- 2) Pitanje penzija službenika bivših samoupravnih organa koji su faktički bili radnici a penzionisani su po ranijim propisima kao službenici i sada traže da budu prevedeni kao kvalifikovani radnici (primena Zakona o ustanovljenju prava na penziju i tač. 41 Uputstva uz čl. 52 Uredbe o određivanju i o prevođenju penzija i invalidnina).
- 3) Nejednako tretiranje prilikom penzionisanja radnika i službenika bivše Direkcije tramvaja i osvetljenja Beograd (pre i posle 1. X. 1947 godine — primena Zakona o ustanovljenju prava na penziju iz 1948 godine odnosno Uredbe o ustanovljenju prava na penziju i čl. 50 i 51 stav 2 Uredbe o određivanju i o prevođenju penzija i invalidnina).
- 4) Postojanje razlike u penziskim razredima između penzionera-prosvetnih radnika koji su penzionisani pre i posle 1. X. 1947 godine.
- 5) Brisanje navršenog radnog staža za penziju zbog prekida radnog odnosa dužeg od 6 godina usled obavljanja samostalne privredne delatnosti (primena čl. 45 stav 3 Uredbe o određivanju i o prevođenju penzija i invalidnina).
- 6) Brisanje ranije navršenog radnog staža za penziju zbog osude za izvršeno krivično delo (primena čl. 45 stav 7 Uredbe o određivanju i o prevođenju penzija i invalidnina).
- 7) Donošenje propisa o prevođenju penzija radnika i službenika PTT službe kao što je Odlukom o prevođenju penzija železničkog osoblja učinjeno za radnike i službenike jugoslovenskih železnica.

8) Obustavljanje isplate penzija uživaocima lične penzije ako su zaposleni sa punim radnim vremenom ili ako su zaposleni sa nepotpunim radnim vremenom a honorar im prelazi iznos od $\frac{2}{3}$ penzije odnosno iznos od 6.000 dinara mesečno (primena člana 28 stav 2 i 3 Uredbe o određivanju i o prevođenju penzija i invalidnina) u odnosu na invalide III grupe koji u slučaju ponovnog zaposlenja primaju nesmanjenu invalidninu i platu, i na invalide II grupe koji pored plate primaju i 50% invalidnine. (Na primer: ako se osiguranik koji usled nesreće na poslu ili van posla izgubi deo tela — nogu ili ruku, usled čega je njegova sposobnost smanjena za preko 75%, kasnije osposobljen za obavljanje drugih poslova — završi učiteljsku školu i zaposli sa punim radnim vremenom, gubi pravo na invalidsku penziju iako isti i dalje oseća telesne nedostatke usled kojih je njegov zdravstveni, psihološki i materijalni položaj isto tako težak ako ne i težji od invalida III grupe.

9) Pitanje lica koja su stekla pravo na penziju, podnela dokumenta za regulisanje iste i koja preduzeća otpuštaju sa posla a Zavod za socijalno osiguranje im nije regulisao penziju, tako da se nalaze bez materijalnih sredstava za život. Takođe se isto pitanje postavlja i kod službenika koji platu primaju unapred a akontaciju penzije primaju unazad tako da između poslednjeg primanja jednomesečne plate i prvog primanja akontacije penzije postoji period od dva meseca.

II. Dečji dodatak

1) Pojedini zavodi za socijalno osiguranje narodnih republika ne računaju a pojedini računaju odraslu decu korisnika dečjeg dodatka u članove njegove porodice prilikom deobe poreza odnosno prihoda koji otpada na jednog člana porodice, radi utvrđivanja prava na dečji dodatak (primena čl. 7 Uredbe o dodacima na decu).

2) Nepostojanje prava na prijem dečjeg dodatka zbog prihoda iz ranijih godina koji lica sada ne ostvaruju.

3) Pitanje lica koja su svojevremeno napustila svoje rodno mesto i zaposlila se u drugom mestu (često puta i na velikoj udaljenosti) a u njihovom rodnom mestu ostala je nepokretna imovina njihovih predaka od koje takva lica nemaju nikakve koristi a zbog iste imovine nemaju pravo na prijem dečjeg dodatka bez obzira da li se vode kao vlasnici ili kao suvlasnici ili da se radi o neraspravljenoj zaoštavštini. U ovakvom slučaju takvu imovinu obrađuju i u potpunosti koriste dalji srodnici koji žive u mestu gde se nepokretnost nalazi.

4) Nepriznavanje prava na dečji dodatak licu koje je upisano u rešenje o kolonizaciji iako zemlju ne koristi.

5) Vraćanje primljenog dečjeg dodatka zbog nepravilnog rada odgovornog službenika (na primer: korisnik dečjeg dodatka podneo je sva tražena mu dokumenta na osnovu kojih je primao priznati mu dečji dodatak, a kasnije se ispostavi da na osnovu istih dokumenata nije imao pravo na dodatak ili pak da je trebalo da podnese još neka dokumenta, koja mu ranije nisu tražena, te mu se zbog toga počne odbijati dodatak koji je dotle primao iako isti i dalje ima pravo na dečji dodatak, jer je podneo naknadno tražena dokumenta).

6) Nepriznavanje prava na dečji dodatak građevinskim radnicima koji za vreme zimskih perioda primaju platu u iznosu manjem od 60%

od plate po tarifnom pravilniku a u vezi sa Rešenjem o sredstvima za isplatu naknade radnicima građevinskih preduzeća za izgubljene zarade usled prekida rada u zimskom periodu.

III. Radni odnosi

1) Pitanje rada sreskih i gradskih arbitraža za rešavanje po otkazima (protiv čije odluke nema mesta žalbi) koje radnicima ili službenicima daju privredne organizacije odnosno pitanje opravdanosti da jedan član arbitraže bude predstavnik radnog kolektiva čiji je organ doneo rešenje o otkazu.

2) Ustanovljenje nadležnosti inspekcije rada u vezi sa ocenom zakonitosti i osnovanosti rešenja o otkazima, premeštajima i drugim pitanjima iz radnih odnosa koja se odnose na radnike i službenike Narodne banke i Državnog osiguravajućeg zavoda.

3) Pitanje ostvarivanja prava na materijalno obezbeđenje za vreme privremene nezaposlenosti u slučaju kada se stranka, prema pravnoj pouci naznačenoj u pravosnažnom rešenju upravnog odbora biroa za posredovanje rada obrati nadležnom organu i zbog toga propusti rok za pokretanje upravnog spora a vrhovni sud kasnije podnetu tužbu odbaci zbog neblagovremenosti.

4) Nepostojanje programa za polaganje stručnih ispita za učitelje praktične nastave (u pojedinim narodnim republikama) zbog čega isti ne mogu ispiti polagati niti napredovati u struci.

5) Pitanje nejednake prakse u vezi sa priznavanjem navršenih godina službe za napredovanje licima koja u toku službovanja steknu školsku spremu za više zvanje od onoga u kome su se ranije nalazila (određivanje višeg zvanja i platnog razreda prema ranije navršenim odnosno priznatim godinama službe — primena čl. 31 u vezi sa stavom 1, 2 i 3 čl. 38 Uredbe o zvanjima službenika državnih organa).

Iako pretresanje odnosno razmatranje navedenih problema u Odboru još nije okončano ipak smo smatrali za potrebno da iste unesemo u ovaj izveštaj kako bi Dom bio upoznat sa pitanjima odnosno problemima na koje je Odbor nailazio u svome radu.

Za izvestioca određen je narodni poslanik Jovanovski Dimče.

Sekretar

Pretsednik

Momir Bošković, s. r.

Sava Medan, s. r.

Članovi:

Paula Humeč, s. r., Antun Iskra, s. r., Dimče Jovanovski, s. r., Miloško Maksimović, s. r., Marica Zorko, s. r.

Pretsednik Ivan Božičević: Ko želi riječ po ovom izvještaju Odbora za pretstavke i žalbe? (Ne javlja se niko). Da li se prima pročitani izvještaj? (Prima).

Prelazimo na devetu tačku dnevnog reda — Pretres Prijedloga za potvrdu Obaveznog tužilaštva čl. 22 stav 1 Zakona o inspekciji rada i čl. 13 stav 4 Osnovnog zakona o sanitarnoj inspekciji. Riječ ima izvestilac Komisije za tužilaštvo zakona narodni poslanik Janez Hribar.

Izvestilac Komisije za tumačenje zakona
Janez Hribar (Izborni srez Ljubljana, NR Slovenija) (čita):

SAVEZNA NARODNA SKUPŠTINA

Komisija za tumačenje zakona

Br. SNS (A) 23

21 aprila 1955 godine

Beograd

SAVEZNOM VEĆU I VEĆU PROIZVOĐAČA
SAVEZNE NARODNE SKUPŠTINE

Beograd

Savezno izvršno veće — Odbor za socijalnu politiku i narodno zdravlje — obratilo se Saveznoj narodnoj skupštini aktom K br. 35 od 18. III. 1955 godine u kome predlaže da Komisija za tumačenje zakona donese obavezno tumačenje člana 22 stav 1 Zakona o inspekciji rada i člana 13 stav 4 Osnovnog zakona o sanitarnoj inspekciji.

Povodom ovog traženja Komisija za tumačenje zakona na svojoj sednici od 20. IV. 1955 godine donela je obavezno tumačenje koje se prilaže uz ovaj izveštaj.

Za izvestioca pred Saveznim većem određen je narodni poslanik Lazar Mojsov, a pred Većem proizvođača Janez Hribar.

Sekretar

Gojko Garčević, s. r.

Pretsednik

Dr Zaim Šarac, s. r.

Članovi:

Janez Hribar, s. r., Vojin Popović, s. r., Petar Relić, s. r., Lazar Mojsov, s. r., Norbert Veber, s. r.

Na osnovu čl. 69 st. 1 Ustavnog zakona, u vezi sa članom 2 tač. 1 Poslovnika Komisije za tumačenje zakona („Službeni list FNRJ”, br. 16/53), Komisija za tumačenje zakona Savezne narodne skupštine daje

OBAVEZNO TUMAČENJE

ČLANA 22 ST. 1 ZAKONA O INSPEKCIJI RADA
I ČLANA 13 ST. 4 OSNOVNOG ZAKONA O
SANITARNOJ INSPEKCIJI

Prema čl. 22 st. 1 Zakona o inspekciji rada i članu 13 st. 4 Osnovnog zakona o sanitarnoj inspekciji, po žalbama protiv prvostepenih rešenja republičkih inspekcija rada i sanitarnih inspekcija rešavale su odgovarajuće savezne inspekcije, koje su se do donošenja Ustavnog zakona nalazile u sastavu bivšeg Saveta za narodno zdravlje i socijalnu politiku. Međutim, po čl. 6 stav 2 Zakona o sprovođenju Ustavnog zakona taj Savet je ukinut, pa su samim tim prestale da postoje i Savezna inspekcija rada i Savezna sanitarna inspekcija.

Polazeći od toga da se ukidanjem tih saveznih inspekcija išlo za tim da se poslovi upravnog postupka koji su navedenim zakonima bili dati u nadležnost tim inspekcijama prenesu u nadležnost republičkih organa, za rešavanje po žalbama protiv rešenja koja u prvom stepenu donose republička inspekcija rada i sanitarna inspekcija nadležan je onaj republički organ u čiju bi nadležnost, s obzirom na organizacioni položaj tih inspekcija prema odgovarajućim republičkim propisima, spadalo rešavanje po žalbama protiv njihovih rešenja.

Pretsednik Ivan Božičević: Ko želi riječ? (Niko se ne javlja).

Pošto se niko ne javlja, stavljam na glasanje Prijedlog odluke o potvrdi Obaveznog tumačenja člana 22 stav 1 Zakona o inspekciji rada i člana 12 stav 4 Osnovnog zakona o sanitarnoj inspekciji. Ko je za, neka digne ruku.

(Svi dižu ruku). Ko ima protiv? (Niko). Da li se ko uzdržao? (Nije).

Prema tome, Prijedlog ove odluke je potvrđen.

Mi smo iscrpili dnevni red. Treba još da saglasimo tekstove zakona i odluka koje smo izglasali sa tekstovima usvojenim u Saveznom vijeću.

Prema tome, određujem odmor. Nastavak sjednice biće objavljen zvonom.

(Posle odmora)

Pretsednik Ivan Božičević: Nastavak sjednice biće u 16,50 časova radi saglašavanja zakonskih tekstova, a zajednička sjednica oba doma biće u 17 časova.

(Sednica je prekinuta u 12,45 časova).

Nastavak u 16,55 časova.

Pretsednik Ivan Božičević: Drugovi narodni poslanici, nastavljamo rad.

Konstatiram da su svi zakonski prijedlozi i odluke koji su prihvaćeni u ovom Domu izglasani u istovetnom tekstu u Saveznom vijeću.

Zaključujem ovu sjednicu.

Naredna sjednica biće zakazana pismenim putem.

U 17 časova je sastanak Kluba poslanika, a posle toga zajednička sjednica oba doma.

(Sednica je zaključena u 16,56 časova).

P R E D L O G

ZAKONA O DOPUNI ZAKONA O PROMETU ZEMLJIŠTA I ZGRADA

FEDERATIVNA NARODNA REPUBLIKA JUGOSLAVIJA

SAVEZNA NARODNA SKUPŠTINA

SAVEZNO IZVRŠNO VEĆE

B. br. 1490

24 marta 1955 godine

Beograd

PRETSEDNIKU SAVEZNE NARODNE SKUPŠTINE

Beograd

U prilogu Vam dostavljam Predlog zakona o dopuni Zakona o prometu zemljišta i zgrada, koji je prihvaćen na sednici Saveznog izvršnog veća od 22 marta o. g., s molbom da ga dostavite nadležnim odborima na razmatranje.

Istovremeno Vas obavještavam da se za poverenika Saveznog izvršnog veća po ovom zakonskom predlogu određuju, i to:

— u Saveznom veću Milorad Vučković, državni savetnik u Sekretarijatu za zakonodavstvo i organizaciju Saveznog izvršnog veća, a

— u Veću proizvođača dr Fedor Bazala, državni savetnik u Sekretarijatu za zakonodavstvo i organizaciju Saveznog izvršnog veća.

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

Potpretsednik

Saveznog izvršnog veća

Aleksandar Ranković, s. r.

SAVEZNA NARODNA SKUPŠTINA

Pretsednik

Br. SNS (A)/25

25 marta 1955 godine

Beograd

PRETSEDNIKU VEĆA PROIZVOĐAČA SAVEZNE
NARODNE SKUPŠTINE

Beograd

Druže Predsedniče,

Dostavljam Vam u prilogu Predlog zakona o dopuni Zakona o prometu zemljišta i zgrada, koji je Savezno izvršno veće podnelo Saveznoj narodnoj skupštini aktom B. br. 1490 od 24. III. o.g., i molim da taj predlog uputite Odboru za narodnu privredu svog Veća na pretresanje i dalji postupak.

Jednovremeno Vas obaveštavam da je Savezno izvršno veće odredilo svog poverenika pri pretresanju ovog zakonskog predloga dr Fedora Bazalu, državnog savetnika u Sekretarijatu za zakonodavstvo i organizaciju Saveznog izvršnog veća.

S. F. — S. N!

Potpredsednik

Vladimir Simić, s. r.

SAVEZNA NARODNA SKUPŠTINA

VEĆE PROIZVOĐAČA

Br. SNS (A)/25

25 marta 1955 godine

Beograd

PRETSEDNIKU ODBORA ZA NARODNU PRIVREDU
VEĆA PROIZVOĐAČA SNS

Beograd

Dostavljam Vam u prilogu Predlog zakona o dopuni Zakona o prometu zemljišta i zgrada, s molbom da se pretrese u Vašem Odboru i dostavi izveštaj Domu.

Jednovremeno Vas obaveštavam da je Savezno izvršno veće odredilo za svog poverenika pri pretresanju ovog zakonskog predloga dr Fedora Bazalu, državnog savetnika u Sekretarijatu za zakonodavstvo i organizaciju Saveznog izvršnog veća.

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

Pretsednik

Ivan Božičević, s. r.

Tekst Predloga zakona o dopuni Zakona o prometu zemljišta i zgrada i obrazloženje videti u prilogima uz 27-mu sednicu Saveznog veća).

I Z V E Š T A J

ODBORA ZA NARODNU PRIVREDU O PREDLOGU
ZAKONA O DOPUNI ZAKONA O PROMETU
ZEMLJIŠTA I ZGRADA

SAVEZNA NARODNA SKUPŠTINA

VEĆE PROIZVOĐAČA

Odbor za narodnu privredu

Br. SNS (A)/25

8 aprila 1955 godine

Beograd

VEĆU PROIZVOĐAČA SAVEZNE NARODNE
SKUPŠTINE

Beograd

Odbor za narodnu privredu Veća proizvođača Savezne narodne skupštine, na svojim sednicama održanim 7 i 8 aprila 1955 godine, razmatrao je Predlog zakona o dopuni Zakona o prometu zemljišta i zgrada i posle svestrane diskusije usvojio pomenuti predlog

uz izmenu u članu 1, (stav 1, tač. 5) člana 66a koja glasi:

„Ugovor iz prethodne tačke može se poništiti u roku od godine dana kad je narodni odbor ili javni pravobranilac saznao za njegovo zaključenje, a najviše u roku od godine dana kad je na osnovu ugovora zatražen prenos svojine, bez obzira da li je treće lice znalo da sopstvenik nije ugovor podneo na uvid narodnom odboru.”

Ova izmena saglašena je sa Odborom za narodnu privredu Saveznog veća.

Odbor smatra da je dopunom Zakona o prometu zemljišta i zgrada upotpunjen postojeći zakon i da je time dat prioritet narodnim odborima opština i gradova da ukoliko su zainteresovani, imaju prvenstvo u kupovini zemljišta i zgrada radi jačanja socijalističkog sektora, naročito u društvenom standardu.

Zbog toga Odbor predlaže Domu da usvoji Predlog zakona o dopuni Zakona o prometu zemljišta i zgrada sa navedenom izmenom.

Za izvestioca određen je narodni poslanik Branislav Mladenović.

Sekretar

Pretsednik

Mladen Szdevski, s. r.

Dragi Stamenković, s. r.

Članovi:

Inž. Ivan Pinterić, s. r., inž. Boris Bakrač, s. r., inž. Đorđe Blagojević, s. r., Nenad Jakšić, s. r., inž. Dobrovoje Lapčević, s. r., Franjo Mihal, s. r., Branislav Mladenović, s. r., Janko Rudolf, s. r., Andrija Šubat, s. r., Borko Temelkovski, s. r., Milan Mićković, s. r., Dušan Sekić, s. r., Edo Zorko, s. r., Miloš Milaković, s. r., inž. Vojin Popović, s. r.

I Z V E Š T A J

ZAKONODAVNOG ODBORA O PREDLOGU ZAKONA
O DOPUNI ZAKONA O PROMETU ZEMLJIŠTA I
ZGRADA

SAVEZNA NARODNA SKUPŠTINA

VEĆE PROIZVOĐAČA

Zakonodavni odbor

12 aprila 1955 godine

Beograd

VEĆU PROIZVOĐAČA SAVEZNE NARODNE
SKUPŠTINE

Beograd

Zakonodavni odbor Veća proizvođača Savezne narodne skupštine, na svojoj sednici održanoj 8 aprila 1955 godine, pretresao je Predlog Zakona o dopuni Zakona o prometu zemljišta i zgrada, dostavljen mu od Odbora za narodnu privredu Veća proizvođača.

Saglasno stavu 2 člana 135 Poslovnika Veća proizvođača Savezne narodne skupštine. Odbor podnosi Domu ovaj izveštaj.

Zakonodavni odbor preformulisao je tekst u članu 1, tačka 5, stav 1, zakonskog predloga ne menjajući sadržinu člana.

Ova izmena usvojena je od strane Odbora za narodnu privredu Veća proizvođača.

Za izvestioca određen je narodni poslanik Bogdan Pećanac.

Sekretar

Pretsednik

Čedomir Jelenić, s. r.

Janez Hribar, s. r.

Članovi:

Stane Benčič, s. r., Bogdan Pećanac, s. r., Aleksandar Conić, s. r., Radivoj Keslić, s. r., Danilo Knežević, s. r., Dobrosav Tomašević, s. r.

PREDLOG ZAKONA O POREZU NA NASLEDA I POREZU NA POKLONE

FEDERATIVNA NARODNA REPUBLIKA JUGOSLAVIJA
SAVEZNA NARODNA SKUPŠTINA
SAVEZNO IZVRŠNO VEĆE

B. br. 1466
10. marta 1955 godine
Beograd

PRETSEDNIKU SAVEZNE NARODNE SKUPŠTINE
Beograd

Priloženo Vam dostavljamo Predlog zakona o porezu na nasleđa i porezu na poklone, sa obrazloženjem, koji je prihvaćen na sednici Saveznog izvršnog veća od 5 februara o. g., i molimo da ga uputite nadležnim odborima na razmatranje.

Ujedno Vas obaveštavamo da su za poverenike Saveznog izvršnog veća određeni:

— U Saveznom veću dr. Fedor Bazala, državni savetnik u Sekretarijatu za zakonodavstvo i organizaciju Saveznog izvršnog veća, i

— u Veću proizvođača dr. Nikola Balog, sekretar Odbora za privredu Saveznog izvršnog veća.

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

Potprirednik
Saveznog izvršnog veća
Svetozar Vukmanović, s. r.

SAVEZNA NARODNA SKUPŠTINA
Pretsednik

Br. SNS(A)/16
12 marta 1955 godine
Beograd

PRETSEDNIKU VEĆA PROIZVOĐAČA SAVEZNE
NARODNE SKUPŠTINE

Beograd

Druže Predsedniče,

Dostavljam Vam u prilogu Predlog zakona o porezu na nasleđa i porezu na poklone, koje nam je uputilo Savezno izvršno veće aktom B. br. 1466 od 10. III. o. g., i molim da ga dostavite Odboru za narodnu privredu svog Veća na pretresanje i dalji postupak.

Za svog poverenika prilikom pretresanja ovog predloga Savezno izvršno veće odredilo je dr. Nikolu Baloga, sekretara Odbora za privredu Saveznog izvršnog veća.

S. F. — S. N.!

Pretsednik
Moša Pijade, s. r.

SAVEZNA NARODNA SKUPŠTINA

VEĆE PROIZVOĐAČA

Br. SNS(A) 16
11 marta 1955 godine
Beograd

PRETSEDNIKU ODBORA ZA NARODNU PRIVREDU
VEĆA PROIZVOĐAČA

Beograd

Druže Predsedniče,

U prilogu Vam dostavljam Predlog zakona o porezu na nasleđa i porezu na poklone, s molbom da ga pretrese Vaš Odbor i dostavi izveštaj Domu.

Za svog poverenika prilikom pretresanja ovog predloga Savezno izvršno veće odredilo je dr. Nikolu Baloga, sekretara Odbora za privredu Saveznog izvršnog veća.

S. F. — S. N.!

Pretsednik
Ivan Božićević, s. r.

(Tekst Predloga zakona o porezu na nasleđa i porezu na poklone videti u prilogima uz 27-mu sednicu Saveznog veća).

IZVEŠTAJ

ODBORA ZA NARODNU PRIVREDU O PREDLOGU
ZAKONA O POREZU NA NASLEDA I POREZU NA
POKLONE

SAVEZNA NARODNA SKUPŠTINA
VEĆE PROIZVOĐAČA

Odbor za narodnu privredu
Br. SNS(A)/16
8 aprila 1955 godine
Beograd

VEĆU PROIZVOĐAČA SAVEZNE NARODNE
SKUPŠTINE

Beograd

Odbor za narodnu privredu Veća proizvođača Savezne narodne skupštine, na svojim sednicama od 7 i 8 aprila 1955 godine, razmatrao je Predlog zakona o porezu na nasleđa i porezu na poklone. Odbor je prihvatio izmene i dopune predložene od strane Zakonodavnog odbora Veća proizvođača, koje je uskladio sa Odborom za narodnu privredu Saveznog veća.

U naslovu predloga zakona mesto »nasleđe« staviti »nasleđa«.

Član 1 — Prvi stav, prvi red, mesto »nasleđe« staviti »nasleđa«. Drugi stav menja se i glasi: »Odredbe ovog zakona koje se odnose na privatna pravna lica primenjuju se i na strane države i strana javno-pravna lica.«

Član 5 — U ovom članu i u svima sledećim članovima gde se spominje »državljanin Jugoslavije« odnosno »Jugoslavija« staviti »državljanin Federativne Narodne Republike Jugoslavije« odnosno »Federativna Narodna Republika Jugoslavija« u odgovarajućem padežu.

Dodaje se nov drugi stav koji glasi: »Mesto dva veća ili tri manja stana ili jedne poslovne prostorije sa pomoćnim prostorijama na koje se prema prethodnom stavu ne plaća porez na nasleđa i porez na poklone, Savezno izvršno veće može propisati i veličinu korisne podne površine stanbenih i poslovnih površina do koje se neće plaćati ti porezi. U tom slučaju određena veličina korisne podne površine stanbenih i poslovnih prostorija sa pomoćnim prostorijama smatraće se po odredbama ovog zakona kao dva veća ili tri manja stana ili jedna poslovna prostorija sa pomoćnim prostorijama.«

Član 6 — Prvi stav, treći red, mesto reči »poklonodavca« staviti »poklonodavaca«. Drugi stav, četvrti red, mesto reči »dosadašnjim njegovim posedom« staviti »dotadašnjom njegovom zgradom odnosno delovima zgrade«.

Član 7 — Prvi red, broj »500« ispisati rečima »pet stotina«.

Član 9 — Na kraju prve rečenice briše se tačka i dodaju reči »odnosno stranog pravnog lica.«. U preposlednjem redu iza reči »poklone« dodati reč »ni«.

Dodaje se nov član 10 koji glasi: »Ovlašćuje se Savezno izvršno veće da može doneti propise o oslobođenju stranih državljanja jugoslovenskog porekla i njihovih neposrednih naslednika od plaćanja poreza na nasleđa i poreza na poklone na imovinu koja je stečena na teritoriji Federativne Narodne Republike Jugoslavije ako je ta imovina stečena sredstvima koja su uneta iz inostranstva ili ako je u pitanju imovina koju je ostavilac odnosno poklonodavac imao dok je bio jugoslovenski državljanin.«

Član 10 postaje član 11. Ostali članovi pomeraju se za jedan broj. U početku prvog stava brišu se reči »Državljanin Jugoslavije, kao i« a reč »strani« pisati velikim početnim slovom. U sedmom redu, umesto reči »njemu« staviti »njenu«.

Član 13 — U trećem redu, tač. 2) iza reči »organizacije« dodati reči »ili udruženja«.

Član 14 — Mesto reči »Porez« staviti »Porez«. U drugom redu, u tač. 7 iza reči »naknadu« staviti »za imovinu«.

Član 15 — U drugom stavu, drugi red, iza reči »poklone« staviti dve tačke i brisati reč »koja nastaje, i to:«. U drugom stavu, tačka 1) treći red, mesto reči »porez« staviti »poreza«. U petom redu, ispred reči »zakona« staviti »ovog«. Tačka 2) briše se. Naredne tačke smanjuju se za jedan broj. U tač. 4), stav 3, treći red, mesto reči »a« staviti »i«.

Član 16 — Treći stav, drugi red, mesto »predmetne« staviti »prometne«.

Član 17 — Treći red, mesto broja »5 i 14« staviti »4 i 15« i brisati reč »zakona«.

Član 18 — U drugom redu brisati reč »zemljište«. U četvrtom redu brisati reči »katastarskog prihoda od zemljišta odnosno«.

Član 19 — U drugom redu, mesto reči »poklonoprincipa« staviti »poklonodavaca«.

Član 21 — U zaglavlju druge kolone mesto reči »sestara« staviti »sestre«. U zaglavlju — zadnji deo reči »svi ostali« odnose se na petu kolonu. U tabeli kod iznosa 1.700.000 u četvrtoj koloni, umesto broja »61,5« staviti »21,5«.

Član 23 — U prvom redu brisati reči »otudenog zemljišta ili vrednost«. U šestom redu, umesto reči »otudenog zemljišta i« staviti »otudene«.

Odbor smatra da je ovaj zakon u skladu sa postojećim političkim i privrednim sistemom, jer su danas društveni odnosi u Jugoslaviji sasvim drugačiji od onih koji su bili u vreme donošenja Uredbe o porezu na nasleđa i poklone.

Prema tome, u skladu sa našim društvenim odnosima ne može se više nasleđivanjem sticati kapitalistička imovina već samo lična svojina na predmete za upotrebu.

Pored toga, karakteristično za jugoslovensku poljoprivredu jeste postojanje sitnog poseda. Oporezivavanje u slučaju nasleđivanja dovodi do daljeg usitnjavanja poseda i time do onesposobljavanja poljoprivrede da proizvodi u dovoljnoj meri i za tržište. Zbog gore pomenutog, predlažemo Veću proizvođača da usvoji ovaj predlog zakona sa izmenama i dopunama koje je Odbor izvršio.

Za svog izvestioca Odbor je odredio narodnog poslanika Zorko Eda.

Sekretar

Pretsednik

Mladen Szadevski, s. r.

Dragi Stamenković, s. r.

Članovi:

Ing. Ivan Pinterlić, s. r., ing. Boris Bakrač, s. r., ing. Đorđe Blagojević, s. r., Nenad Jakšić, s. r., ing. Dobri-voje Lapčević, s. r., Franjo Mihal, s. r., Branislav Mladenović, s. r., Janko Rudolf, s. r., Andrija Šubat, s. r., Borko Temelkovski, s. r., Milan Mićković, s. r., Dušan Sekić, s. r., Edo Zorko, s. r., Miloš Milaković, s. r., ing. Vojin Popović, s. r.

IZVEŠTAJ

ZAKONODAVNOG ODBORA O PREDLOGU ZAKONA O POREZU NA NASLEĐA I POREZU NA POKLONE

SAVEZNA NARODNA SKUPŠTINA
VEĆE PROIZVOĐAČA

Zakonodavni odbor

Br. SNS(A)/16

12 aprila 1955 godine

Beograd

VEĆU PROIZVOĐAČA SAVEZNE NARODNE
SKUPŠTINE

Beograd

Zakonodavni odbor Veća proizvođača Savezne narodne skupštine, na svojoj sednici od 8 aprila 1955 godine, pretresao je Predlog zakona o porezu na nasleđa i porezu na poklone.

Saglasno stavu 2 člana 135 Poslovnika Veća proizvođača Savezne narodne skupštine, Zakonodavni odbor podnosi Domu ovaj izveštaj.

Odbor je u gore pomenutom zakonskom predlogu izvršio više stilskih izmena kao i dve bitne izmene koje se odnose na članove 5 i 10 zakonskog predloga.

Izmena u članu 5 izvršena je iz razloga da bi se omogućila veća konkretizacija u pogledu oslobođenja od plaćanja poreza na nasleđa i poreza na poklone.

Dodat je nov član 10 da bi se omogućilo da budu oslobođeni od plaćanja poreza na nasleđa i poklone naši iseljenici koji su sticanjem raznih okolnosti postali strani državljani a koji su svojim doprinosima iz inostranstva doprineli povećanju imovine svojih srodnika u našoj zemlji.

Sve izmene i dopune izvršene u Zakonodavnom odboru prihvaćene su od strane Odbora za narodnu privredu Veća proizvođača.

Za izvestioca Odbor je odredio narodnog poslanika Bogdana Pećanca.

Sekretar

Pretsednik

Čedomir Jelenić, s. r.

Janez Hribar, s. r.

Članovi:

Stane Benčić, s. r., Bogdan Pećanac, s. r., Aleksandar Conić, s. r., Radivoj Kesić, s. r., Danilo Knežević, s. r., Dobrosav Tomašević, s. r.

PREDLOG

ODLUKE O IZMENAMA I DOPUNAMA SAVEZNOG DRUŠTVENOG PLANA ZA 1955 GOD.

FEDERATIVNA NARODNA REPUBLIKA
JUGOSLAVIJA

SAVEZNA NARODNA SKUPŠTINA
SAVEZNO IZVRŠNO VEĆE

B. br. 1472

17 marta 1955 godine

Beograd

PRETSEDNIKU SAVEZNE NARODNE SKUPŠTINE

Beograd

U prilogu Vam dostavljamo Predlog odluke o izmenama i dopunama Saveznog društvenog plana za 1955 godinu, koji je prihvaćen na sednici Saveznog izvršnog veća na dan 15 marta o. g.

Molimo Vas da predlog dostavite nadležnim odborima na razmatranje.

Istovremeno Vas obavestavamo da se za poverenike Saveznog izvršnog veća po ovom predlogu određuju, i to:

— u Saveznom veću Nikola Čobeljić, zamenik direktora Saveznog zavoda za privredno planiranje i

— u Veću proizvođača dr Nikola Balog, sekretar Odbora za privredu Saveznog izvršnog veća.

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

Potpredsednik

Saveznog izvršnog veća

Svetozar Vukmanović, s. r.

SAVEZNA NARODNA SKUPŠTINA

Pretsednik

Br. SNS(A)/20

18 marta 1955 godine

Beograd

PRETSEDNIKU VEĆA PROIZVOĐAČA SAVEZNE
NARODNE SKUPŠTINE

Beograd

Druže Pretsedniče,

Dostavljam Vam u prilogu Predlog odluke o izmenama i dopunama Saveznog društvenog plana za 1955 godinu, koji nam je uputilo Savezno izvršno veće

aktom B. br. 1472 od 17. marta o.g. i molim da ga dostavite Odboru za narodnu privredu svog Veća na pretresanje i dalji postupak.

Za svog poverenika pri pretresanju ovog predloga Savezno izvršno veće je odredilo dr Nikolu Baloga, sekretara Odbora za privredu Saveznog izvršnog veća.

S. F. — S. N!

Potpredsednik
Vladimir Šimić, s. r.

SAVEZNA NARODNA SKUPŠTINA

VEĆE PROIZVOĐAČA

Br. SNS (A)/20

18. marta 1955. godine

Beograd

PRETSEDNIKU ODBORA

ZA NARODNU PRIVREDU VEĆA PROIZVOĐAČA

Beograd

Druže Predsedniče,

U prilogu Vam dostavljam Predlog odluke o izmenama i dopunama Saveznog društvenog plana za 1955. godinu, s molbom da ga pretrese Vaš Odbor i dostavi izveštaj Domu.

Za svog poverenika pri pretresanju ovog predloga Savezno izvršno veće je odredilo dr Nikolu Baloga, sekretara Odbora za privredu Saveznog izvršnog veća.

S. F. — S. N!

Predsednik
Ivan Božičević, s. r.

(Tekst Predloga odluke o izmenama i dopunama Saveznog društvenog plana za 1955. god. sa obrazloženjem videti u prilogima uz 27-mu sednicu Saveznog veća).

IZVEŠTAJ

ODBORA ZA NARODNU PRIVREDU O PREDLOGU
ODLUKE O IZMENAMA I DOPUNAMA SAVEZNOG
DRUŠTVENOG PLANA ZA 1955. GODINU

SAVEZNA NARODNA SKUPŠTINA

VEĆE PROIZVOĐAČA

Odbor za narodnu privredu

Br. SNS (A)/20

8. aprila 1955. godine

Beograd

VEĆU PROIZVOĐAČA SAVEZNE NARODNE
SKUPŠTINE

Beograd

Odbor za narodnu privredu Veća proizvođača Savezne narodne skupštine, na svojoj sednici od 7. IV. 1955. godine, razmotrio je Predlog odluke o izmenama i dopunama Saveznog društvenog plana za 1955. godinu, te je nakon diskusije i obrazloženja jednoglasno usvojio predlog pomenute odluke. U pomenutoj odluci predviđaju se izmene:

1. Na kraju odeljka 2. glave XIII Saveznog društvenog plana za 1955. godinu dodaje se novi stav 2 koji glasi:

„Kao preduzeća elektroprivrede smatraju se i one elektrane koje se kao pogoni nalaze u sastavu pojedinih preduzeća a koje imaju uslova za uclanjenje u zajednicu elektroprivrednih preduzeća i isporučuju električnu energiju u mrežu zajednice.”

Ova izmena usledila je iz razloga jer postoje elektrane čiji su pogoni sastavni deo pojedinih preduzeća a neke od ovih usled većeg kapaciteta uključene su u energetske sisteme i podvrgnute uslovima distribucije i cenama električne energije koji važe za

sve ostale elektrane energetskog sistema. Zbog toga ove elektrane treba da budu podvrgnute i instrumentima društvenih planova određenih za elektrane energetskog sistema. Tako će ove elektrane raditi pod lakšim i povoljnijim uslovima.

2. U glavi XV odeljku 1. tač. 3. u drugom stavu vrše se sledeće izmene.

a) Na kraju druge alineje dodaju se reči: „i u Makedoniji”.

Ovde se radi o osiguranju sredstava za unapređenje poljoprivrede jer je u poslednjih par godina postignut vidan napredak u proizvodnji a svako daljnje ulaganje u poljoprivredu omogućilo bi još veći napredak. Ta sredstva uglavnom bi se odnosila na duvan, afijon, pamuk, pirinač i druge industrijske biljke za koje kulture u drugim republikama ne postoje takvi uslovi.

b) U petoj alineji briše se tekst tačke b) koji glasi: „za radnu i priplodnu stoku” i tačka d) koja glasi: „za poljoprivredne mašine”, i tekst tačke ž) koji glasi: „za individualne poljoprivredne proizvođače”. Dodaje se novi stav 3 koji glasi: „Savezno izvršno veće može propisati davanje zajmova za kupovinu radne i priplodne stoke na konkursima po posebnim uslovima ili van konkursa.”

Ove izmene potrebne su iz razloga što sistem konkursa za davanje zajmova za nabavku poljoprivrednih strojeva i mašina pokazuje suviše sporosti te zahteva da se daju zajmovi van konkursa s obzirom na sezonski karakter poljoprivredne proizvodnje, zatim sami individualni proizvođači udaljeni su od bankinih sedišta, postoje slabe komunikacione veze kao i neupućenost proizvođača. U Odboru nakon opširne diskusije o davanju kredita putem konkursa predloženo je da se izuzme i priplodna stoka iz istih razloga kao i za poljoprivredne strojeve i mašine. Sa predlogom se saglasio predstavnik Saveznog izvršnog veća u tekstu kako je gore predloženo.

3. U glavi XIX odeljka 3. stavu 3. umesto reči „kao i filmske industrije” stavi se reči „grafička i novinska preduzeća kao i preduzeća filmske industrije”.

Grafička preduzeća oslobođena su plaćanja saveznog poreza na dobit koju raspodelu dalje vrši srez (grad). Da se kod toga ne bi desilo da preduzeća ostanu bez dovoljno sredstava za njihov investicioni fond, predložena izmena reguliše da taj deo dobiti ide u investicioni fond preduzeća.

4. U glavi XXVII posle odeljka 6. dodaje se novi odeljak 7 koji glasi:

„Ovlašćuje se Narodna Republika Bosna i Hercegovina da iznose koji se ostvare iz povećanih procenata prihoda republičkih fondova osnovanih odredbama ove glave preko procenta koji su u toj glavi predviđeni kao minimalni može upotrebiti za polaganje garantnih iznosa po zajmovima kao i za naknadu radi prekoračenja investicionih rashoda koji su investitori i garant dužni da polože u cilju da se po postojećim propisima mogu dobiti dalje investicioni zajmovi u 1955. godini.”

Ova odredba potrebna je pošto Narodna Republika Bosna i Hercegovina u investicionoj izgradnji dovršuje srazmerno ostalim narodnim republikama obimne poslove za koje se pokazuje nedostatak garantnog iznosa po zajmovima iz redovnih prihoda. Predložena odredba omogućuje regulisanje tog pitanja.

Tekst predloga odluke usaglašen je sa tekstom Odbora za narodnu privredu Saveznog veća.

Odbor za privredu moli ovaj Dom da Predlog odluke o izmenama i dopunama Saveznog društve-

nog plana za 1955 godinu usvoji kako je ovde predloženo.

Za izvestioca ovog Odbora određen je narodni poslanik Franjo Mihal.

Sekretar **Mladen Sazdevski, s. r.** Pretsednik **Dragi Stamenković, s. r.**

Članovi:

Inž. Ivan Pinterič, s. r., inž. Boris Bakrač, s. r., inž. Đorđe Blagojević, s. r., Nenad Jakšić, s. r., inž. Dobrovoje Lapčević, s. r., Franjo Mihal, s. r., Branislav Mladenović, s. r., Janko Rudolf, s. r., Andrija Šubarić, s. r., Borko Temelkovski, s. r., Milan Mićković, s. r., Dušan Sekić, s. r., Edo Zorko, s. r., Miloš Milaković, s. r., inž. Vojin Popović, s. r.

P R E D L O G

OSNOVNOG ZAKONA O OPŠTINSKOM PRIREZU I MESNOM SAMODOPRINOSU

FEDERATIVNA NARODNA REPUBLIKA
JUGOSLAVIJA
SAVEZNA NARODNA SKUPŠTINA

SAVEZNO IZVRŠNO VEĆE
B. br. 1527

16 aprila 1955 godine
Beograd

PRETSEDNIKU SAVEZNE NARODNE SKUPŠTINE
Beograd

U prilogu Vam dostavljamo Predlog osnovnog zakona o opštinskom prirezu i mesnom samodoprinosu, koji je prihvaćen na sednici Koordinacionog odbora od 14 aprila o.g., s molbom da ga dostavite nadležnim odborima na razmatranje.

Istovremeno Vas obavestavamo da se za poverenika Saveznog izvršnog veća po ovom zakonskom predlogu određuju, i to:

— u Saveznom veću dr. Fedor Bazala, državni savetnik u Sekretarijatu za zakonodavstvo i organizaciju Saveznog izvršnog veća,

— u Veću proizvođača dr. Nikola Balog, sekretar za privredne propise u Saveznom izvršnom veću.

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

Potpresednik
Saveznog izvršnog veća
Edvard Kardelj, s. r.

SAVEZNA NARODNA SKUPŠTINA

Pretsednik
Br. SNS (A)/33
19 aprila 1955 godine
Beograd

PRETSEDNIKU VEĆA PROIZVOĐAČA SAVEZNE NARODNE SKUPŠTINE

Beograd

Druže Pretsedniče,

Dostavljam Vam u prilogu Predlog osnovnog zakona o opštinskom prirezu i mesnom samodoprinosu koji mi je uputilo Savezno izvršno veće aktom B. br. 1527 od 16. IV. o.g., i molim da taj predlog dostavite Odboru za narodnu privredu svog Veća na pretresanje i dalji postupak.

Za svog poverenika prilikom pretresanja ovog zakonskog predloga Savezno izvršno veće je odredilo dr. Nikolu Baloga, sekretara za privredne propise u Saveznom izvršnom veću.

S.F. — S. N!

Pretsednik
Moša Pijade, s. r.

SAVEZNA NARODNA SKUPŠTINA

VEĆE PROIZVOĐAČA

Br. SNS (A)/33

20 aprila 1955 godine

Beograd

PRETSEDNIKU ODBORA ZA NARODNU PRIVREDU VEĆA PROIZVOĐAČA SNS

Beograd

Druže Pretsedniče,

Dostavljam Vam u prilogu Predlog osnovnog zakona o opštinskom prirezu i mesnom samodoprinosu s molbom da se isti pretrese u Vašem Odboru i dostavite izveštaj Domu.

Ujedno Vas obavestavam da je Savezno izvršno veće odredilo za svog poverenika prilikom pretresanja ovog zakonskog predloga dr. Nikolu Baloga, sekretara za privredne propise u Saveznom izvršnom veću.

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

Pretsednik
Ivan Božićević, s. r.

(Tekst Predloga zakona o opštinskom prirezu i mesnom samodoprinosu videti u prilogima uz 27-mu sednicu Saveznog veća).

I Z V E Š T A J

ODBORA ZA NARODNU PRIVREDU O PREDLOGU OSNOVNOG ZAKONA O OPŠTINSKOM PRIREZU I MESNOM SAMODOPRINOSU

SAVEZNA NARODNA SKUPŠTINA
VEĆE PROIZVOĐAČA

Odbor za narodnu privredu

Br. SNS (A)/33

22 aprila 1955 godine

Beograd

VEĆU PROIZVOĐAČA SAVEZNE NARODNE SKUPŠTINE

Beograd

Odbor za narodnu privredu Veća proizvođača, na svojim sednicama održanim na dan 21 i 22 aprila 1955 godine, pretresao je Predlog osnovnog zakona o opštinskom prirezu i mesnom samodoprinosu i usvojio ga sa manjim izmenama.

Prvi stav člana 1 izmenjen je i glasi: „Opštinski prirez mogu zavoditi opštine, gradske opštine sa posebnim pravima i gradovi u svrhu prikupljanja sredstava za podmirenje komunalnih, privrednih, zdravstvenih, socijalnih, kulturnih, prosvetnih i drugih potreba, koja se raspoređuju budžetom i pojedinim fondovima.”

U članu 3, stav 4, menja se i glasi: „Ako se mesni samodoprinos zavodi za potrebe opštine mora se pribaviti saglasnost narodnog odbora sreza, a kad se mesni samodoprinos zavodi za potrebe pojedinih krajeva grada odnosno pojedinih krajeva opština, mora se pribaviti saglasnost narodnog odbora grada odnosno opštine.”

Član 4 menja se i glasi: „Mesni samodoprinos može se zavoditi u radu, materijalu, davanju na upotrebu zaprega, prevoznih i drugih sredstava za rad, a obaveza se može izvršiti i davanjem odgovarajućeg iznosa u novcu.”

Izuzetno mogu zavoditi mesni samodoprinos u novcu pojedini krajevi gradova, opština, ulica ili grupe ulica, sela i zaseoci. Samodoprinos u novcu ne može iznositi više od 3% od ukupnih prihoda obveznika mesnog samodoprinosu, računajući tu i prihode od radnog odnosa, od autorskih prava i druge prihode

obveznika mesnog samodoprinosu i samog domaćinstva.

Novčana sredstva dobivena od mesnog samodoprinosu mogu se upotrebiti isključivo za svrhe za koje je uveden."

U članu 5 poslednja rečenica postaje novi stav i ona glasi: „Oslobođenja po prethodnom stavu važe za misije stranih država i njihovo osoblje kao i za međunarodne organizacije."

Sa ovim izmenama i dopunama saglasilo se Savezno izvršno veće i one su usaglašene sa Odborom za narodnu privredu Saveznog veća.

Podnoseći ovaj izveštaj u ime Odbora za narodnu privredu predlažem i molim Dom da usvoji Predlog osnovnog zakona o opštinskom prirezu i mesnom samodoprinosu sa navedenim izmenama i dopunama.

Za izvestioca Odbora određen je narodni poslanik Borko Temelkovski.

Sekretar

Potpredsednik

Mladen Sazdevski, s. r.

Ing. Ivan Pinterić, s. r.

Članovi:

Ing. Boris Bakrač, s. r., Ing. Đorđe Blagojević, s. r., Ante Bojanić, s. r., Nenad Jakšić, s. r., Ing. Filip Knežević, s. r., Ing. Dobrivoje Lapčević, s. r., Miloš Milaković, s. r., Franjo Mihal, s. r., Branislav Mladenović, s. r., Ing. Vojin Popović, s. r., Janko Rudolf, s. r., Andrija Šubat, s. r., Borko Temelkovski, s. r., Milan Mićković, s. r., Dušan Sekić, s. r., Edo Zorko, s. r.

IZVEŠTAJ

ZAKONODAVNOG ODBORA O PREDLOGU OSNOVNOG ZAKONA O OPŠTINSKOM PRIREZU I MESNOM SAMODOPRINOSU

SAVEZNA NARODNA SKUPŠTINA

VEĆE PROIZVOĐAČA

Zakonodavni odbor

Br. SNS (A)/33

22 aprila 1955 godine

Beograd

VEĆU PROIZVOĐAČA SAVEZNE NARODNE SKUPŠTINE

Beograd

Zakonodavni odbor Veća proizvođača Savezne narodne skupštine, na svojim sednicama održanim 21 i 22 aprila 1955 godine, pretresao je Predlog zakona o opštinskom prirezu i mesnom samodoprinosu, dostavljen mu od strane Odbora za narodnu privredu Veća proizvođača.

Saglasno stavu 2 člana 135 Poslovnika Veća proizvođača, Zakonodavni odbor dostavlja Domu ovaj izveštaj.

Pored manjih stilskih izmena Zakonodavni odbor učinio je u zakonskom predlogu sledeće bitnije izmene:

U prvom stavu člana 1, proširena je namena sredstava do kojih se bude dolazilo od opštinskog prireza u tom smislu što se ista mogu upotrebljavati ne samo za izgradnju objekata već i za podmirenje i komunalnih, privrednih, zdravstvenih, socijalnih, kulturnih i prosvetnih potreba.

U stavu 4, člana 3, učinjena je izmena prema kojoj narodni odbor sreza daje saglasnost na zavodjenje mesnog samodoprinosu, samo kad se radi o potrebama opštine, dok u svim drugim slučajevima saglasnost daje narodni odbor opštine odnosno grada na čijem se području zavodi mesni samodoprinos.

Na kraju stava 1, člana 4, dodate su reči: „a obaveza se može izvršiti i davanjem odgovarajućeg iznosa u novcu." Ovim se daje mogućnost obveznicima mesnog samodoprinosu da svoju obavezu mogu izvršiti u novcu.

U stavu 3 istog člana precizirano je da se sredstva mesnog samodoprinosu mogu upotrebiti isključivo za svrhe za koje je mesni samodoprinos i uveden.

Sa ovim izmenama složio se i Odbor za narodnu privredu Veća proizvođača.

Podnoseći ovaj izveštaj Zakonodavni odbor predlaže Domu da ga usvoji.

Za izvestioca je određen narodni poslanik Radivoj Kesić.

Sekretar

Pretsednik

Čedomir Jelenić, s. r.

Janez Hribar, s. r.

Članovi:

Dušan Asanović, s. r., Stane Benčić, s. r., Bogdan Pečanac, s. r., Aleksandar Conić, s. r., Radivoj Kesić, s. r., Danilo Knežević, s. r., Nikola Šegota, s. r., Dobrosav Tomašević, s. r.

PREDLOG

ZAKONA O OBRADIVANJU NAPUŠTENOG ZEMLJIŠTA

FEDERATIVNA NARODNA REPUBLIKA
JUGOSLAVIJA

SAVEZNA NARODNA SKUPŠTINA

SAVEZNO IZVRŠNO VEĆE

B. br. 1538

19 aprila 1955 godine

Beograd

PRETSEDNIKU SAVEZNE NARODNE SKUPŠTINE

Beograd

U vezi sa Predlogom zakona o dopuni Zakona o poljoprivrednom zemljišnom fondu opštenarodne imovine i dodeljivanju zemlje poljoprivrednim organizacijama, koji smo Vam podneli našim aktom br. 1489 od 24 marta 1955 god., dostavljam Vam Predlog zakona o obrađivanju napuštenog zemljišta, sa obrazloženjem.

Prilikom izrade predloga zakona koji Vam dostavljam uzete su u obzir primedbe koje su u Odboru za privredu oba veća Savezne narodne skupštine stavljene na Predlog zakona o dopuni Zakona o poljoprivrednom zemljišnom fondu opštenarodne imovine i dodeljivanju zemlje poljoprivrednim organizacijama. Usled toga, predlog zakona koji Vam dostavljam pretstavlja ustvari amandmane na Predlog zakona o dopuni Zakona o poljoprivrednom zemljišnom fondu opštenarodne imovine i dodeljivanju zemlje poljoprivrednim organizacijama, koji ovim postaje bespredmetan.

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

Potpredsednik

Saveznog izvršnog veća

Edvard Kardelj, s. r.

SAVEZNA NARODNA SKUPŠTINA

Pretsednik

Br. SNS (A)/39

19 aprila 1955 godine

Beograd

PRETSEDNIKU VEĆA PROIZVOĐAČA SAVEZNE NARODNE SKUPŠTINE

Beograd

Druže Pretsedniče,

Dostavljam Vam u prilogu Predlog zakona o obrađivanju napuštenog zemljišta, koji mi je uputio Savezno izvršno veće aktom B. br. 1538 od danas, i

molim da taj predlog dostavite Odboru za narodnu privredu svog Veća na pretresanje i dalji postupak.

Jednovremeno Vas obaveštavam da je Savezno izvršno veće ovaj zakonski predlog podnelo u vezi sa diskusijom u napred navedenom Odboru prilikom pretresanja Predloga zakona o dopuni Zakona o poljoprivrednom zemljišnom fondu opštenarodne imovine i dodeljivanju zemlje poljoprivrednim organizacijama, i da su prilikom izrade priloženog predloga uzete u obzir primedbe koje su bile stavljene prilikom te diskusije. Takođe Vas obaveštavam da Savezno izvršno veće smatra da je usled navedenih okolnosti ranije podneti predlog postao bespredmetan.

Kako priloženi predlog ustvari sadrži materiju koja je već bila pretresana u Odboru za narodnu privredu Vašeg Doma, mišljenja sam da bi prilikom pretresanja priloženog zakonskog predloga trebalo postupiti u smislu čl. 125 st. 2 Poslovnika Vašeg Veća.

S. F. — S. N!

Pretsednik

Moša Pijade, s. r.

SAVEZNA NARODNA SKUPŠTINA VEĆE PROIZVOĐAČA

Br. SNS (A)/39

20 aprila 1955 godine

Beograd

PRETSEDNIKU ODBORA ZA NARODNU PRIVREDU VEĆA PROIZVOĐAČA SNS

Beograd

Druže Pretsedniče,

Dostavljam Vam u prilogu Predlog zakona o obrađivanju napuštenog zemljišta i molim Vas da se taj zakonski predlog pretrese u Vašem Odboru i dostavite izveštaj Domu.

Jednovremeno Vas obaveštavam da je Savezno izvršno veće ovaj zakonski predlog podnelo u vezi sa diskusijom u Vašem Odboru prilikom pretresanja Predloga zakona o dopuni Zakona o poljoprivrednom zemljišnom fondu opštenarodne imovine i dodeljivanju zemlje poljoprivrednim organizacijama, i da su prilikom izrade priloženog zakonskog predloga uzete u obzir primedbe koje su bile stavljene prilikom te diskusije. Takođe Vas obaveštavam da Savezno izvršno veće smatra da je usled navedenih okolnosti ranije podnet predlog postao bespredmetan.

Kako priloženi predlog ustvari sadrži materiju koja je već bila pretresana u Vašem Odboru, mišljenja sam da bi prilikom pretresanja priloženog zakonskog predloga trebalo postupiti u smislu člana 125 stav 2 Poslovnika Veća proizvođača.

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

Pretsednik

Ivan Božičević, s. r.

(Tekst Predloga zakona o obrađivanju napuštenog zemljišta videti u prilogima uz 27-mu sednicu Saveznog veća).

I Z V E Š T A J

ODBORA ZA NARODNU PRIVREDU O PREDLOGU ZAKONA O OBRADIVANJU NAPUŠTENOG ZEMLJIŠTA

SAVEZNA NARODNA SKUPŠTINA VEĆE PROIZVOĐAČA

Odbor za narodnu privredu

Br. SNS (A)/39

22 aprila 1955 godine

Beograd

VEĆU PROIZVOĐAČA SAVEZNE NARODNE SKUPŠTINE

Beograd

Odbor za narodnu privredu Veća proizvođača Savezne narodne skupštine, na svojim sednicama odr-

žanim na dan 21 i 22 aprila 1955 godine, pretresao je Predlog zakona o obrađivanju napuštenog zemljišta i usvojio ga s tim da se član 6 zakonskog predloga briše.

Donošenjem ovog zakona reguliše se pitanje obrađivanja zemljišta sopstvenika koji se nalaze u inostranstvu ili im je boravište nepoznato, a njihovo zemljište je neobrađeno zbog čega trpi štetu naša privreda. Predlog zakona o obrađivanju napuštenog zemljišta ima za svrhu da se ta napuštena zemljišta privedu obradi i u tom cilju dato je ovlašćenje narodnim odborima srezova, gradova i gradskih opština sa posebnim pravima da napuštena zemljišta mogu davati na korišćenje privrednim organizacijama ili pojedincima. Pri tome je obezbeđena zaštita prava i interesa sopstvenika zemljišta.

Sa izmenom koja je učinjena u ovom zakonskom predlogu saglasilo se Savezno izvršno veće i ona je usaglašena sa Odborom za narodnu privredu Saveznog veća.

Podnoseći ovaj izveštaj u ime Odbora za narodnu privredu molim Dom da usvoji Predlog zakona o obrađivanju napuštenog zemljišta sa učinjenom izmenom.

Za izvestioca Odbora određen je narodni poslanik Andrija Šubat.

Sekretar

Mladen Sazdevski, s. r.

Potpretседник

Ing. Ivan Pinterić, s. r.

Članovi:

Ing. Boris Bakrač, s. r., ing. Đorđe Blagojević, s. r., Ante Bojanić, s. r., Nenad Jakšić, s. r., ing. Filip Knežević, s. r., ing. Dobrovođe Lapčević, s. r., Miloš Milaković, s. r., Franjo Mihal, s. r., Branislav Mladenović, s. r., ing. Vojin Popović, s. r., Janko Rudolf, s. r., Andrija Šubat, s. r., Borko Temelkovski, s. r., Milan Mičković, s. r., Dušan Sekić, s. r., Edo Zorko, s. r.

I Z V E Š T A J

ZAKONODAVNOG ODBORA O PREDLOGU ZA- KONA O OBRADIVANJU NAPUŠTENIH ZEMLJIŠTA

SAVEZNA NARODNA SKUPŠTINA VEĆE PROIZVOĐAČA

Zakonodavni odbor

Br. SNS (A)/39

22 aprila 1955 godine

Beograd

VEĆU PROIZVOĐAČA SAVEZNE NARODNE SKUPŠTINE

Beograd

Zakonodavni odbor Veća proizvođača Savezne narodne skupštine, na svojim sednicama od 21 i 22 aprila 1955 godine, pretresao je Predlog zakona o obrađivanju napuštenog zemljišta dostavljen mu od Odbora za narodnu privredu Veća proizvođača.

Saglasno stavu 2 člana 135 Poslovnika Veća proizvođača Zakonodavni odbor dostavlja Domu ovaj izveštaj.

U tekstu zakonskog predloga nisu izvršene nikakve izmene već je usvojen onako kako ga je Odbor za narodnu privredu Veća proizvođača dostavio ovom Odboru.

Podnoseći ovaj izveštaj Zakonodavni odbor predlaže Domu da ga usvoji.

Za izvestioca određen je narodni poslanik Radivoj Kesić.

Sekretar

Čedomir Jelenić, s. r.

Pretsednik

Janez Hribar s. r.

Članovi:

Dušan Asanović, s. r., Stane Benčić, s. r., Bogdan Pečanac, s. r., Aleksandar Conić, s. r., Radivoj Kesić, s. r., Danilo Knežević, s. r., Nikola Šegota, s. r., Dobrosav Tomašević, s. r.

САВЕЗНО ВЕЋЕ и ВЕЋЕ ПРОИЗВОЂАЧА

13-та ЗАЈЕДНИЧКА СЕДНИЦА
ОДРЖАНА 23 АПРИЛА 1955 ГОДИНЕ

САДРЖАЈ:

Пре дневног реда:

«Саопштења

Дневни ред:

- 1) Избор три члана Савезног извршног већа;
- 2) Оставка Раје Недељковића на положај претседника Административног одбора;
- 3) Избор секретара Савезне народне скупштине;
- 4) Избор парламентарних делегација за Сирију и Либан.

Говорник: Моша Пијаде

ПРЕТСЕДАВАО:

ПРЕТСЕДНИК

МОША ПИЈАДЕ

СЕКРЕТАР:

ВЕЛИМИР СТОЈНИЋ

Почетак у 17,30 часова

Претседник Моша Пијаде (Изборни срез Београд I, НР Србија): Отварам 13-ту заједничку седницу оба дома. Молим друга секретара да прочита записник последње седнице.

Секретар Велимир Стојнић (Изборни срез Босанско Грахово и Босански Петровац, НР Босна и Херцеговина) чита записник 12-те седнице од 7 и 8 марта 1955 г.

Претседник Моша Пијаде: Има ли приредаба на записник? (Нема). Записник се оверава.

Другови, Савезно извршно веће упутило је Скупштини предлог да се број чланова Савезног извршног већа повећа, и предлаже три народна посланика да буду изабрани у Савезно извршно веће. То су: Милентије Поповић, досадашњи претседник Одбора за народну привреду Савезног већа, Пеко Дапчевић, члан Одбора за народну привреду Савезног већа, и Велимир Стојнић секретар Скупштине. Према томе, то би била прва тачка дневног реда ове седнице.

Затим сам добио од друга Раје Недељковића, досадашњег претседника Административног одбора Савезне народне скупштине, оставку на ту дужност, пошто је заузет другим дужностима. То би била следећа тачка дневног реда.

У вези с тим добио сам од неколико посланика предлог да се у Административни одбор изабере други један члан уместо Раје Недељковића. Затим, уколико се усвоји предлог Савезног извршног већа да друг Велимир Стојнић буде изабран у Савезно веће, потребно ће бити да се изабере нов секретар Савезне народне скупштине. Од посланика Клуба

добио сам и предлог. То би била трећа тачка дневног реда.

Имали бисмо, коначно, да на овој седници одредимо, на основу члана 11 Пословника парламентарне делегације наше Скупштине, које би вратиле посету Сириском и Либанском парламенту у току јуна месеца.

То би биле, према томе, четири ствари које предлажем за дневни ред данашње седнице. Има ли још неко какав предлог? (Нема). Прима ли Скупштина предложени дневни ред? (Прима).

Прелазимо на прву тачку дневног реда — Избор нових чланова Савезног извршног већа. Жели ли можда неко од потпретседника Савезног извршног већа да усмено образложи предлог? (Родољуб Чолаковић: Имате ли писмено образложење?). Имамо. (Родољуб Чолаковић: Па онда, мислим, да није потребно усмено образложење). А ја сам баш чуо да ћете ви дати усмено образложење. (Смех).

Предлог Савезног извршног већа гласи (чита):

ФЕДЕРАТИВНА НАРОДНА РЕПУБЛИКА
ЈУГОСЛАВИЈА

САВЕЗНА НАРОДНА СКУПШТИНА

Савезно извршно веће

Стр. Пов. Б. бр. 1540

22 априла 1955 године

Београд

ПРЕТСЕДНИКУ САВЕЗНЕ НАРОДНЕ
СКУПШТИНЕ

Београд

Савезно извршно веће предлаже Савезној народној скупштини да се у смислу става 1 члана 82 Уставног закона повећа број чланова Савезног извршног већа од 23 на 26, тако да, са претседницима

републичких извршних већа, тај број укупно износи 32 члана. Повећање се предлаже из тог разлога што су послови Савезног извршног већа врло обимни, а нарочито у погледу изучавања и даље изградње нашег друштвеног система, а у првом реду комуналне и привредне изградње, што се показало да је досадашњи број чланова Већа недоповољан. Ово тим пре што се чланови Већа који бораве у народним републикама не могу обимније ангажовати, јер су сви без разлике заузети и функцијама у републичким извршним већима, односно републичким народним скупштинама.

Једновремено вам предлажемо да Савезна народна скупштина за нове чланове Савезног извршног већа изабере Милентија Поповића, досадашњег претседника Одбора за народну привреду Савезног већа, Пеку Дапчевића, члана Одбора за народну привреду Савезног већа, и Велимира Стојнића, секретара Савезне народне скупштине.

Смрт фашизму — Слобода народу!

Потпретседник
Савезног извршног већа
Едвард Кардељ, с. р.

Има ли неки други предлог? (Нема). Прелазимо на гласање. Ко је за то да Милентије Поповић постане члан Савезног извршног већа, нека дигне руку. (Сви дижу руку). Има ли ко против? (Нема). Да ли се ко уздржава од гласања? (Нико). Према томе, Милентије Поповић је једногласно изабран за члана Савезног извршног већа.

Ко је за то да Пеко Дапчевић постане члан Савезног извршног већа, нека дигне руку. (Сви дижу руку). Има ли ко против? (Нема). Да ли се неко уздржава од гласања? (Нико). Према томе, Пеко Дапчевић је једногласно изабран за члана Савезног извршног већа.

Велимир Стојнић је трећи кандидат за члана Савезног извршног већа. Ко је за, нека дигне руку. (Сви дижу руку). Има ли ко против? (Нема). Да ли се ко уздржава од гласања? (Нико). Према томе, Велимир Стојнић је једногласно изабран за члана Савезног извршног већа.

Овим се, друтови народни посланици, поставља питање бирања новог секретара Савезне народне скупштине. Добио сам предлог о томе. У смислу члана 11 и 36 Пословника Савезне народне скупштине предлажемо да се за секретара Савезне народне скупштине изабере Митар Бакић посланик Савезног већа. Предлагачи су др Иван Рибар, Добросав Томашевић, Владимир Симић итд., предлог је потписало 20 народних посланика. Има ли ко какву примедбу на овај предлог? (Нема). Стављам на гласање предлог да се Митар Бакић, народни посланик Савезног већа, изабере за секретара Савезне народне скупшти-

не. Ко је за то молим нека дигне руку. (Сви дижу руку). Хвала. Има ли ко против? (Нема). Да ли се ко уздржао? (Није). Објављујем да је Митар Бакић изабран за секретара Савезне народне скупштине.

У саопштењу сам навео да је друг Раја Недељковић, претседник Административног одбора поднео оставку. Предлажем да се та оставка уважи. Ко је за уважење оставке народног посланика Раје Недељковића, молим нека дигне руку. (Сви дижу руку). Сви су за. Има ли ко против? (Нема). Да ли се ко уздржава? (Нико).

Имам и предлог кандидатуре, потписан од десет народних посланика да се за члана Административног одбора, који је остао без једног члана, пошто је уважена оставка Раје Недељковића, изабере друг Милосав Милосављевић. Ко је за то да се друг Милосав Милосављевић изабере за члана Административног одбора, нека дигне руку. (Сви дижу руку). Да ли је ко против? (Није). Да ли се ко уздржао од гласања? (Нико). Према томе, народни посланик Милосав Милосављевић изабран је за члана Административног одбора Савезне народне скупштине.

У смислу члана 107 Пословника Савезне народне скупштине предлажемо следеће другове — народне посланике за чланове парламентарне делегације која ће вратити посету парламентима Сирије и Либана. За Сирију: Моша Пијаде, као шеф делегације, Ђуро Пуцар, Спасенија Бабовић, Антон Пфајфер, Пашага Мандић, инж. Драго Чех, Влада Зечевић, Милка Куфрин, Антон Штурм, Елисије Поповски, Јосип Змајић и Андрија Мугоша. Тај предлог примио сам од Клуба народних посланика. Од ових 12 другова четворица би ишла после свршетка посете Сирији да врате посету Либану. Ту би као шеф делегације ишао Влада Зечевић, а као чланови Пашага Мандић, Елисије Поповски и Јосип Змајић.

Има ли ко какав други предлог у вези с овим предметом? (Нема). Стављам овај предлог делегације за Сирију и делегације за Либан на гласање. Ко је за овај предлог, молим нека дигне руку. (Сви дижу руку). Хвала. Има ли ко против? (Нема). Да ли се ко уздржао? (Није). Према томе, усвојен је предлог за састав наше парламентарне делегације за Сирију и делегације за Либан.

Тиме смо исцрпili дневни ред ове седнице, и ја закључујем ову седницу.

(Седница је закључена у 18,00 часова.)

Издаје Савезна народна скупштина, Београд. Уређује редакциона комисија. Одговорни уредник Слободан М. Нешовић, Краљевића Марка 9, Београд. Штампана Београдски графички завод, Београд. — Цена овој свесци 300 дина. Претплату прима Одељење продаје „Службеног листа ФНРЈ“, Краљевића Марка 9, тел. 22-619. Абонман у висини од 3.000 дина. полаже се на жиро рачун 1032—Т—220. Претплатници ће белешке добијати све док се овај износ не исцрпи, када ће бити позвани да обнове претплату.